ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК

1916.

РІЧНИК ДРУГИЙ.

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
212-214 Dufferin Ave. - - Winnipeg, Man., Canada
1916.

В ШКОЛІ НАША БУДУЧНІСТЬ!

Кождий нарід має тоді значіне, коли він має много інтелїґенції, яка працює над культурним і економічним піднесенем свого народа.

Щоби ми могли виховати свою інтелїґенцію, отворено з початком 1915 р. в Віннїпеґу Бурсу ім. Адама Коцка, яка потребує конче помочі цїлого Українського Народа в Канадї.

Виховане молодїжи повинно лежати на серци кождому Українцеви і тому не повинно бути, анї одного Українця в Канадї, який не причинив би ся до удержаня Бурси і до вибудованя дому Бурси ім. А. Коцка.

Грошеві датки належить слати:

The Adam Kocko Ukrainian Bursa,

c | o Bank of Hochelaga

WINNIPEG, MANITOBA.

КУПУЙТЕ ШЕРИ
В УКР. НАРОДНІМ ДОМІ І ЖЕРТВУЙТЕ ДАТКИ.

Як звісно істнує в Віннїпеґу тов. Український Народний Дім, яке в короткім часї приступить до будови свого власного Народного Дому.

Членом Українського Народного Дому повинен бути кождий Українець, бо Народний Дім буде загальним народним добром, з якого має ширитись народна свідомість між усїми Українцями в Канадї.

Ґроші на шери, які коштують по $10.00, і датки належить слати на адресу касієра:

John Negrych,

487 FLORA AVE. WINNIPEG, MAN.

Єпархіяльна бібліотека
Eparchy of Edmonton
Library
АУ
39
А1
С2 К1
002308

ІЛЮСТРОВАНИЙ

НАРОДНИЙ

КАЛЄНДАР

„УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"

НА ПЕРЕСТУПНИЙ РІК

1916.

Nick Andrejiw
Chipman, Alta.

РІЧНИК ДРУГИЙ.

З ДРУКАРНІ „УКРАЇНСЬКОГО ГОЛОСУ"
212-214 Dufferin Ave. - - Winnipeg, Man., Canada
1916.

Єпархіяльна бібліотека
Eparchy of Edmonton
Library

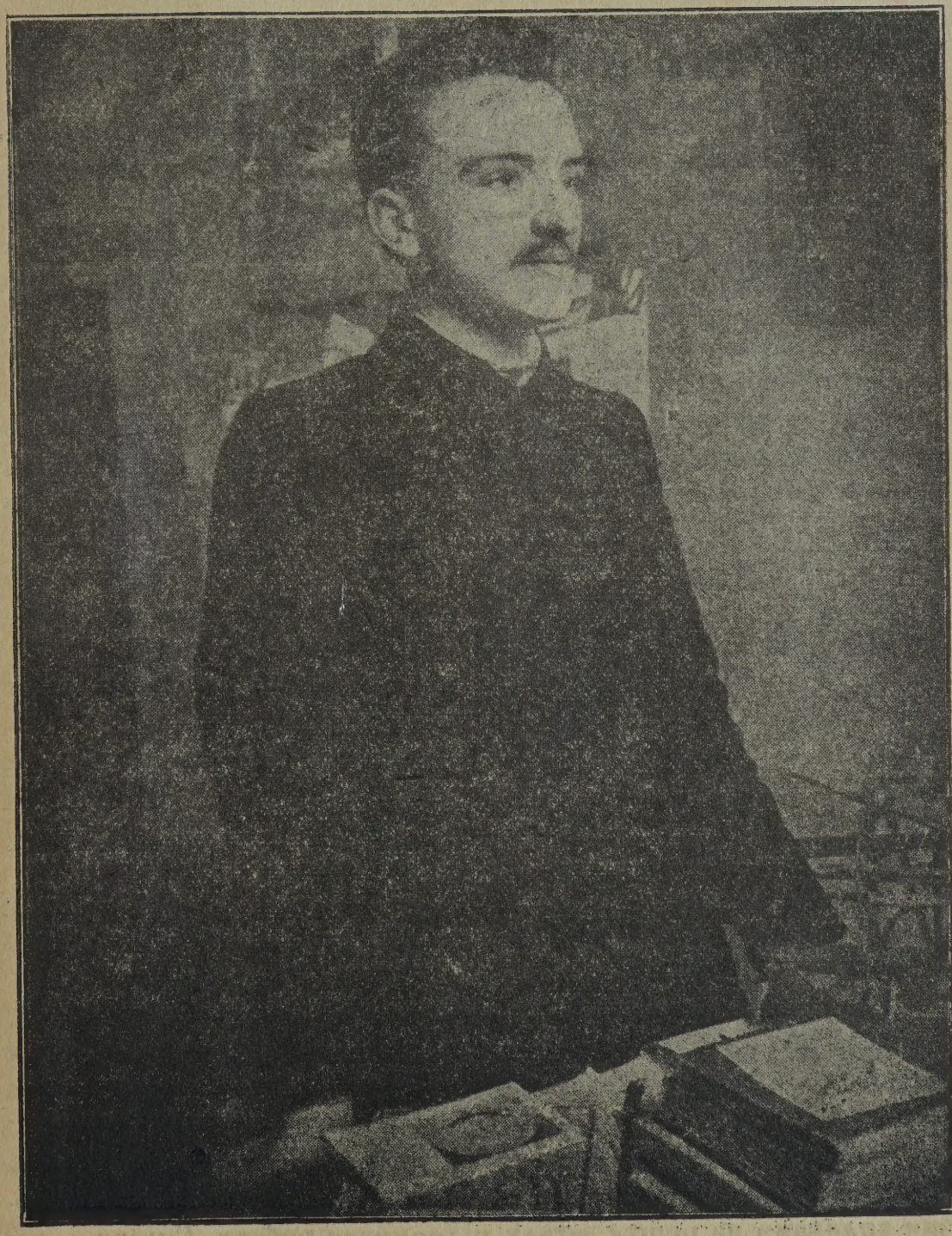

МИРОСЛАВ СІЧИНСЬКИЙ.

ВІД ВИДАВНИЦТВА.

Знаючи, як радо український народ приняв перший Календар Українського Голосу на рік минувший і прихилюючись до бажаня тогож загалу мати наш календар і на сей рік, ми рішили підняти ся виданя календара на рік 1916. Є се другий з ряду календар виданий Українською Видавничою Спілкою, яка видає Український Голос.

Що до змісту нинїшного календаря, то ми в границях нашої невеликої можности докладали всяких старань, щоби матеріял був як найбільше користний. Як ми вивязали ся зі своєї задачі, нехай судить загал. З своєї сторони ми віримо, що кождий Українець знайде в нинїшнім нашім календари річи інтересні і користні.

Говорячи про календар мусимо звернути увагу на його видавництво — Українську Видавничу Спілку. Що се за Спілка? Хто еї оснував? Яка еї ціль?

Українську Видавничу Спілку засновано 1909 р. на 25 долярових удїлах, а еї удїловцями стали тоді передовійші учителї, фармері, робітники і ще дехто з свідомійшого українського елементу. Цїлию спілки назначено передовсїм несене просвіти між український загал в Канадї і для сього приступлено до видаваня Українського Голосу.

Бачимо отже, що У. В. Спілка, не є спілкою заложеною для інтересу, але спілкою народною. Таким, розуміесь само собою є і Український Голос.

Від самого заснованя зі своєї сторони Спілка робила все, що було в еї силї, щоби виповнити приняту на себе задачу і є надія, що еї робота невдовзї відповість всїм потребам нашого народу на каналійській земли.

А щоби се скорше стало ся, то треба, щоби наш загал, а вже найперше свідомійша його часть дрібкою свого трула і своїми вплывами на решту загалу підпомогли роботу Спілки.

Памятаймо, що Укр. Вид. Спілка, се одна з великих народних справ і то справ первородної ваги. Робота Спілки, се робота народної преси, народних видавництв і всеї тої роботи, що важе ся з друкованим словом.

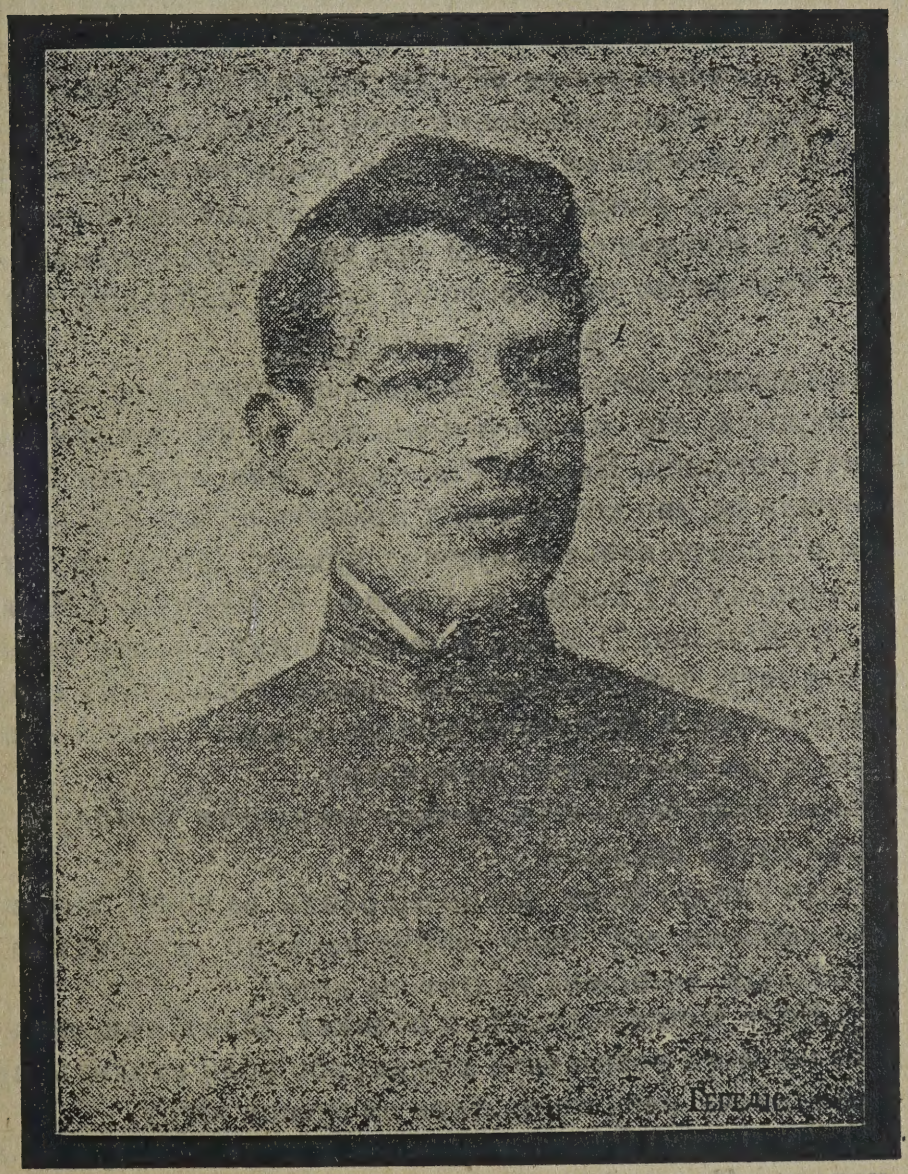

АДАМ КОЦКО

який згинув в боротьбі за український університет у Львові 1 липня, 1910 р.

АСТРОНОМІЧНИЙ КАЛЄНДАР.

ЧОТИРИ ПОРИ РОКУ.

ВЕСНА розпочинає ся 21 лат. марта о 3 годині 48 мінут вечером. Тодї є день рівний ночі — весняне зріване дня з ночию.

ЛЇТО розпочинає ся 22 лат. червня о 1 годині 27 мінут вечером. Тодї маємо найдовший день а найкоротшу ніч.

ОСЇНЬ зачинає ся дня 21 лат. вересня о 4 год. 22 мінут рано. Тодї є день рівний ночі. Осінне зріване дня з ночию.

ЗИМА зачинає ся дня 22 лат. грудня о 11 годині 14 мінут вечером. Тодї маємо найкоротший день, а найдовшу ніч.

ЗНАКИ ПОГОДИ.

Так званий столїтний Календар опирає ся на гадцї старинних народів, що планети правлять всїми землями судьбами, отже і погодою. Народи старинні знали лишень 7 планет і приписували їм, що кожда з них править по черзї одним роком. Відси то походить назва пануючих планет. Ідуть вони по собі в такім порядку: 1) Сонце, 2) Венера, 3) Меркур, 4 Місяць, 5) Сатурн, 6) Юпітер, 7) Марс. Кождий семий рік має ту саму пануючу планету, тож повинен він також мати і таку саму погоду. Однак так не є. Віщоване погоди подають також в календарях після т. зв. 100-лїтного календаря.

Коли нема барометра, можна вгадувати погоду з дня на день після отсих вказівок:

1) По сонци: Коли сонце заходить за грубі хмари, а східне небо червоне, або коли сонце червоно заходить за пасма темних облаків, то можна надїятись дощу.

2) Коли сонце заходить в облаках білих, так, що з тих облаків ледви його розпізнати можна; або коли сходить при червонім на півночи небі, то надїяти ся можна вітру.

3) По місяци: Обручка довкола місяця показує на нестійність погоди. Коли обручку видно не на всїх сторонах однаково, то приходить буря звичайно з противної сторони того боку, де видно було не виразно обручку.

4) Коли місяць виглядає великий і червоний, або коли ріжки виглядають чорняво, то надїяти ся вітру.

5) Коли місяць виглядає блїдо і роги його тупі, то показує на дощ.

6) Коли місяць ясний і береги його остро відзначені, то показує на красну погоду.

7) По звіздах. Коли звізди ясні, то надіяти ся хорошої по годи, а в зимі морозу.

8) Коли звізди мутні і великі, то можна надіяти ся дощу.

9) Коли так виглядають, якби порушались то буде вітер.

10) По сумерку: Коли по заході сонця західне небо має порпурову барву з легким облаком, то буде на другий день погода.

11) Коли барва неба блїдо-жовта і розширяє ся далеко на схід, то надіяти ся можна зміни погоди.

12) Коли при заході сонця небо на сході дуже червоне, або порпурове, або мідяної барви, то буде правдоподібно дощ.

ЦЕРКОВНИЙ КАЛЄНДАР.

В 1916 р. буде: Мясниць 7 неділь і 3 дни (т. є. від Рожд. Христ. до нед. Мясоп.); Неділя мясопустна 27 лютого; Неділя сиропустна 5 марта; Великдень 23 цвітня; Великдень латинський разом з гр. кат.; Вознесеніе 1 червня; Зелені Свята 11 червня; Петрівки 3 неділї і 2 дни; Ключ Граничний Т.; Вруцілїто до 13 марта г., від 14 марта є.

ПОСТИ.

1) В навечеріе Богоявленія.

2) Великий піст від понеділка по сиропусній неділи до Великодня

3) Піст перед св. Петром і Павлом (Петрівка) від понеділка по неділї всїх Святих до св. Петра.

4) Піст перед Успеніем Пресв. Дїви — Маковеївка або Спасівка.

5) В день Усїкновеня чест. Голови св. Йоана Хрестителя.

6) В день Воздвиженя чест. Хреста.

7) Піст перед Різдвом Христовим (Пилипівка).

8) Кождої середи і пятницї крім "загальниць".

9) В сирний тиждень у всї дни вільно їсти лише з набілом.

ЗАГАЛЬНИЦЇ.

(тижні вільні від посту)

1) Від Різдва до навечерія Богоявленя.

2) Межи неділями митаревою а блудного сина.

3) Від Великодня до неділї Томиновоі.

4) Від Сошествія св. Духа до неділї Всїх Святих.

СІЧЕНЬ = JANUARY

МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	19	**Груд. 1915.** Бонїфатія	**Н. Рік.** Мечислева
Н.	2	20	**Св. Отець.** Ігнатія	Аделяйди
П.	3	21	Юліянії мученицї	Ґеновефи дів.
В.	4	22	Анастазії вмуч.	Тита еписк.
С.	5	23	10 муч. в Критї	Ермілії і Телєоф.
Ч.	6	24	Нав. Рож. Хрис. Евгенії	**Трох Королїв**
П.	7	25	**Рождество Христове**	Лукияна муч.
С.	8	26	**Собор Пр. Бог.**	Северина муч.
Н.	9	27	**Св. Перв. Стефана**	**1. Н. З Кор.**
П.	10	28	Муч. в Никомидійск.	Аґатона еписк.
В.	11	29	С. 14,000 молодц.	Гилина
С.	12	30	Анизії муч.	Гонорати
Ч.	13	31	Мелянії преп.	Іларія папи
П.	14	1	**Сїч Н. рік 1916 Вас.**	Фелїкса з Нолї
С.	15	2	Сильвестра п. рим.	Павла пустель.
Н.	16	3	**Нед. Пер. Бог.** Малахії	**2. Н. по З Кор.**
П.	17	4	Собор 70 апостолів	Антонія
В.	18	5	Нав. Богояв. Тепемита	Приски
С.	19	6	**Богоявленє (Йордан)**	Генрика еп.
Ч.	20	7	Соб. св. Івана Крест.	Фабяна
П.	21	8	Ґеорґ. Емил. і Домн.	Аґнїшки дїви
С.	22	9	Полиєвкта і Евстрат.	Віннентия муч.
Н.	23	10	**Н. по Просвіщ.** Гр.	**3. Н. по З кор.** Р.
П.	24	11	Теодозія Печер.	Тимотеуша
В.	25	12	Татияни	Павла
С.	26	13	Ермила і Стратона	Полїкарпа
Ч.	27	14	Отц. в Синаї і Раїтї	Івана Хризос.
П.	28	15	Павла Тивейс. пр.	Кароля вел.
С.	29	16	Покл. Ок. св. Петра	Францїшка Сал.
Н.	30	17	**31.** Антонія преп.	**4. Н. по З Кор. М.**
П.	31	18	Атаназія і Кирила	Петра

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 11 сїчня о годинї 10.38 вечером. — Повня 20 сїчня о годинї 3.29 рано. — Остатна кватира 27 сїчня о годинї 7.35 вечером. — Нів 4 сїчня о годинї 11.45 в ночі.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—4 дуже зимно; 5—8 мрачно і снїг; 9—12 погідно і лагідно; 13—17 сильні заверухи; 18—23 погідно і зимно; 24—26 снїговиці; 27—31 снїговиці і бурі.

ЗАПИСКИ:

ЛЮТИЙ = FEBRUARY

МАЄ 29 ДНІВ

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
В.	1	19	**Сїчень.** Макарія егип.	Ігнатія
С.	2	20	Евтимія Вел. пр.	**Мариї Громнїч.**
Ч.	3	21	Максима і Неофита	Блажея еп.
П.	4	22	Тимотея і Анастаз.	Вереники дїв.
С.	5	23	Климента свщч.	Агафії дїв.
Н.	6	24	32. Ксениї преп.	**5. Н. по 3 Кор.** Д.
П.	7	25	Григория Богосл.	Ромуалда еп.
В.	8	26	Ксенофонта преп.	Йоана
С.	9	27	Пер. мощ. Івана Зл.	Кирила
Ч.	10	28	Преп. єфрема Сир.	Схолястика
П.	11	29	Ігнатия Богон.	Лукия еп.
С.	12	30	**Трех Святителїв**	Ґавдентия
Н.	13	31	**Митара і Фарисея**	**6. Н. по 3 Кор.** Ю.
П.	14	1	**Лютий.** Трифона	Валентого
В.	15	2	**Стрітенє Гос.**	Фаустина
С.	16	3	Симеона і Анни	Юлиянни
Ч.	17	4	Ізидора препод.	Сильвіна
П.	18	5	Агафії муч.	Симеона і Конст.
С.	19	6	Вукола еп.	Конрада іспов.
Н.	20	7	**Блудного сина**	**Старозапустна**
П.	21	8	Теодора	Елєонори
В.	22	9	Никифора	Катедри св. Петра
С.	23	10	Харлампія і Порф.	Деміяна
Ч.	24	11	Власія свщ.	Матея апост.
П.	25	12	Мелетія і Антония	Зіґфріда
С.	26	13	Мартинияна преп.	Віктора
Н.	27	14	**Мясопустна**	**Предзапустна**
П.	28	15	Онисина ап.	Романа
В.	29	16	Памфила	Анастазиї дїви

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 10 лютого о год. 5.20 пополудни. — Повна 18 лютого о год. 9.28 вечером. — Остатна кватира 27 лютого о год. 4.24 рано. — Нів 3 лютого о год. 11.16 перед полуднем.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—2 великі снїги; 3—8 зимно; 9—12 похмурно; 14—18 лагідно і відлега; 19—21 погідно і мороз; 22—24 снїговиці; 25—29 ясно і погідно.

ЗАПИСКИ:

МАРТ = MARCH
МАЄ 31 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
С.	1	17	**Лютий.** Теод. Тирона	Альбина
Ч.	2	18	Льва папи рим.	Симпліція
П.	3	19	Архипа апост.	Кунеґунди
С.	4	20	Льва еп.	Казимира
Н.	5	21	**Сиропустна**	**Запустна**
П.	6	22	Петра і Ат. (Поч. посту)	Евсебія
В.	7	23	Поликарпа свщ.	Томаша
С.	8	24	Обр. гол. Івана К.	**Попелець Івана**
Ч.	9	25	Тарасия арх. Конст.	Франціїшки
П.	10	26	Порфирія арх.	40 мучеників
С.	11	27	Прокопія исп.	Катерини Бон.
Н.	12	28	**1. Неділя посту**	**1. Вступна**
П.	13	29	Кассіяна	Никифора
В.	14	1	**Марець.** Евдокії	Захарияша
С.	15	2	Теодота	Лонґіна
Ч.	16	3	Евтропія	Любина
П.	17	4	Герасима і Павла	Ґертруди
С.	18	5	Конова муч.	Кирила Едв.
Н.	19	6	**2. Неділя посту**	**2. Суха.**
П.	20	7	Василія Єфрема	Йоахіма
В.	21	8	Теофилакта	Венедикта
С.	22	9	40 мучеників	Октавіяна
Ч.	23	10	Кондрата	Віктора
П.	24	11	Софронія	Ґавриїла
С.	25	12	Теофана	**Благовіщене**
Н.	26	13	**3. Нед. посту Хрест.**	**3. Глуха**
П.	27	14	Венедикта	Руперта
В.	28	15	Агапія	Сикстуса
С.	29	16	Савина	Квірина
Ч.	30	17	Алексея чол. Бож.	Бальбіни
П.	31	18	Кирила Єрус. арх.	Корнилія

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 11 марта о годині 1.33 пополудни. — Повня 19 марта о годині 10.27 перед полуднем. — Остатна кватира 26 марта о годині 11.22 перед полуднем. — Нів 3 марта о годин 10.58 вечером.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—4 зимно, вітри; 5—8 дощ або снїг; 9—13 погода, лагідно; 14—17 острі снїговиці; 18—22 погідно і зимно; 23—27 хмарно; 28—31 лагідно.

ЗАПИСКИ:

ЦВІТЕНЬ = APRIL

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст	Українські свята.	Латинські свята.
С.	1	19	**Март.** Хризанта	Теодори
Н.	2	20	**4. Неділя посту**	**4. Середопстна**
П.	3	21	Якова еп.	Рихарда
В.	4	22	Василія свщ.	Ізидора
С.	5	23	Никона	Вінцентого
Ч.	6	24	Захарії	Вільгельма
П.	7	25	**Благовіщеніе Пр. Б.**	Епіфанія
С.	8	26	Собор Арх. Гавриїла.	Дионизія
Н.	9	27	**5. Неділя посту**	**5. Чорна**
П.	10	28	Іляриона преп.	Езекиїла прор.
В.	11	29	Марка еп.	Леона папи
С.	12	30	Івана лїст.	Ґеорґія
Ч.	13	31	Іпатія еписк.	Юстини
П.	14	1	**Цвітень.** Марії егип.	Тибурция
С.	15	2	Тита пр. Амфияна	Анастазиї
Н.	16	3	**6 Неділя Цьвітна**	**6. Н. Пальмова**
П.	17	4	Йосифа преп.	Апольонії
В	18	5	Теодула	Рудольфа
С.	19	6	Евтихія	Емми
Ч.	20	7	Георгія мелитского	Теодора
П.	21	8	**Велика Пятниця**	**Велика Пятниця**
С.	22	9	Велика Субота	Велика Субота
Н.	23	10	**Великдень**	**Великдень**
П.	24	11	**Світлий Понеділок**	**Св. Понеділок**
В.	25	12	**Світлий Вівторок**	Марка еванг.
С.	26	13	Артемона свщ.	Клета
Ч.	27	14	Мартина папи р.	Альберта
П.	28	15	Аристарха	**Покр. св. Йосифа**
С.	29	16	Агафії Ірини	Петра муч.
Н.	30	17	**2. Неділя Томина**	**1. Біла Катерини**

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 10 цвітня о год. 9.36 перед полуднем. — Повна. 17 цвітня о год. 0.1 по опівночі. — Остатна кватира 24 цвітня о год. 5.38 по полудни. — Нів. 2 цвітня о год 11.21 перед полуднем.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—2 сильний мороз; 3—7 ясно і зимно; 8—12 дощ або снїг; 13—12 змінно; 16—20 ясно і погідно; 21—25 приморозки; 26—30 похмурно і снїг.

ЗАПИСКИ:

МАЙ - MAY

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	українські свята	Латинські свята
П.	1	18	**Цьвітень.** Івана преп.	Филипа
В.	2	19	Пафнутия муч.	Анастаз. і Зиґм.
С.	3	20	Теодора, Трихини	**Обр. Ч. Хреста**
Ч.	4	21	Януарія і пр.	Фльорияна муч.
П.	5	22	Теодора Сикет.	Пія папи рим.
С.	6	23	Георгія великом.	Івана в Олїю
Н.	7	24	**3. Нед. Мироносиць**	2. Доміцелї
П.	8	25	Марка евангел.	Станїслава еп.
В.	9	26	Василия еписк.	Григорія Бог.
С.	10	27	Симеона свщ.	Антонїя
Ч.	11	28	Максима, Якова ап.	Беатрикси
П.	12	29	9 мучен. в Кизиці	Панкратія
С.	13	30	Якова апост.	Сервация
Н.	14	1	**Май. 4 Нед. О Рзсл.**	3. Бонифатія
П.	15	2	Бориса і Гліба	Софії і 3 єї доч.
В.	16	3	Теодозия печ.	Івана
С.	17	4	Пелягії	Пасхалиса
Ч.	18	5	Ірини муч.	Фелїкса
П.	19	6	Йова і Варвара	Петра
С.	20	7	Память св. Креста	Бернарда
Н.	21	8	**5. Нед. О Самарянинї**	4. Єленори
П.	22	9	Пер. м. с. Николая	Юлїї дїви
В.	23	10	Симона Зилота	Дезидерюша
С.	24	11	Мокія, Методия	Йоанни
Ч.	25	12	Епіфанїя, Германа	Урбана
П.	26	13	Глїкериї, Александра	Филипа
С.	27	14	Ізидора муч.	Івана папи
Н.	28	15	**6. Нед. О Слїпородж.**	5. Германа і Вільг.
П.	29	16	Теодора, Модеста	Максиміліяна
В.	30	17	Андронїка апост.	Фелїкса
С.	31	18	Теодота, Дионизия	Петронелї дїви

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 10 мая о годині 3.47 рано. — Повня 17 мая о годині 9.11 перед полуднем. — Остатна кватира 24 мая о годині 0.16 по опівночі. — Нів 2 мая о годині 10.29 перед полуднем.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—3 ясно і приморозки; 4—8 дощ; 9—12 ясно і приємно; 13—17 бурі; 18—22 частинно похмурно; 23—27 погідно; 28—31 бурі.

ЗАПИСКИ:

ЧЕРВЕНЬ = JUNE

МАЄ 30 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
Ч.	1	19	**Май. Вознесеніє**	**Вознесеніє**
П.	2	20	Талалея свщ.	Еразма муч.
С.	3	21	Константина і Єл.	Марцелїна
Н.	4	22	**7. Св. Отець**	**6.** Квірина
П.	5	23	Михайла еп.	Бонїфатия
В.	6	24	Симена, Мелетія	Норберта
С.	7	25	Тр. Обр. Гол. Предтечі	Роберта
Ч.	8	26	Карпа	Медарда
П.	9	27	Терепонта свщ.	Аделяйди
С.	10	28	Никити преп.	Прима
Н.	11	29	**Сошествіє Св. Духа**	**Сошест. св. Духа**
П.	12	30	**Пресв. Тройцї**	**Зел.Понеділок**
В.	13	31	Єрмія і Єрмея	Антонїя з Падви
С.	14	1	**Червень.** Юстини фл.	Серце Іс. Хр.
Ч.	15	2	Никифора патр.	Віта і Модеста
П.	16	3	Лукилияна муч.	Франца
С.	17	4	Митрофана патр.	Адольфа
Н.	18	5	**1. Всїх Святих**	**1. Св. Тройцї**
П.	19	6	Висариона (Поч. пос).	Ґервазия
В.	20	7	Теодота свщмуч.	Силверия
С.	21	8	Теодора Стратилата	Алойдія
Ч.	22	9	Кирила архиеп.	**Пр. Евхаристії**
П.	23	10	Тимотея свщмч.	Зенона
С.	24	11	Вартоломея	Рож. Івана Крест.
Н.	25	12	**2. Пр. Євхаристії**	**2.** Проспера
П.	26	13	Акилини муч.	Івана
В.	27	14	Єлисея і Методия	Володислава
С.	28	15	Амоса	Льва
Ч.	29	16	Тихона еп. чуд.	**Петра і Павла**
П.	30	17	Мануїла, Савела	Вос. св. Петра

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 8 червня о год. 6.39 вечером. — Повня 15 червня о год. 4.42 по полудни. — Остатна кватира 22 червня о год. 8.16 перед полуднем. — Нів 30 червня, о год. 5.43 рано.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—5 погода і приємно; 6—9 тепло; 10—12 дощі; 13—16 погода і тепло; 17—20 похмурно; 21—26 тепло; 27—30 бурі з громами.

ЗАПИСКИ:

ЛИПЕНЬ - JULY

МАЄ 31 ДНІВ

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята	Латинські свята
С.	1	18	**Червень.** Леонтия	Теобальда
Н.	2	19	**3.** Юди і Зосима	**3.** Пос. Пр. Д. М.
П.	3	20	Методия свщмч.	Геліодора і Ант.
В.	4	21	Юліяна тарсійск.	Флявіяна
С.	5	22	Евсевія	Кирила і Методия
Ч.	6	23	Агрипіни муч.	Ісаї прор.
П.	7	24	**Рож. Івана Крест.**	Івана і Пухльхарії
С.	8	25	Февронії препмч.	Єласавети
Н.	9	26	**4.** Давида преп.	**4.** Кирила еп.
П.	10	27	Самсона преп.	Амалії і 7 бр.
В.	11	28	Кира і Івана	Пія і Шелягії
С.	12	29	**Петра і Павла**	Івана
Ч.	13	30	Собор 12 апостолів	Марґарети
П.	14	1	**Липень.** Косми і Дам.	Бонавентури
С.	15	2	Пол. Ризи П. Д. М.	Розіслане Ап.
Н.	16	3	**5.** Якинта і Анатолия	**5.** Пр. Дм. Марії
П.	17	4	Андрея Кр. і Марти	Алексея
В.	18	5	Кирила і Мет. ап.	Семеона і Фр.
С.	19	6	Анатазія	Вінкентія
Ч.	20	7	Томи і Акакия	Ілиї прор.
П.	21	8	Прокопія велмч.	Пракседи
С.	22	9	Панкратія свщч.	Марії Магдалини
Н.	23	10	**6.** Антонія печерск.	**6.** Аполінарія
П	24	11	Евфисії муч. Ольґи кн.	Хрестини
В.	25	12	Прокла і Ілария	Якова апост.
С.	26	13	Гавриїла Архан.	Анни
Ч.	27	14	Акили і Онисима	Наталії дїви
П.	28	15	Володимир кн. України	Іннокентия
С.	29	16	Павла свящ.	Марти дїви
Н.	30	17	**7.** Св. Отець 6 собор.	**7.** Альдони
П.	31	18	Якинтаі Еміліяна.	Ігнатія Льойоли

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 8 липня о годинї 6.55 рано. — Цовня 14 липня о годині 11.40 в ночі. — Остатна кватира 21 липня о годині 6. 33 вечером. — Нів 29 липня о годині 9.15 вечером.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—4 тепло і приемно; 5—8 парно; 9 - 11 дощі; 12—16 погідно і гарно; 17—21 похмурно і тепло; 22—26 дощі; 27—31 приемно.

ЗАПИСКИ.

Лист від 10 до Лукії [illegible] у Едмонтоні. 14 липня 1916

СЕРПЕНЬ - AUGUST

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
В.	1	19	**Липень.** Макрини пр.	Петра
С.	2	20	Ілиї прор.	Альфонса
Ч.	3	21	Симеона і Івана пр.	Знайд. св. Стеф.
П.	4	22	Марії Магдалини	Домінїка
С.	5	23	Трофима і Теоф.	Пр. Д. М. Сн.
Н.	6	24	8. Христини	8 Пребр. Госп.
П.	7	25	Успеніе св. Анни	Каєтана і пр.
В.	8	26	Єрмолая свмч.	Кирияка і пр.
С.	9	27	Пантелеймона	Романа
Ч.	10	28	Прохора	Лаврентія муч.
П.	11	29	Калинїка муч.	Сузанни мч.
С.	12	30	Сили і Силуана	Кляри дїв.
Н.	13	31	9. Євдокима	9 Іполїта
П.	14	1	**Серп. П. ч. К. (поч п.)**	Евзевія
В.	15	2	Пер. мощ. св. Стеф.	**Успеніе Пр. Д.**
С.	16	3	Ісаакія, Далмата	Роха
Ч.	17	4	Сїмох молод. в Еф.	Мирона
П.	18	5	Евсиґнїя	Бронислава
С.	19	6	**Преображеніе Госп.**	Беніґни дїви
Н.	20	7	10. Дометия	10. Бернарда
П.	21	8	Емїлїян еп.	Кирияка і Івана
В.	22	9	Матїя ап.	Тимотея
С.	23	10	Лаврентія	Филипа
Ч.	24	11	Евпла муч.	Вартоломея
П.	25	12	Фотия і Аникити	Людвика кор.
С.	26	13	Максима іспов.	Зефірина і Рожи
Н.	27	14	11. Михея прор.	11. Йосифа К.
П.	28	15	**Успеніе Пр. Д. М.**	Августина еп.
В.	29	16	Пер. нерук. Обр. Г.	Усїк. гол. Ів. Кр.
С.	30	17	Мирона муч.	Рози
Ч.	31	18	Фльори і Лавра	Раймунда

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 6 серпня о годині 4.6 пополудни. — Повня 13 серпня о годині 7.30 перед полуднем. — Остатна кватира 20 серпня о годині 7.53 перед полуднем. — Нів 28 серпня о годині 9.25 вечером.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—4 гарно і тепло; 5—9 похмурно; 10—11 бурі з громами; 12—18 погідно і тепло; 19—22 частинно похмурно; 23—25 гарно; 26—31 приємно.

ЗАПИСКИ:

ВЕРЕСЕНЬ = SEPTEMBER

МАЄ 30 ДНІВ

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
П.	1	19	**Серпень.** Андрея	Іди, Егідія
С.	2	20	Самуїла прор.	Стефана Кор. угор.
Н.	3	21	**12.** Тадея ап.	**12. Бронїслава**
П.	4	22	Аґатонїка муч.	Розалії дїви
В.	5	23	Лупа муч.	Вікторина муч.
С.	6	24	Евтиха	Захарії
Ч.	7	25	Вартоломея і Тита	Реґіни мч.
П.	8	26	Адріяна і Наталії	**Рожд. Пр. Д. М.**
С.	9	27	Пімена преп.	Северина і Ґорґ.
Н.	10	28	**13.** Августина і Мойсея	**13.** Николая
П.	11	29	Усїкн. гл. Ів. Кр. (Піст)	Прота і Якова
В.	12	30	Александра, Павла	Ґвідона
С.	13	31	Положене Пояса П.Д.М.	Аврелія
Ч.	14	1	**Вересень.** Симеона	Воздвиж. Ч. Кр.
П.	15	2	Маманта і Івана	Нікодема мч.
С.	16	3	Антима і Теокт.	Корнилія мч.
Н.	17	4	**14.** Вавили і Мойсея	**14.** Знак. Франц.
П.	18	5	Захарії і Єлисавети	Томи і Йосифа
В.	19	6	Чудо Арх. Михаїла	Януарія еп.
С.	20	7	Созонта	Евстахія
Ч.	21	8	**Рож. Пр. Дїви Марії**	Матея еванг.
П.	22	9	Йоакима і Анни	Томи з Віляв.
С.	23	10	Минидори Нимф.	Теклї дїви.
Н.	24	11	**15. Пр. Воз.** Диодора	**15.** Вол. і Руперта
П.	25	12	Автонома свщм.	Клеф мч.
В.	26	13	Корнилія	Киприяна
С.	27	14	**Воздв. Ч. Кр.** (Піст)	Косми і Дамяна
Ч.	28	15	Никити вмч.	Вячеслава мч.
П.	29	16	Евфимії вмч.	**Михаїла Арх.**
С.	30	17	Софії, Віри, Над., Люб.	Єронїма діяк.

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 4 вересня о годині 11.26 в ночі. — Повня 11 вересня о годині 3.3 пополудни. — Остатна кватира 19 вересня о годині 0.35 по опівночі. — Нів 27 вересня огодині 2.34 по опівночі.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—3 гарно і тепло; 4—7 похмурно; 8—10 дощі; 11—16 гарно і приємно; 17—21 бурі і малі приморозки; 21—30 погідно і зимно.

ЗАПИСКИ:

ЖОВТЕНЬ - OCTOBER

МАЄ 31 ДНІВ

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
Н.	1	18	**Вересень. 16. По Воз.**	16. Реміґія
П.	2	19	Трофима і Саватія	Ангела ст. Леоп.
В.	3	20	Евстахія	Кандида муч.
С.	4	21	Кондрата	Франца
Ч.	5	22	Фоки свщмч.	Флявії
П.	6	23	Зач. св. Івана Кр.	Мат. Бож. Рожд.
С.	7	24	Теклї первмч.	Юстини дїви
Н.	8	25	17. Евфрозинії преп.	7. Бриґіди
П.	9	26	Івана Богосл.	Діонїзия еп.
В.	10	27	Калистрата муч.	Франца Борґ.
С.	11	28	Харитона	Рустики
Ч.	12	29	Кирияка преп.	Максиміліяна
П.	13	30	Григорія свщмч.	Едварда кор.
С.	14	1	**Жовтень.** Пок. П.Д.Д.	Каликста
Н.	15	2	18. Киприяна і Андрея	18. Ядвиґи
П.	16	3	Діонозія свмч.	Ґаля і Флора
В.	17	4	Єротея свмч.	Тереси
С.	18	5	Харитини	Луки
Ч.	19	6	Томи ап.	Петра
П.	20	7	Серґія і Вакха мч.	Капра і Ірини
С.	21	8	Пелягії преп.	Уршулї муч.
Н.	22	9	19. Св.Отців 2 С. Нік.	19. Кордулї муч.
П.	23	10	Евлямпія	Івана Капістрана
В.	24	11	Филипа ап.	Рафаїла Арх.
С.	25	12	Прова	Хризанта
Ч.	26	13	Корнилія сотн.	Евариста
П.	27	14	Назарія і Параскеви	Сабіни
С.	28	15	Лукияна	Симеона і Юди
Н.	29	16	20. Лонгина	20. Евзевія еп.
П.	30	17	Озия і Андрея.	Альфонса
В.	31	18	Луки ап.	Маркелія

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 4 жовтня о годинї 6-ій рано. — Повня 11 жовтня о годинї 2.1 рано. — Остатна кватира 18 жовтня о годинї 8.9 вечером.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—3 похмурно і мрачно; 4—8 зимно; 9—12 погідно і приємно; 13—17 малі приморозки; 18—22 похмурно; 23—26 дощі; 27 погідно і зимно.

ЗАПИСКИ:

Свиня палила ся
20 жовтня 1916

ПАДОЛИСТ = NOVEMBER
МАЄ 30 ДНІВ.

Дні	н. ст.	с. ст.	Українські свята,	Латинські свята.
С·	1	19	**Жовтень.** Йоіла прор.	**Всіх Святих**
Ч.	2	20	Артемія	День Задушний
П.	3	21	Іляриона преп.	Губерта еп.
С.	4	22	Аверкія	Кароля Бор.
Н.	5	23	21. Якова ап.	21. Захария і Єлиз.
П.	6	24	Арети муч.	Леонарда вел.
В.	7	25	Маркияна і Март.	Геркуляна
С.	8	26	**Великомуч. Димит.**	Здіслави
Ч.	9	27	Нестора муч.	Теодора мч.
П.	10	28	Параскевії вмч.	Андрея
С.	11	29	Анастазиї мч.	Мартина еп.
Н.	12	30	22. Зиновія і Зиновії	22. Мартина п. р.
П.	13	31	Стахія, Урвана	Станїслава
В.	14	1	**Листоп.** Косми і Дам.	Йосафата еп.
С.	15	2	Акинтини	Леопольда
Ч.	16	3	Акепсини, Йосифа	Едмунда еп.
П.	17	4	Йоанїкия і Нїканд.	Григорія
С.	18	5	Галактиона	Романа і Одона
Н.	19	6	23. Павла іспов.	23. Єлисавети кор.
П.	20	7	Єрона і Лазаря	Фелїкса і Вол.
В.	21	8	**Михаїла Арханг.**	Вовед. Пр. Д. М.
С.	22	9	Онисифора	Цецилії
Ч.	23	10	Ераста ап.	Климента
П.	24	11	Мини, Віктора	Івана з Кр.
С.	25	12	Йосафата свщмч.	Каритини дїви
Н.	26	13	24. Івана Златоуст.	24. Петра і Сил.
П.	27	14	**Филипа ап.**	**Валерияна**
В.	28	15	**Гурія і С. (Поч. посту)**	**Руфина**
С.	29	16	**Матея**	**Сатурна**
Ч.	30	17	**Григорія чудотв.**	**Андрея ап.**

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 2 листопада о годині 0.51 по полудни. — Повня 9 листопада о годині 3.18 по полудни. — Остатна кватира 17 листопада о годині 5 по полудни. — Нів 25 листопада о годині 5.30 рано.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—4 неприємно;5—8 сильний мороз; 9—13 погідно і зимно; 14—17 лагідно; 18—23 похмурно; 23—26 погідно і зимно; 27—30 мороз.

ЗАПИСКИ:

ГРУДЕНЬ = DECEMBER

МАЄ 31 ДНІВ.

Днї	н. ст.	с. ст.	Українські свята.	Латинські свята.
П.	1	18	**Падолист.** Пт. і Ром.	Елїсія
С.	2	19	Авдія і Варлаама	Бабіни дїви
Н.	3	20	**25.** Прокла і Григорія	**1. Н. Адвенту** Фр.
П.	4	21	**Вовиденіє Пр. Д. М.**	Варвари муч.
В.	5	22	Филимона ап.	Сави еп.
С.	6	23	Амфилохія	Николая
Ч.	7	24	Катерини муч.	Амброзия еп.
П.	8	25	Климента і Петра	**Н. Зач. Пр. Д. М.**
С.	9	26	Алипія столп.	Валерії і Леок.
Н.	10	27	**26.** Якова муч.	**2. Н. Адвенту М.**
П.	11	28	Стефана предмч.	Дамазия п. римск.
В.	12	29	Парамона	Алексія
С.	13	30	Андрія первозваного	Лукії
Ч.	14	1	**Грудень.** Наума	Спіридиона
П.	15	2	Авакума прор.	Евзевія еп.
С.	16	3	Софонїя прор.	Аделяйди дїви
Н.	17	4	**27.** Варвари муч.	**3. Н.Авденту** Лаз.
П.	18	5	Сави освщ.	Ґрацияна еп.
В.	19	6	**Николая Чудотворця**	Фавста мч.
С.	20	7	Амброзія	Теофіля
Ч.	21	8	Потапія преп.	Томи ап.
П.	22	9	**Зачат. Пр. Д. М.**	Зенона
С.	23	10	Міни, Ермоґена	Вікторії дїви
Н.	24	11	**Н. Св. Праотець** Дан.	**4. Н. Адв. Н. Рож.**
П.	25	12	Спиридіона преп.	**Рождест. І. Хрис.**
В.	26	13	Евстратія, Ореста	**Стефана пер.**
С.	27	14	Тирса	Івана еванг.
Ч.	28	15	Елевтерія свщм.	Дїтий уб. в Виф.
П.	29	16	Аггея прор.	Томи еп.
С.	30	17	Даниїла прор.	Давида кор.
Н.	31	18	Севастияна мч.	Сильвестра

ВІДМІНИ МІСЯЦЯ.

Перша кватира 1 грудня о годині 8.55 вечером. — Повня 9 грудня о годині 7.44 перед полуднем. — Остатна кватира 17 грудня о годині 1.6 пополудни. — Нів 31 грудня о годині 7.7 перед полуднем.

ПРЕДСКАЗУВАНЄ ПОГОДИ.

1—3 зимно і бурі; 4—6 похмурно і снїги; 7—12 зимно; 13—16 погідно і лагідно; 17—20 похмурно; 21—25 снїг; 26—31 велике зимно.

ЗАПИСКИ:

Українські фармері в Калдер Стейшин, Саск.

РІДНА МОВА.

Мово рідна, слово рідне!
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має.

Як ту мову мож забути,
Котрою учила
Нас всіх ненька говорити,
Ненька наша мила?!..

Ой, тому плекайте, дїти,
Рідненькую мову,
І учіть ся говорити
Своїм рідним словом!

Мово рідна, слово рідне, —
Хто вас забуває,
Той у грудях не серденько,
А лиш камінь має!

С. ВОРОБКЕВИЧ.

ВАСИЛЬ СТЕФАНИК.

ДОРОГА.

— Я йду, йду, мамо.

— Не йди, не йди сину...

Пішов, бо стелила ся перед його очима ясна далека дорога.

Кождї ворота минав, всї білі вікна.

Любив свою дорогу, не сходив з неї нїколи.

У днину вона була безконечна, як промінь сонця, а в ночи над нею всї звізди ночували.

Земля цвила і квітами своїми сміяла ся до нього. Він їх рвав і затикав у свій буйний волос.

Кожда квітка кидала йому одну перлу під ноги.

Очи його веселі, а чоло ясне, як керничка при пільній дорозї.

Аж людий спіткав.

Вбиті по колїна в землю вони у безтямній многости падали і здіймали ся.

Чорними долонями стручували пит з чола і великими руками ловили ся землї.

Втома валила їх, вони душили за собою свої дїти і ревіли з болю.

Здіймали ся і падали.

А нїч клала їх в сон, як каменів, одного коло одного.

Страшними лицями обернені до неба, як морем голов, проти моря звізд.

Земля стогнала під ударом їх серць, а вітер втїк за гори.

Він читав ті лиця і велику пісню бою на них.

З їх губів злизав слова, з чолів вичитав мисли, а з серць виссав чувства. А як сонце родило ся в крові і цїлувало поміж довгі вії їх очи, то в його серцї породила ся пісня.

Розспівала ся в його душі, як буря, розколисала ся, як мамине слово.

І став ся сильний і гордий. Вітер нагнув д ньому всї квіти.

Ступав своєю дорогою дальше.

Вона, як полотно, під ним угинала ся.

Минав усї ворота, білі вікна поминали.

І знов людий побачив.

Стояли лагою. Перед ними косилисте море золота, по за ними дїти в холодї снопів.

Огонь їх пражив, зелїзо плакало в їх руках.

Полинялі пустарі небесні бездушно звисали над ними.

Всї в білих сорочках, як на Великдень.

Але снопи пропадали з-над дїтий, і огонь вжирав ся в їх білі голови.

Вони вгризали ся знов у жовті лани.

Читав їх розпуку і їх безсилу.

По їх чолах копали ся рови один коло одного. Губи їх засихали і білїли. Серця заходили жовчию.

І пісня його душі згіркла, як зігнила пшениця.

Очи його помутнїли, а чоло його подобало на скаламучену керничку при дорозї.

Сила його і гордість впали на тверду дорогу.

Строїв ся.

Пішов своєю дорогою, як птах, що своїх крил на собі не чує.

На свіжій ріллї під веселою дугою стояла його любов. Земля радувала ся її білими слїдами.

Як безсильна дитина простягнув до неї руки.

— Ходи!

— Не можу, бо ти отруя!

Захитав ся, а як прожер свій засуд, то поклав на чорну ріллю окрушки своєї пісні і поволїк ся далї. Ішов, як тїнь спо рохнявілого дуба перед заходом сонця.

Дорога темна, як слїпому молоденькому каліцї.

Одного дня спотикнув ся на гріб своєї мами.

Заридав сухими очима і впав.

Зарив чоло у могилу і просив маму, аби його назвала так, як він був ще дитиною.

Одно маленьке слово аби сказала!

Довго просив.

Потім поклав голову на хрест і почув від нього мороз.

Здрігнув ся, поцїлував могилу в маленьку яблінку і пополїв ся безіменний і самітний.

— Боже, ти подаруй менї решту моєї дороги, бо я не годен вже йти.

І скакав з могили на могилу, як осїнне перекотиполе.

Аж як перейшов сто гробів, то сотий перший його був.

Припав до його, як давно до маминої пазухи.

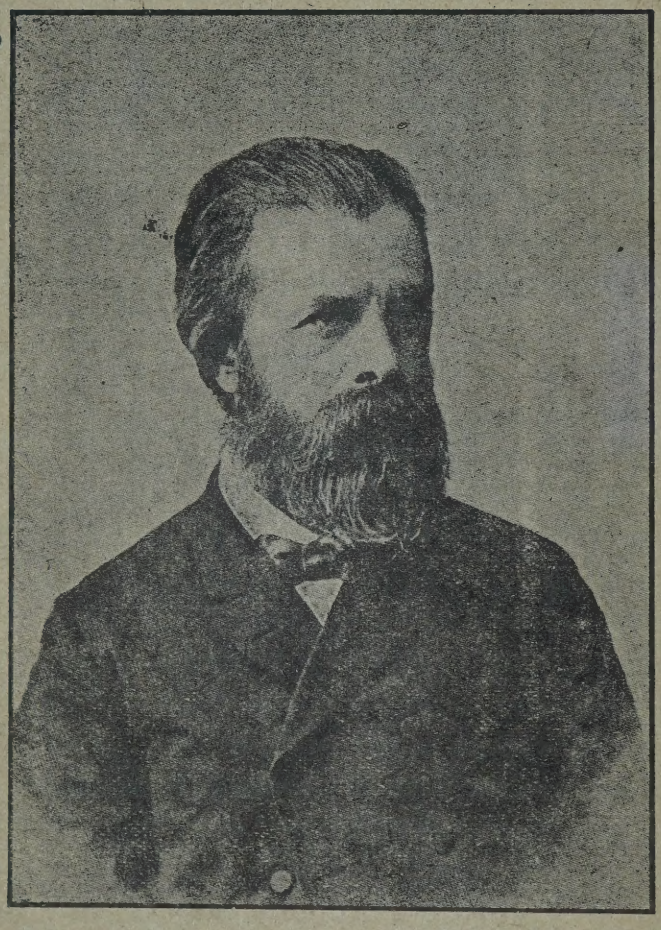

МИХАЙЛО ДРАГОМАНОВ.

МИХАЙЛО ДРАГОМАНОВ.

Як далеко сягає память людськости, серед народніх мас усе жила ідея справедливости, рівности, свободи і братерства. І сила її була така велика, що вона притягала до себе найліпших людий навіть із тих кругів, які свого добра, свого щастя не вміють збудувати инакше, як тільки на народнім горю.

До людий із тих кругів належав Михайло Драгоманов (1841—1895), син дїдича з Гадяча на Україні. Часи, коли мале, безжурне панятко перетворювало ся в сьвідомого чоловіка, часи науки в ґімназії й університеті,—були се останні роки панованя Миколи І. і перші роки панованя Олександра II. За Миколи все, що ліпше в російській суспільности, пройняте було обуренем на царську самоволю; з хвилею, коли самодержавцем Росиї став Олександер, обурене перемінило ся в надію на красшу будучність. Драгоманова, який уже з батьківського дому виніс ліберальні погляди, також захопила та свободолюбна хвиля, яка тоді ворушила всї ліпші уми російської суспільности без ріжниці стану, і непоборна сила ідеї так ним заволодїла, що він уже не вернув межи „своїх“, а зійшовши раз із панських вершин на народні доли, йшов непохитно тим новим шляхом, не сходячи з нього аж до смерти, — хоч він завів його з рідної країни і з університетської катедри, де його ждало спокійне й безжурне житє вченого, на чужину на гіркий хліб літературного робітника, який не знає нині, що дасть їсти дїтям завтра, на напади своїх і чужих і на передвчасну смерть...

Скінчивши київський університет, задумав Драгоманов віддати ся історичним студіям і старати ся о університетську катедру. Одначе не замкнув ся в кабінеті ученого, тільки брав живу участь в громадськім житю, належав до тодїшньої „Украінської Ґромади“, вчив у недїльних школах, які тоді люди, прихильні народови, кинули ся були закладати, працював у звіснім в історії українського фольклору „Південно-Західнім Відділї Ґеоґрафічного Товариства“.

Початок 70-их років перебув у Західній Европі, доповняючи свої студії, і тоді вперве пізнав Галичину і галицьких Українців.

Вкінці одержав катедру на київськім університеті. Одна-

че не на довго. Царське правительство — а були се вже роки реакції, час звісного указу з 1876 р. проти української мови,— почало вважати його небезпечним і предложило йому катедру на якімсь иншім університеті з виключенем української території. Замість того Драгоманов, бачучи, що в Росії неможлива нїяка, навіть найсмирнїйша дїяльність для України, рішив ся за порадою товаришів, які обіцяли йому свою поміч, виїхати за границю, щоб мати вільні руки до праці, яку вважав единою відповідною для рідного народу. А знаючи, що також в Галичинї, тій „свобідній“ части України, неможлива така праця — як через чуже правительство так і через своїх „патріотів“ — виїхав до Женеви і вже 1878 р. видав там першу книжку „Громади“, у якій виложив свої національні, полїтичні і соціяльні погляди.

Тут у Женеві, в тім вулканї, в якім клекотїло від революціонерів усего сьвіта, де зродила ся неодна сьміла думка, що опісля переведена в дїло цїлий світ здивувала, де здаєть ся, кождий камінчик у мурі, кожда пядь землї, — се нїмі сьвідки палких дискусій, смілих поривів і гірких розчарованъ, де неодин із тих, що цїль їх житя визволене народнїх мас, хоронив свою голову перед руками ката,— в тій Женеві прийшло ся тепер жити і працювати Драгоманову, жити в непевности, що принесе завтра, і працювати у свідомости, шо богато-пребогато жертв треба, щоби з тої праці вийшла користь для рідної країни і для людськости.

Тимчасом посїв Драгоманова в Галичинї видав своє зерно: кількох молодих людий — Павлик, Франко, Терлецький — перейняли ся його думками і почали ширити їх далї межи своєю суспільностю, за що на самім порозї житя і праці зустріла їх тюрма. Ратуючи пред тюрмою своє здоровле, прибуває Павлик до Женеви і тут Драгоманов, Павлик, і Сегрій Подолинський починають видавати „Громаду“ періодично, оголошуючи в першій книжцї (виданій 1881 р.) свою програму. Одначе періодична „Громада“ не вдержала ся. Павлик вернув до Галичини відсиджувати кару і йти на зустріч дальшій працї, дальшим карам і дальшим злидням. Подолинський занедужав, щоб уже нїколи не відзискати здоровля, — і Драгоманов, знов сам, видає неперіодичну „Громаду“, працює для загально-російського поступового руху, вкладаючи в нього свої цїнні працї, знайомить своїми працями чужинцїв з Україною, пра-

цює, хоч здалека від рідної країни, над українським фольклором, впливає на духовий розвиток своїх галицьких таваришів, а вкінці, коли хліба для рідних не стало, приймає посаду професора історії в університеті в Софії (1889 р.).

В 1890 р. повстає в Галичині радикальна партія, заложена товаришами й учениками Драгоманова, і він хоч із гіркою свідомостю недуги, яка кождої хвилі може покінчити ся смертю, кидаєть ся до праці в виданях нової партії з жаром чоловіка, який цїле житє не міг сказати своїм землякам того, що становить суть його духової істоти, і хоч на заході своїх днів хоче сказати бодай що найважнїйше... В „Народі“ повно його праць, в „Хлїборобі“ також. Виходять його „Чудацькі думки про українську національну справу“, його „Листи на Наднїпрянську Україну“, його популярні праці, як „Про заздрих богів“, „Рай і Поступ“, „Віра а громадські справи“, „Шістьсот років швайцарської спілки“, — одинокі майже популярні праці в нашій лїтературі, які справдї дають простому народови науку.

Серед тої праці застає його 30-лїтний ювилей, устроєний зимою 1895 р. у Львові, і того-ж року, 20 червня, нагла смерть.

Поминувши спеціяльні праці Драгоманова по історії і фолькльорі, які високо цїнять ся вченими, дїяльність Драгоманова мала цїль знайомити українську суспільність про те, як найпоступовійші люди цивілїзованого світа дивлять на громадські справи і як працюють, щоб довести до визволеня народнїх мас, і на основі того заставити передову часть української суспільности до такої праці, а далї знайомити чужосторонню публику з Україною і боронити права українського народу до свобідного житя.

Особливо-ж прийшло ся йому обстоювати права України супроти історичної Польщі і централїстичних змагань Великоросів, наслїдком чого чоловік, якому земляки клали за найбільшу вину космополїтизм, нехтованє „народнїх сьвятощів“, — нераз стрічав ся з епітетом „українського націоналїста“. Правда, очевидно, нїтут, нїтам. Драгоманов, той homo nationis Ukrainicae (чоловік української народности) боров ся тільки за одно: щоб українському народови признано право рішати самому про себе, бути свобідним членом свобідної сїмї народів.

По своїм переконаням був Драгоманов соцїялїстом фе-

дералїстом, ідеалом суспільної орґанїзації уважав свобідну федерацію одиниць в ґрупи, ґруп у союзи і т. д. з долу в гору, жите суспільности без начальства, на підставі добровільної умови, що знов уважав можливим лиш при неістнованю приватної власности і при спілковій продукції. Се виходить зовсїм ясно як з першої книги „Громади", так і з програми, поміщеної в випуску періодичної „Громади" і підписаної ним, Павликом і Подолинським. Той напрям підходив найблизше до тодїшнього анархізму Бакунїна і ріжнив ся від нього тільки тим, що Драгоманов признавав мінїмальну проґраму, в країнах з т. зв. полїтичними свободами уважав корисною парляментарну дїяльність, а таксамо уважав там непотрібним терор, коли тимчасом про соціяльну революцію, яку анархісти-комунїсти вважають единим способом визволеня робучих мас, говорив, що се „справа затяжна",

Звідси випливає й його становище в справі полїтичної незалежности України, яке нераз підпадало критиці нашого молодого поколїня, що виступало з кличем „Самостійної України". Драгоманов дуже добре розумів, що серед сучасних відносин державна незалежність України неможлива, а вважаючи добровільну федерацію вищим ступнем суспільної орґанїзації, як окрему державу, в будучности бажав бачити Україну не окремою державою з усїм державним апаратом, а спілкою свобідних людий, злученою на підставі добровільної умови з такими ж спілками людий инших пород. Не „.москвофільство" або „неясність в українській справі", як думають критики Драгоманова, ґільки переконане, що людськість переходить від низших форм орґанїзації до вищих і що добровільна федерація свобідних ґруп є вищою формою громадського житя від примусової державної орґанїзації, заставило Драгоманова зайняти таке, а не инше становище в українській справі.

На сїм місци зверну з окрема увагу на погляд Франка, висловлений в його рефератї п. н. „Суспільно-полїтичні погляди М. Драгоманова. В національній справі, автор каже, що Драгоманов у „Вільній Спільці" не поважив ся покласти національного прінціпу основою ідеальної російської конституції, а силкував ся замаскувати його прінціпом областних автономій, хоч відома йому конституційна практика в Австрії могла йому дати аж надто добре пізнати, що значить автономія области (теріторіяльної цїлости), нерівнозначна з автономією наці-

ональности". Сей погляд Франка невірний, бо в Драгоманова автономія области власне рівнозначна з автономією тої національности чи части національности, яка живе в тій области. В „Вільній Спільці" Драгоманов зазначує виразно, що російська держава повинна бути розділена на автономні области „відповідно до комплексу географічних умов", значить, автономна область повинна бути етнографічно одноцільна. Ріжниця між становищем Драгоманова і становищем прихильників автономії України в теперішнім розуміню лиш та, що коли вони хотять з цілої української землі в Росиї утворити одну автономну область, Драгоманов ділив українську землю в Росії на 4 автономні области. Одначе всї ті области мали бути національно одноцільні, а се велика ріжниця від автономії національно мішаних коронних країв в Австрії.

В соціяльно-демократичних кругах часто можна стрітити ся з поглядом, що Драгоманов був „тільки лїберал", при чім вказуєть ся на його „пробу соціяльно-полїтичної програми": „Вольный Союзъ— Вільна Спілка". На се відповімо, що отся програма йде далї, як усї т. зв. мінїмальні програми соціяльної демократії, яким вона відповідає по своїй сути, отже де-ж тут рація називати автора такої програми „тільки лїбералом"?! Сему зрештою перечать висше згадані прінціпіяльні заяви Драгоманова в „Громадї".

Літературна дїяльність Драгоманова незвичайно богата і многосторонна і коли буде зроблене повне видане його творів, вона стане перед будучими поколїнями як величнїй памятник найбільшого ума України в другій половині 19-ого віку. На сїм місцї пригадаємо отсї його працї: видавництво „Громада" (5 томів неперіодичної збірки і 2 випуски журнала), заповнюване переважно його працями, „Шевченко, українофіли й соціялїзм", „Историческая Польша и великорусская демократія", „Вольный Союзъ — Вільна Спілка", „Полїтичні пісні українського народу" (I і II), „Нові українські пісні про громадські справи", „Письма К. Дм. Кавелина и Ив. С. Тургенева къ Ал. Ив. Герцену", „Письма М. А. Бакунина къ А. И. Герцену и Н. П. Огареву". Згадаємо також про видане в Парижі (1905р.) в двох томах „Собраніе политическихъ сочиненій М. П. Драгоманова" та про перший том розложеного на 4 томи московського видання під редакцією проф. Гревса і д-ра Кістяковського: М. П. Драгоманов, Политическія сочиненія.

Обставини емігрантського життя Драгоманова мали той наслїдок, що його аж тепер починає пізнавати і цінити ширший загал української суспільности. Відносить ся се особливо до російської України. А для Галичини, інтересам якої Драгоманов присвячував стільки уваги, що його київські товариші називали його „Михайлом Галицьким“, він — крім загальноукраїнського — має ще й окреме значінє, яке можна схарактеризувати коротко отсими словами: він прорубував галицьким Українцям вікно в Европу.

П. КУЛІШ.

ПЛАЧ КОЗАКІВ У НЕВОЛЇ.

Віє вітер, повіває синє море грає;
Золотом його з заходу сонце заливає.
Та нї золота на морі, нї на небі сонця
Не побачить бідний бранець із свого віконця,
У горі над головою мов каганчик сяє,
Мутним світом кострубаті стіни обливає,
Бо не дармо Чорною та башта зветь ся;
Чорно, темно, сумно, гірко там живеть ся,
О, яке ж воно житя у домовинї!
Серце ниє,у неволї на чужинї:
Думка вороном лїтає по Вкраїнї,
Кряче, плаче, поклоняєть ся родинї...
Та нема ратунку при лихій годинї.
Сорок їх сидить у баштї без одного,
Що коня в степу сїдлали степового,
Не питаючись, не боючись нїкого,
Тих, що бурею на море вилїтали,
На лиман мов стадо лебедїв спадали,
Кого стріли, жакували-плюндрували,
Супротивного у полї трупом клали,
На днї моря темний похорон справляли;
Не одну ґалеру на пожар пускали,
Пошелами берег на один вкривали;

До невільницких базраїв налїтали,
Козаків братів з неволї визволяли;
На Вкраїнї рідній славою сїяли,
Мов квітки в городї пишно процвітали:
І понуро мовчать молодцї-низовцї чуприндирі...
Без одного сидить їх у баштї десятків чотирі.
Вже од нужі облазили в хирних обірванців гирі,
І в кулак, як мовляв той кобзар, з голоднечі трубили.
У віконечко їм милосердна рука подавала
Трохи хлїба святого, а часом кришеник і сала,
А про борщ вязники вже, який у нїм смак, забували,
Сирівцем та потанцями душу гіркую питали.
Повпивались кайдани у ноги бідакам і в руки,
Узнають на прикові короткім страшенної муки.
На соломі гнилій, мов той пес волоцюга, лягали,
Полягавши, сльозами один одного обливали,
Украïну простору та вільну, свій рай споминали:
„Ой ти, краю, наш раю! Ти сяєш, мов небо, степами,
Повбиравши степи та поля, мов стрічками, річками.
Ой ти, Днїпре Славуто, найдавнїй ти шляху козацький,
Ізжили по тобі ми свій вік молодецький-юнацький!
Наші предки в твоїх водах чистих, святих охрестились,
А дїди у твоїх покаянних печерах молились,
А батьки на тобі за козацькі вольности бились!
Ой ти, Росе, пораднице наша, ти втїхо Росаво,
Наша честь незабута, велика козацькая славо!
Ти, Суло наша, Сулице, полем далеко гуляєш,
Із Ромна та в Черкаси з тугенького лука стріляєш,
Ненависників наших лихих хоч не бєш, то лаєш!
І ти Ворскло, бабусенько люба, старенька, тихенька,
Як щаслива дитина, синенька, як рай, веселенька!
І ти Доне, наш брате, товаришу-рідний в недолї
Пристановище певне старої козацької волї!
Воздихання та сльози гіркі ми до вас посилаєм,
Як батьків-матїрок, як сестриць-жалібниць вас вітаєм.
А ти, Мати козацька, ти Батьку козацький великий,
Процвітайте між людьми хвалою во віки і віки,
Щоб хилились до вас помічницї Днїпрові, всї ріки,
Посилаючи борошно вам із бочками горілки,
Нам не їсти вже хлїба у вас, горілок тих не пити,
Споминаючи вас, тільки плакати гірко, тужити!“

МОДЕСТ ЛЕВИЦЬКИЙ.

ТЯЖКИЙ ХРЕСТ.

Маленьку Марусю вкладали спати. Батько її, полковник, що вечера сам роздягав її, роззував маленькі ніжки, вкривав гарненько свою кохану донечку-одиницю, а вона весь час говорила, щебетала, аж поки сон не сплющував її ясні блакитні очі.

— Перехрестись, дитино, казав батько.

Маруся стала навколішки на своїй постельці і згорнувши пучечки своєї біленької, голенької ручки, хрестилась, голосно промовляючи: „Во імя Отця і Сина і святого Духа.“

— Ще раз, сказав батько.

— Во імя Отця, і Сина... Тату, чого собачка кричить, як її бють, а кінь не кричить?

— Так, дитино. Молись, не перебивай.

— ... „І святого Духа, амінь.“

— Ще раз, люба.

Маруся перехрестилась, промовляючи, ще раз і бухнула своєю кучерявою головкою на подушку.

Батько покривав і обтулював з усіх боків її маленьке тільце, ніжки.

— Тату, дай мінї баранчика того, що ти мінї сьогоднї подарував, він зі мною буде спати.

Батько попукав і дав дівчинці біленького баранця, яких продають у городах на Великдень. Маруся поклала його коло себе на подушку.

— І собачку болить, і коня болить, як бити, казала дівчина. А кінь не кричить.

Така вже його натура, серденько, казав батько.

— А у собачки не така?

— Не така.

— І у тебе не така натура, як у мене, тату.

— Чому? здивував ся батько.

— Бо ти, як порізав собі руку, памятаєш, як лагодив мого возика, що Юрко зломав, то не плакав і не кричав, хоч кров йшла з руки і мама завязала тобі біленькою окрайкою. А як Юрко влучив менї з рушнички горохом в ухо, то я плакала, а кров у мене не йшла, тільки болїло. Ще мама сердилась на Юрка, бо міг би мінї влучити в око.

— Бо ти маленька, люба, то й плачеш, як болить, а хто

великий, той не плаче,

— Нї тату. І великі плачуть. Тільки ти не плачеш і дядя Коля.

— Хтож великий плаче?

— А розказував у кухнї Нухим, той що пиво возить, що як били і стріляли людей, мужиків у селї — тільки я забула, як те село називаеть ся — то там плач і крик був на все село. Він казав: і старі люди плакали. І ти туди їздив, тату, з салдатами.

— Спи, дитино, казав батько, нахмурившись.

— Я ще не хочу спати, тату. А мама казала, що не треба бити коня. Як ми їхали з мамою звощиком на гору, то він дуже бив коня батогом і мама казала йому, що він недобрий, бо бити коня не треба, бо він робить і заробляе хлїб звощикові. А дядя Коля казав, що хлїб роблять мужики в селї: вони сїють зернята, і виростають знов зернята — багато-багато, і їх мелють, та й з того мука робить ся, а Палажка з тієї муки робить булочку і мама сердить ся на неї, щоб добре мила руки, як робить булочку. І я зробила собі булочку маленьку для ляльки; лялька не хотїла їсти, то я з'їла з Юрком.

Батько сидїв, задумавшись, підперши голову рукою.

— Тату, ти добрий, чи недобрий?

— Спи, дитино моя казав батько, гладючи рукою кучеряву головку Марусї.

— Бо я собі думала: ти менї купив на свята біленького баранця з червоним прапорцем, то значить ти добрий. А як ти бив і стріляв з салдатами мужиків у селї і плакали і кричали через те старі люди, то значить ти недобрий, як той звощик, що бив коня; бо мужики нам роблять хлїб і кінь звощикові робить хлїб. І мама казала, що Юрко недобрий, як він устрілив менї в ухо і я плакала.

— Спи, Марусю, не говори.

— Я засну тату, тільки ти посидь коло мене, не йди.

— Сьогодні дядя Коля сказав, що мого баранця заберуть у полїцію, бо він з червоним прапорцем. Я вже хотїла плакать та дядя Коля сказав, що він жартуе, і баранця не заберуть: тільки студентів забірають в полїцію і стріяють в них на улиці і бють, коли вони ходять з червоними прапорцями. Ти, тату, бив і студентів?

— Не бив, люба. Инші били.

— Ти тільки мужиків? Не бий тату і їх, то будеш зовсїм

добрий, і для мени і для їх. А Юрко зловив хруща, давно, давно, я ще була маленька і не вміла злазити по східцях у садок; і зловив хруща, і настромив його на шпильку, то дядя Коля дуже сердив ся на його і казав, що так не добре і не треба нїкому лиха робити, навіть хрущеві. І мама таксамо казала. А сьогоднї Юрко хотїв стріляти в баранця за те, що кін з червоним прапорцем, та я не дала і сховала баранця у скриню. А в вечер я вийняла в його прапорець і сховала у мами в шафу, бо може в ночі полїція справдї прийде і забере баранця, як я буду спати. Дядя Коля казав, що полїція ходить в ночі і забірає.

— Спи, котику мій, нїхто не забере твого баранця.

Маруся помовчала трохи, а потім знов почала.

— Няня казала, що баранчик білий і кучерявий, як я, а червоний прапорець, що в його, — значить кров Христова. Бо Христа вбили за людей, правда, тату?

— Правда, люба.

— І він плакав, як його били?

— Плакав, дитино, зітхнув батько.

— І ті люди плакали, що ти їх бив. Нухим розказував. А Палажка казала, що у всякого тепер хрест тяжкий. А у мене хрестик є, то такий легенький, легенький... Тату, а ти сьогоднї, як ішов до ґенерала, то почепив на мундїр хрест. І він червоний, а мій жовтий, золотий. Чого твій червоний? Може і на йому кров Христова?

Батько широкими, несамовитими очима дивив ся на дитину, а тїло його мимохіть тремтїло, і холод проймав, і волося підіймало ся на голові йому.

— Кров, дитино... на йому... людська, промовив він тихо, наче не своїм голосом.

— Я його брала — він легенький.

— Тобі Марусю, легенький, а менї... тяжкий... ох, тяжкий!

— Тату, чого ти плачеш? Що тебе болить?

— Серце, дитино моя...

.....

І. ФРАНКО.

СУЧАСНА ПРИКАЗКА.

Ви чули ту пригоду?
Під час розливу рік
Попав у бистру воду
Нещасний чоловік.
В глубокім вирі бється ся
І тоне вже туй-туй,
До кума, що на мості,
Кричить: ,,ратуй! ратуй!“
А кум, що на поручча
Поважно ліктї спер,
Глядить критично: ,,втоне,
Чи вирне ще тепер?“
Вкінцї махнув рукою
І мовив лиш одно:
— ,,Не тратьте, куме, сили,
Спускайте ся на дно.“

Гай, гай! Таких кумів нам
Не два, не три, не пять
В житю що дня, що хвилї
Приходить ся стрічать.
Ти в горю, нуждї бєш ся,
Мов риба у саку,
Працюєш, тачку тягнеш,
Мов панщину важку;
Тут сумнїв мучить душу,
Що місце то боляк,—
А він лиш критикує:
,,Се зле“ і ,,се не так!“
За поміч і пораду
Він має лиш одно:
— ,,Не тратьте, куме, сили,
Спускайте ся на дно!“

І наш народ так бється ся
В матнї богато лїт,

І хвилї напосїлись
Його розмити слїд.
А на безпечнім мостї
Фальшивії брати
Стоять і ждуть — чи може,
Щоб поміч принести?
Стоять, чекають хвилї,
Що брата проковтне,
Числять: тепер ще вирне,
Тепер вже чей пірне.
На крик його й благаня
В їх слово лиш одно:
— „Не тратьте, куме, сили,
Спускайте ся на дно!“

Та що се? Він не тоне,
Хапаєсь берегів,
Не слухає поради
Облесних ворогів;
І під ногами чує
Вже твердший, твердший ґрунт,—
А ті на мостї в репет:
„ Се бунт! Се бунт! Се бунт!“
Під ними міст хитаєсь
І хвиля прясла рве,
І з моста крик лунає:
— „Ратуйте, хто живе!
Ратуйте більшу власність,
Ратуйте панський лан!
Ратуйте трон і вівтар!
Давай обложний стан!“

А що, як Немезіда
Собі одного дня
Позволить жарт зробити
І ролї поміня?
На своїм ґрунтї стане
Русь міцно на ногах,
А супротивна хвиля
Піде по ворогах?
І ті що нас із виру

Спасали мило так,
Самі скоштують трохи,
Який то в мокрім смак?
А Русь на їх благання
Їм відповість одно:
— „Не тратьте, братя, сили,
Спускайте ся на дно?..“

ДР. Я. О—СЬКИЙ.

З МОЇХ СПОМИНІВ.

ПРО МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА.

Лично познакомив ся я з Михайлом Петровичем Драгомановом в лїтї 1891 року у Відни. Михайло Петрович приїхав був сюда лїчитись і поселив ся в Сальмансдорфі під Каленбергом.

Переписувались ми ще з давного часу, коли то ще я, будучи на університеті, був редактором українського відділу “Славянського Альманаха“. Той Альманах сконфіскувала віденська прокураторія за “полїтичні пісні українського народа“ пера Михайла Петровича. Задля якого іменно злочину сконфісковано “Альманах“ — я й до нині не можу зрозуміти, бо в полїтичних піснях нїчого каригідного дочитатись не можна було. Ще заздалегідь радили нам товариші Славяни, щоби під сею розвідкою, котра була в Альманасї перлою, не підписувати імени Драгомавова, бо “се небезпечно“ (мовляв: чеши дїдька з рідка...) Однак ми не важились на таке святотаство. Ми розвідку підписали цїлим іменем, як було в рукописи. — Альманах сконфіскували. Товариші Славяни з редакційного комітету мали рацію, а Михайло Петрович в однім письмі озлив ся на нас дуже, що ми не вміли устояти за свої права.

Приїхавши у Відень 1891 року, Михайло Петрович подав звістку в товариство “Сїч“, і ми загостили до него.

Хорий він був дуже. Віденські професори поставили діягнозу: Aneurysma aortae. Хороба неулїчима. Михайло Петро-

вич стратив цїлковито голос, шепотав лише, а болї в грудех та рамени мучили його страшенно. Ми всї знали, що смерть уже написана на його чолї.

Щиро і сердечно привитав вїн нас.

— Не перші ви — сказав вїн — у мене гостї. Навідувалась уже до мене ваша полїція та питала: що я задумую робити в Австрії. Моя неміч та почасти мій болгарський паспорт уратували мене від дальшої мандрівки.

Ми часто навідувались до Сальмансдорфу. Михайло Петрович, живучи довгий вік на чужинї, так і бажав видїти коло себе земляків, для котрих било його щире серце. Коли ми до него навідались пополудни, то не пускав нас і ми вечеряти мусїли у него. Пізною нічю вертали ми у Відень. Коли-ж ми, заняті нераз своїми дїлами, не заходили до него два або три днї вїн, хоч хорий, тяжко хорий, приїздив у Відень, та заходив у нашу кофейню, щоби, бачити ся з нами та поговорити з нами про народні справи.

Лаяв вїн усїх нас Галичан за нашу нездарність в полїтицї, в лїтературі — але все те виходило з щирого серця. Вїн бажав, щоб усе було "лїпше", щоби прийшов "слушний час".

Заходячи в гостину до Михайла Петровича — ми все старали ся ся більше говорити самі, щоб не мучити його — але се нам не вдавало ся. Ми звертали сюди-туди, його жінка помагала нам — лїкарі заборонили всяке роздразнене і напружене голосу — та нїчо не помагало. Бесїда сходила на народні справи а Михайло Петрович говорив і говорив. В душі його нагромадило ся тілько думок, тілько болю, тілько жалю, що вїн мусїв виповісти землякам, хочби прийшлось йому умерти на місци.

— „От так балакаючи з вами — мовив вїн — менї здаєть ся, що я здоров. Менї видить ся, що я свїт цїлий обгорну своїми думками... А тут в ночи прийдуть болї, бите серця, ока не зажмуриш цїлу нїч... смерть за плечима!...

"Коби скінчити третий том полїтичних пісень!... Сю роботу мушу довершити, хоч-би прийшлось менї кінчити еї на смертельному ложу... Тількиж се робота! Я вам кажу — еї третреба робити лїгма на помостї. От сядете та розкладаєте собі любенько сотки усяких варіянтів. Сей сюда, той сюда, або сей по одній части сюда, а туда по другій. А заки розберете ся, що за мука! що за робота! З початку виходить нераз така нїсенїтниця, що нїяк не зрозумієш. Та як же там — питаєш себе

— аби про таку річ, як руйноване Сїчи не було докладних пісень? І знов читаєш і читаєш і читаєш і розкладаєш по помостї всякі варіянти... Скажім приміром пісня про руйноване Сїчи в 1775 року: "Ой злетїла бомба — та у Сїч упала". Коли-ж 1775 року нїякого бомбардованя не було! Або дальше: „Ой пішли Запорожцї (по зруйнованю Сїчи) над Богом рікою". Як-же над Богом, коли вся Сїчова історія дїялась на Днїпрі? Але коли розчитаєш ся в сотках варіянтів, тогдї дійдеш до сути річи — дій деш, що пісні про руйноване Сїчи за Мазепи та за Катерини II. помішались між собою в памяти народній... Розуміє ся, читаючи книжку, в котрій усї пісні розібрані по думкам і по історичним періодам читач і не думає: кілько то труду стояло, щоби винайти провідну думку в тих так гарно виспіваних, але переплутаних думах... Коби хоч сю роботу довести до кінця!

"Я написав тепер розвідку про казку Едипову. Се так— робота европейська, щоб Анґлїйцї, Нїмцї та Французи провідали про такого то учителя "на велика-та пікола" в Софії. Се так — для мене та для Болгар, що покликали мене на катедру. Але від тепер посвячу всї свої сили українській етноґрафії.

"От представте собі — українські релїґійні леґенди, що дотепер ще не розроблені. Кілько то в них матеріялу, щоби показати: якими дорогами йшла до нас христіянська віра і культура і як то їх народ приложив до свого народу. А там коли сї роботи покінчу — візьмусь, як сил ще стане, за історію української лїтератури і культури. Мої попередні роботи — то лише ввід до сеї послїдної, котру хочу уважати своїм завіщанєм. От, бачите, Огоновського історія лїтератури — робота писана і богата в матеріял, а головно она перша в тім напрямі. Але в нїй нема ширшого погляду нї на свою лїтературу і культуру, нї порівнаня з другими своґочасними напрямами лїтератур европейських, котрі все таки мали вплив на хід нашої культури. Я би взяв: 1) лїтература старославянська; 2) народна поезія, проза, леґенди і т. д.; 3) нова українська лїтература на народній мові — з еї прихвостнем — "червонорускимъ язычіємъ". Коли се зроблю, тогдї возьміть, загребіть мене між мої книжки, та спалїть разом з ними, коли они нїдочого не прихожі..."

Михайло Петрович завсїгди дуже відказував на "вузкий націоналїзм" а ще більше на "наукове шарлатаньство".

"Усї Галичани, Поляки і Русини — говорив він — то

"псевдо культурники"... се проста культурна Hochstappelei. Не говорячи вже про українські або російскі університетські міста, але кожде уїздне місто в Росії, навіть на Сибіри має бібліотеки лїпші, як у Львові та Кракові...

"Скажіть мені — говорив дальше — що то таке "народні святощі", з чого они складають ся? Що в "країнських народних святощах" є свого питомого, а що візантійського, арабського, перського і загально культурного?... Коли ми вічно будемо стояти на козаку, тропаку, тютюні та горілці — то нїчо з нашої роботи не вийде. Пропадемо — і слїд за нами загине! Нам треба поставитись на високий рівень, нам треба инчих окликів, ніж ті проголошені "новою ерою". Нам треба засяти наукою і дїлами, щоб увесь світ зоглянув ся на нас. Тоді й числити ся з нами будуть. Чим на ширшу ногу поставимо себе, тим вигіднїйше. От дивіть: кілько жидів на світї? — а жидівське питане стоїть клином в Европі та вже і в Америцї. А кілько Українців! Але Жиди уміли стояти все на передї. В свій час бились они за толеранцію релїгійну, відтак за буржуазією, а тепер вже і між соціялїстами взяли провід... А ми?... Ще тепер ставимо в свої програми полїтичні "греко-католицку віру!" — в програмі полїтичній!

В той час в Сальмансдорфі писав Михайло Петрович на нашу просьбу свої австро-угорсько-руські спомини. "Се я відпочиваю, пишучи їх" — говорив він.

Угорська Русь лежала йому на серци ще більше як Галичина. Угорщину він справдї згадував "як пораненого брата".

— На Угорській Руси — говорив він — найшов я також людий, з котрими можна було почати дїло, особливо молоді клирики та студенти. Гомичков став моїм приятелем, в "Карпатї" надрукував був мою статю, годив ся навіть на те, що для народу треба писати народною мовою. Та сталась халепа з тим процесом (у Львові 1877 року) і моя робота мусїла урвати ся. До угорських Русинів — була його гадка — треба добиратись окремим способом. На Москалїв лаяти нема що, хиба в ряди годи на уряд. З україньством там поки-що нїчого не вдїеш. Демократичним прінціпом з російскою закраскою можна помалу добитись у них почутя до свого питомого народу.

Не було нїякого прояву чи-то полїтичного чи лїтературного на цїлій Руси-Україні, о котрім би Михайло Петрович не знав, та про котрий би він не висказував своєї бистрої думки. Слабий його голос нераз уривав ся, він припочивав, сильною

волею своєю ломив біль в грудех, а коли не міг говорити, писав на таблици свої короткі думки. Коли дебата переривалась — а переривала еї нераз умисне з оглядів на здоровле мужа пані Драгоманова сїдаючи за фортепян та граючи українські пісні, — Михайло Петрович утомлений, опирав ся на своїм ложи болїзни, а очи горіли огнем, коли він і ми з ним слухали милих звуків народної пісні.

— А от слухайте "Гречаники"! З "Гречаниками" сталась ось яка комедія. Український пан (імярек) заложив у своїм селї школу. Хлопцї учились азбуки, розуміе ся на казенній мові. Приїздить інспектор. Усе гаразд! Тілько на кінци науки казав учитель школярам заспівати пісні. Хлопцї затягли "Гречаників"... Інспектор надув ся і зробив учителеви "выговоръ". На се пан: "Коли вам, пане смотрителю, мої "Гречачики" не подобають ся, то я вас не смію просити в свою хату на обід. Там дають таки "гречаників"... А в селї не можна було пообідати нїгде инде, хиба лиш у пана.

Про свій побут в Болгарії розказав Михайло Петрович, що там він усїм вдоволений. Заняте йому до вподоби, студенти пильні. Болгари — казав він — нарід цїкавий. Правда, богато ще там Азійців, але оно минесь там може й скорше, як в наших країнах... А от що цїкаво! Я — мовив Михайло Петрович — окричаний "революціонер... соціялїст... нїгілїст" а в Софії ми, я і моя родина стали "двораками". Князь просить мою родину на вечерки en petit comite. А раз на балю підійшов князь до мене, стиснув руку (Болгари цїлують його зараз в руку за таку честь) та сказав, що жалуе, що різнородні обовязки не позволяють йому слухати моїх лекцій. Він — каже — чув, що мої лекції дуже інтересні... Тепер я голос стратив, а се-ж единий мій заробок. Що вдїю без бесїди? На пенсію в Болгарії я права не маю...

З піднесеним духом відходили ми від Михайла Петровича, але і з болем в серци, що днї великого сего труженика вже почислені...

Однак на перекір усяким лїкарським проґнозам здоровле Михайла Петровича поправило ся. Голос помало він відзискав і болї в грудех перестали. Розуміе ся — хороба мимо того розвивала ся дальше.

Послїдний раз бачив я Михайла Петровича у Відни 1893 року в переїздї його з Парижа, куда удавав ся до славного французького лїкаря Potin-a. Тодї то в його комнатї в Hotel de France

бачив я знов громаду Українців, Русинів, Болгар та инших Славян — всї они споглядали на Михайла Петровича з глубокою почестю. А він поводив ся з усїми, з найменшими і наймолодшими так просто, так звичайно — не говорив ex cathedra, як то люблять робити инші т. зв. "великі люди".

Отсе, мої спомими про Михайла Петровича Драгоманова, великого груженика для вітчини своєї і скитальця задля неї. Умер на чужині — а умираючи забрав з собою богато ще невисказаних думок — задуманих робіт великих.....

ДМИТРО МАКОГОН.

НАЙМИТ.

В дрантивій сердачині, підперезаний грубим мотузком, йшов він широким полем і слабими ногами боров ся зі снїгом. Сильний вітер дув йому в плечі і підпихав його наперед. То було його щасте. Вже сотний раз дякує йому за поміч.

— Дякую тобі вітрику-леґінику, дякую тобі, що хоть ти підпомагаеш старого.

По хвилї:

— І не такі старі відай лїта, лише пядесятка на плечах, а сили вже нема. Розпїс її по селах, геть розпїс. А все по панах і по дворах. Сорок лїт служив у них, тай чесно служив. За цїлий час не прилипло до моїх рук нїщо й за макове зерно. Тому всї й любили мене, дерли ся за мною.

— Ти, Танаску, ходи до мене. . .

— Нї, Танаско лишить ся ще рік у нас, — бувало сперечають ся за мене пани. А я слухаю і тїшу ся. Любо менї.

Натягнув на уха стару шапку, поправив хустку на шиї і підпираючи ся костуром, бродив снїгом дальше.

— Два роки служив я тепер у нашого пан-отчика. Добре було менї у них, нема що казати. За те пильнував я їх коровок як ока в голові. А як любила мене худібка, як любила! А вже найбільше ся тиролька. Бувало чешу її, а вона поверне голову і лиже мене в руку. Та пан-отець продали худібку, геть прода-

ли. Не хочуть більше господарити, кажуть що їм не оплачуєся. Ліпше винаймити поле і взяти готовий крейцар. Може й ліпше. Продали худібку, а я остав ся без роботи. Пан-отець відправили мене, бо й щож мали робити зі мною? Нїхто нїкому за дурно хлїба не дає.

— Дай їм, Боже, здоровля, що хоч порадили мене. Нема то, як свій чоловік. Инший вигнав-би за ворота і роби собі, що хочеш. А вони закликали мене в хату та кажуть: ти, Танаску, послухай мене. Бери і йди собі до міста. Ти вже за старий до сїльської роботи. А в містї ще зажиєш. Там богато всякої віри, десь притулиш ся. І виписали менї в книжочцї таке красне свідоство: чесний, порядний, робочий... Ще й три коронї дали менї на дорогу. О, дай-же їм, Боже, з роси і з води.

Смеркало ся. Перед наймитом показували ся хати.

— Дуй, дуй, вітрику, підпихай мене до села, там може й заночуємо.

Вступив до першої хати. Не приняли, бояли ся чужого чоловіка. Вступив до другої, до третої, — то само.

— Помагай вітрику, помагай соколику, підемо дальше. Люди боять ся мене. І добре роблять, бо тепер нема кому що вірити.

Перейшов через село і вийшов в поле. На небі показав ся повний місяць. Вітер злякав ся його і утих. Наймит охляв цїлком.

— Коби де хоть трошки присїсти. Хоч хвилиночку. А от й стирта з соломою. Наче сам Господь поклав її для мене.

Перейшов через рів, приступив до стирти, оглядав її зі всїх боків.

— Пшенична солімка, так пшенична. Та й красна була сего року пшеничка, така красна, як вибирана.

Намикав купку соломи і сїв на неї.

— Біда старому, тай тільки. І йти тяжко, і сидїти тяжко. Гей, гей, а колись сила була у мене. Не лячно було й з вовком поборотись...

— Все минуло ся, все, лиш одна книжочка лишила ся та сама. Тільки не така нова і чиста...

Вибрав з за пазухи службову книжочку, отворив її і перекидав листками.

— Геть записана, геть, лиш дві картцї білїють ся на кінци. І най читає її не знати який письменний чоловік, — менї не соромно. Самі похвали...

Замкнув книжочку і притис її до грудий. Йому було з нею так любо, любо...

Опер голову до стирти і вдоволено усміхав ся. Він засипляв. Заснув на віки...

Т. ШЕВЧЕНКО.

ЯКБИ ВИ ЗНАЛИ ПАНИЧІ...

Якби ви знали, паничі,
Де люди плачуть живучи,
То виб іділїй не творили,
Та марне Бога б не хвалили,
На наші сльози сміючись.
За що, не знаю, називають
Хатину в гаю тихим раєм...
Я в хаті мучив ся колись,
Мої там сльози пролились—
Найперші сльози! Я не знаю
Чи есть у Бога люте зло,
Шоб у тій хаті не жило,
А хату раєм називають!..

Не називаю її раєм,
Тії хатиночки у гаю,
Над чистим ставом край села
Мене там мати повила,
І повиваючи співала, —
Свою нудьгу переливала
В свою дитину; в тім гаю,
У тій хатині, у раю —
Я бачив пекло.. Там неволя
Робота тяжкая, ніколи
І помолитись не дають!
Там матїр добрую мою,
Ще молодую, у могилу
Нужда та праця положили;
Там батько, плачучи з дїтьми

(А ми малі були і голі)
Не витерпів лихої долі —
Умер на панщині!.. А ми
Розлізли ся межи людьми.
Мов мишенята: я до школи
Носити воду школярам,
Брати на панщину ходили,
Поки лоби їм поголили,
А сестри..сестри.. Горе вам,
Мої голубки молодії!
Для кого в світі живете?
Ви в наймах виросли чужії..
У наймах коси побіліють...
У наймах, сестри, умрете!

Менї аж страшно, як згадаю
Оту хатину край села,—
Такії, Боже наш, дїла
Ми творимо у нашім раю,
На праведній Твоїй земли!
Ми в раю пекло розвели,
А в Тебе другого благаєм,
З братами тихо живемо—
Лани братами оремо,
І їх сльозами поливаєм.

А може й те ще...(нї, не знаю
А так здаєть ся) й Сам еси,
(Бо без Твоєї, Боже волї
Миб не нудились в раю голі)
А може й сам на небіси
Сміеш ся, Батечку, над нами
Та може радиш ся з панами
Як править миром? Бо дивись
Он гай зелений похилився,
А он з-за гаю виглядає

Ставок, неначе полотно,
А верби геть понад ставком
Тихесенько собі купають
Зелені віти.. Правда — рай?.
А подиви ся та спитай,
Що там дїеть ся у тім раю?
Звичайне—радість та хвала
Тобі, единому, святому,
За дивнії твої дїла?—
Оттим то і ба!. хвали нїкому
А кров, та сльози, та хула,
Хула всьому!..Нї, нї!. нїчого
Нема святого на земли!
Менї здаеть ся, що і Самого
Тебе вже люди прокляли!

ДР. К. ТРИЛЬОВСЬКИЙ.

ПРИКМЕТИ МИХАЙЛА ПАВЛИКА.

Дня 25 сїчня 1915 р. помер у Львові Михайло Павлик, один з найбільших борцїв і письменників за права нашого народа. В календарі з 1915 року ми подали житепись Михайла Павлика, з сеї причини сього року житеписи Михайла Павлика не будемо подавати, а подаємо промову др. Кирила Трильовського о „Прикметах Михайла Павлика". Промову сю виголосив др. Кирило Трильовський на ювилейнім святї в честь Михайла Павлика, яке відбулось 20 листопада 1904 р. у Львові.

Дорогий Батьку Ювиляте! Славна громадо!

Коли в сїй торжественній хвилї нас тілько тут зійшло ся, то безперечно звела нас разом в отсїм місци одна думка: віддати заслужену пошану нашому дорогому ювилятови, батькови Михайлови Павликови.

А те, що кличе нас до відданя почести отсему чоловіко-

ви, се головно три його прикмети: праця, терпіне та характерність.

Праця — бо нема між Українцями більше роботящої людини, нема чоловіка того рода, що його не мож собі навіть представити, аби хоч хвилинку міг бути без праці. І хоч праця його мала на метї добро „робучого народа“, а особливо визволене думки з прадавніх оков — то всеж таки праця повинна давати працюючому бодай заспокоєне найконечнійших потреб; а в житю нашого юбилята бували не днї, але роки цїлі, перепов нені тяжкою працию, що була освідчена для праці самої, для ідеї самої, не даючи вигляду на якенебудь свідчене взаїмне.

В чім полягала та праця, скажу для її схарактеризованя лиш тілько, що се була праця каменяра, що валив з незвичайною відвагою і запалом скалу пересудів і тьми, що запирали нашому народови дорогу до поступу, до правдивого европейського знаня. Ломлячи ту скалу, він отворяв робучому народови очи на його положене, на причини його нужди і горя, а ставляючи перед ним ідеал нової соціялїстичної суспільности, подавав йому рівночасно лїк на ті злидні, а в кім відозвало ся сумлїне, в кім защеміло серце на вид безмежного народного горя, показував він дорогу, котрою повинні вони ступати.

У велитенській праці Драгоманова при вирубуваню вікна з нашої країни до Европи, він був одним з найзавзятїйших помічників, був дїячем, повним цїлковитої самопосвяти, цїлковитої абнеґації свого „я“. — Був се апостол, котрий цїлком свідомо і майже буквально клав свої кістки для промощеня дороги дальшим поколїням борців, а хоч не лиш чужими переслїдуваний, але й обкиданий болотом своїми земляками, виключуваний попросту з суспільности, удержав ся з незвичайною силою свого духа на тій високій моральній ровени, на якій ми привикли усе його видїти.

В часах, коли патріотизм полягав лише на фразах і на якійсь сонній безцільній блуканинї, він кинув представителям так званої інтелїґенції в очи велике обжалованє, що вона живе кривдою того народа, котрому на опікуна та провідника накидає ся, — обжалованє, котре одних до скаженої лютости, до підлих денунціяцій доводило, — других знов перепуджувало і в мишачу дучку заганяло, а лиш незначній частинї, головно молодїжи, отворяло очи і спонукувало до винагородженя народови столїтних кривд.

Його „Пропащий чоловік“, майже цїлком забутий і за-

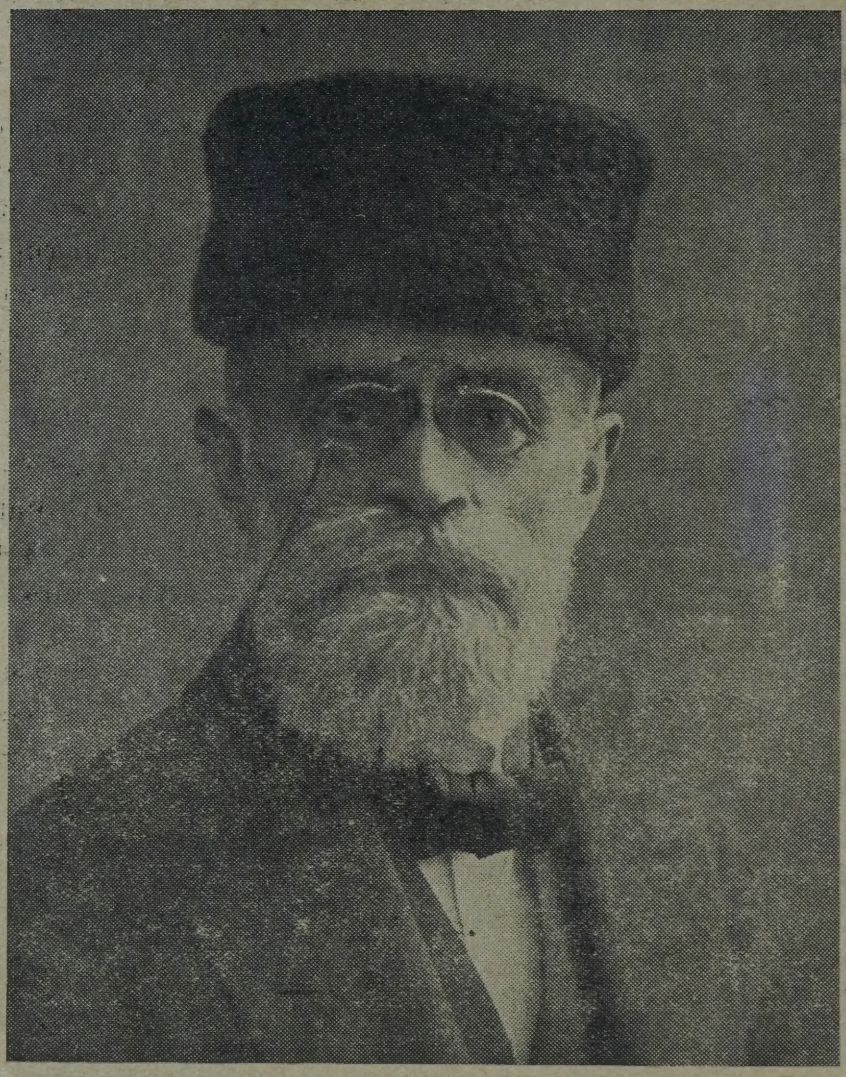

МИХАЙЛО ПАВЛИК.

галови незнаний, се один з його тих великих протестів, з тих бравурних атаків на конвенціональні брехні істнуючого ладу, один з могучих ударів у підлу філїстерську душу. Його „Ребенщукова Тетяна“ се молодецький випад в оборонї свободи жіночого серця, в оборонї подоптаного людського достоїнства у жінки. Його „Юрко Куликів“, се знов могучий оклик до неба о пімсту за безграничні злидні українського хлопа.

І річ очевидна, що такі безпощадні напади, що признаване ся без всяких застережень до соціялїзму мусїло звернути проти него громи всїх тих, що почували ся в обовязку виступити в оборонї загрожених святощів.

І прийшло ся терпіти богато і болючо, а біль той був ще більший тому, що товаришило йому чувство опущеня та почутя, що так мало борців стануло під піднесеним сьміло в гору червоним прапором, що так богато показало ся недостойними та ренеґатами.

І ось появляє ся трета цїха засаднича нашого борця — характерність, та твердість духа, та ідеальна упертість, що не давала йому нїколи попасти в сумнїв або опустити безрадно руку, держачу меч-перо. О! се велика, се висока прикмета, особливо у члена народности, що давно вже забула лицарські чесноти предків, а не навчилась ще словности, чесноти і точности висококультурних націй западу.

Виступ М. Павлика на арену української історії, виступ його і його товаришів камінярів: Франка, Анни Павликівної та Остапа Терлецького творять немов стовп граничний на границї двох епох. До него можна ще було безкарно деклямувати про любов до меншого брата, тонучи рівночасно по вуха в буржуазійних гріхах. По нїм — всяка така бляґа, всякі такі „зделки“ з власним сумлїнем пятнують ся вже самі собою як се, чим вони є в дїйсности. Дарма натягаии гарну маску загального голосованя, чи хочби доходового податку, коли за тою маскою крие ся лице ситого буржуя, задоволеного аж до глубини душі з теперішного суспільного ладу, дарма кричати про поступ, коли він в дїйсности полягає на наганяню українських невинних мушок у ультрамонтанське павутине.

Михайло Павлик, се також один з основателїв української радикальної партії, котра стала ся немов втїленем його задушевних думок. Служив він їй і служить вірно і щиро, бо у службі для неї бачив і бачить власне працю для того робітного народа, для котрого посвятив працю цїлого свого житя. І вла

сне за її почином обходимо отже сегодня ювилей його 30-лїтної служби рідному народови.

А хоч мабуть не всї тут присутні належать до близших товаришів партійних ювилята, то всїх Вас тут без сумнїву зібрало бажане віддати пошану його довголїтній працї, його терпіням, котрі він так по геройськи зносив у службі для великої ідеї визволеня робучого народа, та його характерности незвичайній, що так гарним приміром повинна бути особливо для те перішної молодїжи.

Здоровимо Тебе отже щирим словом, любий наш Ювиляте, Батьку наш, Провіднику наш!... Ми знаємо, що сегоднїшне наше сьвято має для Тебе певно також свої прикрі сторони. Воно відсвіжує давні рани, нагадує дізнані заводи та тисячі перенесені терпіня. Але в службі для ідеї принеси, Батьку і сю ще жертву. Миж приходимо до Тебе з таким щирим привітом, і кождий, хто ось тут сегодня явив ся, зробив се з найлїпшої волї, аби віддати честь правдивій заслузї, аби поклонитись чоловікови, котрий для своєї провідної ідеї посвятив працю цїлого свого житя.

Нехай-же се свято стане для Тебе одним з доказів, що Твоя праця не пропала марно, що ще в руcько-українській суспільности є люди, що вміють єї оцїнити і піти тою дорогою, котру Ти провірив своїм камінярським молотом.

Глянь! таж і безпосередних представителїв того робучого народа, для котрого Ти працював, бачиш Ти межи нами. А надто тисячі наших селян радикалів є тепер тут духом із нами і беруть хоть лиш думкою участь у сїм нашім святї. А сеж преціньнайкращий доказ плодотворности Твоєї працї.

Певно! того, що зробила тяжка неволя через сотки лїт, того годї змести з лиця землї роботою через кілька десяток років. Та хоть і тепер чорні, тяжкі хмари навалюють ся із западу на наш край, тож преціньі армія робітників наших збільшає ся, і що найважнїйше, — між самим робучим народом нашим повстають провідники і орґанїзатори його в борбі за його визволене, а до них чейже змія буржуазійного ренеґатства так легко доступу не найде.

І прийде колись весна, прийде сьвята, — про котру Ти зложив віршу, на провеснї Твого виступу, — весна обновленя, весна визволеня робучого народа. А поки що, ми з цїлої душі чаєм єї і віруєм, що вона прийти мусить, а йдучи Твоїми слїдами працювати мемо для неї.

О. М.

ГІСТЬ З КАНАДИ.

Саме перед півночию станув поїзд у чудовій наддністрянській околиці, освіченій повним місяцем. З ваґонів вийшло кілька заспаних жидів і жидівок і якийсь чоловік з малою скринкою в руках. Колиб судити його по одежі, можна би здогадувати ся, що се якийсь підпанок, але по тяжкім ході, великих руках і згорбленій постати зараз було пізнати, що се перебраний мужик або робітник. Тілько віку не можна було вичитати з його зімнятого і певно зо три тижні не митого та не голеного лиця; міг мати трийцять або більше літ.

Він вийшов з двірця на дорогу і зараз скрутив на пасовиско на стежку, що з високого горба вела стрімко в низ в село. Тут не мав, видко, охоти пристанути хоч на хвилину, щоби подивити ся з гори, як гарно виглядало село в долині, як білїли хати між садами, як блистів до місяця широкий і глубокий Дністер, як легенька срібна мрака покривала лози і високі зелені береги: він спішив ся, або був зовсім нечулий на красу природи.

Тілько в селї, коли зайшов в одну бічну уличку, станув і почав розглядати ся. Яких пядесять кроків перед ним стояла хата з господарськими будинками, по тім боцї улицї знова хата, а далї під горбом між деревами було вже темно і сумно; світло місяця туди не сягало.

І в хатах і на дворі все спало.

Простоявши хвилину, подорожний підійшов крадьки під вікна найблизшої хати і заглянув у мале віконце. Нїчого не побачив, анї не почув. Тодї поклав скринку на землю, вхопив за рами віконця і силував ся відчинити. Не йшло. Вкінци з пересердем вдарив ліктем в шибу, розбите скло задзвенїло і в хатї скрикнув хтось: „Господи!“

— Відчиняй! — приказав подорожний гнївно.

— Хтож там? — спитав перестрашений жіночий голос з хати.

—Се я, Яків! Твій чоловік!

— Ай, Господи! Яків! Я зараз! Тілько світло засвічу!

Блиснула невеличка лямпа в хатї, а по хвили відчинили ся й двері, Яків увійшов зі скринкою в хату.

Анї не звитав ся з жінкою, анї не сказав доброго слова,

тільки розглядав ся хвилину по хаті, потім сїв на лавці і сердито глянув на жінку, котра не знала, чи має тїшити ся, чи смутити ся, так її зараз ся перша хвилина прибила.

— Ти на що шибку вибив? — спитала несьміливо.

Яків не відповів на се питане, тілько від себе спитав ся:

— Дитини нема?

—Адже вмерла зараз в першім році, як ти поїхав! Я тобі писала.

— А друга де?

— Яка друга? Адже другої в нас не було!

— В нас не було, але в тебе найшла ся! — гримнув Яків гнївно.— Я все знаю. Я там за морем уже три роки працюю як ніч так день, а ти тут з иншими водиш ся! Кажи, де дитина?!

Молодиця спрацьована і втомлена, але з лиця доволї гарна, поправила собі хустку на голові і блиснула гнївно карими очима.

— Ніякої другої дитини не було і нема! Коли не віриш, шукай! — відповіла твердо.

Яків встав з лавки. — Ти ще пискуеш? А з сусїдом Вербовим що? Ти гадаеш, я не знаю?! Менї писали!

— Правда! неправда — скричала налякана молодиця і повернула ся до дверий, мов би хотїла утїкати. — Присягаю Богу, що неправда!

В тій хвилї прискочив до неї чоловік і з цїлої сили вдарив її кулаком в плечі, потім ухопив за рукав, здер хустку з голови і почав бити, де попало. Жінка кричала і виривала ся з рук чоловіка, але він тримав її одною рукою як клїщами, а другою бив без милосердя.

— Ратуйте! Ратуйте! — кликала вона упавши на землю.

Відчинили ся сїнешні і хатні двері і на порозї станув дужий мужик, сусїд Верфовий, з колом в руцї.

— Се що за розбій по ночи? — скрикнув він. — А! то ти Якове? Так з жінкою витаеш ся?! Людям спати не даеш?

Відложив кіл на бік і спігнїлого з гнїву Якова одним замахом відорвав від жінки і кинув у другий кут хати так сильно що той аж головою тяжку лаву посунув далї.

— Се що за поведенція?¡ — крикнув ще і розставивши ноги, як до борби, станув над Яковом, готовий кождої хвилини почастувати його ще красше.

Яків справдї зірвав ся з землї і замахнув ся на Вербового. Той вхопив його за обі руки, скрутив їх так, що аж затріщали, і силоміць посадив напасника на лаву під вікном.

— Сиди і не руш ся! Кажи, чого тобі треба? Якої напасти шукаеш собі?

— То ти до мої жінки... і ще мене беш? — хрипів з люто сти Яків, силуючись вирвати ся з медвежих рук сусїда.

На сї слова сусїд відповів таким тяжким поличником, що Яків аж на лаву похилив ся.

— Не бреши, песїй сину! — наказував Вербовий! — Три роки сидиш там у Канадї, до жінки ані слова не напишеш, ані зломаного ґрейцара не пришлеш, — вона тут бідуе, ради собі не година дати — а ти щойно приїхав і зараз до бійки! То се твої доляри з Канади!

— Най з другими не водить ся! — боронив ся Яків і по голосї його було пізнати, що чув ся переможеним.

— З ким?!

— Адже з тобою першим! менї писали до Канади!

Ляснув другий поличник і лице Якова почервонїло та по чало пухнути.

— Хто писав? — спитав Вербовий.

— Підлужний писав!

— Не бреши! Він неписьменний.

— Він підписаний на листї! Хтось за него писав.

— Добре! зараз його спитаємо! Ходи!

Підчас сеї лютої пересправи збита молодиця заводила ко ло печи мов по покійнім:

— Така менї заплата за мою працю гіреньку... що я йому і клаптика землї не продала... що я собі рук і ніг не чую... За три роки аби гріш прислав, аби добре слово написав... нїчого! То инші чоловіки грошї посилають, суми привозять, а він кулаки...

— Не плачте сусїдо,— потїшав її Вербовий, випихаючи її чоловіка у сїни, — зараз сюди вернемо ся.

І силою потяг Якова за рукав на двір та у темну улицю під горб.

За ними вийшла молодиця на дорогу. Тут стояла вже жін ка Вербового, збуджена криком і бійкою.

— Сусїдонько, кумонько, ненько моя! — стала молодиця жалувати ся. — Чи чували ви таке? З за моря приїхав, аби мене набити за пусто, за дурно! Менї за три роки зломаного гро-

ша не прислав, а сотки видав на доругу, аби мене міг сам набити.

Сусїда почала втихомирювати, вона притихла і лише хлипала як дитина, сперши ся о ворота.

Минуло добрих кілька хвилин і в темній улиці під горбом залунав такий сильний поличник, мов батіг ляснув.

— То ти аж з Канади приїхав напасти собі шукати?! — кричав там Підлужний так, що кожде слово його здалека було чути.

— Хтож писав?! — боронив ся Яків уже зовсїм мягким голосом.

— А мене то що обходить?! Маєш лист, то шукай собі пи саря! А людий не займай, волоцюго світовий! Перебрав ся і гадає, що вже пан...

— Іди спати! — радив Вербовий — і людям дай спати, бо завтра робуча днина! — А жінки не бий, бо ще раз прийду до тебе.

Оба сусїди відвели Якова до його хати.

— Щож? будеш спати, чи маємо тебе пильнувати? — спитав ся ще Вербовий.

— Не треба! — відповів Яків, зайшов до хати, взяв свою скринку і вийшов знова на двір.

Сусїди дивили ся, що він загадує робити. Не промовивши до нїкого анї слова, гість з Канади пішов уличкою на дорогу і там на скрутї зник.

— Я побіжу за ним! — промовила жінка.

— Хочеш смерти пожити? — спинив її Вербовий.

— Дайте спокій, кумо — радила сусїдка Вербова.

Жінка послухала. Довго стояли ще всї на дорозї і обговорювали сю нічну пригоду.

Тимчасом Яків вертав горбом і пасовиском на дворець зелїзниці. В одній руцї нїс скринку, а другою мацав себе по тварі. Вона спухла і пашіла, а в голові шуміло, як у млинї. Під капелюхом найшов великій ґудз у волосю, від удару об лавку. Язиком зміркував, що один зуб холїтав ся. В боцї чув біль — від чого, не міг здогадати ся.

Сумний прийшов на перон, поклав скринку на лавку і сам усїв. Думав — думав, потім виняв із скринки фляшку горівки, потягнув здорово — і знову задумав ся.

У такій задумі застав його знакомий зелїзничий послугач, родом з того самого села, що й Яків. Він приглядав ся йо-

му кілька разів і не пізнав.

— Яків, чи не Яків? — спитав нарешті. — З Канади?

— Yes! — відповів Яків.

— До дому?

— No!

Більше анґлїйських слів Яків не привіз з Канади і тому далї говорив по своїому:

— Я лише так на кілька годин приїхав з Канади, аби жінцї пригадати, що має чоловіка. Чи в неї була яка друга дитина, чи нї?

— Нї! Я би був чув щось.

— Але я таки набив її, най знає! Три роки... міркуйте! Одну жінку мати, тай тій розпусту дати? Три тижнї їхав. Приїхав, набив і вертаю до Канади. Триста корон видав і ще друге тілько видам, але най знає!

— Та за що ви її били?

— Аби з иншими не водила ся.

— Вонаж не водить ся!

— Говоріть своє! Я знаю... менї писали... Врештї водить ся, чи не водить ся, я набив, аби мала науку до того часу як я верну. Yes!

— Але чогось і ви, Якове, запухли! — замітив слуга, придивившии ся. Чи то ви може в Канадї так підгодували ся?

— Вступи ся, Юдо! — відповів Яків сердито,— не зачинай мене!

Слуга справдї вступив ся, бо з пяним не було розмови.

Яків чекав ще з годину на самотї. Потім купив білет, всїв до поїзду, що надїхав, перевернув ся на лаві і захропів, як по парнї.

Сповнивши свій подружний обовязок, він вертав знова до Канади... Хто написав лист, се вже його не журило.

В. САМІЙЛЕНКО.

УКРАЇНСЬКА МОВА.

(ПАМЯТИ Т. ШЕВЧЕНКА.)

Діямант дорогий на дорозї лежав, —
Тим великим шляхом люд усякий минав;
І нїхто не пізнавав діямантa того!
Йшло богато людий і топтали його.
Але раз тим шляхом хтось чудовий ішов
І в пилу на шляху діямант він найшов.
Камінець дорогий він відразу пізнав
І до дому принїс і гарненько, як знав,
Обробив, обточив дивний той камінець
І уставив його у коштовний вінець.
Сталось диво тодї: камінець засіяв
І промінням ясним всїх людий здивував,
І палючим вогнем кольористо блищить,
І проміня його усїм очи слїпить. —
Так в пилу на шляху наша мова була,
І мислива рука її з пилу взяла.
Полюбила її, обробила її,
Положила у ню усї сили свої,
І в народний вінець, як в оправу ввела,
І як зорю ясну вище хмар піднесла.
І на злість ворогам засїяла вона,
Як алмаз дорогий, як та зоря ясна,
І сіяти ме вік, поки сонце стоїть,
І лихим ворогам буде очи слїпить.
Хай же ті вороги понїмють скорiш,
Наша мова сія, що години яснїш.
Хай коштовним добром вона буде у нас,
Щоб і сам здивувавсь у могилї Тарас,
Щоб поглянувши сам на створіне своє,
Він побожно сказав: звідкіля нам сіє. —

ДР. КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ.

ДР. КИРИЛО ТРИЛЬОВСЬКИЙ.

Особа др. Кирила Трильовського звісна майже кождому Українцеви. Много людий знають його особисто, як суспільного дїяча — найдїяльнїйшого члена радикальної партії, визначного парляментарного посла, орґанізатора Сїчий, инші знають про його роботу з часописий.

Др. Кирило Трильовський уродив ся 6 мая 1864 року. В 1915 році минуло 50 лїт від дня його уродин, а 30 лїт від дня, коли почалась його перша громадянська робота.

Вже в молодім віці належав др. Кирило Трильовський до гурта сеї молодїжи, котра захопилась ідеями, які проповідували М. Драгоманов, та його так сказатиб ученики: Михайло Павлик і др. Іван Франко. Від 1900 р., се є від часу, коли головно завдяки М. Драгоманова, М. Павлика і І. Франка засновано в Галичині раликальну хлопську партію, вступає др. Трильовський в ряди сеї партії і йде між народ ширити ідеї людства і поступу, які то ідеї були в програмі радикальної партії. З часом вибиваєсь др. Кирило Трильовський на провідника радикальної партії і в тяжких хвилях для партії, се є тоді, коли орґан радикальної партії "Громадський Голос" перестав був виходити, і злавалось що радикальна партія упаде, видає в Коломиї місячник "Зорю" і ширить дальше ідеї, для яких поширена посвятив він цїле своє житє.

В 1907 році, коли в Австрії заведено загальне право голосованя до віденського парляменту, зістав др. Кирило Трильовський вибраний послом до віденського парляменту, а в 1914 р. зістав вибраний також послом до львівського сойму.

Як парляментарний посол розвинув др. Кирило Трильовський дуже широку дїяльність. Брав живу участь в нарадах в австрійськім парлямент і промови його представляли в яркім світлї нещасне положенє українського народа в Галичині, його злидні і шкоди, яких дізнає український нарід від австрійсько-польської адмінїстрації і польських панів. Крім живої участи в нарадах парляменту, уряджував др. Кирило Трильовський віча в більших містах Австрії, де обзнакомлював чужинців з українським народом, та представляв сї страшні обставини, в яких живе український народ в Галичині.

Найбільшою заслугою др. Кирила Трильовського є зорґанїзованє самостійних Сїчий, якими вкрилась цїла українська

частина Галичини і якими ми сміло можемо гордитись перед цілим цивілізованим світом. За орґанізоване самостійних Січий прийшлось було в початках їх орґанізованя зазнати з сторони наших польських опікунів др. Трильовському много переслїдувань. Кидались на него також деякі попи, та інтелїґенти, однак мимо того Січи розвивались гарно і члени Січий є нині рівночасно найсвідомійшими членами хлопської партії в Галичині — се є радикальної партії.

В 1915 році минуло 50 літ від часу його уродин. Та хотяй пядесятка в його житю минула, виглядає др. Кирило Трильовський ще на молодого, повний інтересу до житя і майже молодечого запалу. Одна з старскраєвих часописий, пишучи про його пятьдесятьлїтні уродини, каже: "Нераз має ся вражіне, що сей чоловік все молодий, молодший від значно молодших від себе. Нехай же йому ще довгі літа співає в душі пісня — юних днів — днів весни".

О. КОЛЕССА.

В СВІТ ЗА ОЧИ.

Ранні зорі серед неба мерехтїли,
Як лебеді тиху воду сколотили,
Не лебеді злопотїли крилоньками,
Виходили бідні люди з дїтоньками;
У незнану вибирались сторіноньку,
Покидали свою рідну родиноньку...
Покидали рідні хати без опіки,
Мандрували за далекі гори — ріки.
Може річку глибокую переплинем,
А у рідній сторіноньцї марне згинем...
Ой чужая сторінонька, чужі люди,
Та вже гірше на всїм світї нам не буде!...
Ой, далека сторінонька і незнана:
А у рідній — що заробиш все для пана.
Опадають чорні руки від роботи;
Марне гинуть наші дїти попід плоти...
Та не жаль нам працювати-гарувати,
Аби пальців із голоду не глодати!...

ДР. ІВАН ФРАНКО.

ТЮРМА НАРОДІВ.

Тюрмо народів, обручом сталевим
Ти обцїпила їх живі сустави
Й держиш—не для пожитку, не для слави,
А лиш для жиру дерунам мерзенним.

Оттак пастух попутав конї в полї
Через ногу: здаєсь три ноги вільні.
А йти вони нї бігти не зусильні —
То ржать, гризуть спільники неволї.

Отак і ти попутала народи,
Всїм давши зверхні вигляди свободи,
Щоб одні одних гризли і дусили.

І хоч всї дружно рвуть ся з того круга
Та в ріжні боки шарпають друг друга,
Сей колот — жерело твоєї сили.

А. С. ПУШКІН.

СВОБОДИ СІВАЧ.

Свободи сївач пустинний,
Я вийшов рано до зьвізди;
Рукою чистою безвинно
В невольницькії борозди
Жизненне сімя я кидав;
Но час я тілько потеряв,
Думки найкращі і труди...
Вас не пробудить чести клич!
Пощо стадам дари свободи!
Їх різать й стричи, більше нич!
Їх спадщиною з рода в роди
Ярмо карбоване і бич.

Переклав **М. Попович**.

АПОЛІНАРІЙ НОВАК

ТЯМУЩИЙ РІК.

Позходили ся до Івана Старика знакомі, що з ним разом приїхали до Канади. Звичайно як земляки з одного села, поприходили „розірвати“ неділю.

Є Тодир Книп, Іванів кум, Василь Жук, та двох инших знакомих разом з жінками. Перші два, відколи приїхали до Канади, тримають ся разом: були на фармі по роботах і тепер у Віннїпеґу сходять ся разом.

Позасїдали попід стїни на крісла, покурюють і говорять. Жінки в кухни і собі заводять балачку про минуле та час відчасу перекидаеть ся їх сміх з за дверий.

Жінка Іванова як вже зачинає жартувати, приповідати, то раз весело з нею посидїти.

„Вийшла з малих дїтий, та що її? Жиє собі як в Бога за дверми“, так думала і дивила ся на неї Книпиха.

А в Книпихи — дїтий, Господи, аж осмеро! Маленькі як баробольки. Одну одною дївчинку має, таку біленьку як папірчик. Не сміх, що одиначка. Всї инші, пузаті і чорні як круки. На батька повдавали ся.

Жука то таки Господь покарав і жінкою і дївчиною. Одна одною, завяла, карловата, невмовна. Всего її побракувало, лише коси Бог не вменчив, коса виросла по колїна, а дївчина висше пояса тай кінчить ся. Досить матери поскупило росту, дочцї ще більше. Марненька отся Василина, все слабуе, набрескла, пожовкла наче лист в осени. Він мущина як звір високий, костистий та сильний.

Найлїпше Іванови Старикови, нашому доматорови. Сини в нього як дуби, доньки як ягоди. Всїма заробляють. Другі їм завидують.

Іваниху було видко за дверима та легкий тонесенький регіт сміху більше висмикав за стїни, чим її особа.

— Сміеш ся з якогось нещасного, що видко крізь вікно — як понїс пиво на плечах — правда? Колись не було нам до сміху — сказав майже сам до себе, бо нагадав про тямущий рік.

Тогди не носив би ти пива всїм людям на цинцуру тай собі, але сльози в цебрі — з притиском добавив Іван.

— Нарікають люди на теперішні роки, але не мають чого — натякнув двом знакомим. То тодї, як ми були приїхали.....

Урожаю не було, аж земля попукала на преріях від посухи, травичка не зеленїла, але пожовкла, місцями була вигоріла аж земля чорнїла.

Бо то Анґлїки били ся тогди з Бурами, то може від того — додав і зареготав ся Тодир.

— Вже семий рік — буде саме тепер — як ми в Канадї. Людий було повно, іміґрант в Селкірк аж кишів тодї, як ми були приїхали. З Буковини було найбільше. Господи! аж менї гидко, як нагадаю про то всьо минуле. В памяти лишило ся як відбите. Великий будинок. Кажуть, там колись стояли машини, а тепер перебувають там іміґранта. Всюди чорно, попід стїнами поукладувані столи, за стїнками довгі і вузкі роздїли, а по обох боках роздїлів горою і долиною прічи з дощок. На серединї того круглого будинка була кирнична помпа.

— Там і ми перебували — замітив знакомий.

— Там спали люди, Бог би їм заплатив!

— А блощиць було в чоловіка як на вівци капушів. Шкода, що тодї королева Вікторія панувала і допускала до того, аби її поплечниць кусали.

— А біла нендза що каже? Мало там було? Мало накусали ся?

— Можливо, що вже вимерзли. За вісїм зим, та ще й таких морозів, повинні би виздихати!

Кімната наповнила ся сміхом.

Тодир і Тодириха були жартівливі люди, що вміють розвеселити в фрасунку.

— Та Волошка, що чекала на свого чоловіка також була крепка блощиця — знову почала Тодориха.

— Лише прийде вечер, а вона...

— Ади-ади! — перервав Тодор — ви дотепер про ню не забули? Та тото вогонь!... Горіла як сїрка.

— З комісарових очий аж курило ся!

— Так гейби блискало. Лише не знаю, чи гриміло, але мало в него в серединї гриміти. Певно, що гриміло.

— Яб таку повісила!

— Менї на шиї — додавив Тодир і тодї можна було оглянути всї його зуби.

— Були ми там більше чим тиждень — зачав знова Іван — і ледво допросили ся, щоби нас пустив до Вінніпеґу.

— Та де! додав Василь.

— Тодї сила народу було без роботи. Кепське лїто було

— додав Тодир.

— Видко, що ми трафили на добрі роки — сказав Ґригор до Танаска.

— Приїхали ми до Віннїпеґу, — тяг Іван — зайшли до іміґранту, там ще гірше: людий тьма тьменна, на підлозї одно коло другого як оселедцї. Переночували якось там. Що тут робити, — радимось всї три. Шукаймо — кажу — за Онуфрієм. Він сподївав ся своєї жінки— і коли ми оттак говоримо — побачили його як ходив і зазирав — то сюди, то туди. Звитали ся ми з ним і питаємо, що нам робити? Та чи він порадив нас? Казав, що у Віннїпеґу нема де наймити хати.

— О лукавий чоловік, нема що казати. Каменицю найшла би тепер,а не буду. Через него ми втратили два роки на фармі в каміню. Боже, Боже, що моїх слїз уплило — нагадувала Тодириха.

— Коли вони лише радили — додала Іваниха. Я казала найкраще: не їдьмо на фарму без гроший, лишаймо ся у Віннїпеґу. З чим то люди було ґаздувати, з пятьма долярами? Та й ще на такій фармі.

— Погодїть, най я докажу своє, — перебив Іван. Ми що робити, — їхати на фарму. Їдьте до Плейсант Гому на фарми — каже Ґеник.До того, всунув ся між нас оттой підмоклий з Березова, що там був вже на фармі. Їдьте, не бійте ся — каже — в мене є порожна хата на моїй фармі, буде вам добре.

— Чи знаєте ви куме, чому він так казав? — додав Тодир. Які пани, а він собі думає: треба провчити сих панків так, як мене провчили. Ге-ге! березівські то лиси. А там в Плейз Гомі їх повно. Що вже тримають ся купи — то тримають ся!

— Ми поїхали ще тої самої днини в пятій годинї — говорив дальше Іван. Коли приїхали на місце, було темно. Але нам не в голові, бо маємо проводира. Наймив він фіри у Анґлїка, ми заплатили десятку і поїхали. Переночували в Анґлїка, а рано дальше рушили; але дорога, як лише поминули його фарму, ставала чимраз гіршою: вода, баюри, болото. Корчі і пні. І такою дорогою їхали ми вісїм миль, аж до Яценка.

— Най му Бог заплатить!— перервала Іваниха, як почула сю назву. Наробила ся я не раз за дурно коло його сїна. Хлопець був аж згорбатїв. Думаєте, що мала якесь сумлїне? Та й худоби було в него, та чи дала молока коли? Сирватки в збанок та й з тим посилала його до дому. Наші декотрі люди нїби христіяни,але вони гірші безвіркік.

— Не було сумлїня...

— Бо ситий голодного не знає.

— Я така бідна приїхала в такі лїси, з четверома малими, а вона молока жалува. Сей, що видите хлопець, ходить тепер до школи, а тодї я лише була його відлучила. Наші люди як вже до чого прийдуть...

— Та най вже своє докажу.

Е, чекай, бо й менї жаль. Добре, що ти поїхав до роботи і там мав як варене так печене, але що я в таких лїсах витерпіла. Ще й син в краю був лишив ся. Серце пукало; нїхто то не знає маминого серця. Та кажи вже дальше.

— Приїхали ми до Яценка у вечер і чуємо: хата Підмоклого згоріла. Переночували ми там; одні в сїнех між курми, другі попід лави. Сморід, зимно,—аж дїти позастуджували ся, а ми позазїбали.

— Але то й хата! — як курник. Був я там, додав один зі знакомих.

— Плачу, крику, заводів наче за помершим. А найдуще кума Тодириха. Не було їм міри: ай йой, та ай яй, мамунькомоя! Боженьку мій! Ха-ха-ха! Не встидно тепер вам?

— Гай, гай! не треба сміяти ся — запротестувала.

— Та що, може брешу? Рано всї наче сполошені. Бо куди подивиш ся, всюди лїс. Верхом зелено, а сподом темно. Лиш білїє осикова кора.

Справдїшна розпука береть ся іміґранта тодї, як він так дивить ся на той лїс і думає про рідні поля, село і хату. Праста ра лїсиста красота, та все не миле. Приїдеш і здаєть ся тобі, що маеш їхати десь дальше, між людий, там, де весело і де не було би комарів.

— Якось ми розмістились в фармерів наших. Кум Тодир пішли до одного Галки в комірне, а кум Василь до його брата. Мене приймив один Цїхотко, вже старий чоловік, що жив недалеко Яценка з жінкою і сином. Походили вони з Лемківщини.

— Тож то я там натерпіла ся — не втерпіла і перебила Іваниха. Ви знаєте, що я там не сміла її печи уживати, лиш мусїла на дворі їсти варити в завішаній посудині над вогнем; як падав дощ, тогди варила в хатї. Дитина не сміла грімнути дверима „бо то такої слабої“. Когут малого хлопця мало що не розїв, такий був не певний. А вона лише стане, тай сміє ся, що її когут такий дотепний. Терпіла я так аж доки мене Бурачок не виратував. Я перенесла ся з відтам і тогди я ту паку не-

сла на плечах.

— Ну, що робити. Треба було шукати дарованих фармів. Подавали ми Цїхотковому синови по долярови, пішли з ним на секцію трийцяту і вибрали фарми. Лїс на них як лен, але є і гарне сїно, та землї до легкого вирібку нема. Досить того, що ми взяли ті фарми і думаємо, що треба йти в роботу, бо їхати не було за що. Треба було іти пішки аж до Віннїпеґу, більше як пятьдесять канадійських миль. Полишали ми жінкам по мішечку муки (98 фунтів), а я знов врубав корта дров, які, — як казав Цїхотко — можна було заміняти в шторі за муку. Як раз чотири корти, по 50 центів за один, мало стати на мішок муки. Взяв я з собою старшу дївчину, щоб її лишити у Віннїпеґу на службі і ми пішли.

— Як вона йшла, менї серце пукало. Деж я то видїла, аби посилати в службу рідні дїти. Таже в мене самої служили. А за ті корти, що врубав Іван, стара взяла шинку нїби за те, що я мешкала в неї і гадаєте, що дала між дїтий хоч кусок?

— Коби не вкрасти Іваниха, вмішала ся Тодириха — а заробити — тут навіть такі роблять, що мають сильний маєток.

— О, тут всьо по мариканськи! — вмішав ся Тодир смію-чись. Дивіть ся лише як тут роблять, а як у нас. Але правда, тут годен робити, бо їсть чоловік добре, а там — мой! — від чого там робити, від тої кваші, чи кулеші? Тут снопами як воробцями кидає, а там подумає над снопом і аж тоді силує ся взяти. Де-де! Таки уважайте, як там коло тої колїї роблять: найменше три роки лише одна колея будуєть ся, а тут за одно лїто, і — в зимі або в осени вже можна їхати. Дивіть ся, що тут такий інжіняр? Та він так як робітник.

Чи пан, чи піп, чи канцелїста, не тим пара, що в краю. А деж в нас піп хотїв би бути доктором? А тож зле булоб якби в нас в краю піп, а до попівства був доктором і лїчив бідних хлопів? Тут брате попи людям помагають, я там — скажім таки правду, — більше з них є таких, що відмагають.

Бомує (бездїльничить) цїлими днями, — прийде неділя і тогди правда, має що робити. Такий піп в краю аби цїлий тиждень дбав про бідного хлопа, корував, радив і т. д., ну, тогди то варт такого попа і в руку поцїлувати і науки його користно було би послухати в церкві. А доста учений аби так робив! Коби то вернули ся менї молоді лїта. Гай-гай, сараче!

Тодир попри свою веселу вдачу любив думати і тяг дальше.

— Я не знаю, нащо той цїсар. Кобиж менї ним бути, хоч 24 годинї. Насамперед взяв бим ся до попів, аби вчили ся на докторів, а потім, за покотом до всїх! Кажу вам, що мігби бути рай на земли, але ми не дбаємо, тай нїхто не дбає. Але я забалакав вас Іване. Доказуйте вже ви.

— От не грішіть, Тодире, бо так вже мало бути.

— Йшли ми...

— Ви, Тодире, таки неокаянний грішник.

— Я за рихтом, бо навіть сам Ісус Христос лїчив недужих і ратував, хоч сам не мав де своєї голови приклонити.

— Та мовчіть вже.

— Йшли ми до того Віннїпеґу і добре, що Цїхоткого син ішов, бо знав добре дорогу. Коли ми вийшли з лїса, війшли на степ під Віннїпеґом, як вже смеркало. Світла по фармах блищали там=та-там. Розглядаємось деб то переночувати. Прийшли ми до стирти сїна, вилїзли на гору, розкинули на боки сїно, позалазили в яму, лежимо і говоримо дещо і так позасипляли. Досвіта я встав і не зараз ще зазорілo. Я вже не міг більше заснути. Сонце захопило нас на леговисках.

Дивимо ся а біля дївчини в головах лежать клубком вужі. Вони правда нїчо не кажуть, але ми тогди про те не знали і я думав, що наша смерть. Пробудить ся — думаю — тай може її страх взяти ся. Табо дивлю ся, вони всюди навкола нас купками позвивали ся. Біда. Тодир вже трясуть ся.

— Що ви гадаєте, я тогди був таки в страху. Та то так як жовті перепічки, покапані чорними пасмами. Зараз нагадав за жінку і дїтий та зі страху не знав що робити, але Іван в той час зробили з ними рихт.

— Тодир трясуть ся, — тягнув дальше Іван. — Я виджу, що нема чого чекати, тай зтрутив одну купку, другу, геть попозтручував, а вони як упали так ледво кивають ся. Що то, заковязли через цїлу ніч, тай гріли ся до сонця. Ми позлазили з стирти, протерли росою очи, тай дальше в дорогу. А тут їсти так хочеть ся... Моя мала аж пищить, та потихо шепче: тату їсти, підбіжить кавалок і знов: тату їсти, а менї аж серце крає ся. Дійшли ми до Віннїпеґу і зайшли до Олекси. Я мав два доляри, лишили ся менї від десятки пожиченої від Василя. Таке саме й коло Тодира було.

— Ще гірше!

— Ну і роби що хоч з такою сумою. Роботи нема хоть гинь. Людий всюди повно. Повиходимо, посумуємо містом,

приходимо назад до хати і радимо ся.

— От лїпше не говори, бо менї і тепер жаль.

— То все минуще.

— Правда, що так.

— Подумайте, що за три доляри в місяць жиденят бавила.

— Тай тут жидови повно.

— Втекли від них, а вони за нами, — чи то ми приїхали до них. Мабуть прийшло би ся їм банкрутовати, якби не було тут наших людий.

— Наші люди їх тримають ся; в них купують, бо рахувати, по свому розмовлять ся, але найно позаводять ся наші склепи, то вже не буде того.

— Одного дня якось Тодир з Василем скорше вийшли з дому та й позаписували ся до колійової дороги на ,,екстра ґенк'' (роботи шутрованя).Приходять за мною, я біжу, але вже не міг до офісу (бюра) дістати ся. Вони поїхали, я лишив ся сам. Здибав я потім одного хлопака з нашого села, та вже оба разом тримали ся. Часом лише раз на день їли. Здавалось, що лише оте сонце нас тримало. Трафила ся нам робота копати селер (пивницю). При роботї здибав ся я з Войтком, фармером з тої самої кольонії. Розказав я йому про свій гаразд, а він мене порадив ,,щоби жінка забрала ся від Цїхоткого, бо що вона там видержить, пожаль ся Боже. Завтра їде туди один хлопак — той власне Бурачок. — Каже він менї: Я з ним прийду до вас у вечер, ви порозумієте ся оба і я певний, що він позволить перепровадити ся вашій жінцї до його хати. Так і стало ся. Я передав тим хлопаком жінцї доляра і вона туди перепровадила ся.

— Я і там не мало витерпіла, як лише туди перенесла ся — вмішалась Іваниха. Ще не вибрала ся була тодї комірниця, але нїм вона вибрала ся,я від неї витерпіла.Одної ночи, ще й тепер менї смішно,як та злива була. Там текло через покрівлє і зараз по першій ночи ми взялись другого дня направляти свій бік даху, саме над нашим ліжком. Набила я хлопця за те, що не робив так,як було треба, але якось попили ми. Господи! одної ночи як зачне греміти та блискати, дощ як сипне, на її бік цюрком тече. Моя Рачкунка казить ся, клине, тріскає. Ми мовчимо. Але мій малий не сміє ся, нї. Я штуркаю, щипаю; тихо — кажу. Я бою ся, що гремить і блискає аж страшно, він сміє ся аж подушка підносить ся. А вона аж мінить ся, поїлаб нас.

Кричить таким голосом, що здавало ся, казала: вступи ся звідти, іди тут, най я не мокну. Я і не боронила, лише пригадала собі той день, коли вона коло хати поставила вогонь. Думаю собі: видиш яка ти? Казала я по добру: погасїть вогонь, бо дуже вітер та спалите ще хату. Вона зачала: що ти менї маеш розказувати? — і той вогонь поривачем геть порозкидала. Кора зачала дуже горіти, бо розрушила, а поломінь просто на хату. Вона тогди давай кричати на дївчину. Анничко гаси! Анничко давай води. Я стала в нїсюдах, запудилась, тай лиш молитви не знати по якому шепчу. Якось вона погасила вогонь. Забрала ся незадовго, то вже троха відпочила.

Мій прислав десятку, купила я муки, кави, цукру. В осени приїхала родина і привезли менї сина. Було нам тїсно разом, але що було робити?

Ти доказуй, а я злагоджу вечерю.

— На воловій шкірі не списав би всего — вздихаючи відозвалась Василина. Вона мовчала і за свою біду говорила гадкою. Дома гризла чоловіка за те, що він її завіз до Канади.

Бувало пічне:

— Та я губка, медведю! Мене тут треба? Та най би мене вже не стало, най би ти вже оженив ся з молодою. Моє поле продав. Гей, чотири морґи! Чиж нам треба було більше, щоби дожити свого віку?

Він не відзивав ся ані слїнцем, лише думав:

— Має рихт.

Як того всього йому було досить, виходив на двір. Йому найгірше поводилось, найгірше помимо того, що привіз грошї з Галичини. Тепер йому лїпше.

Іван говорив дальше таким самим тоном і всї його слухали з такою увагою, якби якого байкаря. Робив Іван зі згаданим вище хлопаком чотири днї, та що контрактор був несовістний, не заплатив їм анї цента помимо того, що скаржили його в судї. Нїчого не мав, а грошї взяті для робітників пропив.

Людий всюда повно, котрі не говорили про нїщо, як лише про те, що хочуть робити, а нема де. Пожичив Іван у Войтка два доляри і жили вони дальше разом. Їли також раз в добу, инакше було годї, пили голий чай. В кілька день таки трафила ся їм робота до нової дороги і вони поїхали, та що та робота булаб потривала не більше двох недїль, вони за порадою Войтка дістали роботу в фармерів.

Робив там Іван дві неділи при сторцованю снопів за вязанкою. Післав з відтам десять долярів жінці, а за цілий час, то є три місяці, робив лише шість неділь і заробив всего пядесять долярів. Через те, що падав дощ, неможливо було більше заробити.

— Се мало стати на цілозимний прожиток, убране і знаряди господарські! Не знав я, що купити за ті гроші, коли приїхав до Віннїпеґу. З чим тут приїздити до дому? Досить, що я привіз десятку, а накупив таке, що не було нїчого видко.

Тодїшна зима була острою і снїгу нападало вище колїнь. І в таку зиму рубав Іван дрова по пядесять центів від корта, тай то було добре, що було. Инші і того не мали. До того, що так тяжко було, його синови повикидало болячки на ногах. Цілу зиму сидїв в хатї і аж під весну зачали вони оба ходити будувати свою хату. Що дня робили вони по шість анґ. миль через три місяці.

— Тяжко згадувати про ті часи — говорив Іван.

Він сам з хлопцем будував хату, а Тодир з Василем у двійку будували ся також. Житє їх через три місяці проминало на ногах, в ході. Ходиш, нїкого не бачиш лише лїс, снїг, вивірку, а як дику курку, то вже причисляєть ся до надзвичайного дня, бо вечером вже говорить ся про кури. Рано береть ся рушницю, але курки Бог дасть.

На весні вже можна було сидїти в хатї і вони перепровадились до неї. Іван наджоґанив троха землї, накидав кілька куп коріня та каміня, засадив бушель бараболь і пішов знова в роботу. Жінку лишив вже в своїй хатї, та зате наче в пустини, в смутку, страсї і плачах. За цїле лїто Іваниха очи не висихали. А кілько то потрібно було голодувати. З часом і до такого житя привикне ся, але всеж воно таки те саме злиденне житя.

В осени Іван привіз троха більше гроший, бо заробили оба з сином поверх стопядесять долярів. Як приїхали з того екстра ґенку до Віннїпеґу, накупили всяких убрань для цїлої родини і ріжної посуди до варева привезли на фарму.

Тодїшню їх радість--втїху можна лише відчути.

Темно. Хтось пукає у вікно. Іваниха зхоплюєть ся і з радісно бючим серцем відчиняє. Обнимає Івана і плаче, радісно, щасливо. Син кричить: давайте сорочку, бо не мож уже витримати. Всї охкають, потім сміють ся. Батько з сином перебирають ся. Мати, побачивши поза рубцї, ловить ся за голову і

спрятує ті сорочки, виносить в корчі. Вони цілою сімею не сплять цілу ніч. Невимовно весело їм, говорять і тішать ся. Сонце простягає свої промінї віконцем і нагадує: чому не спали?

Іван думав остати на фармі, але коли Іваниха про те довідала ся і як прийшло ся про те говорити, не згодилась і сказала свою думку:

— Ще сю зиму, а на весні забераймось до міста.

— І ми забрали ся — кінчив Іван — і так живемо тут вже пятий рік. Маємо свій кут, а як буде треба, то й на фарму поїдемо. Ще в містї можна жити. Як стане тяжко, то вже може тогди, як дїти схотять. Менї самому не до фарми, постарів...

— Як дїти добрі, деб не піти, буде й батькам добре та й дїтям.

— То правда. Але ви ще посидьте, повечеряєте, тай підете. Я вас дуже прошу.

— Василю, прошу вас... Вечера вже готова.

Іваниха заставляла стіл, Тодириха її помагала розставляти тарілки, вилка і ножі.

Потім вони засїдали і вечеряли.

Повечерявши, збирали ся домів.

Тодир почав до жінки:

— Ти ня Маріє! Та чекай не йди. Поправси перше той капелюх. Коли вона не слухала того, сам почав поправляти і додав:

— Кажи менї що хоч, Маріє, ти таки не вродила ся на паню. Але чипур ся до остатної дранки, чипур ся! Та-де-де! Як на ковбку стоїть на голові. Тай роби, що хоч! Хи-хи-хи, хи-хи-хи! Але чипур ся!

— А то воріг не чоловік! Найми ми ґубермантку!

Прощались і виходили.

Лише Іваниха остала сама і ждала на дїти, що поїхали були до парку і чомусь їх ще не було.

Так спімнуло ся тямущий рік.

А будучі роки, що будучі роки принесуть Івановим дїтям внукам, правнукам?

Схотять вони знати бувальщину своїх батьків?

Будуть споминати свойого пра-прадїда Івана?

Пізнають його?

Згадають в новому сьвітї по рідньому?

Колиб так слїдуючі столїтя обізвались.,.

Колиб так сказали... або — хиба не треба...

Вінніпеґ, 25. III. 1907

М. КОНОПНІЦКА.

ЯК КОРОЛЬ ЙШОВ НА ВІЙНУ.

Як король йшов на війну
В чужодальну сторону,
Зазвеніли на труби із міди
Та на втїху, на його побіди.

А як Стах йшов на війну
В чужодальну сторону.
Зашуміла рожа по поленьку —
Та на смуток, на недоленьку.

На війнї там свищуть кулї,
Бродить смерть в боєвім полї;
Втїшають зір вожди хоробрі,
Тяжко зітхає жовнїрик кождий.

Бій затих, труба гремить,
Тяжко ранний Стах лежить,
А король стежкою крівавою
Повертає домів зі славою.

А на зустріч, аж до брам,
Весь народ виходить там;
Здрігнув ся замок міста столичного
Від відгомону дзвона величного.

А як ляг в могилу Стах,
Вітер заспівав в кустах,
І дзвонив, летячи дібровами,
Та дзвіночками лїлїйовими.

Переклав **М. Попович.**

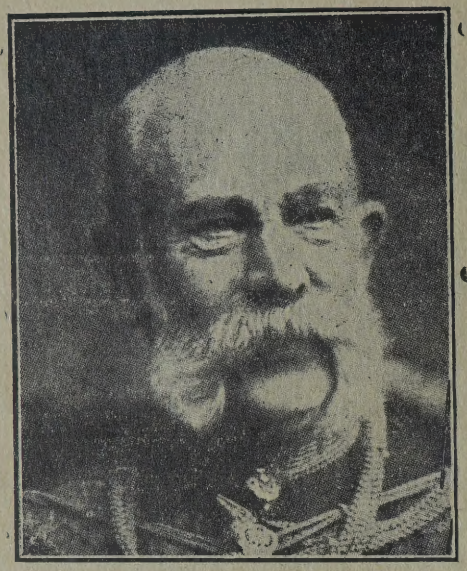

Франц Йосиф I.
цїсар Австро Угорщини.

Вільгельм II.
цїсар нїмецької держави.

Могамед V.
султан Туреччини.

Баварський престолонаслїдник.

КОРОТКИЙ ОПИС УКРАЇНСЬКИХ ЗЕМЕЛЬ.

Великі і просторі сї землї, де живе наш народ, велика наша Україна. Простягаєть ся вона від Карпат аж по Кавказ здовж на 1,000 кільометрів, а в шир на 6,000 кільометрів.

Величина її виносить 850 тисяч квадратових кільометрів, то значить о 180 тисяч квадратових кільометрів більше ніж цїла австро-угорська монархія, а 11 разів така велика як цїла Галичина (цїла Галичина східна і західна має 78 тисяч квадратових кільометрів).

Колись давно творили сї землї одну велику самостійну українську державу, а нині належать вони до двох чужих держав Австро-Угорщини і Росії. Значна богато більша часть української землї належить до Росії, а меньша до Австро-Угорщини. Тай українського народу на російській Україні живе понад 30 мілїонів, а в Австро-Угорщині понад 4 мілїони.

Сусїдує Україна на півночи з Білорусами, Поляками та Москалями, на сході з Калмуками, на полудни з Черкесами і Татарами.

ЗЕМЛЇ І МІСТА.

Російська Україна дїлить ся на такі землї, або провінції: Правобережна і Лївобережна Україна, Запороже, Чорноморе, Степова Україна, Слобожанщина, Холмщина, Кубанщина, Волинь і Поділе.

Австрійська Україна дїлить ся на Галичину (східну) і Буковину. В Угорщині за Карпатами угорська Русь.

Важнїйші міста на Україні такі:

На російській Україні: Київ, найбільше, найстарше і найславнїйше місто, столиця цїлої України від найдавнїйших часів, Полтава, Харків, Чернигів, Переяслав, Одеса, Володимир Волинський, Каменець Подільський та инші.

В австрійській Україні: Львів, столиця Галичини, а крім нього в Галичині: Станиславів, Перемишль, Коломия, Тернопіль, Галич і инші. На Буковині Чернівцї.

На угорській Україні: Унгвар і Сигот.

Українська земля по найбільшій части рівна, або творить легко погорблені височини. Тільки на заході є високі гори Карпати, а на полудневім сході стрімкі гори Кавказ.

ГОРИ.

Карпати довгі на 1,300 кільом., і тягнуть ся дугою від Дунаю недалеко Відня, аж до границь Румунії й Сербії, знова при Дунаю. Ділять ся на три головні части. Українська часть Карпат се середуща, а зветь ся ся вона Східними або Лїсистими Карпатами. Східні (Лїсисті) Карпати ділимо на 4 части 1) Низкий Бескид, 2) Високий Бескид, 3) Ґорґони і 4) Чорногору. З них найвиста і найкраша Чорногора. Найвисший верх Чорногори зветь ся Говерля, високий на 2060 метрів.

Підкарпатє або Підгірє се бічні пасма Карпат, а простягають ся вони вздовж Карпат від Перемишля до Коломиї.

Кримські гори на Кримі над Чорним Морем довгі на 150 кільом., а широкі на 35 кільом. Найвисший хребет Яйла, а в нїм найвисші шпилї: Чатирдаг і Романкош (1500 метрів).

Кавказ, (між Чорним і Каспійским морем), довгий на 1,100 кільом. Верхи вкриті вічним снїгом. Найвисші шпилї Ельбрус (5630 метрів) і Казбек 5040 метрів).

ВИСОЧИНИ.

Земля, що лежить висше як 20 метрів над верхнею моря, зветь ся височиною. На Українї розпростерла ся широко Чорноморська височина, яка ділить ся в західній части на: 1) Поділє, 2) Розточе, 3) Волинську та 4) Правобічну височину й у східній части на: 1) Лївобічну височину і 2) Донецький кряж.

Поділє від ріки Верещиці, Днїстра аж до Буга, високе на 460 метрів. Верхню творить родючий чорнозем. Лїсів мало, крім околиці Рогатина. Серед Поділя є скалисті гори Товтри або Медобори, що сягають від Бродів до Каменця Подільского. На півночи Гологори й Вороняки. Ріки вижолобали собі глубокі, круті долини, що звуть ся ярами та балками. Продовженєм Поділя є покутсько-бесарабська височина між ріками Днїстром і Прутом.

Розточе лежить між Сяном і Бугом. Се невисоке (до 400 метр.) й лїсисте узгірє.

Волинь між ріками Бугом, Припетю та Богом, се лїсисті плоскі горби. Земля на полудне чорноземна, на півночі піскувата.

Правобічна височина поміж Тетеревом, Днїпром і Богом вкрита родючим чорноземом. Правим берегом Днїстра скрізь невеличкі горби.

Лївобічна височина сягає від Днїстра до Донця. Земля чорнозема, а декуди пісковата.

Микола Миколаєвич
бувший ком. рос. війська на сх. теренї, а тепер на Кавказї.

Ґенерал Жофре
головний комендант французької армії.

Нїмецький престолонаслїдник

Фельдмаршалок Ґінденбурґ

коменданти нїмецьких армій.

Донецький кряж здовж південного берега ріки Донця, се плоске узгіре.

НИЗОВИНИ.

Низовиною зветь ся земля, що не підносить ся понад верхнию моря висше як 200 метрів. Таких низовин є на Україні чотири:

1). Підлясе від вододїлу Буга та Припети до Розточа. Верхня Підлися дуже рівна з ріками та лїсами. Почва пісковата.

2). Полїсе є понад Припетю, вкрите пісками та багнами. Великі торфовища вкриті сосновим лїсом.

3) Лївобічна низовина по лївім березї Днїстра аж до порогів. Є тут піски й чорнозем і мочарі та степи.

4) Чорноморська низовина від Чорного Моря до Подільської та Донецької височини, а від устя Дунаю до устя Дону. Се степи вкриті могилами.

РІКИ.

Українські ріки вливають ся до Чорного і Балтійського моря.

Найбільша ріка України се Днїпро, оспіваний у наших піснях. З ним вяжуть ся всї події історичного житя України. Над Днїпром лежить Київ, столиця колишної української держави, над Днїпром зросло козацтво зі своєю самоуправною державою: републикою Запорожем. Довгий він на 2,100 кільометрів. Випливає Днїпро в Білоруси, в Смоленщинї. Коло Киева він широкий вже на 850 метрів. В долїшнім бігу за Катеринославом аж до Александровська виступають Днїпрові пороги. Є їх 12. Найбільший Ненаситець або Дїд. Низше порогів Днїпро розливаєть ся широко і творить острови Хортицю, Нову Сїч і Чортомлик. На сих островах була в ріжних часах столиця Запорожа: Сїч. Добігаючи до Чорного моря зливаєть ся з рікою Бугом у великий лиман. До Днїпра впадає богато меньших рік, як Березина, Припеть, Стугна, Рось, Десна, Сула,Ворскла.

Друга по величинї ріка се Днїстер. Випливає у Високім Бескидї. Спершу се ріка гірська, а коло Нижнева входить в подільський яр, довгий на 1,300 кільометрів. До Днїстра впадають з правого боку: самбірська Бистриця, Стрий, Свіча, Лімниця, солотвинська і надвірянська Бистриця і Стрвяж, а з лївого: Верещиця, Гнила й Золота Липа, Стрипа, Серет, Збруч, Смотрич, Ушиця, Мурахва і Ягорлик.

Крім сих двох найбільших важнїйші ще отсї: Дон у Сло-

бідській Україні, Бог на Поділю, Кубань з Кавказу, Прут, що виливає з Говерлі, Серет на Буковині. Всі ті ріки впадають до Чорного моря.

До Балтійського моря вливаєть ся через Вислу з Карпат: Попрад, Вислока, Сян, а з Розточа та Підкарпатя: Вишня, Скло Вепр, Буг, Полтва й инші.

Як бачимо, земля наша велика і простора. Та вона й богата. Українська земля найкрасша і найбільше урожайна в цілій Европі, яка родить всякі збіжа; є на Україні ліси великі, а в них звіря й птиці всякої богато. Крім того українські землі мають також богато природних скарбів. Із землі добувають у нас сіль в Галичині на Підкарпатю та над Чорним морем, нафту й земний віск у східній Галичині та під Кавказом; зелізо коло Катеринослава й на Волини, а камінний уголь над Доном, в Катеринославщині та на Покутю. Богата наша земля. На жаль, з тих богацтв користають більше чужинці ніж наш нарід. Чужинці на наших землях богатіють, а ми бідуємо. Та чейже з просвітою прийдемо до сього, що заберемо сї добра нашої землі в свої руки й самі будемо з них користати.

Як можу бути я щасливий,
Коли в неволі рідний край,
Коли скрізь стогін роздаєть ся
Де не поступай, не спитай.

Як можу бути я щасливий,
Коли мої брати в ярмі,
Коли за правду і за волю
Сидять за ґратами в тюрмі.

Як можу бути я щасливий,
Коли ріднесенька-ж сїмя—
Живе без долї і без волї,
Її ж житем живу і я.

Т. Романченко.

Х. МАЙСТРЕНКО.

НА ВІЙНІ.

(З записок самовидця).

Фортеци, редути, люнети, ложементи, вовчі ями, колючий дріт, фуґаси, камнеметалки...

Рушниці, шаблюки, ратища, кулї, гармати, пекельні машини, порох, динаміт, лїдит.—

Атрібути війни.

Мокро від людської крови, від мозку людського. З божевільними очима метушить ся військо між купами трупів: стріляє, падає і вивершує собою кріваві гори... Звідусїль, мов ритми хвиль бурливого моря, все довкола вимовляє, співає, голосить, пищить, кричить, репетує, скреготить одно страшне слово:

— Смерть!

Мріють, аж мигтять, червоні хрести лїкарського та санїтарного персоналу: ратують ранених.

Великою кривавою плямою здаєть ся сонце, повите, мов хмарою, пороховим димом. Я стою побіч тимчасового шпитального барака на откосї земляного захистка-валу, — стою і дивлюсь впростяж. А попід валом, скільки сягає око, колихаєть ся стальна щетина списів, мелькають ранцї, торбини, підторбини, патронташі, казанки, бутелї, — запасні батальони проходять на позиції. Поважні, але цвітучі лиця, журні, але живі очи... який контраст з тими вояками, що лежать в напів-вогкій землянцї — шпитальному барацї!

Я тїлько що вийшов з землянки. Вийшов, але перед очима ще й досї, як жива, стоїть картина, що довелось там вглядїть. На однім операційнім столї лежить худий, висхлий салдат, років 36 ти. На очах запинало, біля носа сїтка, насичена хлороформом. Груди хвилюють ся не знизу вверх, а якось від одного боку до другого. І дивовижно, неприродно хвилюють ся: один час швидко швидко, мов тріпаєть ся безпорадно пташина спіймана в сїльце, потім цїлком замруть, недвижимі стануть... А ніж лїкаря вганяєть ся в худе тїло, обтягнуте жовтою шкурою: ріжуть потрощену ногу вище колїна...

На другому такому-ж столї лежить салдат — російський Нїмець, але ще худїший, якийсь прозорий увесь.

Йому вилущують з плеча поранену праву руку без хлороформу, — слабий занадто, не виживе присипляння. Терпить...

терпить, аби лишитись живим. Ріжуть нерви, витягають завязуючи кровоносні сосуди — він не здвигнеть ся. Тільки раз-ураз безкровні губи його ворушать ся і тихий ледве чутний, голос жалібно питає:

— Тепер буду жить? жить буду, пане лїкар, буду?

Яка жага життя!

А лїкар, схиляючись тимчасом до свого асістента, ще слабше, ще тихше шепоче:

— Дві-три години протягне, не більше. Спасти не сила: підкинулась ґанґрена.

За дверима операційної мелькають носилки. Там, на численних ліжках, поставлених в чотири ряди, кандзюблять ся ранені. Скільки з них бють ся в муках сконання, деякі — вже випростались... . І носилки все мелькають... санїтари носять мертвих до трупарні.

Прибитий, приголомшений стражданням, муками ранених ,,жертв війни", лишив я операційну, вийшов з барака, — і, як на гріх, зустрівсь з ними здоровими людьми-салдатами, що йдуть на смерть... І це сонце — крівава пляма, як ознака того, що саме чекає сих здорових салдат...Серце шматуеть ся на клапті, голова паморочить ся, у висках стукають молотки, а перед очима замелькали зелені кружала..,

— Боже, спаси їх — шепочуть губи.

Враз розтинаєть ся пісня:

Молодий козаче,
Чого зажурив ся?!...

Оттут проміж людського лиха, сліз, проміж людського божевілля, озвірення блиснула ся святиня України — ся пісня, блиснула якось незважливо, неприродно, напружено, полохливо і непевно. І туж мить порвалась .. іменно порвалась, як натягнута струна, яка незабаром, в божевільнім бою, порветь і саме життя отих салдат, що живим морем колишуть ся мимо мене, йдучи на позиції. Прощайте, батьки численних сімейств, нїжні і дорогі брати жалібниць сестриць!...

Кров і сльози, сльози і кров, і силоміць прикорочене життя, і на віки загублена доля, і назавсїгди розбите щастя тисячі тисяч людий...

Молодий козаче,
Чого зажурив ся?!...

ще раз завів хтось пісню. І замовк.

—На віки.

Юрій V.
король Великої Британії.

Никола II.
цар російської імперії.

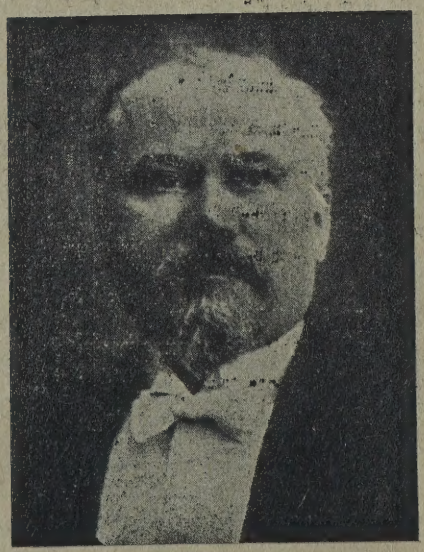

Р. Поанкаре
президент Франції

Петро I.
король Сербії.

ВАСИЛЬ БІЛЕЦЬКИЙ

УКРАЇНСЬКА ЛІТОПИСЬ.

Український нарід належить до білої раси, а східної галузи славянської. Числять його тепер на близько 35 міліонів. Від яких 2.000 літ живе на своїй теперішній території, на великій рівнині з области Дніпра, Дністра і Висли, займає простір значно більший від Австро-Угорщини. В новійших часах посуває ся ід Кавказови і Каспійському морю. (Кольонїями живе в Азиї і в Америці).

Його ґеоґрафічне положене не є корисне. Його область є частиною великої східно-европейської рівнини, що лучить ся т. зв. ,,брамою народів" між українськими горами і Каспійським морем із степами Азії на сході. З сих степів нападали на Україну від прадавних часів ріжні орди кочівників і спинювали ей розвиток. Україна була заборолом західних народів проти Азії.

Вона вже перед принятем Христової віри дійшла до значної культури, про що свідчать старинні памятки і язикові досліди.

На ширший овид виступає Україна в IX. стол. по Хр. То дї була вже простора Київська держава в землї Полян, з якої мабуть вийшла назва ,,Русь". Назва ,,Україна" є звісна від XII стол. Перший наш історичний князь Олег (володів при кінци IX і з початку X стол.), ходив побідно на Царгород і заключив корисний торговельний договір. Пятий його наслїдник Володомир Великий (980—1015) заводить на Україні Христову віру около 988 року, яка вже й передше тут ширила ся, (1045 р. довершила ся т.зв. церковна схізма) промощує дорогу візантийській культурі на Україну, кладе трівкі засновки політичного і культурного розвитку. Його дїло веде дальше його великий син Ярослав Мудрий (1018— 1054), відбирає від Польщі ,,Червенські городи", нищить орду Печенїгів, засновує в Києві церков св. Софії, при нїй бібліотеку, в Новогородї Великім школу, працює на полї законодавства (,,Правда Руська"). Після него київська держава дїлить ся на богато князївств і ослаблює ся. На півночи повстає князївство московське, на полудневім заході 1) князївство волинське, 2) князївство галицьке під династиєю Ростиславичів (1087—1198) і Романовичів (1199—1323).

На сї часи припадає татарське лихолїте: 1223 р. бій над

рікою Калкою, 1240 опустошене української землї, збурене Києва, упадок політичної самостійности України.

В її сусїдстві доходить до значіня Литва і згодом забирає майже всї українські землї протягом XIII і XIV стол. В нїй ширить ся українська мова і культура.

Однак 1386 р. лучить великий князь Володислав Ягайло свою державу з Польщию, яка вже в половинї XIV столїтя забрала Галицьку (Червону) Русь, і від тепер Україна і Литва підлягають польській перевазї. На нашій землї здобуває безлїч посїлостий польська шляхта і польське духовенство світське і чернече. Наше боярство і міщанство майже цїлком винародовилось, на селян накинено з початком XVI столїтя крепацтво і панщину.

Наша церков нидїла в пониженю. Заключене церковної унії з Римом частиною нашого духовенства (берестейська унїя 1595 р.) дало привід до роздору на церковнім поли. Духове жите і народню сьвідомість плекали тодї церковні брацтва. До вій ни за волю України стануло козацтво під конець XVI столїтя, що зорганїзувало ся над Днїпром на полудневий схід від Києва. (Козацтво сїчове або запорозьке).

В перших війнах (1591—1638) йому не ведеть ся. Між 1638 а 1648 р. дав ся найтяжше відчути польський угнїт. Він дав повід до великої народної війни під проводом Богдана Хмельницького (1648 —1657). Хмельницький виборов у двох перших роках великі побіди (над Жовтими Водами, Корсунем і Пилявцями в 1648 р., під Збаражем і Зборовом 1649р.).

Неповодженя в дальшій війні приневолюють його піддати Україну Росії на основі Переяславської угоди з р. 1654.

Опісля змагав Хмельницький до відорваня еї від Росії, однак нї йому, нї його наслїдникам (Ів. Виговському, Пет. Дорошенкови і иншим) не вдалось виборoти волї. Польща умовами з р. 1667 (в Андрусові) і з р. 1686 зрекла ся заднїпрянської України в користь Росиї. Московське правительство нищить постепенно автономію України; гетьман Ів. Мазепа, що в союзї з шведським королем Каролем XII станув до борби проти него, потерпів погром під Полтавою 1709 р. Цариця Катерина II знесла 1764 р., гетьманство на Українї, 1775 знищила Запорожську Сїч, а в р. 1783 затвердила кріпацтво і панщину. В правобережній Українї упадає також козацтво, вертає панщина. В послїдне ставав наш нарід до борби за часів гайдамаччини або коліївщини, особливо 1768 року. Розборами з 1772, 1793 і 1795 Польща за

непадає. Росія, Австрія і Пруси повалюють її. Галицька Русь 1772 р. прилучена була до Австриї за Марії Тереси, яка 1775 р. заняла ще Буковину.

В XIX стол. зачинає наш нарід двигати ся з занепаду: розвиваєть ся наше письменство (в російській Україні: Ів. Котляревський, Тарас Шевченко. Пант. Кулїш, Марко Вовчок і ин., в австрійській: Маркіян Шашкевич, Осип Федькович, Іван Франко і ин.) наука і штука. Крепацтво знесено в Австриї 1781 року за Йосифа II, а панщину 1848 за Фердинанда, в Росії 1861 за Олександра II крепацтво і панщину. Скорший поступ зачинаєть ся від заведеня конституції: в Австриї остаточно в 1867 роцї, в Росії 1905. Чинниками поступу є товариства просвітні економічні, полїтичні, сїчово-соколськи, письменство, школа, наука, штука, театри і преса. Оживлений рух панує також серед наших поселенців в Америцї. Найсумнїйше преставляєть ся наша справа на угорській Україні.

НАЙВАЖНЇЙШІ ПОДІЇ З НАШОЇ МИНУШИНИ.

911 року Договір князя Олега Віщого з Греками (Перша певна подія з нашої історії).

957 р. Гостина княгинї Ольги Мудрої в Царгородї.

969 р. Умерла княгиня Ольга Мудра.

972 р. Умер князь Святослав, син Ольги.

988 р. Князь Володимир Великий приняв христіянську віру й охрестив Русь-Україну.

1015 р. Помер великий князь Володимир Великий.

1054 р. Помер великий князь Ярослав Мудрий, син Володимира Великого.

1097 р. На зазив князя Володимира Мономаха з'їхали ся руссько-українські князї до Любечи на нараду і там присягли ся не воювати й не сварити ся зі собою.

1125 р. Помер великий київський князь Володимир Мономах.

1169 р. Москалї під проводом свого князя Андрія Боголюбського збурили і зрабували столицю Україні, Київ.

1185 р. Похід князя Ігоря Сьвятославича на Половців, що покінчив ся нещасною битвою, в якій князь дістав ся в половецький полон. Про сей похід доховала ся з сих часів дуже гарна поема невідомого поета, славна на весь світ, написана давною руcько-українською мовою.

1187 р. Помер галицький князь Ярослав Осьмомисл.

1205 р. Погиб галицько-волинський князь Роман Мстиславич у битві з Поляками під Завихостом.

1223 р. Перший прихід Татар на Україну, битва з Татарами над рікою Калкою.

1240 р. Другий похід Татар на Україну. Татари руйнують Київ.

1255 р. галицький князь Данило Романович коронував ся в Дробочині на короля.

1264 р. Смерть короля Данила.

1340 р. Смерть князя Юрія II (Болеслава Тройденовича) останного галицького князя.

1349 р. Король польський Казимір В. прилучив Галичину до Польщі.

1387 р. Королева польська Ядвіґа прилучила Галичину знова до Польщі.

1569 р. Люблинська унїя: злука Литви й України з Польщию.

1578 р. Іванови Підкові, запорожському кошовому велїв польський король Степан Баторий стяти голову на ринку у Львові.

1592 р. Повстанє Христофа Косинського.

1596 Церковна унїя української церкви з римською в Берестю. (Берестейська Унїя.)

1621 р. В битві під Хотином Поляки відносять побіду над Турками, головно завдяки помочи гетьмана Сагайдачного з козаками.

1622 р. Сагайдачний умер від ран, які одержав під Хотином.

1525 р. Повстанє козаків під проводом Жмайла, бій під Криловом і згода над Куруковим озером.

1630 р. Повстанє козаків під проводом Тараса Трясила. („Тарасова Ніч“).

1637 р. Повстанє Павлюка. (Битви під Кумейками та під

Боровицею. Павлюка, що добровільно віддав ся в руки Полякам, карають Поляки смертию.

1638 р. Повстане Остряниці та Гуні.

1648 р. Повстане українського народу проти Польщі під проводом гетьмана Богдана Хмельницького. 2 мая (22 цьвітня старого стилю) на Сїчи вибрали Богдана Хмельницького гетьманом. Із Сїчи рушив Хмельницький з козаками і Татарами на Україну. По дорозї збурив Кодак. 13 мая при Камянім Затонї на Днїстрї злучили ся з Хмельницьким реєстрові козаки. 14 мая побіда над Степаном Потоцьким під Жовтими Водами. 26 мая побіда Хмельницького під Корсунем, 30—31 серпня побіда Хмельницького під Пилявцями. 16 жовтня Богдан Хмельницький почав облогу Львова. 3 падолиста гетьман Хмельницький відступив від облоги Львова і 15 падолиста прийшов під Замость і почав його облягати й облягав його до 4 грудня.

1649 р. 14 сїчня вїзд гетьмана Богдана Хмельницького до Киева. 10 червня: початок облоги Збаража. 15 і 16 серпня Хмельницький побив польского короля Яна Казиміра під Зборовом. 19 серпня зборівська угода.

1651 р. 20 марта виницький полковник Іван Богун побив під Винницею польського гетьмана Калиновського. 20 червня початок боротьби під Берестечком. 27 вересня білоцерківська угода.

1653 р. 8 червня побіда Б. Хмельницького над Поляками під Батогом. 10 вересня весїле Тимоша Хмельницького з Розанною Лупулівною.

1654 р. 18 сїчня: Переяславська рада, на якій ухвалено, щоби Україна злучила ся з Москвою.

1657 р. 5 серпня помер гетьмам Богдан Хмельницький. 3 вересня Іван Виговський вибраний гетьманом „на той час“.

1658 р. 16 вересня рада в Гадячи.

1659 р. 7 липня гетьман І. Виговський побив Москалїв під Конотопом.

1667 р. 23 сїчня в місточку Андрусові згода Москалїв з Поляками, на якій подїлено Україну: лївобічну взяла Москва, а правобічну Польща.

1669 р. Дорошенко піддав ся Туреччинї на тихсамих условинах, на котрих були піддані Молдавія та Волощина.

1687 р. 5 вересня вибір Івана Мазепи гетьманом.

1709 р. 18 червня: зруйноване старої (Чортомлицької) Сїчи. 8 липня нещаслива битва під Полтавою. 2 вересня по-

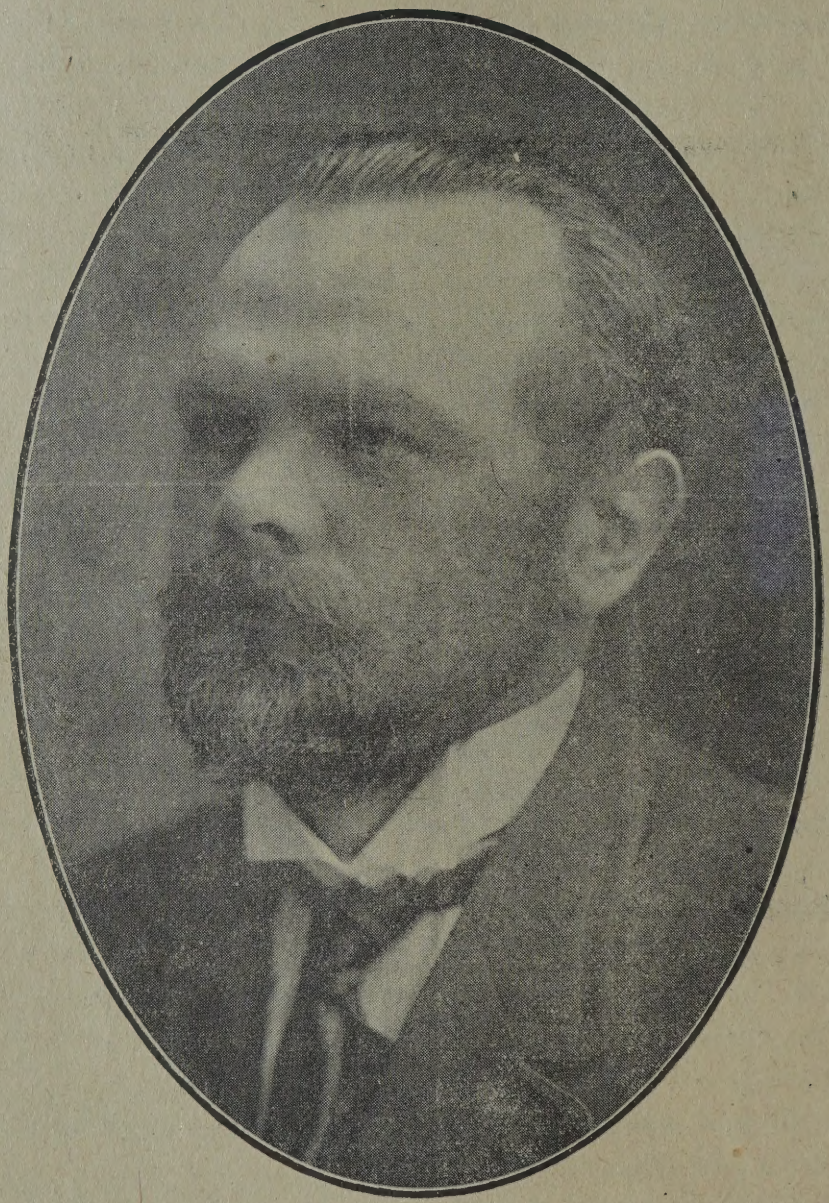

Т. Д. ФЕРЛЕЙ
перший Українець посол
до манітобського парляменту.

мер гетьман Іван Мазепа

1722 р. 27 мая вийшов манїфест царя Петра І., про заведенє "Малороссійської колеґії".

1724 р. 29 грудня помер у Петропавловській кріпости на казний гетьман Павло Полуботок.

1727 р. 11 вересня Данило Апостол вибраний гетьманом.

1734 р. 27 сїчня помер гетьман Данило Апостол.

1750 р. 4 марта ґр. Кирило Розумовський вибраний гетьманом України.

1764 р. 27 грудня скасовано гетьманьство.

1768 р. Гайдамацьке повстанє під проводом Ґонти та Залїзняка. 29 червня Гайдамаки здобули Умань.

1769 р. 10 вересня родив ся поет Іван Котляревський.

1772 р. 17 серпня прилучено Галичину до Австрії.

1775 р. 18 липня зруйноване Сїчи.

1783 р. заведено кріпацтво (панщину) на Україні.

1798 р. Поява "Енеїди" Івана Котляревського, першого твору народною українською мовою.

1803 р. 22 сїчня помер ґр. Кирило Розумовський, останнїй гетьман України, а 4 грудня того року помер Іван Кальнишевський, остатний кошовий Запороської Сїчи.

1811 р. 6 падолиста родив ся поет Маркіян Шашкевич.

1814 р. 8 марта родив ся Тарас Шевченко.

1834 р. 8 серпня родив ся поет Юрій Федькович. 10 падолиста помер поет Іван Котляревський.

1837 р. Поява "Русалки Днїстрової".

1838 р. 4 мая викуп Т. Шевченка з кріпацтва.

1843 р. 7 червня помер поет Маркіян Шашкевич.

1847 р. 17 цьвітня арештовано Т. Шевченка.

1848 р. 15 мая знесенє панщини в Галичинї.

1856 р. 3 серпня родив ся Іван Франко.

1857 р. 14 мая Т. Шевченко дістав волю.

1861 р. 2 марта знесенє кріпацтва в Росії. 9 марта помер Т. Шевченко. 18 мая перевезено тїло Т. Шевченка на Україну й поховано на Чернечій горі під Каневом.

1868 р. 8 грудня засновано тов. "Просьвіта" у Львові.

1876 р. 11 червня указ російського царя, яким заборонено друкувати книжки в українській мові.

1888 р. 11 сїчня помер поет Осип Федькович.

1893 р. 15 вересня почала виходиту "Свобода" перша українська часопись в Злучених Державах".

1894 р. 22 лютого основано Руський Народний Союз, котрого назву змінено на XIII. Головній Конвенції в Бофало Ню Йорк, дня 8 версня 1914 на Український Народний Союз.

1894 р. 17 червня помер український учений Михайло Драгоманів.

1897 р. 26 лютого погиб Петро Стасюк в Чернїєві в Галичині, пробитий жандармом в часі виборів до парляменту.

1898 р. 29 червня заведене виїмкового стану в Галичині.

1902 р. 17 липня зачали ся хлїборобські страйки в Галичині.

1903 р. 12 вересня відкрито в Полтаві памятник поетови Іванови Котляревському.

1096 р. Знесене царського указу, яким заборонено було друкувати книжки і ґазети в українській мові в цїлій російській державі.

1908 р. 6 лютого помер Марко Каганець в Коропци, пробитий баґнетом трох жандармів при правиборах до сойму. 12 цьвітня Мирослав Січинський застрілив ґр. Андрія Потоцького.

1910 р. 16 марта почав виходити "Український Голос" в Канадї.

1915 р. 6 серпня Т. Д. Ферлей вибраний першим українським послом до манїтобського парляменту в Канадї.

Українсько анґлїйська школа в околиці Hubbard, Sask.

ПОКАЗЧИК НАЙВАЖНІЙШИХ ПОДІЙ У ПОСТУПІ ЛЮДСКОСТИ

(З „РАЮ І ПОСТУПУ“ МИХ. ДРАГОМАНОВА.)

СТАРІ ВІКИ.

Коло 5000 років до Р. Хр. початок освічених держав і впорядкованого письменства в Єгиптї та Вавилонї.

Коло 2500 р. до Р. Хр. початок фінїкійського мореплавства.

Коло 2000 р. до Р. Хр. вигад фінїкійського фонетичного письма.

Коло 1500 р. до Р. Хр. початок грецького мореплавства.

Коло 1100 р. до Р. Хр. початок жидівського царства.

Між 1000 і 500 р. до Р. Хр. переміна царств на республики в містах Греції й Італії та початок грецької вільної на руки (фільозофії). В 585 р. до Р. Хр. грецький фільозоф Талес вирахував заздалегідь, що буде затьміння сонця.

586 р. до Р. Хр. кінець жидівського царства, перша руїна Єрусалима та його храма.

558—529 р. до Р. Хр. персидські царі покоряють усю Передню Азію та Єгипет.

550 р. до Р. Хр. китайський учитель Конфуцій.

500 р. до Р. Хр. індійський учитель Будда починає першу межинародну віру.

500—200 р. до Р. Хр. списані найголовнїйші книги жидівської біблії.

334—330 р. до Р. Хр. Олександер, цар македонський з Греками покоряє царство Персів.

384—322 р. грецький учений Аристотель; початок подїлу наук.

200—100 р. до Р. Хр. жидівську біблію перекладено на грецьку мову в Єгиптї.

146 р. до Р. Хр. римська республика, що вже перед тим володїла всїєю Італїєю, і островами і Іспанїєю, покорила фінїкійські кольонії в Африцї (Картаґіна).

64 р. до Р. Хр. римська республика покорила Сирію та Палестину, 31 р. до Р. Хр. — Єгипет. Світова римська держава.

31 р. до Р. Хр. Август Цезар стає царем римської республики; зачинаєсь римське цїсарство.

Альберт
король Бельґії.

Микола I.
король Чорногори.

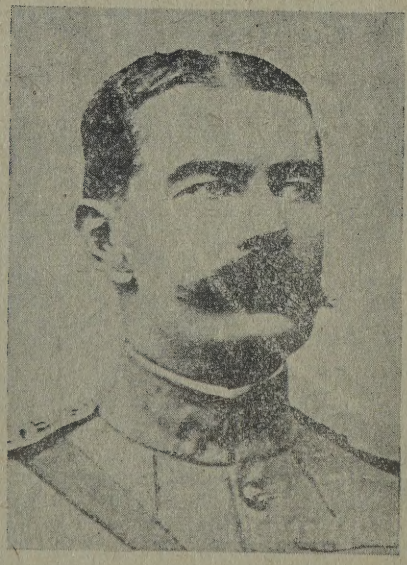

Льорд Кіченер
британський мін. війни.

Сер Едвард Ґрей
анґлїйський мінїстер за граничних справ.

33 р. після Р. Хр. приближно Ісус із Назарета був роспятий.

Коло 40 р. приближно після Р. Хр. Павло, погречений Жид, обернув ся до віри в Ісуса Христа і потім ширив її серед погречених Жидів і Греків. Христіянство — друга світова віра.

64 р. після Р. Хр. апостол Павло замучений, як кажуть, у Римі.

70 р. після Р. Хр. Римляни зруйнували Єрусалим і новий храм його; після того христіяни зовсім віддїлились від Жидів.

79 р. після Р. Хр. умер римський учений Шлїній Старший що написав Натуральну Історію.

80—120 р. після Р. Хр. написані евангелії (мовою грецькою).

313 р. після Р. Хр. римський цїсар Константин (ще не хрещений) дає христіянам волю віри.

325 р. після Р. Хр. перший всесвітний зїзд (собор) христіянських епископів для впорядкованя віри.

370 р. після Р. Хр. евангелії перекладені на мову нїмецького народу — Готів.

340—420 р. після Р. Хр. св. Іеронім, перекладчик біблії старого і нового закону на римську (латинську) мову; переклад його римська церква признала святим і назвала Вульґатою.

391 р. після Р. Хр. римський христіянський уряд заборонив до христіянські віри й обряди.

395 р. після Р. Хр. подїл римського цїсарства на західне (латинське) і східне (грецьке).

СЕРЕДНІ ВІКИ.

476 р. кінець західної римської держави; на її місци виробляють ся помало ріжні держави; нїмецькі вояки, що закладають їх вихрещують ся і приймають латинську мову в церквах і помало признають церковне начальство римського епископа, папи.

600 р. Араб Магомет починає проповідувати свою віру в містї Мекка. 622 р. Магомет переходить у місто Медину, де при знають його пророком; від сього часу магометанцї рахують роки так, як христіяни від Рождества Ісуса Христа. 629—705 р. Араби, магометанцї завоювали Передню Азію і частину Індії та Північну Африку і тим розширили свою віру. Магометаньство третя світова віра.

610 р. початок християнства (римської церкви) у Німців у Швайцарії та Німеччині.

711 р. Араби завоювали Іспанію, (де їх до решти знищили християни 1492 р. після Р. Хр.).

842 р. останній східно-християнський всесвітний собор епископів; кінець упорядкованя східно-християнської віри (грецького обряду).

862 р. Славяни починають вихрещуватись і писати письмом переробленим із грецького, прийнявши біблію, перекладену на мову старо-болгарську, або церковно-славянську.

988 р. Русь вихрещуєть ся і приймає письменство церковно-славянське.

1041—1095 р. божі мири у Франції й инших країнах.

1095—1270 р. хрестові війни.

1140 р. заведено університет (вишу школу) в головному місті Франції — Парижи.

1215 р. вищі духовні, пани й міщани в Анґлії вимагають у королів „Великий список (хартію) вольностий"; початок конституційної держави в Анґлії.

1229 р. папа римський установляє інквізицію — осібний духовний суд проти тих, що думають про віру не згідню з римською церквою та товмачать і читають біблію окрім латинської на инших мовах.

1291 р. початок вільної швайцарської спілки (республики).

1214—1294 р. Роджер Бекон, учений анґлійський чернець натураліст.

1324—1384 р. Іван Віклїф, учений піп, професор в Анґлії виступає проти осібних привілеїв попів і світської власти пап і перекладає біблію на анґлійську мову. Проклятий папою.

1302 р. Італіянець Джоа придумує магнітову стрілку (компас).

1364 р. в західній Европі починають уживати порох до гармат.

1415 р. спалений по присуду собору католицьких епископів і папи чех Іван Гус (піп-професор), ученик Віклїфа. Він переклав біблію на чеську мову.

1440 р. німець Ґуттенберґ починає друкувати книжки.

1453 р. Турки завоювали Константинополь, столицю грецького царства; учені греки переходять в Італію; грецькі книги друкують ся в західній Европі.

1479 р. папа заводить цензуру (догляд), без котрої забороняє друкувати книги; потім такі ж цензури заводять по ріжних країнах державні уряди.

НОВІ ВІКИ.

1492 р. Італіянець Христофор Колюмб з іспанськими кораблями переплив Атлянтійський океан і доїхав до Америки.

1498 р. Португалець Васко де-Гама проїхав навкруг Африки до Індії.

1518 р. Португалець Магеллян з іспанськими кораблями переплив Атлянтийський і Великий океан, 1520 р. товариші його вернулись навкруг Африки до Европи.

1474—1564 р. Мікель Анджело Буонаротті, будівничий, різбяр і маляр; 1483—1520 р. Рафаель маляр; обидва Італійці.

1467—1535 р. Голяндець Еразм, гуманіст., 1516 р., Еразм надрукував по грецьки евангелії і твори апостолів.

1516 р. Англієць Мор Гуманіст, надрукував Утопію.

1517 р. учений піп Цвінглі, швайцарський Німець, опираючись на евангелію виступив проти порядків римської церкви. 1517 р. чернець—професор Лютер в Німеччині виступив проти продаваня індульгенцій (прощеня гріхів), заведеного папою. Початок зміни церковних порядків (реформація).

1535—1564 р. Француз Кальвін впорядковує реформаторську віру і громаду в Женеві (у Швайцарії) і той порядок стає взірцем реформаторам в Франції, Голяндії, Шотляндії, почасти в Німеччині, на Угорщині, в Польщі, Литві і Руси.

1493—1543 р. Поляк Коперник, починатель нової науки про землю і сонце.

1515—1563 р. француз Кастеліон, проповідник вільности віри.

1581 р. Голяндці одділяють ся від короля іспанського і закладають републиканську спілку.

1560—1629 р. Франц Бекон, проповідник вільного досвіду в сьвітській науці.

1639 р. Англієць Роджер Вільямс закладає кольонію Род-Айленд в Америці з волею всяких вір.

1596—1650 р. Француз Декарт, учитель повної волі доследу.

1648—1660 р. англійці пробують завести у себе замість короліства републику.

1608—1674 р. англійський письменник Мільтон, який,

між иншим, проповідував вільність друкувати книги без цензури.

1679 р. заборонено в Анґлії поліційні арешти без дозволу суду.

1688 р. Анґлічани зовсім визволяють ся від сваволї королїв і заводять у себе постійний конституційний уряд.

1695 р. в Анґлії скасовано цензуру на книги.

1642—1727 Нютон, впорядчик нової науки про світ.

1747 р. зїзд побожного безпопівського брацтва друзїв (Квакерів) в Анґлії та Америцї постановив, щоб братчики відпустили на волю невільників Нїґрів.

1732—1792 р. Анґлієць Аркрайт видумав нову ткацьку машину.

1736—1819 Анґлієць Ватт видумав парову машину.

1776—1789 анґлійські переселенцї в Америцї визволяють ся від королївського уряду, закладають републики Сполучених Держав і записують у свої конституції "природні людські права", між иншим вільність вір і друкованя книг та часописий (ґазет, журналів).

1727—1781 р. Тюрґо і 1743—1794 р. Кондорсе, Французи учителї науки про поступ.

1789—1791 р. Французи встановляють у себе конституцію, виголошують права людини і громадянина та касують панщину.

1792—1804 р. перша республика у Франції, скасована ґенералом Наполеоном, що став цїсарем (до 1814 р.).

1807 р. скасовано панщину в Прусії.

1812 р. Анґлієць Стефенсон будує першу зелїзницю з паровозом.

1815 р. Американець Фултон будує перші пароходи.

1815 р. европейські уряди забороняють привозити з Африки невільників Нїґрів.

1760—1835 р. Француз Сен-Сімон, соціялїст.

1771—1858 р. Анґлієць Роберт Овен, соціялїст.

1821—1829 р. визволене більшої частини Греків з під Туреччини і засноване осібної держави.

1834 р. скасовано неволю Нїґрів в анґлїйських провінц.

1844 р. Американець Морс устроїв електричний телеґраф.

1848—1849 р. народні повстаня в Італії, Нїмеччині та Австрії. Скасоване в їх панщини. Конституції в тих землях. 1849 цїсар скасував конституцію в Австрії.

1848—1852 р. друга республика в Франції, скасована Наполеоном третим. Загальне голосоване у Франції.

1851 р. перша всесвітна вистава в Льондонї, столици Анґлії.

1853 р. проведено під океаном телеґраф з Анґлії до Америки.

1859—1870 р. визволене Італії від Австрії, і світського уряду папи та самовільних князїв.

1860 р. заведено крайові сойми в Австрії.

1861 р. увільнене крепаків в Росії.

1862—1865 р. увільнене Ніґрів в Злучених Державах Америки. У 1870 р. признано там Ніґрам державні права.

1864 р. засноване в Женеві в (Швайцарії) червоного хреста.

1864—1872 р. Міжнародна Спілка Робітників европейских і американських.

1818—1883 р. Кароль Маркс, Німець соціяліст.

1865 р. заведено земські ради в Росії.

1867 р. конституція в Австрії та Угорщині.

1869 р. прокопано канал через Суеський перехід між Азією та Африкою, прокладено пряму морську дорогу з Середземного моря в Індийський океан.

1870 р. трета республика в Франції.

1872 р. Анґлія та Злучені Держави Америки замість воювати, віддають посередницькому судови рішати суперечку між ними.

1872—1876 р. в Анґлії признано робітницьким спілкам повну вільність і право власности.

1874 р. всесвітна почтова спілка.

1878 р. визволене Сербів, Волохів і більшої частини Болгар з під турецького панованя.

1879 р. Земельна Спілка для передачі землї хлїборобам в Ірляндії.

1892 р. европейські уряди спиняють торг невільниками в Середній Африці.

1893 р. конституція в Японії.

1894 р. анґлїйський парлямент (державна рада) встановляє закон про 8 годин працї в копальнях і на державних фабриках.

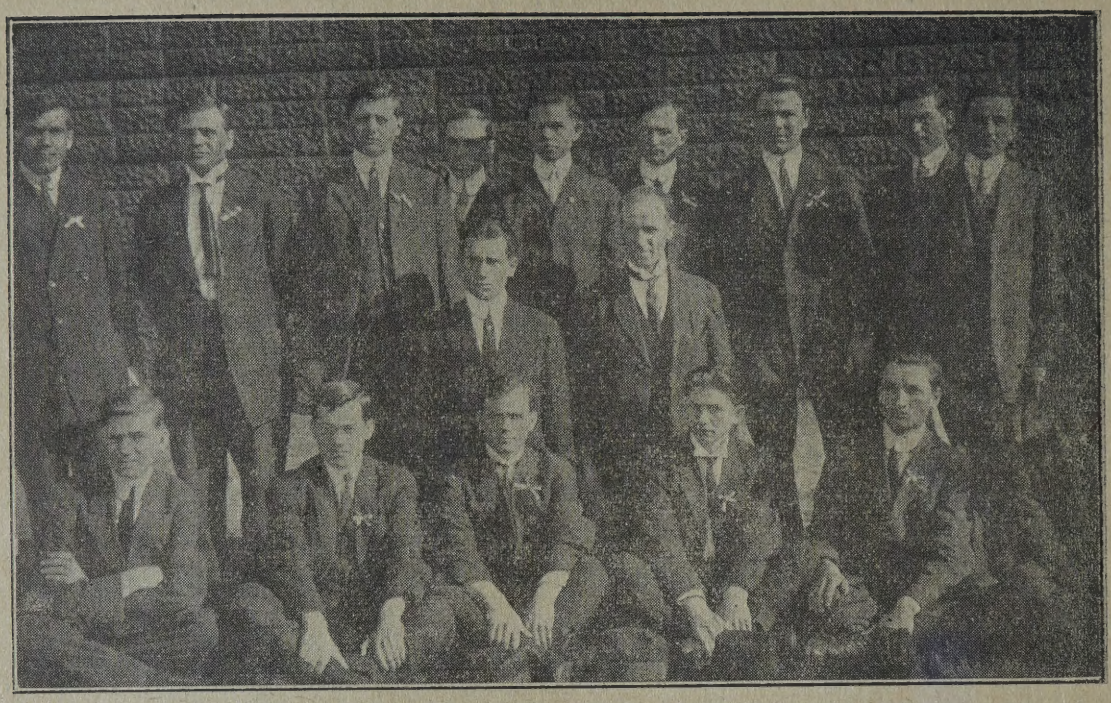

Ученики „Учительського Семинара Чужинців"
в Vegreville, Alta., в 1914-15 р.

Українсько анґлійська школа в Ethelbert, Man.

СМІШНЕ.

ПОТОЦЬКИЙ І ЛІСНИЧІ.

У Потоцьких лїси є й тепер здорові, а тодї ще більші були. У нього були там лїсничі і курінні. Бо звісно: панський лїс — крадуть тай продають.

От довідав ся пан Потоцький, що його лїси нищуть. — „Стій же, я вам дам!“ А льокай, що з ним їздив, підслухав се та каже тим:

— Стережіть ся братя, бо Потоцький дочув ся, що лїс продаєте, то казав, що швидко приїде до лїса оглядати.

Ті лїсничі як почули, мерщій позгромаджували свіже гиле, свіжі пеньки снїгом поприкривали — ждуть вже на Потоцького.

Коли підняла ся така заверуха: світа не видко — мете!... А у лїсї аж вие. Бачуть: підїздить якийсь чоловік до куріня, — кобеняком напняв ся, у простій одежі. Злїз зі санок, а ті зараз і пізнали вже, що то сам пан Потоцький, тай нїчого...

Здорові, люди добрі, пустїть коло вас погрітись!

— Сїдай, грій ся — кажуть.

От посїдали всї біля вогню і пан Потоцький з ними— балакають. Потоцький і каже:

— Продайте, хлопцї, менї дерева.

— Що? як то панське добро, та щоб ми продавали?! такого доброго пана?....

Я вам — каже — і могоричу поставлю.

— Могорич — кажуть — станови — випємо, а дерева не продамо: ми панського добра стережемо як ока!

Вийняв Потоцький з саний боклаг горівки — так, може відро-два, поставив. Сидять, пють... То, бач, він хоче їх підпоїти: сам там пів чарки випе, а їх напуває... Та мужика не одуриш!

Попили горівку. Він таки лїзе:

— Продайте, хлопцї!

— Та раз тобі сказано, невіро, що панського добра не продаємо без пана!

— А можеб ви, хлопцї, продали?

— Гей, хлопцї! — гукнув отаман — а візьміть лише його — чого вона, отся невіра, причіпила ся?

Хлопцї так і розіпяли Потоцького, тай давай його шква-

рити... Вшкварили йому може з пів сотні.

— Ото, щоб ти не підбивав добрих людий на зле дїло! — Їдь, та нїкому не кажи!

Потоцький зняв ся, — поїхав, та вже нїкому і не хвалив ся, що заробив.

Після того збирає він усю свою службу.

Зійшли ся всї. От він велить пізвати:

— Пізвіть менї отакого — атамана і отаких — лїсничих!

— Тих кличуть, а у них уже й душа похолола... От буде, думають.

Прийшли, та поздіймали шапки:

— Здорові, ясновельможний пане! — Чого ясновельможному ґрафови від нас потреба?

А Потоцький поздоровкав ся з ними та й каже:

— Кажуть, що до вас приїздив хтось дерево з лїса купувати?

— Приїздив ясновельможний пане, приїздив!

— Щож ви йому казали?

— А щож ми мали йому казати, ясновельможний ґрафе? Сказали: не продаємо, ми панського добра стережемо як ока!

— А він вам що?

— А що, ясновельможний ґрафе? Горівкою хотїв підпоїти...

— Ви що?

— Горівку випили, а його батогами вибили!

— Ну, добре, добре! Так і треба панського добра стерегти! Отсе вам за те, хлопцї по дукату!

ДУРНІ ПРОДАЖНІ.

Одному чоловікови треба було у містї купити дьогтю. От не потрафив він куди треба і зайшов у таку крамницю, де всякі фіґи-міґи продають.

Увійшов, мазницю поставив біля ніг тай дивить ся.

А в крамницї тільки один крамарчук і питаєсь він того чоловіка:

— А чого тобі?

— А дивлюсь — каже чоловік, що тут продаєсь.

— А тобіж чого?

— Ту менї дьогтю.

— Та не дьоготь, а дурнї, дурнї тут продають ся.

Подивив ся чоловік на нього тай каже:

— Алеж бо тих дурнїв здорово купують — тільки один й всього зістав ся...

——

ЖИДІВСЬКІ СТРАХИ.

Йшов у ночі Жид. Аж дивить ся, стоїть на шляху розбійник з булавою на плечах. Що тут робити? Убе, а найбільше — гроші забере. Тодї Жид зняв шапку, надїв на руку й гудає:

Ей, цуєс? Я не один. А сцо один, то один, а сцо два, то завсїгди не один!

Мовчить розбійник і стоїть, з місця не рушить. Жде Жид, боїть ся. Далї ще вигадав:

Ей, цоловіце, анї ваз ся! бо сцо два, то два, не один, а собака у мене третий... гуджа! кусї! гавк! гавх!

Мов і не чуе той — стоїть. І цілу нїч так... Почало свитати. глянув Жид, аж то не розбійник з булавою. а пеньок з гілякою. Тодї Жид:

— Пхе! Сцясця твоє, со ти пеньок, а тоб знав, як ляка-ти!

——

ЧУДО З ХЛЇБАМИ.

Раз парох на проповіди так говорив:

— Любі парафіяни! Як Христос ходив по землї, то наситив пятьма тисячами хлїба пятьох людий, так що всї наїли ся і нїхто голоден не був.

А під амвоною стояв хлоп тай каже:

— Оввa і я би так зробив!

Парох як чув, тай зараз полапав ся, що помилив ся, але нїчого не каже хлопови.

На другий рік в той самий день говорить він ту саму про повідь, але вже собі добре запамятав, як мае говорити, аби не помилити ся.

— Любі парафіяни! — каже. — Як Христос ходив по свїтї, то раз пятьма хлїбами наситив пять тисяч людий так, що всї наїли ся і нїхто голоден не був.

А той хлоп знова стояв під амвоною, подивив ся й каже:

— Оввa, тай я би також так зробив!

— А то як? — питае парох.

— Бо я би тим пять тисячам людий дав з'їсти тоті хлїби, що лишили ся з тамтого року!

———

Говорив раз якийсь священик проповідь про конечність

ранних, а особливо вечірних молитов — та говорив з таким запалом, що договорив ся до такого:

— Молім ся братя на сон грядущи. А чому? Тому власне, що не знаємо, коли встанемо. Може неодин з нас встане рано, поливить ся, а він вже вмер...

———

За щось там, чи через щось там мали раз в Росії повісити Жида — Абрамка Бомбонера.

Привели під шибеницю і питають, чи не має Абрамко ще яких бажань.

— Маю, каже Абрамко. Хочу стати православним.

— Що?

— Так.

— Се тобі не придасть ся нінащо.

— Нехай.

Привели попа і той зробив з Абрамка православного. Питають потім православного Абрамка, пощо він став православним, а той каже:

— А щож! коли має Жид висїти, то лїпше нехай висить православний.

———

Ґазда до наймита: Та що ти менї принїс за чоботи? Чи ти не видїв, що один має довгу холяву, а другий коротку?

Наймит: Та і мене се дивувало, алеж в сїнях є ще одна така сама пара чобіт.

———

Судія: — Як то було з тою бійкою?

Обжалований: — Та так, прошу ласки пана сендзї, кум Іван талапнув мене раз в писок, а я нїчого, він мене другий раз талап, а я знов нїчого, він мене пятий раз...

Судія: — Гов, гов! А що стало ся з третим і четвертим разом?

Обж.: — Та на третий і четвертий раз, прошу ласки пана сендзього, я відповідав кумови люшнею на їх перший і другий і тогди кум нехоячи зашпортав ся і впав...

———

— Хотївбим добродію, щобисьте випхали менї малпу. В моїй збірцї ще нема малпи.

— Чомуж би нї.

— А кілько се моглоби коштувати?

— Се залежить прошу вас, від того, чи буду випихати вашу, чи свою шкіру.

П. ЗВАРИЧ.

ПРО КО-ОПЕРАТИВИ.

Видавці календара „Укр. Голосу на р. 1916 запросили мене, щоб я написав до сего виданя про ко-оперативи і як їх заводити та провадити між нашими поселенцями в Канадї, а на доказ подати історію розвій і веденє Народної Торговлї в Альбертї.

Задача се не мала, бо писати чи говорити про кооперативи в теорії легко, але бачити їх в практицї і наводити приклади, особливо між нашим народом і наводити вїрцеві докази на їх успіх і хосен — се вже не те. Правда, що ко-оперативні спілки можуть мати і мають місце і розвивають ся між всїми просвіченими народами, а що наш нарід покищо годї до тої степени освідомити, щоби зрівнав ся з прочими культурними народами, то і справа кооперативи буде між нами покищо утопією (мрією). Та всеж таки не виходить з сего, щоби сю так важну справу полишати в занедбуваню. Єї конечно разом з иньшими народними справами висувати на фронт і підготовлювати під ню ґрунт, щоби бодай в недалекій будучности можна серіозно заінтересувати наш широкий загал і ввести в житє се користне дїло серед українських поселенців в Канадї.

Я не возьмусь в сїй розвідцї широко розводитись про ріжні анґлїйські, швайцарські і данські кооперативні спілки, та наводити їх статистичні цифри, бо про се вже досить писалось. Мій замір є вкоротцї піддати початкові вказівки до закладуваня і веденя таких спілок особливо в кольонїях замешкалих українськими фармерами. Вправдї чимало було змагань труду і клопотів при закладаню таких спілок, деякі вже істнували, однак на жаль не устояли они довго, банкротували одні по других. Ми бачили ріжні торговельні спілки з маркою кооператив, як пр. Соц. Кооп. С-ка в Віннїпеґу, Нар. Торговля в Саскачеванї з віддїлами в Rostern, Vonda, Cudword, подібно як і друга спілка в Goodeve; Католицька Нар. Торговля в Едмонтонї, а вкінци і кацапська Russian Comercial Co. Vegrville і Mundare. Сї спілки закладало ся з шумом і гуком провідників, а нарід давав ся ловити на гарні слова, а коли прийшло до дїйсної роботи почали ся надужитя, крадежи, крики, процеси і деморалїзація. Серед нашого загалу загнїздила ся зневіра і брак охоти до спільного дїла.

Однак такі ріжні неудачі і початкові проби не повинні нас обходити а противно они повинні нам послужити за науку і пересторогу, як до дїла брати ся, кому его поручити до ведення, як вести, контролювати, підтримувати і взагалї як в спільній роботї солїдаризувати ся. З історії упавших спілок показало ся, що їх закладали і взяли ся провадити люди, які не мали анї замилованя нї досвіду, не вміли зеднувати ч л е н і в як рівнож не мали понятя про предприемство і про контрольоване своїх провідників. Притім не старали ся дїла особисто підпирати і з'еднувати як найбільше членів і костумерів, бо майже кождий так з урядників як і з членів числив тілько, щоби як найскорше збогатити ся коштом спілки, загарбуючи чуже добро. Тож і не дивниця, що при такім станї річей, дїло йшло як з каменя, і спілки не розвивали ся а упадали. Вину в сім треба приписати таки самим ініціяторам і провідникам, які нераз беруть ся до загальної народної роботи без посвяти — без знаня річи і досвіду. а так якби на глум по дїточому трактують і переводять такі справи, до яких треба основного знаня з фахових шкіл доповненого кількалїтною практикою в ведено даного бізнесу. Перше всього треба звернути головну увагу на моральну сторону ініціяторів а пізнїйше завідателїв такої спілки. Се мусять бути чесні, солїдні і ощадні люди, бо спорти, картярі, пулрумники, паничі від барів і взагалї марнотравники свого приватного не можуть і не повинні занимати місця урядників в кооперативних спілках. Такі завідателї скорше чим сего можна сподївати ся змарнують людську працю і спілку зведуть нїнащо Що до самих членів то сї мусять бути згідливі, вирозумілі і витревалі в зачатім дїлї. Не повинен кождий мати на оцї своєї особистої користи, як от неодин пр. зістав членом в надії, що его син чи брат дістане місце клерка, а другий аби міг сам собі взяти за дурно кендів або яблоко чи помаранчу, а иньший знов, аби міг набирати товарів на довг, що ся влїзе — бо він член.

Нї так бути не повинно, бо на таких вирахованях часто заведуть ся сї люди, а пізнїйше повстануть незгодини, заколот, та роздори, що й спричиняе упадок спілки. Особливо набирати товари на неозначений час і не платити е найбільшим тягаром для спілки і найголовнїйшим гріхом членів взглядом неї, бо се спричиняе упадок. Члени і костумери повинні собі се добре затямити, що спілка мусить свої довги за товари точно на час сплачувати. А коли она тимчасом роздасть їх без гроший, а людям байдуже скоро віддавати свої довги, то нема чим платити

ПЕТРО ЗВАРИЧ
основатель і президент „Руської Народної Торговлї“ в Альбертї.

гуртовим складам і тоді компанії перестають висилати більше товарів на кредит спілці, а жадають виплаченя залеглих довгів а коли се не можливо, то висилають урядника, який замикає стор,оголошує лїцитацію і продає за що будь позісталі в нім товари. Нераз сума яку отримує ся при спроданю банкротуючого стору не вистарчає на кошта і сплату залеглих довгів і вірителї в такім случаю або поносять значну страту, або як можуть, то чіпляють ся приватного маєтку членів, особливо сих, що не заплатили вповнї своїх удїлів.

Щоби спілка могла істнувати, даючи на кредит товари на більшу скалю, то тоді управитель чи предсїдатель або директорі мусїлиб, будучи фінансово засібними, від часу до часу чи то приватними грішми, чи пожичками з банку помагати спілцї в разї потреби. Страху при тім не повинно бути — бо если они бачуть і свідомі сего, що бізнес веде ся ретельно і чесно, а на довг побирають тілько такі костумери, що варта кредиту, то в такім разї їх вложені, чи ними позичені гроші суть в безпечнім місци.

Найлїпше як при такій спілцї члени і костумери складають свої гроші в депозит на процент, пр. 5-процент. Коли зайде потреба, то сих гроший можна ужити на заплачене товарів і тодї не дає ся відчувати брак гроший в касї, бо одні вкладають, а другі вибирають депозити і в касї все є оборот з надвижкою.

Управитель спілки і секретар — касієр мусять бути забондовані на можливо найбільшу суму, се є, они повинні свій маєток записати в кавцію, а если зайде потреба то й ручителїв знайти. Саме запевнене гонором, а навіть і присяга на хрест і евангеліє не дають жадної запоруки. Хто думає чесно і ретельно провадити інтерес, той не завагає са дати яку може запоруку,а если не хоче,то знак, що він має замір натягнути спілку.

Коли такі управителї не мають свого власного маєтку і нема кому за них підписати запоруки,то в такім случаю вони повинні забондувати ся в ґваранційній компанії, а в случаю якоїсь мальверзації (спроневіреня гроший) компанїя поповняє шкоду, а виновника потягає до відвічальности перед суд. Тілько в такім разї можна сподївати ся, що бізнес буде ведений совістно.

Книжки і рахунки мають бути ведені точно на відповідних друках,де все має бути ясно і докладно виказано за кождий день, так прихід як і розхід, з яких жерел і на які потреби. Докладний рахунок має бути виказаний за кождий день за кож-

дий тиждень і за кождий місяць, а вкінци за цїлий рік. Особливо ведене рахунків з гуртовими складами має бути в найлїпшім порядку, бо ту може зайти помилка не на десятки, а сотки долярів. При тім не штука є продати костумерови за пару долярів товару і при тім заробити пару шісток, але штука розумно і з вирахованєм заордерувати за кілька чи кільканайцять сот долярів добірного товару і відповідну скількість і не дати ся ошукати аґентам, які знають добре натягнути недосвідчених менажерів. Ту треба мати досвід і орієнтацийний біглий ум, щоби не замовити надмірної скількости часом непотрібних чи підлих товарів. При замовленю товарів у аґента, умова має бути докладно списана на письмі, а коли отримає ся товари, належить ся їх старанно переглянути, перечислити і порівнати з описом і цїною виміненою при замовленю, а не тілько з інвойсом.

З костумерами так управитель, як і клерки повинні поводити ся чемно, услужно, але рівночасно і рішучо, не роблячи одним костумерам якісь більші уступки чи вигоди, як другим. Цїна товарів має бути однакова для всїх і можливо уміркована, бо вже нема гіршого лиха як костумер довідає ся, що його „вдерли“, себто взяли більшу цїну як у того, що „вміє вигодити товар“.

Під кооперативами розуміємо не тілько спілки торговельні, бо ко-операція — се спільна робота, коли члени лучать ся в одну громаду в цїли набуваня потрібних річий і збуваня своїх плодів чи виробів. Кооперативи могуть гуртом набувати більшу скількість товарів в гуртовій або фабричній цїнї а опісля між своїх членів роздїлювати або розпродувати з малим зиском, щоб лиш покрити потрібні кошта достави і инші видатки, так що заробок лишає ся при членах. Такі кооперативи суть дуже пожадані особливо для фармерів, бо они моглиб гуртом спроваджувати собі нитки до жниварки, дріт і слупки до фенсованя, будівельний матеріял, угле, сіль, муку і цукор і моглиб мати на складї всї потрібні машини по фабричних цїнах. Крім сего фармерська кооператива моглаб висилати ваґонами збіже, дрова, товар і свинї, а огороднину, дріб, яйця і масло продавати також разом до гуртових складів, а тоді можна лїпшу цїну за се дістати. Нераз можна почути нарікане від фармерів: „Чому то— кажуть — сторники укладають фармареви цїни на то, що він у них купує і на то, що він привіз на продаж?“ Чому, на се легка відповідь, бо фармер так як той злодїй з краденою

річию носить ся чи возить ся там і тоді, де сего треба й не треба і тоді кождий старає ся використати нагоду, а що фармер просто накидає ся з своїм товаром, то дають таку ціну, щоби його використати і добре на нім заробити. Тож і нема чого нарікати, бо ануж представмо собі, як би то тоді виглядало, як би так фармері були добре з'орґанізовані і самі мали контролю над своїм добром, та не возили ся і не набивали ся з своїми плодами, а звезли до спільного маґазину, і ту чекали на купців, а тоді вже вони диктували ціну купцям, а не їм купці. А ждати на покуп не треба довго, бо фармерські продукти кождому і в кождім разї необходимі. Але до сего треба орґанізациї, свідомости, знаня, потреба науки, читаня часописей, студийованя торгових цін і орієнтациї, а не так, як неоден з фармерів не хотів продати свою пшеницю як була ціна $1.25 за бушель, то пізнїйше продав за половину тої ціни. Подібно має ся річ з продажию безрог і товару. Підчас коли ціна в головних різницях май же стала, то купці хвилево піднесуть еї до гори значно в тій цїли, щоби розголосити еї між фармерами, а коли фармері на сей алярм привезуть більшу скількість свиний, в тій хвили ціна ра птом упадає в данім місточку і сердечні фармері раді не раді мусять продавати за що дають, щоб домів не завертати. І когож ту винувати, купців чи фармерів? Купці роблять так, аби їм було добре — а чому й фармері так не роблять, аби їм добре виходило. Чи вони не годні обійтись без посередників, аґентів. Тож ті фармері, що в однім дни привозять безроги, коли їм ціна не до вподоби, могли б зважити кождий свої, зігнати до баґона і вислати до різниці, а ту дісталиб таку ціну, як купці дістають і заробок при них зістав би. Та дарма! До сего треба хисту, відваги, предприємчивости, а сего власне брак і то великий брак.

Нема компетентних людий, нема фаховців. Студенти покінчивши фахові чи бізнесові школи повинні старати ся дістати посади в анґлїйських спілках чи заведенях і ту малиб нагоду набути практики, бо сама наука без практики еще не поведе дїла успішно. Так найби такі кандидати учили ся розуму і досвідчали чужим коштом, а доперва набувши знане і досвід стали до народної орґанізацийної роботи між своїми.

Припустїм, що нині знайде ся між нашими молодими студентами бодай 20, що мають замилуване до бізнесу і в тім часї кінчать, чи мають кінчити high school — то чомуж би сї молодці не пійшли радше до business college місто до Normal

ПАВЛО Д. РУДИК
основатель і директор „Руської Народної Торговлї“ в Альбертї і властитель „Фармерської Позичкової Каси“ в Едмонтонї.

School, а если они мають більшу охоту до бізнесу чим до учительованя,то їх праця на народнім поли принеслаб много користи.

Рівночасно загал не повинен дармуючи ждати на учених фахових провідників, а вже від тепер приготовляти ся до сего і то в той спосіб: Нині маємо чимало анґлїйських могучих спілок,котрих істнованє запевнене, як пр. Grain Growers Assn. в Манїтобі і Саскачеванї, або знов United Farmers of Alberta, або Farmers Cooperative Elev.Co. тамже, окрім сих безчисленні торговельні і молочарські та господарські спілки. До таких спілок наші фармері,а особливо такі,що знають анґлїйську мову,повинні покищо безуслівно належати. Ту они малиб нагоду користати особисто яко члени,а крім того научилиб ся від чужих дечого,що нам пізнїйше придалоб ся при веденю своїх орґанізаций. Сего чей нїхто не заперечить,що чого доброго наші научили ся від чужих,тим они покористують ся і дорожать. Неодин, що колись служив у доброго анґлїйського фармера,коли осїв по біч старокраєвого рільника, скоро загнав свого сусїда в кут своїм практичним фармованєм і знанєм в господарстві,чого він власне мав нагоду у чужого навчити ся. І так старокрайовий з дїда прадїда рільник мусїв не одно переймити і учити ся від поступового фармера, щоби не остатись позадї. Подібно має ся річ і в бізнесї. Шторники,які перше робили свої бізнеси у чужих, зробили успіх, а ті що без знаня і досвіду позакладали крамницї,або банкротують,або йде їм як по грудї.

Що наші фармері не інтересують ся і не розуміють торговельних справ як се всюди можна зобачити , се нич дивного, бо наш нарід не мав нагоди під тим взглядом вишколити ся. В старім краю Жиди взяли торговлю в свої руки,а ту таксамо хитрі жидки і проворні Анґлїйцї використовують наших як хочуть. Та нарікати на се й ждати полекші нїчого не поможе. Миж в свобіднім краю, де то кождий про себе дбає то чомуж би й фармерам про себе самих не подбати,а не відказувати то на агентів, то на партії та на ґоверменів. Се аж смішно — хоч на жаль правдиво.

Перша й найважнїйша річ се просвіта, початок якої дає наука в школї. Дїтий родичі повинні посилати до публичної школи,а здібнїйших до висших шкіл чи то фахових, рільничих, чи промислових. Людий образованих в школах промислових і торговельних нам найбільше потрібно попри шкільних учителїв. Без них ми не годні зробити жадного поступу анї завести

сильної орґанїзації на ширшу скалю. Щоби ми нинї не зачали, до чогоб не взяли ся, то помимо наших найбільших зусиль і най щиріїшої волї дїло не піде як слїд, бо нема його кому повести.

Коли отже думаємо про піднесене нашої нації в сїм новім краю, то стараймо ся поступати і наслїдувати прочі народности під кождим взглядом, а чей колись з ними зрівняємось. Так в просьвітї як і в орґанїзації, так в торговли як і в промислї, так в полїтицї як і в спекуляциї. Не вбиваймо себе пессимїзмом (огірченем), що де нам до сего або того, нам з другими не рівнати ся і суперничити, бо ми ту чужі, бідні, погорджувані на кождім кроцї: нам не дають нашого права. Се неправда — се лиш пуста бесїда, якою ми себе самі дуримо і тим оправдуємо нашу байдужність і ледарство.

Самі собі нїчого не робимо — не беремось до дїла як слїд, а ждемо, аби хтось нам добре робив і лиш нарікаємо, аж гидко слухати наших жалїв. Школи науки, більшість не терпить; полїтика за гроші; народна праця для гонору; удаваний патріотизм для слави або бізнесу; а бізнес то хиба такий, аби циганити та туманити, а нїколи чесний, солїдний; орґанїзації — чистий гом буґ, бо ще не перевелись, а вже найшлись киринники-критики і розбили, читальні знов і просьвітні орґанїзації то істнують хиба для формальности; а вкінци наша преса, то пожаль ся Боже — чисто розбишацька. От се все чим ми можемо під сю пору похвалити ся. Може дехто з читачів подумає, що повисші вискази пересадні, не зівсім правдиві, так треба додати, що суть винятки, але вище сказане сповнить головну характиристику.

В кождому зачатому дїлї майже трудно прийти до реальної працї, бо ту з одної сторони слабодухи, а з другої киринники. А так оно довше не може бути, бо дух часу особливо в сїм вільнім краю сего ледарства не стерпить і если ми не підемо в перед як їдуть инші, то лишимо ся з заду і будемо підніжками і рабами поступових наций. Наші дїти як не будуть бачити нїчого красного, поважного і вдовольняючого дома, в своїх товариствах і орґанїзаціях, то з погордою покинуть свій нарід і погублять ся між чужими, а нї то будуть туманїти, дичїти і бокувати від прочих народів, боячись явовіщої асиміляції.

ВІДКИ ПОХОДИТЬ НАША ОГОРОДОВИНА.

Комуж невідома наша яринна городовина всїлякого рода. Смачні і здорові дари природи, без яких в буденнім нашім житю таки годї булоб і обійтись. Цїкаво отже дізнатись, що май же всї роди городовини не є европейського походженя, а чужоземного. Люди до бараболї так привикли, що проживок без ньої показав би ся в деяких краях неможливим, а справдїшний голод зацарив би серед головно у б о г о г о селяньства, як що бараболї пересталиб удаватись. Мимо так широкого, хосенного й необхідного розповсюдженя бараболь в Европі— ростина та не є европейського походженя. Перед кілька сот роками привезено її з Америки, де вона й до нинї росте в дикім станї.

Звичайна наша **редьква** є вправдї европейського походженя, зате вітчиною нїжної і смачної **редьковцї** (т. зв. місячної) є далекий Китай.

Салату розмножено і ублагороднено з ростини званої „лятук“, яка й по нинїшний день росте на Кавказї в дикім станї. Салату знали люди вже на богато столїть перед Р. Хр. Греки любувались в нїжній білій салатї, з високими, прямими стовпцями, які звались у них „ґалґьос.“ Римляни були великими любителями салати. Лїпші її роди, під назвою „лятук“ вміли вони знаменито приладжувати про запас в квасному меду. Славний писатель Верґіль у своїх письмах згадує, що „нїякий добрий пир не може обійти ся без салати “.

Жируха в дикому видї росте на острові Кипрі, який в глибокій старовинї був присвячений богинї любови.

Огірочник з якого вже рідше приладжують салату, походить також з далекого Сходу.

Де саме є вітчина **огірка**, напевне сказати не можна. З його нїжної природи можна лишень вносити, що вітчиною його мусять бути теплі краї.

Гарбуз і диня походять з Єгипту. З ними познакомились Жиди, перебуваючі в египетській неволї, а там вже стали їх управляти і в себе, в „обіцяній землї“, нинїшнїй Палестинї. Як каже старо-жидівський переказ, то гарбузи були улюбленою їдою пророка Йони. Гарбузи і динї управляли також старинні Греки і Римляни.

Стручкові ростини, усї без виїмки, є також східного по

ходження. Вітчиною **бобу** є береги Каспійського моря. Його управляли вже старинні Ізраілтяни, а незвичайно любили його Греки і Римляни. У Греків був навіть осібний, ,,бобовий" бог, званий Кіянет, в честь якого побудовано навіть в Атенах святиню де й уладжувано ,,бобові торжества". Противно — єгиптяни признавали біб нечистим і здаєть ся з причини того забобону заказано було його їсти Пітаґорейцям.

Фасоля походить із зах. Азії, або як дехто каже—з Східної Індії. Се друге правдоподібнїйше вже хочби з того згляду, що фасоля є дуже нїжною, чутливою і невидержуючою зимна.

Сочевиця росте в дикім станї на Кавказї. В давнинї старинні єгиптяни, Ізраілтяни і Греки признавали її культурною ростиною. В нас управляють її рідко і то лишень як пільну ростину.

Вітчиною **гороху** є набережні околиці Чорного моря. В Кримі він ще й нинї стрічаєть ся в дикім станї. З причини його невиносимости зимна можна догадатись одначе, що первісною його вітчиною є теплїйші краї, хто знає, чи не Східна Індія. Горох управляли Греки і Римляни; а що його назву стрічаємо і в санскритській мові, тому можна догадуватись, що і в Індіях управлювано його від непамятних часів.

Кукурудза походить з південної Америки.

З того короткого опису переконуємо ся, що всї ,,нашї" городові ростини не є властиво **нашими**, а чужосторонними.

ДОБРІ РАДИ.

СМЕРТЬ МУХАМ!

Папір-бібула, який купуємо в склепах на винищенє мух, часто-густо є насичена митаком (арпинником). А що мухи, які посидять на такій бібулї, конають не від разу, а здебільш останками сил перелїтають ще в инші місця, особливо в пекарнях, де й затроюють страви, приладжувані до їди, — тому требаб постаратись о фабрикацію иншої бібули-трутки, яка булаб нешкідлива для людського здоровля. Таку бібулу-трійло дуже легко може приладити собі кожда ґаздиня. В тій цїли береть ся

звичайний чорний перець, мелеть ся його на мілонький порошок і мішаєть ся з патокою-медом доти, доки не утворить сд з того густа, наче тїсто, мішанина, якою й насмаровуєть ся бібулу, кладеть ся на тарілку і обливаєть ся цукрованою водою, а тодї вона чинить таку саму прислугу як і бібула-трійло, купована по склепах.

СРЕДСТВО ПРОТИ УКУШЕНЯ КОМАРІВ І ИНШИХ КОМАХ.

Проти укушеня комарів і инших крилатих врогів поручаємо не дороге,а дуже добре средство:

5 частий евкалїпту (eucalyptolum),
10 ,, тальку (talcum venetum) і
80 ,, крохмалю.

Усе те треба добре вимішати, перетерти на мілонький порошок, і тою мішаниною натирати кілька разів в день лице і руки. Мішанину ту треба берегти в щільно замкненій склянній, або металевій посудинї.

Евкалїпту і тальку можна дістати за кількананйцять центів в кождій аптицї.

ТАКЕ ЗА ТАКЕ.

Прийшов хорий до лїкаря, а той каже:

— Ви тілько думайте вперто, що ви здорові, а все буде добре.

І витягає руку по заплату. Тодї хорий:

— А ви пане думайте вперто, що я вам заплатив, а також все буде добре.

— О, я памятаю ще ті часи, говорив один брехун, коли сїрники мали головки не з того боку, що тепер, а з противного.

О. СТОРОЖЕНКО.

ВУСИ.

Літ сорок назад, а може й більше, вибрали мене в засїдателї. За-молоду служив я в военній, в кавалерії ще, так, знаєте— не хотїлось менї зробити ся тим круком. Ну дворянство стало просити: послужи — кажуть, — громадї, годї тобї сливи сушить, та солить, та наливать. — Сміють ся, бачите: бо я з Опошнї; а тут ще жінка прискіпалась: лучше каже,— служить, чим байдики бить та з Маріею Уласівною в маряжа грать! — (Була у нас сусїдка така знаєте, як співають: іду собі підскакую...) Нїчого було робить,— от я й згодивсь.

Через недїль дві прислали менї повістку, що ґубернатор утвердив вибори і щоб я неукоснительно, з полученя сего, при був в г. Полтаву для принесеня достодолжной присяги.

Виняла жінка з скринї мій мілїціонний козакин,що порва лось — позашивала, та швиденько й випровадила, і з Маріею Уласівною не дала попрощать ся, і в голову вона собі не клала, яке лихо мене там стерегло...

В недїлю, після служби присягали, і з собору прямісенько поїхали до нашого предсїдателя учинить явку. А предсїдателем тодї був той..., що прозвали велике дїло — опеньки. Не хочу його й згадувати, бо вмер, — цур йому, щоб ще й не вила яв! — Приїздимо, ввійшли в передню; на дверях стоїть лакей, в каптанї, в нїмецьких галанцях, не з наших,—з предсїдателем з Москви приїхав.

— А що, — питаємо: — приймає?

— Нїкак с нет с, — каже — его превосходїтельство не ізволять принїмать, не угодно лї вам распісать ся? — І показує пальцем на книгу, що лежить на столї в зелених палятурах.

Глянули ми один на другого, здвигнули плечима — та стоїмо, як вкопані, не знаємо, що й робити. Тодї не було ще у нас того звичаю, що як розвозять ту гаспідську визіту та прийде менший до старшого, то не дає білетика, а тільки розписуеть ся.

— Что ж, господа, — каже лакей, — роти пороззявляли? ізвольте запісивать ся.

— На-біса ж? — питаєм.

— Так угодно, каже, превосходїтельству. Стали совітувать ся, що воно за нечиста мати ця книга; один каже: це мо-

же той альбом, що на память вірші пишуть та пробиті стрілами серця малюють; другий каже: схотілось предсїдателю бачить, який у кого почерк... А лакей так над душею й стоїть, пишіть тай пишіть! От Кирило Онуфрієвич Пищи-Муха, як письменнїйший між нами й каже: може він думає, що ми писати не вмі ємо? — взяв перо, трошки подумав тай начеркав:

„Прі цей верной оказії, спешу виразіть душевное мое прискорбіе і сердечное сокрушеніе, что по непредвідїмим обстоятельствам лішен щастя лічно засвідітельствовать мое глубочайшее уваженіе і преданность, с которимі почтеннейше честь імею пребить Вашего Превосходїтельства всепокорнейшій...“ Тай закрутив... (Де б то йому не написати, сам тер ся по тих Петенбургах)!

Дає перо,— так всї від його, як від чорта, жахають ся. Один другого штовха, бери ти! — нї, ти бери! Далї до мене, починай, — кажуть,— як тобі не вигадати? ти ж на всю Опошню брехун! — Взяв я те прокляте пере, думаю — щоб менї написати йому на память? Встромлю в чорнилицю, налагожуюсь писати, і знов стромляю, нїчого в голову не лїзе! А тут ще кругом обступили, дивлять ся, а лакей трохи в потилицю не штовхав. Примірявсь — примірявсь, а далї й думаю, він дуже ласий до дївчат, нехай же посьміють ся, — взяв та й настрочив:

„І вчора галушки, і сьогодня галушки,
Прийди, прийди, серденько, на білі подушки.
І вчора куліш, і сьогодня куліш,
Прийди, прийди, серденько, мою душу потіш“.

Підписав ся та ще й закарлюку загнув, як хвіст у хорта. Тут вже за мною й другі почали; хтось написав:

„Спробувать пера й чорнила,
Що в йому за сила.
Так перо пише,
Як муха дише.

Хто розмазав ся тим „глубочайшим“, а покійник Назар Семенович Тупу-Табунець Булаченький при цей верной оказії ще й жалобу на свого сусїда написав, що зїв у його „многоплодного“ индика. Оттак записуємось, а діявольский лакей аж морду на бік гне та регочеть ся.

— Не скаже вам,— каже, його превосходїтельство за ето пісанье, спасїбаг!

— А що ж — кажу, як уміли, так і написали, йому ж схо

тїлось нашого писаня, — нехай і читає по суботах.

Після цього розїхались гарненько по кватирях і нї гадки собі. А у вечері принїс до мене палатський сторож бомагу. ,,Прочитайте", каже, ,,і роспишіть ся". Шо за вража мати! — думаю, яку моду вигадали! так, бачите, воно й легенько розписувать ся! Прочитав,— тільки й написано:

,,Єго превосходїтельство, господїн статський совєтнїк і разних орденов кавалер, предлагаєть г. г. членам всенепременно явіть ся к нему завтрашняго чісла в десять часов по полунощі.

Це, думаю собі, на закуску прикликає,— та взяв і розписав ся, ,,буду, хлїба-соли не цураюсь". Хто його в біса й сподївав ся, який там хлїб-сіль буде!

На другий день, як раз в десять часів зібрались ми до предсїдателя. Ходимо по салї; вже й одинацять прокукало,— нї сам не входить, нї закуски не приготовляють, а вже пора б і червяка заморить. Оттак додержав нас до дванайцятого часу, далї лїзе з кабінета в мундурі, в білих штанах, щось на шиї телїпаєть ся, ще й перстень на палець настромив. Тільки виткнув ся з дверей, так на мене й витріщивсь, посатанїв, аж з виду зблїд. Тут йому кланяють ся; хтось бубонить — ,,а честь імєю явіть ся"; а він, нї на кого не глянувши, прямісенько до мене,— як крикне;

К кому ви явілїсь?!

Дивлюсь на него; чи не здурів?— думаю, чого це він так гримає? А він в друге дужче:

— Я вас спрашіваю, к кому ви явілїсь?

— К вам,— кажу.

— А я кто такой? — питає і сам чортом на мене дивить ся.

— Хведор Іванович, кажу.

— Не Хведор Івановіч,а ваше превосходительство,— знов затріщав — господїн предсїдатель, ваш начальнік, мілостївий государь мой! — аж запінив ся з серця.

Тю на твого батька! думаю собі, чи ти сказив ся, чи натріскав ся кукільвану?.. А він скільки глотки своє: к кому ви явілїсь?

— К вашему превосходїтельству, — кажу, нехай думаю по твойому буде.

— А как ви явілїсь? отвечайте, мілостївий государь мой! Как ви явілїсь?

Що за напасть така? не знаю, що йому й казати.

— С достоложним уваженіем, — кажу.

— Разве в таком віде, — кричить — являють ся к начальству с достодолжним уваженіем?

Посмотріте ви не себя!

Оглянувсь я на себе — все обстоїть благополучно, медалї висять, червоний пояс і шаблюка біля боку. Далї обернув ся до товаришів та й питаю:

— Чи не знаєте хоч ви чого від мене треба його превосходїтельству, господїну предсїдателю, нашему начальнику?

Як розсердить ся ж, так Боже мій милостивий! Підскакує, як зїнське щеня і пирскає неначе сукно мочить!

— Ви, мілостївий государь мой, — репетує, — не імеєте должной атенції к началству, не іспольняєте установлених форм, нарушаєте государственния узаконенія! я вас в двацать четире часа предам суду!

— Як буде за що, — кажу, — то можна й зараз предать суду... Позвольте — кажу, крутнувши вуса, — і менї вас спросить: чого вам від мене треба? Хіба, кажу, дворянство на те мене вибрало, щоби на мене кричали, як на лакея?! — Та це кажучи, ще й шабелькою стукнув. Досадно ж ей-Богу, стало! що за чортова мати, думаю, прилип до мене, як шевська смола до чобота. Так куди! Піп своє, а чорт своє!

— Молчать! — кричить,— ви еще осмелїваєтесь разсуждать! Посмотріте в зеркало, в каком віде ви явілїсь к начальнику!

Підвів мене до зеркала ; дивлюсь! козакин мій защипнутий на всї гаплики, медалї висять; і прочее де розірвалось — позашивано; все обстоїть благополучно...

— Что, — питає — відїте?

— Нїчогісенько, — кажу — не бачу, чого вам від мене схотїлось!

— Как чого — знов закричав. — на каком основанії ви осмелїлїсь явіть ся ко мне в усах. Ви теперь состоїте в граждан ской службе, потому право ношенія усов на вас не распространяєть ся.

— З цього б і почали, — кажу: — як не роспространяєть ся, то й виголю. Нїчого було й кричать, як на живіт: це б — кажу, — і ґубернатор, і сам мінїстер так глотки не дре!

— Прошу не разсуждать, — каже, — а іспольнять, что вам пріказивають: чтоби сего же дня вибрілї уси, а не то — я

вас под арест посажу.

Далї визвірився на прочих і каже. Я вас прізвал, мілостївиє государі, чтоби виразїть вам крайнее мое неудовольствіе за то неуваженіе і непростїтельную дерзость, которую ви учінїлі вчерашняго чісла вашім неумесним поступком.

— Позвольте узнать, ваше превосходїтельство — почав Пищи-Муха, — в чом заключаєть ся неуместний наш поступок учіненний вчерашняго чісла, із котораго можно би усмотреть неуваженіе к вашему превосходїтельству і непростїтельную с нашей сторони дерзость?

— Как — із котораго? — крикнув: — а как ви моглї позволїть себе пісать в візітной книгє такую річь: і галушкі і кулїші, і жалоби запісивать, словно на почтовой станції, — когда вам следовало только запісать ваші фамілії... єто просто бунт протів правітельства!...

— Наші іменние спіски, — знов Пищи-Муха (а він вже такий був, що хоч кому носа втре), — доставлени уже вашему превосходїтельству, следовательно ми нїкак не моглї предполагать, чтоби вам предстояла надобность в наших фамілїях, а полагалї, что ваше превосходїтельство інтересовалїсь болеє на счет наших почерков і словосочіненія, а потому каждий із среди нас, по мере сїл своїх, постщіл ся виразїть свої чувства і мислї, нїкак не предполагая, чтоби ваше превосходїтельство...

— Ну, довольно, довольно! (допік-таки його Пищи-Муха!) — ви, — каже, — як маятнїк в часах: торкни вас раз, то ви десять раз завиляєте.

— Тепер, господа, — каже, повертаючись на всї сторони, — ізвольте, отправлять ся; на первий раз я вас прощаю, но в другой — будьте осторожни; я не люблю шутїть! А ви, мілостївий государь, — каже глянувши на мене, чтоби сію мінуту обрілїс! понїмаєте?

— Як не понять! — кажу: у мене є дурень, що сливи стереже, так і той вас пойме.

На це хотїв був він обізвати ся, та попихнув ся скорше в кабінет, і зачинивсь; обридло вже й йому гримати, прискати і підскакувати. Стали й ми виходити, похваляєм ту гаспідську закуску, а секретар наш, Фтома Петрович, де не взяв ся, до ме не й собі:

— Як можна, — каже,— в граждапській вуси носити!

— Та хоч ви мовчіть, кажу: — чорт батька знає, чого таку буру підняли! Не то вуси,— і борода дїлу не помагає!

— А в візітній книжці і на обявленому листі,— каже, що ви написали?

— Помилуйте мене сьогодні, кажу, — а я вас завтра!

Не став з ним і розговорювати, і без него гірко на душі, так досада і розбирає, так і повертає назад, щоби хоч вилаяти іродового сина. Скільки на сьвіті живу, а нїхто на мене не кричав, нї з ким не лаявсь, — тільки де-коли з жінкою; а тут не встеріг ся, — відкіля та сварка вирвалась, бодай йому до смерти так підскакувати та прискати! Прийшов на кватирю, зараз достав з шкатулки бритву, намилився, черк, в друге... так мої вуси, неначе скошена трава, і впали на рушник. Як глянув же я на себе в дзеркало — так батечки!... аж злякав ся, сам себе не пізнав, чорт батька знає на кого похожий: і рот кривий, і щоки позападали, і ніс похнюпився: зовсїм не я, а Нїмець Адам Иванович Фрик, що в Кременчугу пильонку розбирає!..... щоби менї до завтра не дожити, коли брешу! В перший раз, як живу на світї, довелось менї зголити вуси, лучшеб було і не дожити до цього лиха! Якби знав, що зроблюсь таким паскудним, то Боже мене побий, колиб зголив, хочби не то що під суд — хочби жили з мене тягли. І кому з того прибуло, що я без вусів?.. Кому вони мішали: чи їсти, чи пити, як кажуть, вірою і правдою служити? Як я теперечки до жінки верну ся? Як я гляну в вічі Марії Уласівні?.. Згадав я й лїта мої молодії! не одна, було, глянувши на мої вуси, збирала губки на оборочку, не одна і цїлювала і милувала їх!.. Оттак журю ся, а сльози кап-кап!.. Здаєть ся, і за старшим сином так не вбивавби ся якби помер!.. Мій Боже милий! подумав, ударивши себе в груди, за що ти мене так люто покарав?..

Нїчого було робити більше у Полтаві, бо к должность велено вступать тільки через тиждень, от я й поїхав до дому. То бувало як їдеш, то знай гукаєш на кучера: торкай, хлопче, торкай, — а теперечки сиджу собі, схиливши голову, неначе мене на шибеницю везуть: пари з рота не пущу; хиба як скоро побіжить, то озвеш ся: не жени коней,— потомиш! — Так вже нароблю, щоби менї у ночи приїхати, бо жінка тодї була непорожня, то думаю собі, як гляне разом на мене, та злякаєть ся, то ще (нехай він сказить ся) приведе Адама Івановича Фрика. Під їзджаю до свого двору, — уже зовсїм смерклось, і в будинку не світить ся; вилажу з брички, а тут як загавкають на мене собаки! — тю, дурні, — кажу, — хазяїна не пізнали! — Хотїв був погладити, так бісові собаки глянули на мене, та вростїч. Ввій

шов тихенько в сїни!.. так якось чудно, матері його біс, будьто й не я, — здаєть ся й хата не моя, ей же Богу, правда!.. Оттож кажу, як загавкали собаки, жінка і прокинулась; чує — хтось увійшов.

— Хто там?— питає.

— Це я, — кажу.

— На кого ж там собаки гавкали?

— Не знаю.

Та йди ж, — крадеш ся!

А в мене такий звичай був, що, бувало, як прийду до дому, то зараз, хоч і в ночи, всїх розбуркаю: з дїтьми граюсь, з жінкою цїлуюсь, бабусю Оришку, що за дїтьми приглядує, зачіпаю; а теперечки, як мов той злодїй, крадусь, — не знаю, на яку й ступить. Підійшов до кроватї, а жінка протягає до мене руки цїлувати ся. Поцїлювались, а вона:

— Хто це? — та мене рукою по губах... Як наробить репету: Ой лишенько! Злодїй... Оришко, огню, огню.

Я єї уговорюю,—так куди! не слухає: і руками й ногами від мене.

— Не підступай!— кричить,— не підступай!.. Всїх дїтей переполошила, та вже Оришка прибігла з свічкою. Витріщили ся на мене, дивлять ся... здаєть ся й я, так не я: нема вусів!

— Що це з тобою сталось? — питає жінка: — чи ти живий, чи мертвий? — а сама аж пополотнїла, трусить ся, неначе трястя єї трясе.

— Тим то й моє лихо, — кажу, — що живий!

— Що з тобою зробили, питає— оглашений!

— Це ж,— кажу, — дяка тобі: тепереньки вже не буду байдики бить, та з Марією Уласівною в маряжа грати!

— На щож ти вуси зголив? — питає.

— Тепер состою в гражданській, — кажу, як і менї казали: — а потому право ношенія усов на мене не распространяєть ся.

— Чи він пяний, чи здурів?— каже жінка, глянувши на Оришку; та як заголосить, як вдарить себе в груди, а за нею дїтвора й Оришка, а бісові собаки почули, ну й собі: і виють, і скавулять, так-що Боже мій милостивий, такий ґвавт підняли, хоч з хати,— та що з хати!— з села тїкай! просто кінець світу наступає.

Оттак цілїсеньку нічку рюмсали, і я з ними: сиджу та плачу. До крови губи собі подрапав: хочу, знаєте, вус підкрути

ти, хап за губу, — нема нїчого, і вдрапну ся...

На другий день така напала на мене нудьга, хоч крізь землю провали ся. Що кому не скажеш—нїхто мене не слухає—дїти від мене відвертають ся, жінка хлипає, нї одна дворова собака, матери їх біс, до рук не йде. Думаю собі — що на світї робить ся?.. А тут стали сусїди навідувати ся і Марія Уласівна прийшла, а я від них ховаю ся, та лице закриваю, неначе хто зна-що таке... ей же Богу правда! На третий день зовсїм таки ослаб, не дишу: груди менї заложило, живіт підвело (за три днї шматка хлїба в ротї не було); не знаю вже, чи голова в мене на плечах, чи може кавун. Зовсїм таки налагодив ся вмирати, хоч за попом посилати.

Коли, на моє щасте,— так вже Бог милосердний не схотїв посиротити моїх дїточок, — приїздить Григорій Григорович Захарченко, оттой, може чули, що і в чорта виграв би тяжбу,— так, кажу, приїздить: як глянув на мене — і назад відступив.

— Що це з тобою, братику?—питає.

— Пропадаю,— кажу: — це смерть моя за мною прийшла!

— Та не бреши—каже,—тебе ще й полїном не добеш. Тільки—каже приглядуючись,— дужесь спаскуднів; чого це?

—Хіба вам повилазила?—кажу.

—Вуси зголив?

—Еге!

— На біса? — питає.

— Нечиста мати в гражданську понесла, так теперички право ношенїя усов на мене не роспространяеть ся.

— Хто це тобі вигадав?

— Його пре... тее,— щоб йому добра не було!

— Брехали його батька сини, та й він з ними,— каже: — тиж з мундуром в отставцї?

— Так що?

— Так коли мундур на тобі,— каже, спасибіг йому,— так і вуси при тобі!..

— Єй Богу?

— Побачиш,— каже: — я тобі й указ дам.

— Батьку мій рідний — кажу, на світ ти мене народив!— Як скочу з кроватї, ну його обнимати та цїлювати, а він мене відпихає.

— Ну тебе к бісу, — каже — як шпильками лопиґаеш!— Бачите, підросли трошки вуси, так щетина й колеть ся.

Теперечки, спасибіг їм понасилали тих томів: що треба, хоч не скоро, а налапаєш, а тоді — скорше скарб знайдеш, як чого тобі треба. Не у всякім повіті були такі люди, як цей — що розказую — Захарченко: шукають, було, шукають, та й плюнуть... Таке лихо було, не повірите коли скажу, що право ношенія — не то вусів — голови на твоїх плечах не роспростра няєть ся, то не турбуйсь шукати,— чи воно правда, чи брехня, стинай голову та так і ходи... Щоб я пропав, коли не правда!

Ну, як почув я від Захарченка про той указ, то де в мене й сила та взялась! повеселів, як на світ народив ся. Зараз жінка поставила нам закуску, випили по чарці, по другій старої, фляшок зо дві сливянки, а тим часом запрягли менї бричку та скільки видно й заторохтів з Захарченком. Дорогою, щоб мене не побачили, обвязав ся платком, тільки очи блищать ся. Хто не стрінеть ся, пізнає мене по конях і питає: чого це ти обвязав ся?

— Бишиха,— кажу,— нарядилась.

Приїхав до Захарченка. Як дав він менї той указ, то неначе рідного батька побачив!.. Ну, теперечки, думаю ваше пре... тее... чий чорт буде старший!

Вернув ся до дому і два місяці висидів в карантину, поки вуси не підросли так, що вже й жінка зі мною цілуєть ся і люди слухають, і собаки на мене не гавкають. Вже й з Маріею Уласівною в маряжа граємось, а тут така піднялась переписка! З Полтави повістка за повісткою: неукоснітелі но, с полученія сего іміете явіть ся.— А я їм в одвіт: по случаю приключівшей ся внезапно болезні! — Ще з місяць підождав, та як вже стали закручуватись, поїхав в Полтаву. Тільки приїхав, зараз натяг на себе козакин, причепив шаблюку тай пійшов у палату, це б то вчинить явку. Вхожу в присуствіе... Як гляне на мене г. предсїдатель, так його й зжолобило, аж носом закрутив.

— Что ето, мілостївий государь мой, крикнув,— ви укло няетесь от служби, і вторічно осмелівaетесь явіть ся ко мне в вусах!

— Це,— кажу,— ще не вуси, а вусишки, а от як виростуть, то будуть вусища! — А сам держусь за той указ, як слїпий за поводача.

І!.. як закричить, та підскоче, та присне: я вас, мілостївий государь мой, в двацать четире часа...

— Не гарячіть ся,— кажу:— кров зопсуете, а ось подивіть ся! — Та тиць йому в руки указ. Дивись, думаю, хоч пови

лазять.

Прочитав,— якось чудно глипає очима, губи дріжать...

— Фо... Фома Пе... Петровіч! — каже, запинаючись: — что ето такое?

Хома наставив око:

— Височайший, каже.

— Без вас знаю,— каже предсїдатель,— а распространяєть ся лі право ношенія усов?

Хома круть-верть, сюди туди, нїчого робити.

— Распространяєть ся, — каже.

Товариші дивлять ся на мене, перелякались, думають собі: буде менї халепа! А я дивлюсь на супротивників, так їх очима й їм, та вуси кручу. Предсїдатель глянув на секретара, повертїлись вдвох сюди туди, та й посїдали тихенько, ні один й пари з рота не пустив.

— Що, думаю собі, піймали облизня?..

— Так оттака то чудасія була з моїми вусами! Якби не той указ, то може б довелось і пропасти! Згадуючи прошле, не раз думав: правду люди кажуть, що за Богом молитва, а за царем служба нїколи не пропадає. За пятнайцятилїтну безпорочну вислужив таки собі те, що теперечки нїяке превосходїтельство на світї не зголить менї вусів, — от що!

НІЧНОЮ ДОБОЮ.

Серед неба високого срібний місяць став;
Тихую, претихую нічку Бог послав.

Задрімали клопоти, праця засина,
В мріях шишно ралісних щастя потопа.

Тільки горе гадина, що лякалось дня,
Ворушитись в темряві дуже почина.

Ширше ж, срібний місяцю, променям сипни
В вікна бідолашнії пильно зазирни!

Може, як осяєть ся темрява нїма,
Горенько вгамуєть ся й серце задріма.

ДНІПРОВА ЧАЙКА

ДР. І. К. ПАЗДРІЙ

перший український лїкар у Вінніпегу, Ман.

П. ЗВАРИЧ.

ІСТОРІЯ, РОЗВІЙ І УПРАВА РУСЬКОЇ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ В АЛЬБЕРТІ.

Гадку що до заложеня Народної Торговлї піддав п. Зварич на народнім вічу в Едмонтонї, в грудни 1909 р., де він виголосив на сю тему обширний реферат. Дискусія над предложеними статутами вела ся через 2 днї, а позаяк се була нова і серед загалу незнана справа, то не дало ся на сїм вічу нїчого певного під тим взглядом зробити. Ті, котрі справи не розуміли і тії, що їм она була не на руку, найбільше нею заінтересували ся, бо робили колот і перешкаджали так в нарадах, як і в резолюціях і здавало ся, що ідея референта не дасть ся зреалїзувати серед такого настрою, в якім знаходили ся учасники віча.

На щасте П. Рудик не уважав сеї справи за маловажну, щоби мала пропадати і завдяки своїй проворности і підприємчивости з'єднав кільканайцять членів з Едмонтону та деяких фармерів і з'орґанїзував спілку, яка зістала зареґістрована під назвою "The National Co-operative Co. Ltd." а по українськи „Народна Торговля з ограниченою порукою". Авторизований капітал мав виносити 20 тисяч, поділений на 1000 — 20 долярових удїлів. Статутів що до веденя Народної Торговлї не ухвалювано спеціяльних, а принято в цїлости так званий Joint Stock Co., Ordinance, після яких рядять ся всї інкорпоровані торговельні і взагалї бізнесові компанії в Альбертї. Суть вправдї деякі поправки і додатки, пороблені в сїм головнім законї, а імен но дотично Народного Фонду, який повстав з 5 долярових член ських вкладок і містить ся при Народній Торговли, однак сї зміни не суть в суперечности з головним законом. Принимаючи отже істнуючий загальний закон, потверджений парляментом Альберти дало ся уникнути тих початкових криків і невдоколень, які повстають, коли приходить ся ухвалювати статут, чим тяжко кождого вдоволити.

Коли спілка зістала зареґістрована, тимчасова дирекція з П. Рудиком на чолї сейчас постарала ся довершити дїло і 1-го цвітня 1910 р. отворила першу філію Народної Торговлї на Веґревіл, де купила в банкротуючім сторі товари і прибори на суму близько 10 тисяч долярів. Хотяй в тім часї було продавих удїлів заледво на 1,000 дол., а зібраних гроший около 300 дол.

ГОЛОВНА ФІЛІЯ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ У ВЕҐРЕВІЛ.

Будинок власність братів Зваричів і Лемішки. — Величина 28x130x30; мурована пивниця 28x60x8, поверхова часть 28x32x10, поверхня підлоги виносить 6,216 квадратових стіп. а в магазинах 3,500.

Розуміє ся, що з таким початковим капіталом тодішна дирекція підняла ся великого ризика, але завдяки приватній фінансовій підмозі П. Рудика і прочих директорів се не було нич страшного, бо вдасть ся штука, то буде Нар. Торговля, а не вдасть ся, то П. Рудик і може ще дехто булиб стратили.

Коли першу філію Нар. Торговлї введено в житє на Ветревіл і дано єї під управу досвідного в бізнесї А. Зварича, звернено опісля увагу отворити другу філію в Едмонтонї, що вкоротцї й довершено. Та на превеликий жаль, не далась она ту довго утримати завдяки о. Гурі, котрий боячись, що Народна Торговля буде мати характер протестантський, не допускав гр. католиків, щоби ставали єї членами і в тій цїли заложив другу грек. кат. Народну Торговлю. Обі Торговлї будучи близько себе при одній вулици, вели між собою конкуренцію і непотрібно собі шкодили, а наслідок був такий, що в кількох місяцях гр. кат. торговля збанкротувала, а другу продано п. Куцїньскому, котрий і до нинї робить в нїй гарний інтерес.

Перші загальні збори членів Нар. Торговлї відбули ся в Едмонтонї 24-го липня 1910 р., на котрих зложено справозданє за 4 місяцї і вибрано сталу дирекцію. Новий уряд взяв ся сейчас до роботи і в листопадї 1910 р., отворено другу філію на Chipman, а опісля в сїчни 1911 трету на Lamont, де закуплено товари в істнуючих місцевих сторах по низькій цїнї. Філію на Чіпман віддано під управу І. Кудрика, який й до нинї занимає в нїй уряд управителя і під його умілим зарядом філія постійно розвиває ся. За те на Lamont через недогідне положенє, а головно через байдужність менажеря і неприхильність дооколичних фармерів філія не могла належито розвивати ся. Ту фармері поділені на секти і партії, збаламучені свіцкими і духовними проводирами вічно гризуть ся і ворогують одні на других і не дають до жадної орґанізації.

Щоби не допустити до упадку філії на Lamont, ухвалено перенести єї в відповіднїйше місточко і в тій цїли закуплено в жовтни 1911 р. стор від Жидів на Innisfree, де мешканцї під проводом Й. Сїкорского щиро заявили ся за Нар. Торговлею і великим числом вступили в єї члени. Філію на Лемонтї замкнено 30 го червня 1911 р., а товари розібрано до инших філій. Менажером на Innisfree зістав перенесений з Лемонт Л. Маґус, який по 2-х роках занятя зістав усунений, а на його місце був іменований В. Саламандик, опісля І. Кінасевич, а вкінци В. Стешин, бувший управитель філії Народ. Торговлї в Cudworth

Sask. Під його умілою і тактовною управою філія гарно розвиває ся і має запевнену світлу будучність, наколи лиш дооколичні фармері ліпше дороблять ся і збогатіють, подібно як се сталося в старших кольоніях.

В січни 1912 р. закуплено на Веґревіл великий склад товарів від анґлійської фірми в догіднім просторім будинку і ту перенесено філію з першого єї місця. В грудни 1913 р. закуплено рівнож на Веґревіл склад меблевий і отворено четверту філію під зарядом П. Кольматицкого так, що на Веґревіл через півтора року істнували 2 філії, а то головний стор мішаних товарів і склад меблів. З часом однак показало ся, що зі взгляду на економію не дуже поплачує ся мати в однім місци дві віддільні філії, тимбільше, що між нашими поселенцями поки що попит за меблями незначний. Проте ухвалено побільшити будинок генерального стору на цілий лот і в червни 1915 р. перенесено сюди склад меблів і часть розміщено на долині, часть на першім поверсі, а часть в маґазині; так що тепер оба відділи знаходять ся під одним зарядом.

При закладаню всіх філій дирекція уживала всякої старанности, ощадности і обережности, набуваючи передовсім істнуючі в місточку стори, які були на дорозі банкроцтва, бо в такім случаю можна було набути товари понизше гуртової ціни. Опісля через кілька літ ведено бізнес в винаймуваних будинках, аж коли бізнес показав ся певний і сталий, тоді доперва можна було старати ся о власні будинки. І так в 1913 році куплено на Innisfree будинок з лотом за 2,100 дол. і зараз відреставровано його і прибудовано при нім маґазини, а в 1914 році куплено на Chipman 2 лоти і побудовано новий будинок за суму близько 3,000 дол. На Веґревіл будинок, який є власностию трох директорів, рентує ся, але можна його набути в умірковані ціні, наколи лиш фонди на се позволять. Найбільша філія Нар. Торговлі, а заразом і головний склад є на Веґревіл. Она зістає під безпосередним зарядом головного управителя А. Зварича, котрий має рівночасно нагляд і над підрядними філіями і їх управителями. Ту при ній знаходить ся головний уряд і ту тижнево філії присилають свої замовленя, рахунки і гроші. Ту гуртом замовляє ся товари для всіх філій і звідси виплачує ся за свої товари, за роботу клеркам і т. д. Ту побирають свої товари майже всі дооколичні крамниці на фармах. Рахунки з кождої філії провадить ся окремо і докладно після найновійшої системи.

Дирекція Нар. Торговлї нетерпеливо ожидає отвореня нової колії на північ від ріки Саскачевану, де знаходять ся великі кольонії наших поселенців і ту між ними можна буде 2—3 філії заложити.

Дирекція Нар. Торговлї складає ся з 6 членів, вибираних по 2 що року на загальних зборах членів, а одного з директорів вибирають президентом. Час урядованя директорів триває 3 роки, президента 1 рік. Директори не побирають жадної платнї тілько президентови ухвалено за 2 минувші роки по 250 дол. річно, за попередний 125 дол., а 2 початкові роки не був плачений. Уряд президента майже від початку занимає П. Зварич, котрого одноголосно або великою більшостию голосів поновно вибирали з року на рік. Головним управителем через 6 лїт істнованя Нар. Торговлї є А. Зварич, котрий таксамо як П. Рудик і Р. Лемішка без перерви занимає уряд директора. Прочі ли ректори змінялн ся — а найдовше були П. Кольматицький і Гр. Краківский.

Перзонал Нар. Торговлї, складає ся з головного управителя і підрядних менажерів, головного книговодця і потрібного числа головних і підрядних приказчиків (клерків). Платнї місячні виносять около 800 дол., бо є занятих пересічно 15 осіб. Скалю платнї реґулює дирекція і ухвалює підвишки в разї потреби. Головний управитель побирає 110 дол. місячної платнї, віддїльні управителї і книговодець 70—80 дол., головні клерки 65—75 дол., підрядні 55—65 дол., а початкові 40—55 дол. мімісячно, то є в міру знаня бізнесу, здібности і служби в Нар. Торговли. Крім того перзонал побирає товари зі стору в цїнї кошту, але жадин клерк не сміє собі купувати — мусить набирати один другому. До сего часу було занятих в Нар. Торговли за минувших 6 лїт близько 40 клерків. Деякі з них суть майже від самого початку. Ті, що поквітували ся, позакладали свої самостійні бізнеси і несогірше їм поводить ся. Серед перзоналу пануе безглядна дисциплїна і льояльність, взірцева точність і трудолюбивість і бездоганне поведене.

Заряд найбільшу увагу кладе на точність рахунків. Викази і зіставленя рахункові робить ся що вечера, з кінцем кождого тижня і замикає ся їх при кінци кождого місяця, а загальний докладний обрахунок гроший і товарів та приборів робить ся з початком кождого року. По докладнім обчисленю рахункові книжки, чеки і поквітованя предкладає ся державному контрольорови до перегляненя. Робота ся забирає около 10 день

ФІЛІЯ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ В ЧІПМАН.

Власний будинок. — Величина 30x80x16 — цементова підлога 30x30x8.

часу і коштує около 50 дол. Опісля скликає ся загальні річні збори членів спілки і їм предкладає ся справоздане і рахунки та викази виставлені контрольором. На таких річних зборах члени довідують ся,кілько було приходу і розходу за цілий рік, який був оборот і який заробок, кілько спілка має маєтку, а кілько довгу. Часть чистого зарібку призначують на дивіденду, а часть полишають в резервовім фонді на дальше. Дивіденда в 3 роках виносила 50 проц., а в четвертім 100 проц., бо в сім році майже весь резервовий фонд з попередних років розділено на дивіденду між членів і в сих чотирох роках не виплачувано дивіденди готівкою, але шерами, а то тому, щоби спілка збогатила ся. Доперва в пятім році ухвалено половину чистого зиску виплачувати готівкою, а половину зіставити в резервовім фонді. Дивіденда в сім році виносила 10 проц. готівкою, 12 проц. товарами зі стору або шерами. Член, котрий купив один шер за 20 дол. першого року, має нині з него 7 шерів,вартости 140 дол., і від сеї суми взяв в 1915 р., 14 дол. готівки або за 16.80 дол.товарів, яко дивіденду за 1914 р. Яка буде дивіденда за 1915 рік покаже ся на зборах в лютім 1916 р., та треба сподівати ся досить значної, бо оборот в 1915 р. перевисшає попередні роки. До сеї пори розпродано шерів на суму звиж 50 тисяч долярів — а річний оборот в 1915 р. дійде близько — 200 тисяч долярів.

Голосоване на річних зборах після закона малоб відбувати ся плюрально, то є кождий член має тілько голосів, кілько шерів, але поки що доси се право не мало практичного застосовання, крім 2 случаїв при виборі президента, так що члени голосують кождий лише раз за себе і раз за особу, яку він заступає на підставі повновласти.Майже всї річні збори відбувають ся, в найкрасшім порядку, члени беруть участь з вирозумінем річи уваги і критики, подають ся влучні вказівки і кождий слїдить перехід справ в найлїпшім настрою.

Звичайні засїданя дирекції відбувають ся що місяця, а в разї потреби скликає ся надзвичайне засїдане. Всї ухвали і постанови записує ся точно і доси є вже записано ними звиж 100 карток в книзї ухвал. Варта бути нерез на такім засїданю, щоби научити ся, як повинно ся трактувати народну справу і нею чесно і розумно опікувати ся. Кождий з директорів все має перед очима повірений йому обовязок і в виду сего нераз з посвятою власних особистих інтересів поступає так, щоби все вийшло тілько на користь, а нїколи на шкоду спілки. Приятель

ські чи то фамілійні взгляди не мають жадного місця ні застосування. Кождий з директорів може свобідно то говорити, що йому лежить на серци і що диктує розум, а прочі слухають рад і критики без упередженя і обуреня, як се часто лучає ся в многих случаях між нашими людьми. Коли який внесок, даний під голосоване, перепаде більшостию голосів, то внескодавець і меншість, що його попирала, ніколи не чують ся ображеними і невдоволеними, а радо і без докору приймають рішене більшости.

Між директорами подібно як і між членами Нар. Торговлї панує від самого початку взірцева толеранція що до поглядів релїґійних і партійних. Се все має місце поза бізнесом, а в бізнесї так якби ніяких ріжниць не було. Питаня характеру релїґійного чи полїтичного на засїданях дирекції як і на зборах членів здалека оминає ся, щоби не образити чуства деяких одиниць і не викликати заворушеня або роздору. Члени мають повне довіре до дирекції, знаючи, що она чесно і совісно провадить дїло і тілько сим руководять ся при голосованю, а нїколи не звертають уваги на се, якої хто віри, чи партії. Між членами подібно як директорами, урядниками і колекторами суть зарепрезентовані всї партії, ґрупи і віри які істнують між українським народом в Канадї. Ту належать не тілько свїцькі але й духовні особи ріжних відтїнків і тому сміло можна тверди ти, що Нар. Торговля в Альбертї є одинокою загально народною інституцією в Канадї.

При Нар. Торговли істнує також Народний Фонд, який повстав з 5 долярових членских вкладок, платних при вписї. Всего вплачено доси на суму 875 дол., а що сї гроші ідуть в торговельний рух разом з грішми за продані удїли, то до них що року долучає ся такий самий прихід як і членам від шерів. І в той спосіб нині Народний Фонд виносив би круглу суму 3,600 дол., але що рік річно ухвалювано більші і менші суми на народні цїли, то за минувші роки роздано 1,460 дол,, а 2,140 дол. разом з дивідендою за 1915 р. зістає яко желїзний фонд. При ухвалюваню жертв на народні цїли практикує ся незвичайна обережність, щоби всїх вдоволити, прим. дає ся рівночасно рівні датки на Українську бурсу в Едмонтонї, на Василїянську і на православну школу на Мондер, таксамо до Галичини посилано на Рідну Школу як і для голодуючих селян, з чого всї були вдоволені.

Народна Торговля принимає також і гроші в депозит і платить від вкладок 5 проц. від дня вложеня до дня виплати, а ви-

ФІЛІЯ НАРОДНОЇ ТОРГОВЛІ НА ІННІСФРІ.

Власний будинок — величина 50x40x16 без маґазинів, дильована пивниця 20x30.

плачує в кождім разї на жадане разом з 5 проц., хочби як мала сума і короткий час стояли. Гроший в депозитї є пересічно 10 тисяч, суть малі вкладки до 100 дол., а є й більші від 100—500 дол., а навіть 1,000—2,000 дол. Є се дуже вигідна річ для дооко личних фармерів, які мають злишні гроші; то місто тримати їх в скрини і не спати через них, несуть в депозит до Нар. Торговлї, а в разї потреби могуть їх без клопоту вибирати в кождій хвили і то з 5 проц.,а не з 3 проц., або без проценту як в банку а знов спілка, маючи гроші в депозитї, уживає їх в разї потреби в бізнесї і не потребує жичити в банку на 8 процент.

Щоби розвинути дїяльність Нар. Торговлї на велику скалю і услужити по можности весь український нарід в Канадї дирекція ухвалила запровадити з весною 1916 р. систему висилання товарів почтою, подібно як компанії Eatona і Simpsona. В тій цїли пороблено угоди з ріжними фабриками і великими складами товарів, де можна в низькій цїні набути потрібні товари в великій скількости і оплаченою почтою висилати костумерам в ріжні сторони Канади. Катальоґи з цїнами суть вже на укінченю і вишле ся даром кождому, хто замовить собі котрий будь, або оба разом, то є один з убранями і товарами блаватними (dry goods), а другий з товарами желїзними, меблями і інструментами музичними (hardware & furniture).

Позаяк Нар. Торговля бере ся серіозно до сего предприемства і своєю солїдарностию хоче позискати собі прихильність і довіре всїх Українців в Канадї і завести близькі зносини з костумерами, то жадає ся, щоби при замовленю катальоґів кождий подав своє імя і почту з додатком чи його адреса є стала, чи лише тимчасова, також заняте і кілько осіб є в родинї і кілько Українців в його околици.

Тілько ті отримають катальоґи, що точно відповідять на повисші питаня; писати можна в українській мові, або в якій хто хоче.

Отсе вкоротцї переповів я історію, заряд і розвій Народної Торговлї і без жадної самохвальби і пересади представив дїйсні події і факти. Точні справоздання подавано що року в часописи "Укр. Голос". Я дуже радий, що видавцї календара дали менї нагоду про сю річ в їх видавництві розписатись і в той спосіб прислужитись українській справі, та докладно відповісти на десятки листів,які напливають до Нар. Торговлї з запитами, як закладати і провадити спілки. Се отже най послужить інтересованим за дорогосказ, за котрим можуть сміло пускати ся на певний шлях, а певно що дійдуть до цїли.

ЧИ ВИСОКО ДО НЕБА.

Що пять верстов, то й коршомка:
Нїчого і лїчити!..
Бо пять верстов як проїдеш—
Треба й одпочити!..
Ото їдуть із ярмарку
Двоє господарів,
У кожного віз порядний,
Воликів по парі.
Їдуть собі помаленьку,
Грошенята мають,
Полягали на соломі
Та й думу гадають...
Далї один пробудив ся
З глибокої думи,
Повернув ся на соломі:
— Чи спиш, каже, куме?
— Що говориш? — другий каже!
— Чи спиш? я питаю.
— Та не сплю ще, каже, куме,
Тільки що дрімаю.
— Не дрімай же на годинку
Та глянь проти неба,—
Скільки б верстов так до неба
Проїхати треба?
—Та Бог його святий знає
І добрії люди...
Я думаю, що не більше,
Як пять верстов буде.
— Гуттю, куме! та це баба
Тобі набрехала;
То як би пять верстов було —
Там коршма б стояла!

С. РУДАНСЬКИЙ.

ДЕЩО ПРО УПРАВУ КАНАДИ.

Ціла земля поділена на держави. Границі держав звуть ся політичними границями.

Держави, після того, який мають уряд, ділять ся на монархічні, републиканські, деспотичні (абсолютистичні) і демократичні.

В монархічній державі головно урядує цісар, король, або князь, що походить з родини пануючих — династії. По нім наступає його син, будь він відповідний на пануючого, або ні.

В республиці вибирають пануючого на означений час, якого звуть президентом.

В деспотичній державі пануючі мають неограничену власть, а в демократичних (в тих є парляменти) до певної міри народ рішає про справи держави.

Повна назва Анґлії, або Великої Британії є: „Злучене Королівство Великої Британії й Ірляндії".

Велика Британія має кольонії в Азії, Африці, Америці і Австралію. Деякі з сих кольоній більше залежні від Анґлії, инші знов мають самоуправу і залежні лише в важнійших справах.

Правлінє в ріжних частях Британської держави є ріжне — від демократичного до деспотичного.

КАНАДА.

ДОМІНІЯЛЬНИЙ УРЯД.

Канада зве ся краєм федеральним, себто таким, що складає ся з частий, які мають для себе свій власний заряд. Сї части, се провінції, яких є 9.

Провінціональний заряд кождої провінції дбає про справи, що обходять лише його провінцію. В справах же, що можуть обходити другі провінції, або цілу Канаду, рішає спільний (федеральний) заряд цілої Канади, або т. з. домінїяльне правительство.

Правительсто, управа, або заряд звесь по анґлійськи „Говернмент", отже несвідомі люди думають, що ґуберман се якась одна правляча особа; тимчасом се цілий заряд з богатьох осіб.

Правительство робить дві головні роботї: встановляє закони і виконує закони.

ПАРЛЯМЕНТ.

Домінїяльний палямент в Отаві складає ся з короля, сенату і палати послів. А що короля тут нема, то його особу заступає ґовернор-дженерал, намістник короля. Його назначує британийський уряд.

Заступник короля не засїдає в парлямент і сам не рішає, лише затверджує предложені парламентом справи.

Закони виробляють ся в палатї послів. Мінїстрів назначує намісник короля із тої партії, яка має більшість послів. Всї вони творять т. з. кабінет мінїстрів зі своїм головою, або премієром. Кабінет зовуть також правительством.

Коли парлямент збирає ся, намісник короля отворає наради т. з. престольною промовою. Се старий звичай. Наради йдуть опісля як на звичайних зборах, після певного порядку.

Коли палата послів щось ухвалить, се передають сенатови, який, коли з сим годить ся, передає се заступникови короля до затвердженя, часом сенат робить зміни, але коли на них палата послів не годить ся, законопроєкт упадає.

ВИБОРИ.

Вибирати послів має право кождий канад. горожанин, що перейшов 21 рік житя. Індіяни не мають права голосу. Таксамо жінки.

Провінція Квебек рішає, кілько має бути послів. Се діє ся так. Квебек має завсїгди дати 65 послів. А що число населеня зміняє ся, отже що 10 лїт дїлить ся число населеня через 65. Коли з того вийде пр. 25,000, тодї в усїх провінціях кождих 25,000 людий вибирають посла.

Таке обчисленє робить ся підчас списy населеня (конскрипції, census), що відбуває ся що 10 лїт, а саме в роках, що кінчать ся на 1. як 1891, 1901, 1911.

Після того провінції дїлять ся на виборчі округи (constituency — конститюенси), що вибирають послів.

КАБІНЕТ.

Коли посли до парляменту вже вибрані, заступник короля закликає особу, яка може мати за собою більшість послів в парламентї і каже, щоби та вибрала для себе мінїстрів. Бо лише маючи за собою більшість, можуть мінїстри робити роботу, яку хочуть. Хто вибирає мінїстрів, той є їх головою, або премієром, а всї мінїстри разом творять кабінет. Коли більшість стала про-

ти кабінету, тоді кабінет резиґнує.

В Канадї є ось які мінїстри:

1. Премієр, або голова кабінету.

2. Мінїстер торговлї і купецтва.

3. Мінїстер справедливости, до якого належить справа судівництва.

4. Мінїстер маринарки і торговлї.

5. Мінїстер мілїції і краєвої оборони — мін. справ військових.

6. Мінїстер почти, або ґенеральний почтмайстер.

7. Мінїстер працї — що має клопотатись справами робітництва, страйків.

8. Мінїстер рільництва — клопочесь справами господарськими, справами, що до здоровля народу, списом населеня, патентами і др.

9. Мінїстер публичних робіт, до якого належать державні будівлї всякого рода.

10 Мінїстер фінансів, до якого належать податки і видатки.

11. Мінїстер зелїзниць і каналів.

12 Мінїстер справ внутрішних, до якого належать справи Індіян, справи півн.-західних територій і державних земель. (По анґ. він зве ся Minister of the Interior).

13. Мінїстер цла.

14. Мінїстер внутрішних приходів, головно акциза й інспекція мір і ваг. До него належать рівнож справи копалень (Min. of Inland Revenue).

15. Секретар державний (Secretary of State), що займаєсь всїми справами, якими клопочесь правительство.

Крім сих є ще державний дорадник, Solicitor-General, який має давати правні поради правительству. Але він не числить ся членом кабінету.

СЕНАТОРИ.

Сенаторів назначує королївський намісник на цїле житє.

Щоби стати сенатором треба мати найменше 30 лїт і маєтку на 4,000 дол. Число сенаторів є: з — Онтаріо 24, Квебек 24, Нової Шкоції 10, Нового Брунсвіку 10, Принс Едвард Острову 4, Манїтоби 4, Саскачевану 4, Альберти 4, Британської Колюмбії 3. — Разом 87.

ПОЛІТИЧНІ ПАРТІЇ.

В Канадї є дві партії, консервативна і лїберальна. Партія робітнича ще доперва складає ся. Давнїйше партії повставали через ріжниці поглядів що до деяких справ, а нині ходить їм передовсїм о те, щоби дістатись до керми в державі.

Кожда партія виробляє програму, де виложені засади, яких партія обіцює триматись. Така програма зветь ся тут „плятформою“.

В парляментї править партія, що має більшість, а противна їй меншість зве ся „опозиція“.

ВИБОРЧА КАМПАНЇЯ.

Весь передвиборчий рух називає ся виборчою кампанїею. Кандидат говорить на вічах, переговоруе з усякими людьми, заставляе, або наймає аґентів, щоби підготовляли для него людий. Звичайно вже при твореню виборчих округів дбають про те, щоби для себе вибрати прихильні околиці, а для партії противної розривати прихильні їй околиці.

ПАРЛЯМЕНТАРНІ ЗАСЇДАНЯ.

Після закона мусить бути в році бодай одно засїдане в парляментї, яке звичайно треває около 4—5 місяців. Але засїдань може бути і більше і можуть тревати коротше.

Член сенату і палати послів дістає 2,500 дол. плати (индемнити, вінагороджене). Колиж він кілька днїв не буде присутний, або засїдане не довше понад 30 днїв, тодї часть плати відтягає ся. Засїдане звуть також „сесія“.

Після сесії парлямент замикаєсь на якийсь час і відкладаєсь на дальше (се звуть по анґлїйськи пророґейшин, відложене).

Найдовше може парлямент тревати 5 лїт, але звичайно борше його розвязують і назначують нові вибори.

Іноді бувають причини, задля яких парлямент розвязують перед часом.

НОМІНАЦІЯ КАНДИДАТІВ.

Перед виборами буває назначений день, коли іменують кандидатів. Коли є лише один кандидат, то він уважаєсь вибраний через „аклямацію“ (одноголосно). Кандидат, що йде на власну руку, не з рамени якої партії, звесь незалежним. Номінацію підписують 25 виборців. Кандидат складає 200 дол. квації, які ему звертають, коли вибраний, або коли дістане

бодай половину числа голосів, які дістав вибраний кандидат. Инакше кавція пропадає.

ГОЛОСОВАНЄ.

Тиждень по номінації є вибори. Місця голосованя звуть по анґлійськи поли (poll). Голосують картками, тайно. На картці виписані імена кандидатів в азбучнім порядку. На картці пише ся знак (X) коло імени кандидата, на якого голосує ся.

Хто напише своє імя, або инший знак, той зопсує картку. Знак (X) не має розтягатись поза лінії против імени кандидата, на якого голосуєсь. Зробивши знак картку складає ся так, щоби видно було початкові букви комісаря і віддаєсь.

При голосованю є виборчий комісар (deputy returning officer-депюти реторнінґ офисер) і його помічник секретар, poll clerk, який записує голосуючих. Дальше кождий кандидат вибирає від себе людий, щоби уважали, чи все йде як треба. Їх звуть скрутинїрами.

Коли посол вмре, або зрече ся, тоді відбувають ся доповняючі вибори (By Election) в його окрузї.

МІНЇСТРИ І ЇХ ЗАСТУПНИКИ.

До мінїстра належить ряд справ, що входять в його відділ (департмент). Крім мінїстра є ще заступник мінїстра, який про всї справи знає подрібнїйше. І коли мінїстри резиґнують, то їх заступники лишають ся і заступають справи. Їх посади сталі.

ДЕРЖАВНІ ДОВГИ, ВИДАТКИ І ПОДАТКИ.

Державна господарка потребує богато гроший. Всї держави мають довги, раз тому, що мусять, а друге, так великі видатки розпадають ся на більше поколїнь. Однакож за великі довги є тягаром народови.

Держава платить річно процент від довгів, кошти парляменту, плата намістникови, і ґубернаторам, або управителям провінцій, дальше плата всяким урядникам, кошти будівель і др.

Правительство домінїяльне не накладає податку на людий, як муніципали. Оно дістає гроші з акциз і цла. Купцї спроваджають з за границї товари і платять за них цло, а опісля дорозше продають, щоби гроші за цло відобрати. Так цловий по-

даток платять дійсно не купці, але люди, не знаючи навіть того.

Крім того окремий податок, ,,акциза", платить ся за деякі річи вироблювані в краю, як тютюн, напитки і з того є великі доходи.

ЦЛОВА АБО ОХОРОННА ТАРИФА.

Висота цла на товарах зве ся цловою тарифою. Така тарифа має дві цїли: дохід державний і піднесене домашного промислу і торговлї. На заграничні товари накладаєсь високі цла, отже дає ся можність дорого продавати тутешним фабрикантам. Так вони богатїють і витворюєсь свій сильний промисл коштом народу. Але тарифи не треба би, коли промисл розріс ся, а фабриканти хотїлиб її завсїгди. Тогди чуємо кличі і змаганя повалити цлову тарифу. Та другі краї мають свої охоронні тарифи проти инших країв і так веде ся тут рід вічної війни.

Вільну торговлю має лише Анґлїя, а Канада супроти Анґлії має знижену тарифу (British preferential tariff), то є, що на анґ. товарах в Канадї є менше цло, нїж на инших.

БУДЖЕТ.

Раз в рік мінїстер фінансів предкладає в парляментї ,,буджет", то є звіт про те, кілько в роцї буде видатків і які мають бути приходи. Тут власне встановляє ся висоту цла, акцизи і др.

ГРОШІ.

Уряд видає паперові гроші і дрібнїйші монети, кажучи, що за них можна дістати гроші золоті. Колиж сих гроший буде більше, нїж уряд може виплатити золотом, тодї цїна сих гроший малїє. Так буває в тих часах, коли пр. підчас війни держава наробить паперових гроший, а золота на них не має і в додатку нема виглядів, що буде мати.

БАНКИ.

Звичайні великі банки звуть ся ,,зачартеровані банки" і провадять ся після банкового закона. Удїловцї кождого такого банку на випадок упадку банку не тілько тратять свої гроші вложені в банк, але окремо мусять доложити, щоби поплатити довги і депозити. Паперові гроші упавшого банку не тратять вартости, доки їх не збере ся. Задачею банків є підпомагати по-

жичками всіх тих, що мають платити за щось більшими сумами, а з свого інтересу гроші дістануть аж пізнійше. До банків також вкладають певний процент.

Все повисше відносить ся до уряду домінїяльного.

УРЯД ПРОВІНЦІОНАЛЬНИЙ.

Провінції Канади вичислені при числах сенаторів. Крім сих є ще в Канадї мало замешкалі території.

Уряд провінції подібний до уряду цїлого краю. Маємо тут премієра, кабінет і др.

Голову провінції, або провінціонального ґубернатора (Lieutenant Governor) назначує уряд домінїяльний.

Членів пров. кабінету є шість:

1. Премієр, який буває також мін. рільництва, зелїзниць і пров. земель.
2. Міністер фінансів.
3. Міністер просвіти, який є і мунїц. комісіонером.
4. Міністер судівництва (Атторней Дженерел).
5. Міністер публичних робіт.
6. Провінц. секретар, що є також мін. телефонів і телеґрафів.

Кождий департмент має заступника міністра (Deputy minister).

Парлямент провінції крім Квебеку складаєсь лише з палати послів. Сенату нема. Послів вибираєсь на чотири роки. Платня послів $1,500.

РЕҐІСТРАЦІЯ.

Перед дом. і пров. виборами виробляють спис (листу) виборців. Кождий тутешний горожанин, що скінчив 21 рік і жив в провінції 1 рік, а в виборчім окрузї 3 місяцї, може бути на листї голосуючих. Кого нема, не буде міг голосувати, отже треба переглянути спис, і записатись (зареґіструватись).

Голосувати не можуть судії, Індіяни, ті що беруть державну запомогу, хорі на умі й арештанти.

ПІДМОГА.

Кожда провінція дістає часть гроший на покрите видатків з домінїяльної каси. Се звесь підмогою, або субсідією. Де-

які провінції мають доходи з публичних земель, лїсів і др., а пр. Манїтобі замість публ. земель дають річну підмогу.

МУНЇЦІПАЛИ.

Муніціпалами звуть ся малі округи, що мають в своїх справах самоуправу. Міста понад 10,000 людий звуть ся „сити" — місто, понад 1,500 тавн —місточко, понад 500 село. Все те є громади муніціпальні. Замешкалі фармерами округи подїлені на сельські муніціпали (rural municipalities)

Міські муніціпали дбають про дороги, мости, улиці, хідники, канали, парки, нагляд над поживою, поліційну охорону горожан і др.

Виборчі округи муніципалів звуть ся вардами. Головою мійської муніц. ради є мейор, сельської ріф.

Щоби бути вибраним до муніц. ради, треба мати 21 лїт, мешкати в муніципалї, а в містї треба мати реальности (землю) вартости. 500 дол., або наймати реальність вартости 1000 дол.; в селах 300 дол., або найнятого вартости 800 дол.; на фармах мусить мати землї вартости 100 дол.

Муніц. вибори відбувають ся третої середи в грудни кожного року. Мейора і ріфа вибирають кождого року.

Урядниками муніціпалу є секретар і касієр (звичайно в одній особі), асесор, колектор і контрольори (авдітори).

Перший мун. мітінґ нового уряду буває в сїчни першого вівтірка. Мітінґ провадить голова ради і він не голосує. Голосоване буває явне.

Закони, ухвалені муніц. радою, звуть ся by-laws (бай ловз, ухвали).

На покритє видатків муніціпал накладає податок на властителїв маєтку в муніціпалї. Для сього асесор оцінює маєтки і після їх вартости назначує податок. Про оцінку маєтків повідомляє властителїв і коли оцінка за висока, ті можуть жадати справленя.

Податок назначуєсь так, що від доляра вартости маєтку назначуєсь 1, 2, 3, чи кілько „милс". Мил — є десята часть цента, або 1000-на часть доляра. Чий маєток варта 1000, то по 1 мил від доляра зробив би 1 дол. податку.

Крім податку є ще шарварок.

Віннїпеґ однак не підлягає звичайним муніц. законам і має окремий закон — Віннїпеґ Чартер.

Справи муніціпальні в провінції є під наглядом міністра, що тут звесь мунїц. комісіонер.

СУДІВНИЦТВО.

Справи, що рішають ся в судах ділять ся на карні (за убійство, крадіж і т. п.) і цивільні (всякі менше острі справи і ґрунтові). Оскаржуючий в цивільних процесах звесь по анґлїйськи plaintiff (пошкодований), оскаржений defendant (обороняючий ся) в карних інформант і акюзед (доручаючий оскарже не і оскаржений).

Суд в Манїтобі ділить ся на такі степені:

1. Суд окружний, County Court, що відбуваєсь в ріжних сторонах провінції, де судять ся всякі пошкодованя і др. менші справи, що не переходять 500 дол. вартости.

2. Присяжний суд Court of King Bench, що судить всї важнїйші справи кримінальні і цивільні і відбуває ся в кількох місцях провінції.

3. Апеляційний суд в Віннїпеґу, Court of Appeal, до якого відкликаєсь суджений в Манїтобі, як не хоче приняти засуду свого суду.

Висший над провінціональними судами є Найвисший Доминїяльний Суд (Supreme Court), який рішає також в усїх непевностях, що може мати домінїяльне правительство.

Найвисшим судом є т. з. Privy Counsil — Прайви Кавнсил в Анґлії, де рішають ся найважнїйші справи.

Констаблем зве ся низший поліційний урядник судового округа, що арештує, доручує позви і др. судові папери.

Шериф є висшим урядником судового округа і між иншим має нагляд над арештантами.

Судове завізване звесь по анґ. writ of summons — врит оф саммонс.

Варрант, се документ, виданий урядом, який позволяє комусь арештувати когось.

Бейл — bail звесь заворука, що оскаржений стане на суд яку дає хтось, хотячи, щоби арештованого випустили.

Police Magistrate (поліс меджистрейт) звесь поліційний судія. По селах є також мирові судиї (Justices of the Peace в скороченю J. P.)

ПРОСВІТА.

Фармерські муніціпали поділені на шкільні округи.

Шкільну раду кождої школи вибирають податковці округа і сї радні звуть ся тростіси і є їх трох. Кождого року вибирають одного тростіса на мітінґу, що відбуваєсь кождого року в перший понеділок грудня. Крім тростісів є ще секретар школи.

В містах поділених на варди є більше тростів ніж три і тих вибирають разом з міським урядом.

Нагляд над якимсь числом шкіл в провінції має інспектор, що відвідує школи і дбає, щоби шкільні будинки були відповідні і другі справи шкільні були в порядку.

ДЕПАРТМЕНТ ПРОСВІТИ.

Департмент (мінїстерство) просвіти заряджує справами шкіл кождої провінції. Головою його є мінїстер просвіти дальше є його заступник і другі урядники. Крім сього є ще т. з. Едвайзори Борд (дорадча рада), яка встановляє які мають, бути шк. будинки, книжки шкільні і др.

УДЕРЖАНЄ ШКІЛ.

На удержане учителя часть гроший збирає мунїціпал з податковців кождої школи окремо, часть дає мунїціпал з загальних доходів мунїціпалу, а часть дає провінц. уряд (ґрент).

На будову школи шк. округ звичайно гроші позичає, а опісля сплачує.

Шкільні закони списані в т. з шкільнім актї і його можна дістати в Департментї Просвіти в рідній мові даром.

ВИСШІ ШКОЛИ

Звичайна початкова школа може бути піднесена до висшої, коли шкільна рада постараєсь о відповідних учителів (щось в роді видїлової школи в Галичинї.

Учительські свідоцтва (цертифікати) бувають: третої кляси (найнизший), другої і першої (сей найвисший).

Дальше йдуть висші школи: колеґії й університети. Колеґії бувають звичайно удержувані релїґійними сектами. Між колеґіями є між иншими Рільнича колеґія в Віннїпеґу (державна).

ЗАКІНЧЕНЄ.

Так подали ми що головнїйше про управу Канади, і провінції. Позатим лишаєсь ще богато, що було би інтересним, однак в такім виданю, як календар, на се нема місця. Для сього

треба би видати осібну книжку, і як лише буде в нас змога, ми постараємось єї видати.

Всеж і з того, що ми тут подали, чоловік може собі виробити загальне поняте про лад, яким провадить ся краєва господарка Канади. На лад подібний провадять ся і другі краї з демократичною управою.

Пишучи про провінції, ми брали за взір головно Манітобу, однак і заряди других провінцій хиба в дрібних випадках ріжнять ся від манітобського. Та хто буде мати сей загальний начерк, той зрозуміє легче ті другі справи, з якими прийдесь йому мати до дїла.

ТРЕБА ВСЮДИ ПРИЯТЕЛЯ.

Прийшла в церкву стара баба,
Свічок накупила,
Де була яка ікона,
Всюди поліпила.

І ще пара остаєть ся,
Де їх приліпити?...
— Ага! — каже, пошукаю,
Святого Микити!

Найшла баба і Микиту—
Святий чорта ціпить!..
Баба одну йому ставить,
Другу чорту ліпить...

Бачуть люди й розважають,
Щоб там не ліпила:
— Що ти, бабо, кажуть, робиш?
Та ж то вража сила.

Але баба обернулась:
— Не судїте, люде!
Нїхто того не відає,
Де по смерти буде?...

Чи у небі, чи у пеклї
Скажуть вікувати?
Треба всюди, добрі люди,
Приятеля мати.

С. РУДАНСЬКИЙ.

КІЛЬКА ЗАГАЛЬНИХ УВАГ ЩО ДО ЗДОРОВЛЯ ДОМАШНИХ ЗВІРЯТ.

Обширнїйше про слабости й лїченя домашних звірять говорять ветеринарні порадники. Самих ріжних слабостей є дуже богато, а дальше щоби подати всї обяви слабостей і всї способи лїченя, на се треба обширного місця. Через те власне ограничимось до загальних уваг, що рівнож будуть не без користи.

Будова живучого сотворіня, се делїкатна машина, зложена з ріжних частий. Кожда часть, що сповняє якусь окрему роботу, зве ся орґан: орґан віддихуваня, травленя і другі.

Найважнїйшим орґаном усїх сотворінь є мозок з усїма нервами, т. з. нервовий систем. Мозок, се знаряд свідомости, руху і почувань. Нерви се нитки мозку, що розходять ся по цїлім тїлї.

Мозок коня за малий як на него і на величину голови. Він важить около 30 унций, отже менше як мозок дорослого чоловіка. Мозок вола важить ледво около 15 унций. Від величини мозку залежить величина розуму.

Орґаном віддиху є легкі. Часть вдихуваного воздуха (кисень) лучить ся з кровою і очищує єї, а забирає з крови непотрібні части.

Третою важною частию є орґани (знаряди) травленя, а сюда належать — рот, зуби, горло, жолудок, кишки, з усїми железами, що видїляють слину, квас жолудковий, жовч і другі соки потрібні до розпусканя поживи.

А пожива, се матеріял, яким росте звіря і яким направляють ся части тїла зужитого, зопсованого рухом, працею. Пожива розпускаєсь, а кишки висисають найлїпші з неї части, а инший орґан, селезінка, переробляє єї на кров. Печінки виробляють жовч.

Кишки чоловіка 6 до 7 разів довші ніж його тїло. Кишки вівцї 28 разів довші від єї тїла, свині 13 разів, в вола 22, в коня 10 разів довші від його тїла (около 90 стіп). Кінь має один жолудок, кіл і вівця, як пережуваючі, мають по чотири.

Серце, се помпа, що виповаджує в рух кров. Нирки збирають непотрібні соки для видїленя з тїла. Вкінци орґани для видаваня молодого поколїня.

Хоробою мозку буває запалене, що може повстати від удару в голову, горяча, та надмірної праці.

Хоробою легких є рівнож запалене, що повстає наслідком холоду, вогкости, горяча і великого задиханя ся.

Хороби орґанів травленя походять від лихої поживи, занадто зимної, нечистої води, переїдженя ся.

Хороби серця повстають з перепрацьованя, довгого затвердженя, браку руху при добрій поживі.

Инші хороби бувають від подібних причин, як перепрацьоване, застуджене, вогкости і др.

Крім сих є ще хороби заразливі, що їх здорове звіря набираєсь від хорого, як носатина.

Вкінци приходять слабости, що походять від зверхних причин — зломаня, потовченя, рани від подертя скіри і т. п.

Найліпшим лїкарством є — уміти не допустити слабости а для сього треба памятати на сї конечности.

1. З звірятем обходити ся вирозуміло, лагідно, не бити, не полохати, не збиткувати ся над ним.

2. Пожива повинна бути оскілько можна мішана, чиста, здорова, не за горяча нї за зимна і все в пору, не за богато.

3. Воздух в стайни і хлївї повинен бути оскілько можна чистий, відсьвіжуваний і для сього повинні бути окремі вікна, чи инші отвори. Однак не повинно буги сильного продуву. Так само не повинно бути в зимі в стайни за горячо, нї за зимно, анї за вогко.

4. Вода повинна бути чиста, здорова, без болота, гною і бруду. Коли звіря розігріте, зачекати аж охолодне, а тодї доперва напувати.

5 Праця повинна бути в міру, з відповідним відпочинком.

6. Звірята мусять мати відповідний рух і для сього коли нема роботи, то конечне час від часу переїхатись ними, або в инший спосіб дати їм троха руху.

7. Зігрітих коний не напувати, не лишати на дорозї без накривала. Не давати замерзлої поживи, але й за тепла пожива і вода шкодить.

8. Хорих звірять відокремити зовсїм і уважати, щоби слабість не перенеслась анї з поживою, нї водою, нї підстілкою.

9. Уважати, щоби звіря не покалїчилось нї в стайни, нї на дворі, при переїздї через мости і др.

10. Молоде лошатко привязувати, щоби привикало бути

привязане і не рвало ся з увязи, коли виросте.

11. Упряж повинна бути сильна, щоби не рвала ся дебудь і при сім не прийшло до каліцтва.

12. Не пускати коний ні волів з рук, але все тримати в руках, коли при возї, санях, плузї і т. д., а то колиб втїкли, можуть покалічити ся, або і чоловіка покаліти або й забити.

13. При поважнїйших слабостях порадитись ветеринара.

Пульс ударяє в дорослого коня, коли той спокійний, 34 до 38 разів на секунду, в вола, корови, 35 до 42; в вівці 70 до 75.

Кождий господар повинен мати в себе найконечнїйші лїкарства, щоби на випадок потреби мати їх під руками.

Алькоголь дають з водою, коли кінь застудив ся і дістане затверджене.

Галуном паленим засипають рани, щоби борше гоїли ся.

Камфорою з горівкою натирають опухненя, або на випадок застудженя.

Карболю уживають до митя ран, ним скроплюють стайнї в часї заразливих слабостий.

Виваром з дубової кори добре промивати рани в звірять, що видають за богато матерії (ропи).

Вивару з тютюну уживають до митя звірять, щоби знищити всякі галапаси.

Епсом салтс, лянний олїй (linseed oil), горівку та перець дають в часї затверджена, а також натирають скіру горівкою. Затверджене повстає з переїджена, застудженя і пізнати його по тім, що майже весь рух в середині устає.

Крім сього для ран є всякі лїкаства, що звичайно звуть ся „лїнїтмент“ і їх кождий фармер повинен мати.

Коні з горючої стайнї виводити закинувши на голову яку плахту, або хоч сяк так накинувши упряж. Вивівши ж, треба добре привязати, инакше звірята загалом тїкають в огонь.

Добре скроплювати сїно водою, в якій розпущено малу ложку соли, се надає смаку і помагає травленю.

Коли в коня копита дуже колять ся, радить дехто варити лен і тою гущею намащувати копита хоч раз на тиждень.

Що говорить ся о конях і худобі, те треба сказати і о свинях, вівцях, дробови. І їм треба доброї, чистої поживи і води, відповідного хлїва, щоби з них могла бути належна користь.

Хто на те все буде уважати, той повстримає від сих звірять неодну слабість, а собі заощадить клопоту і страт.

В. ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ.

ЩО КОЖДИЙ УКРАЇНЕЦЬ ПОВИНЕН ПАМЯТАТИ.

Що його народність є українська і що він не є ні Поляк, ні Москаль, ні Волох, ні Австріяк, ні Росіянин, але Українець —хочби він походив з України, що під Росією, чи з австрійської України — Галичини, Буковини, чи угорської Руси.

Повинен памятати, що давнійші назви, як Русин, Малорос, Малоросія виходять нині з ужитя, а нині і в нас і по цілім світї принята назва Україна і Українці. Се наша, давна народна назва.

Нїхто не повинен перед другими людьми встидатись признати ся, що він Українець, противно, він повинен на кождім місци шанувати глубоко свою мову, свої звичаї народні і релїгійно-народні, свою пісню і штуку.

Повинен памятати, що чоловік нашої народности може бути православний, греко-католик, римо католик, але все він є Українцем і мимо ріжниці віри всї народні звичаї наших людий є спільні. Тому треба шанувати також відмінний обряд, бо се обряд наших братів.

В кождого чоловіка повинна бути бібліотека, в якій на першім місци повинна бути історія України, історія Українського Письменства (літератури), наукові твори ріжного змісту і красне письменство (повісти, поезії).

Кождий чоловік повинен найперше знати історію свого народу, своїх визначних великих людий, їх роботу і взагалї все те, що переживав, переживає і до чого стремить український народ. — За сим повинен знати історію других народів і їх сучасне житє і стремлїня.

Крім книжок повинен читати свої народні часописи, а виганяти з між себе ненародні часописи, які мають явну, або напів скриту ціль робити розлад між народом, щоби ослабити його силу.

Треба памятати, що народна преса, се голос народа і чим преса стоїть лїпше економічно, тим більше може зробити роботи і та робота буде лїпша, всестороннійша і кориснїйша. А хто підпомагає шкідливу собі пресу, той власними руками ослаблює свою пресу і єї роботу. А з сильною пресою (часописями)

числять ся держави. — Про се не тілько самому треба памятати але і других треба до сього освідомляти.

В дома треба поводити ся щиро, поважно, з вирозумінєм, щоби завсїгди мати довіре і любов домашних, та бути приміром для других, а вже передівсїм для дїтий.

Таксамо треба вести ся розумно, гідно, вирозуміло на вся ких зборах в громадї, в читальни, школї, на вулици.

Між чужими треба шанувати чужих, але ще більше шану вати себе і обходитись так, начеб ми мали бути приміром добро го обходженя ся для других. Не треба себе однакож понижати, але держати себе рівно з другими, щиро і поважно.

Уникати сварок, криків, сплетень, ґри в карти,та пустих розмов, а вільний час повинно ся заступати читанєм, доброю бесїдою, гарною піснию.

Уникати надівсе пянства в готелях і в дома і того сором у і шкоди, що пяньство приносить. А шкоди приносить оно богато — страта здоровля, часу і гроший, з пяньством товари шать дурні крики, бруд, дає ся злий примір другим, а ще одно важне — сором від своїх і чужих.

Частинку зайвого гроша повинно ся відложити на часо писи, книжки і на народні цїли, а частину сховати на лихий день.

В роботї повинен бути розклад, коли робити, коли спо чивати, коли працювати для тїла, коли для духа.

Хата повинна бути простора, о більше кімнатах (коли можна) з великими вікнами, а в нїй чистість, порядок, щоби не сором хоч якого гостя в себе принимати.

На бібліотеку і часописи повинна бути окрема мальована шафа, на стїнах попри инші образи також образи великих на родних дїячів — поетів, писменників, ученых.

Кождий чоловік повинен мами гарну святочну одежу і в недїлю, чи свято повинен прибрати ся чисто, гарно підголи тись, розчесатись, добре вимитись, щоб чоловік сам відчув, що він святкує і щоби перед всяким не повстидав ся. Гарний, чи стий дім, гарна одежа, гарні люди — чи є над се що більше?

Однакож при тім усім треба бути роботящим і ощадним. На річи непотрібні не дати нї гроша; непотрібних, неконечних річий не купувати. Хто непотрібне купує, той опісля потрібне продає.

Ощадність не повиннна також переходити в скупість, бо тоді чоловік відмовляє собі річий конечних, не дбає про свою просвіту і не підпоможе справ народних.

Дітий треба виховувати взірцево, дбаючи не тілько про поживу й одежу для них, але і просвіту.

Домашне взірцеве житє є найкращою засадою доброго вихованя.

Учіть дітий любити і шанувати свою рідну мову, звичаї і все, що своє народне, освідомлюйте їх, хто они, з якого краю і народу они походять, хто були їх діди і прадіди.

Для дітий повинні в кождій хаті бути відповідні діточому вікови книжки і часописи, бо що засієте в діточу душу змалку, те виросте опісля в велике дерево. Малі читають самі, а старших треба гонити до читаня, коли не привикли.

Позатим дбайте також про шкільну освіту дітий, шліть їх пильно до школи, дбаючи притім, щоби чужого научались, а свого не цурались.

Дітям не давати розпустку, тримати їх добре в руках, не позволяти на дурниці, але треба бути також вирозумілим на дійсні потреби їх віку.

В школі повинна також бути шкільна діточа бібліотека.

Учитель в школі повинен також вчити українського письма, мови, історії, літератури, пісень оскілько буде його сила.

В кождій околици чи місточку повинен бути громадський Народний Дім з сценою до представлень, а в нім велика бібліотека, всілякі часописи.

Молодіж повинна приготовляти представленя, вчити ся співати, читати і брати участь в усяких зборах. Вонаж готуєсь на дорослих, старших людий.

Старші крім звичайних сходин повинні час від часу сходитись на осібні збори і обговорювати свої громадські справи.

Де можна, старатись заложити громадський склеп, однак до такої роботи треба забиратись дуже осторожно, попередно добре до сього приготовитись і з засадами такої роботи познакомитись.

Кождий чоловік повинен інтересуватись справами краю, в якім жиє і брати живу участь в справах народних і державних.

Повинен ходити на мітінґи і всякі збори і брати в них живу участь.

Підчас виборів не повинен дати себе підкупити, але йти за своїм розумом, своєю честию і совістию.

В здибаню ся з людьми не повинен бути легковірним, не дати злапатись на обіцянки і масні слова. Повинен жадати певної і ясної запоруки чи словом, чи на письмі.

Не повинен однакож всіх підозрівати на кождім місци, як буває в людий; треба бути також вирозумілим.

Чужі, відмінні, але щирі думки треба шанувати і тоді, коли з ними не годимо ся.

Домашні і господарські справи, як видатки, приходи і довги точно записувати. За видані гроші жадати посвідок і їх добре заховувати.

Всякі угоди, контракти і т. п., добре провірити, нім підписуе ся, щоби не датись ошукати.

Всякі важні угоди робити на папери, а ніколи устно.

В труднійших справах не треба рішати за скоро. Найперше самому добре обдумати, а опісля ще людий посрадитись і аж тоді рішати що і як робити.

Всяку справу ліпше зачинати з меншого, на меншу скалю, а часть гроша тримати на непредвиджені потреби, що приходять при великій роботі.

Не звірюватись перед кимбудь зі своїми тайнами і справами, яких не треба знати цілій громаді. Менше говорити, а більше робити.

Чужі тайни повинні бути для нас святі і їх не повинно ся зраджувати навіть тоді, коли товариш, що нам їх колись повірив, став нашим ворогом.

Ваш дім не повинен бути місцем, з якого виходять сплетні і який сплетнями інтересуе ся. Всяким поголоскам не довіряйте, їх не слухати, легковажити.

З людьми старатись жити дружно, впливати на них добрим приміром, ділом, бесідою і захованем ся.

Не дайте ся скоро переконати, намовити і вплинути на себе. Всіх слухайте, все розбирайте, а свій розум майте.

Памятайте, що вороги є двоякі: одні дають вам полин (сі найменше страшні) другі дають мід, затроєний отрутою. Сі най страшнійші. Они дають вам дарунки, щоби опісля від вас і ваших дітий можна відбирати їх в безконечність. Старайте ся пі-

знати їх.

А коли пізнаєте ваших ворогів, то дбайте, щоби не пійшла для них ні одробина вашої праці, ні один ваш гріш, ані нїчогісїнько, що могло би їм придати ся. Не помагайте ні їм, ні їх родинам, ні товаришам їх, ні спільникам їх, ні всїм тим, котрі прихильні, або взагалї стоять по сторонї ваших ворогів. Всї они є також вашими ворогами, будучи того свідомими, або несвідомими. Се річи не зміняє.

Однакож і се треба робити вирозуміло, не давши без потреби пізнати, що у вас на душі. Даваний вам мід віддайте таким же медом — тай тілько. А своє думайте і робіть.

Нїхто на світї не може вимагати, щоби ми ворогів трактували лїпше, нїж они нас.

Коли всї повисші уваги будемо памятати, їх розуміти і ними в житю руководити ся, то певно пійде про нас слава, як людий розумних, поважних, статочних, з якими кождий, схоче чи не схоче, мусить числити ся.

З борб між Сербами а Австрійцями.

ДЕЯКІ ЗВИЧАЙНІ ЛЇКАРСТВА.

Галун. — Галун всїм знаний, можна в кождім коріннім склепі купити. Галун потовчений і розпущений в водї дає галунову воду. В тій водї змочувати платок і прикладати, лїчить всякі рани.

Тою самою водою полокати що години рот, лїчить біль горла.

Борівки (афини). — Сушені афини їсти, або з них зварену гербату пити, лїчить твердий столець (запір).

Ті самі ягоди, намочені в спиритусї, роблять так званий спірітус афиновий. Той напій по порції, розпущений в теплій водї заживати по келїшку 3 рази денно, лїчить червінку і перед остерігає напади холеричні.

Вільха. — Кора і листє з вільхи добре зварене з водою; в тій водї змочувати платок і прикладати, лїчить болячки і пухлину.

Гірчиця чорна. — Чорну гірчицю (рослину добре знану) потовчи і прикладати на болюче місце, лїчить кольки.

Корінь з гірчицї жовтий, намочений в житнівцї, заживати по лижочцї, лїчить корчі, нуди, омлїване.

Гарбуз. — Звичайний простий гарбуз а ще лїпше диня, верхну лупину обібрати а мякшу потовчи і на платку прикладати, лїчить болячки, чираки і всякі рани.

Грис (отроби). З ґрису робить ся для людий слабовитих а особливс малокровних напій, котрий дуже виздоровляє кров помножує і сили додає. Ґрис може бути житний або пшеничний. Той напій робить ся так: Одна кварта ґрусу а 4—5 кварт води горячої, тоє добре розмішати і варити 3 чверти години. Потому тую мішанину проціджити через дуже густе сито, додати до того чистого вивару троха меду і знов варити чверть години — і вже напій готовий. Того напою уживати по кватирцї хоть 2 рази на день.

Дуб (дерево). — Кору з дуба, листє або жолудь варить ся з водою пів години. В тім виварі мачає ся платок і робить ся окладн на тоє місце, котре треба лїчити. Він лїчить вола під шиєю, грубу шию, всякі рани, ґанґрину, дике мясо, біль зубів.

Кравник (кровник). — Та рослинка росте по межах по під плотами з зубчастими, кучерявими довгими листочками, і біленьким цьвітом. Гербата з кровнику лїчить плюване кровію,

біль грудей, корчі, біль голови, мочене під себе.

Кропива. — Кропива свіжа і усушена цїла з корінем — і зварена як гербата, лїчить флеґму в грудях, пухлину, гостець і глисти.

Сік витиснений з кропиви, лїчить загамоване крови.

Свіжою кропивою натирати, а дуже добре лїчить ревматичні місця.

Капуста квашена.— Листе з капусти квашеної, т. е. з крижівок прикладати, лїчить болячки, сухости (прикладати до голови і грудий), рани, паренину.

З листя квасного капустяного зварена гербата, лїчить катар (смотолоку) і горячку.

Камфора. — Спірітус (спірітус камфоровий купує ся в аптиці). Смарувати болячі місця, лїчить вивихнене, гостець, корчі, біль крижий, пухлину.

Кріп і кмін. — Зерно (насїне) кропу і кміну, або зерно самого кміну зварити в солодкім молоці. Варить ся 10 мінут. Тое пити 3 рази денно, лїчить кольки, корчі, біль голови (мігрену).

То саме насїне т. е. кріп, кмін а навіть і ониж зварити у водї і процїдити через платок, умивати 3 рази денно очи, лїчить великий біль очий.

Крейда і мука з костий. — Крейду утерти на порох і того порошку пушку що дня з водою випити, або пушку того порошку з крейди всипати в страву, котру їсть ся. Тое уживати, лїчить ослаблене в середині, нестравність (кому не припускає їсти), запір, нужденний вигляд, блїдачку.

Лопух. — Лопух кождий знає. Корінь з лопуха варити в водї і заживати, полокати або на платок прикладати, лїчить біль зубів, струпи на голові, жіночі слабости (уплави).

Липовий цвіт. — Цвіт з липи зриває ся з хвостиками і з маленькими листочками, що разом держать ся купи з цвітом в місяцю липню і сушить ся найлїпше на стриху. Гербата з того цвіту пє ся рано і в вечер що дня, лїчить зимницю або фебру, старий кашель і біль грудий.

Льняне насїне (лен). — Лен (насїне, зерно) зварити у водї і на платок прикладати і пити юшку, лїчить вола, грубу шию, біль грудей і рани.

Мятка дика. — Мятка дика подібна цїлком до звичайної мятки, лиш не має такого запаху як звичайна. Тую мятку зварити з цукром і пити, лїчить біль черева.

Мятку усушити, утерти на порошок, зварити гербату, лїчить бите серця, нуди, вимети.

Мід. — Мала ложечка меду і чверть лїтри води варити 10 мінут, заживати 2 рази денно, лїчить біль грудий, скріпляє голос і затроює глисти.

Тую саму заварену медову воду прикладати на чистій ганатцї, лїчить найбільший біль очий; мід їсти, звільняє твердий столець (запір).

Овес. — Одну лїтру вівса полокати 6 рази чистою водою. Потому до того виполоканого вівса наляти 2 лїтри води; тое варити так довго, аж до половини виварить ся. Потому переціди ти тую юшку, додати до неї 2 ложки меду і тое ще раз добре заварити. Той вар 2 рази денно пити по троха, лїчить камінь, примножуе кров і укріпляе здоровле.

Полин. — Полин або з цїлих листків, або утертий на порошок (наперед висушити добре), зварена з того гербата, пе ся рано і в вечер. Она лїчить біль утроби, смрід з рота, пропасницю, жовтачку, глисти і зміцняе память.

Листе з полину намочене в спірітусї, дае так званий спірітус полиновий. Того спірітусу по трошечка пити, лїчить біль черева і нуди.

Папороть (козлик). — Рослина тая всїм знана (то е трава подібна до смереки). Корінь з папороти усушений і утертий на порошок, зварений з водою як гербата, лїчить солїтера (дуже довгий хробак, сидить в кишках і дуже ослаблюе чоловіка).

Подорожник (спориш). — Гербату з подорожника рано і в вечер пити, лїчить біль черева, жовтачку (жовтїлницю) і корчі.

Подорожник запарити в кипячій водї і 2—3 рази денно прикладати намочений в тій водї платок, лїчить всякі болячі місця.

Подорожник намочити в спрітусї і тим спрітусом смарувати ся що дня 2 рази, лїчить худавість тїла.

Порошок з вугля. — Найлїпший порошок з вугля липового. Троха того порошку і трошка утертого цукру всипати в зварене солодке молоко і пити 2 рази що дня, лїчить біль утроби, худавість тїла.

Тим порошком 3—4 рази денно присипати, лїчить всякі рани, ґанґрину (дике мясо).

Румянок. — Гербата з румянку пе ся 2 рази денно, лї-

чить великий біль черева, застуджене, дрощі, горячку, біль горла і корчі.

Рожа дика (свербивус). — Свербивуса корч родить ягоди червоні якби малі сливочки, можна їх сушити. З тих ягід сирих або сушених зварена гербата, лїчить запір мочі (камінь).

Фіялки (клекоцей). — З зеленого або сушеного листя або з коріня фіялки варить ся гербата, котра лїчить кашель (коклюш), сухоти, біль горла, біль голови, горячку і запалене легких.

Хрін. — Хрін утертий прикладати на болючі місця. Листе з хріну потовчене прикладати на болячі місця. Одно і друге лїчить кольки.

Хрін цїлий або покраяний намочити в горівцї і заживати того по маленькій лижочцї, лїчить корчі, нуди і омлїване.

Хрін утертий змішати з медом (по половинї), зложити в нове горнятко і прикрити платком аби не запорошило ся і держати в мірнотеплім місци. Тої мішанини що дня натще зїсти одну лижку, лїчить застарілий кашель.

Цибуля. — З цибулї зварена гербата, пє ся. Сік з цибулї прикладає ся, лїчить біль грудий.

Чосник. — Чосник зварити з водою і тую воду пити 2 рази що дня по порцїйцї, лїчить глисти.

Шальвія. — У кождого огородника, що продає всяке насїне, можна купити шальвії. Шальвію заварити у водї і прикладати платок змочений в тій волї, лїчить старі рани.

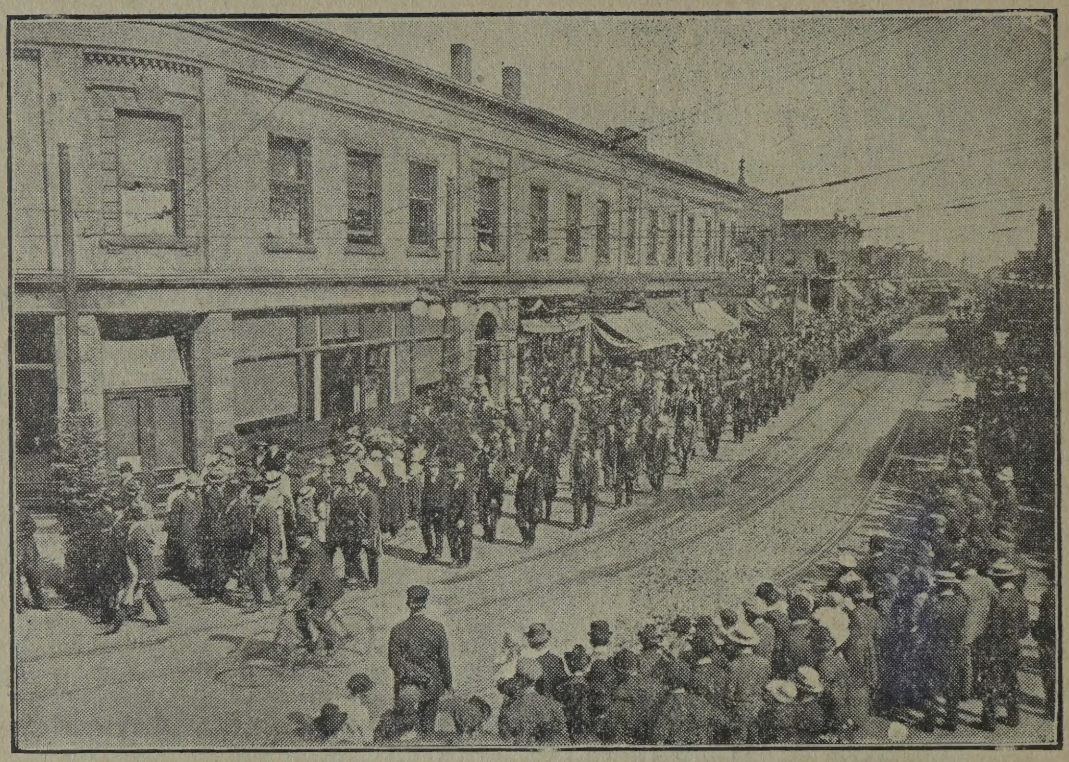

Товариство ,,Запорожська Сїч'' у Вест Форт Вілїям, Онт.
в походї на 1 мая, 1912.

Члени товариства ,,Запорожська Сїч'' у Вест Форт Вілїям, Онт.

Я. В. АРСЕНИЧ.

ЗАКОН ГОРОЖАНСТВА. THE NATURALIZATION ACT, 1914.

Коли давнїйше домінїяльне правительство піднесло проект нового закона, що надає право горожанства чужинцям замешкалим в британській державі, кождий з нас і взагалї всї чужинцї, розвели оживлену дискусію над новим проєктом. Всякий пояснював сю важну справу по своєму, та всї ті пояснення були або дуже мильні, або недокладні, незрілі.

Нинї маємо закон ухвалений і втягнений в Статути Канади та введений в житє від першого сїчня 1915 р. (Гляди Statutes of Canada 1914 Chapter 44). Всякому чужинцеви, чи лучше сказати не-британцеви прийдеть ся скорше чи пізнїйше спіткнути ся з новим законом і тому уважаємо за обовязок подати нашому громадянству обєктивну аналїзу сего закона.

Уступ 3-тий сего закона говорить ось що:

„Особа, що отримає від державного секретара свідоцтво горожанства, після сего закона має право на полїтичні і инші права, сим і привилеї, і обовязково мусить повинувати ся всїм обовязкам і приналежностям родовитого британського горожанина і від дня, коли набуде право горожанства сей закон ставить його у всяких обставинах і цїлях, в положенє (status) родовитого британського горожанина".

ШИРОКІ ПРИВІЛЕЇ НОВОГО ЗАКОНА.

Силою переведеного уступа, новий закон надає широкі привілеї горожанинови, ставить його в положенє (status) **родовитого британського горожанина.**

Перед введенєм сего закона, не-британець, принимаючи горожанство в Канадї, ставав **канадийським горожанином,** набував горожанські права в границях Канади та поза границями Канади нїякий закон його не хоронив. Поселенцї не-британського походженя, що постійно перебували в границях Канади не відчували недостачі старого закона, та одиницї, що вандрували, повертали на відвідини до старого краю, знаходились дуже часто в прикрім положеню; міждержавний закон не хоронив канадійського горожанина. Новий закон усуває сї недостачі.

ТРУДНОСТИ ПРИ НАБУВАНЮ ГОРОЖАНСТВА ПІСЛЯ НОВОГО ЗАКОНА.

Щоб набути горожанство після нового закона треба:

1) Замешкувати **пять літ** в границях британської держави, або бути державним урядником через пять з вісьмох послідних літ перед апліkацією.

2) **Знати достаточно англійську, або французьку мову** і бути особою доброго характеру.

3) **Мати замір** замешкувати в округах британської держави.

Перша вимога не трудна, зате друга вимога для старшого покоління не-британського походженя досить тнудна, а то: достаточне знане анґлійської або французької мови. Однак на се є виходи; про се однак поговоримо тут пізнійше.

Трета вимога, мати намір замешкувати в границях британської держави, також не трудна, бо всякий не-британець, коли мешкає в Канадї, має намір, бодай в часї, коли тут замешкує і подає ся о горожанські права, замешкувати, а пізнійше з бігом часу і з змівою обставин і наміри природною дорогою можуть змінити ся. Він може зречи ся британських горожанських прав. Про се говорить ясно уступ 12 нового закона: „Коли британський горожанин перестане бути британським горожанином дорогою заяви своєї неприналежности, або в який инший спосіб, так його малолітні дїти тим самим перестають бути британськими горожанинами.“

Хто набув горожанство перед введенем нового закона зістає надальше лише горожанином Канади, т. є. не може користати з широких привілеїв нововго закона, доки не набуде нового права горожанства.

Оплата горожанських паперів після нового вакона є $5.00 при апліkації і 50 ц. при зложеню присяги приналежности. Розуміє ся, що ся урядова оплата, коли хто самий власними силами не робить поданя о папери, але нанимає когось, щоб зробив йому все, що треба, так мусить додатково заплатити за роботу.

Коли батько подасть ся о папери після нового закона, при поданю повинен додати імена своїх дїтий; так набуде горожанство всїм членам своєї родини. **Дїти, що вродять ся в границях британської держави по введеню нового закона, будуть горожанами через вроджене.**

Способи оминути трудности нового закона. Найпевнїйший спосіб научити ся анґлійської мови достаточно, щоб

можна не лише набути горожанство, але також стати чинним і дійсним членом прибраної держави. Сей спосіб і певний і користний.

Крім сего ще є два способи менше певні і не приносять богато користи.

А то:

1) Шестий уступ нового закона говорить: Чужинець, що приняв горожанство перед введенем сего закона, може подавати ся до державного секретара Канади о свідоцтво горожанства під новим законом і державний секретар Канади може видати йому свідоцтво на таких услівях і вимогах, які буде уважав за відповідне.

Тут говорить ся про мову і можливо, що сам цертифікат горожанства після старого закону, довгий час замешканя в Канаді, і т. д. вистарчають, щоб набути ширше право горожанства. Оплата в сім случаю $3.00

2) Після уступу 34-го (2) нового закону **не-британиї що ще не мають горожанських прав і замешкували в Канадї першого сїчня 1915 р. мають право користувати ся старим законом через 3 роки то є 1915, 1916 і 1917.**

Отсей уступ дуже важний. Сею дорогою не набудете широких прав британиського горожанина, та станете канадийським горожанином, що вистарчає практичним вимогам в границях Канади.

Та памятайте, що користати ся сим законом можете лише до кінця 1917 р.

УВАГА: Певна річ, що в часї війни сей закон мало має в нас застосованя і ми подаємо його ось тут для користованя ся ним по війнї.

РОЗДАВАНЄ УРЯДОМ ВІЛЬНОЇ ЗЕМЛЇ.

Землю, яка надаєть ся до управи, а не є занята нїким, уряд віддає під управу кольонїстам даром.

Земля в Канадї поділена на великі квадрати шість миль довгі і шість миль широкі. Такий квадрат звуть„тавншип". Ко

ждий „тавншип“ означений числом і ділить ся на 36 секций (секшен). Кожда „секция“ має квадратову милю довжини й одну милю ширини.

Кожда секция має чотири „гомстеди“ (фарми). Кождий „гомстед“ має 160 акрів (112 морґів) землї.

Інформації про вільну землю для роздачі можна засягнути від правительственного земельного уряду (Ленд Офіс). Можна також дістати письменні або устні інформації від іміґраційного уряду (Комішіонер оф Іміґрейшен) у Віннїпеґу, в домінїяльнім земельнім уряді (Домінїон Ленд Офіс), від департаменту внутрішних справ (Департамент оф Інтіріор — адресувати треба так: W. W. Interior, Deputy of the Minister of the Interior Ottawa) в Отаві, а також від суперінтендента іміґраційних справ (Суперінтендент оф Іммііґрейшен) в Отаві. В Злучених Державах удержує канадійський уряд своїх аґентів, котрі дають радо всякі інформації і що до набутя землї.

Богато може довідати ся про землю той, хто удаєть ся до уряду правительственної землї („Ґовермет Ленд Офіс“). В таких урядах є мапи, справлювані кождого дня і тому певно показуючі всї вільні землї. Там можна дістати також опис „тавншіпу“, в якім поселенець вибрав собі землю і можна прочитати донесеня урядових ґеометрів.

Хто хотїв би найкраще поінформувати ся про яку землю, повинен поїхати на вибрану землю і оглянути її на місци.

„Гомстед“ може дістати кождий мущина, що має скінчених 18 лїт житя.

Коли поселенець вибере собі призначену до роздачі землю, тоді він зголошуєть ся особисто в земельнім уряді („Ленд Офіс“) по землю. Таке зголошенє називають „енгрі“ і платить ся за нього 10 долярів (т. зв. „реджистрейшин фі“). По землю зголошувати ся треба в уряді дистрикту, в якім лежить бажана земля.

Хто дістане „гомстед“, обовязаний: Управляти землю через три роки, перебувати на землї найменше 6 місяців в роцї і побудувати мешкальний дім на „гомстеді“. Він обовязаний обгородити свою землю і кождого року піддати під управу число акрів, означене урядом.

Коли поселенець через три роки сповняв свої обовязки яко посїдач „гомстеду“ і є горожанином, можна йому на домаганє видати патент на повну власність землї. Патент видає земельний уряд.

Просьбу о патент треба внести при кінци третого року до місцевого аґента або гомстедового інспектора. На шість місяців перед тим треба подати до комішенера „оф Домініен Лендс“ в Оттаві заяву про намір внести просьбу.

Як поселенець побачив, що через похибку попав на фарму, яка не оплачується ся, може просити о зміну „ентрі“. Уряд позволить се зробити, як просьба буде належито поперта.

В деяких дистриктах гомстедовці можуть докупити чверть сусїдної секциї за оплатою 3 долярів за акер. Услівя такої прикупщини: Треба мешкати шість лїт, через шість місяців в кождім роцї на землї й обробити 50 акрів землї.

Вибираючи „гомстед“, поселенець повинен брати під увагу вчасти передовсїм отсї обставини:

1. Ґатунок землї і рід верхної верстви.
2. Яка ростинність росте на дикій землї?
3. Відки можна брати сїно?
4. Відки брати воду?
5. Відки брати матеріял опаловий і будівельний?

Крівава битва в Араґонських лїсах в Франції.

ВЕЛИКА ЕВРОПЕЙСЬКА ВІЙНА.

Воєнне марево висїло над Европою від довшого часу. Чекали лишень на причину і причина ся знайшлась. Дня 28 червня 1914 р. замордовано в Сараєві, столиці Боснї австрійського престолонаслїдника архикнязя Франца Фердинанда.

По замордованю архикнязя Франца Фердинанда зачала Австрія переводити слїдство, яке викрило, що властивих виновників атентату треба шукати в Сербії, а саме між членами великосербської орґанїзації і тому Австрія вислала дня 23 липня 1914 р. до Сербії ультіматум, в якім зажадала між иншим: щоби австрійські урядники брали участь в здавленю великосербської аґітації, зверненої проти Австрії і щоби Сербія перевела слїдство проти тих виновників сараєвського атентату, котрі є в Сербії, та щоби в тім слїдстві брали участь також виделеґовані Австрією урядники. Сербія не згодилась на се і тому Австрія видала дня 28 липня 1914 р. війну Сербії.

На виповіджене війни Австрією Сербії зарядила Росія свою мобілїзацію і оголосила світови, що не позволить, аби Австрія побила Сербів. На заряджене російської мобілїзації не хотїла дивитись спокійно Нїмеччина. Дня 31 липня вислала вона до Росії ультіматум, в якім зажадала, щоби Росія заперестала мобілїзуватись. Росія не дала на нїмецьке ультіматум жадної відповіди і тому Нїмеччина виповіла Росії війну.

Хотячи знати, яке становище зглядом війни займе Франція, вислала Нїмеччина до Франції запитане. На се зарядила Франція свою мобілїзацію і відповіла Нїмеччинї, що вона займе таке становище, яке буде уважати за відповідне.

Дїставши таку відповідь, вислала Нїмеччина дня 2 серпня свої війська в князївство люксембурське, а 3 серпня зажадала від Бельґії вільного переходу нїмецьких військ через еї землї. На своє жадане дістала Нїмеччина відмовну відповідь і тому виповіла війну Бельґії. Бельґія звернулась о поміч до Анґлії і ся, щоб боронити малу Бельґію, вислала Нїмеччинї ультіматум. На своє ультіматум не дістала Анґлія жадної відповіди і тому дня 4 серпня виповіла Нїмеччинї війну. В короткім часї прилу-

чились ще до війни Чорногора і Японія, які виповіли війну Австрії і Німеччині і Туреччинна, яка стала по стороні Австрії і Німеччини. Відтак Італія, яка виступила до війни проти Австрії на весні 1915 і Болгарія, яка виповіла війну Сербії в осени 1915 р. Так отже по конець листопада 1915 року воює з собою 12 держав, які є поділені на два табори. По одній стороні стоять: Англія, Франція, Росія Бельгія, Італія, Сербія, Чорногора і Японія (военні чинности Японії ограничились лишень до занятя німецької кольонії Кіяв-Чав в Хінах), по другій стороні Німеччина, Австрія, Туреччина і Болгарія. Після всякої правдоподібности приступлять ще до війни: Румунія і Греція, як також і Швеція, та сї держави дотепер ще не рішилась по котрій стороні мають стати.

ЗАХІДНИЙ ТЕРЕН ВІЙНИ

Знаючи добре, що Росіяни не можуть скоро змобілюзуватись, постановила Німеччина вдарити з цілою силою на Францію і розбити еї ще передтим, як Росія змобілізуєсь. А що для своеї оборони Франція уфортифікувала знаменито свої границї від Німеччини, постановила Німеччина дістатись до Франції через Люксембург і Бельгію і тому виповіла Бельгії війну.

До першої великої битви в Бельгії прийшло під кріпостию Ліж. З великою хоробростию відпирали Бельгійці під Ліжом Німців, та коли Німці дістали під Ліж свої 42 центиметрові гармати, Ліж не втримав ся і в короткім часї перемінивсь в розвалини. Дня 7 серпня ввійшли Німці в Ліж, а за дві недїли були в столици Бельгії, Бруксели. Великий опір ворогам ставили Бельгійці також під другою своєю кріпостию Намур, та і ся кріпость не вдержалась перед 42 центиметровими німецькими гарматами і упала дня 23 серпня.

До першої битви між німецькими а англїйсько-французькими військами прийшло під місцевостию Монсе в Бельгії, де союзні англїйсько французькі війська не могли довго вдержатись під напором німецьких військ і почали подаватись взад. Віднісши побіду, зачали Німці дуже скоро поступати вперед. Праве крило німецької армії під командою ґенерала Клюка поступало вперед денно по 10—15 миль.

Дня 4 вересня перейшов Клюк ріку Марне, 7 вересня здобув кріпость Мюбедж і зачав поважно загрожувати Парижо-

Страшна борба канонїрів у Франції.

ви, який почавсь готовити до облоги. Се був перший натиск Нїмців на Париж, тодї коли нїмецькому цїсареви Вільгельмови здавалось, що він знищить Францію в протягу двох місяців і коли він вірив, що першого жовтня буде в Парижи обідати.

Та цїлком несподївано, уступаючі в напрямі Парижа французькі війська, зачали протинаступ на армію ґенерала Клюка. Відбулась історична борба над рікою Марне, яка закінчилась цїлковитим уступленєм Нїмців.

В тім часї пійшли Нїмцї на першорядну бельґійську кріпость Антверпен, яку зачали здобувати 27 вересня і яка по 12 дневій облозї вивісила білий прапор.

Занявши Антверпен, хотїли Нїмцї дістатись до французького порту Кале, звідки могліб розпочати воєнні чинности проти Анґлії. Та в походї на Кале здержали їх союзні війська і не допустили Нїмців до виконаня їх пляну.

Уступивши з над ріки Марне, заняли Нїмцї новий боєвий фронт, який тягнесь від Остенди до Аррасу і Ремсу, дальше близько кріпости Вердун і здовж границї Альзації і Лютарингії. На сїй боєвій лїнії ведуть ся безнастанні борби вже більше як рік і нї одна, нї друга сторона не поступає вперед.

СХІДНИЙ ТЕРЕН ВІЙНИ.

БОРБИ ДО 2 МАЯ 1915 Р.

ТРИ РОСІЙСЬКІ ПОХОДИ В СХІДНІ ПРУСИ.

Перша московська мобілїзація закінчилась о много скорше, як сего сподївались Нїмцї. Не минули і три тижні від виповідженя війни, як велика російська армія перейшла нїмецькі границї і ввійшла в Східні Пруси. В тім самім часї вислали Москалї другу велику армію в середну частину Польського Королївства, а трету в люблинську ґубернїю проти Австрії.

Дня 27 серпня стрітилась російська армія в Східних Прусах, котрою провадив ґенерал Самсонов з нїмецькими військами ґенерала Гінденбурґа.

Розігралась велика триднева битва під Танненберґом, в котрій Москалї зістали побиті і в якій 90,000 Москалїв дісталось в полон. За виграну сю битву, зістав Гінденбурґ іменований фельдмаршалком.

Віднісши побіду, ввійшли Нїмцї в сувальську ґубернїю в

Росії і дійшли були аж до ріки Німан. Тут прийшло до великої тижневої борби під Авґустовом, в якій Німці зістали побиті і мусїли уступити назад в Пруси.

В жовтни ввійшли Москалї пораз другий в Східні Пруси і зачали іти на німецьку кріпость Кенїґсберґ. Однак і сей похід не повівсь Москалям, мимо сего, що вони були заняли цїлий ряд німецьких місцевостий. В ночі перед Різдвяними святами зістали Москалї побиті під Лецином, в околицях Мазурських озер і змушені були уступити взад. На Новий Рік були вже Москалї в сувальській ґубернії.

В сїчни ввійшли були Москалї пораз третий в Східні Пруси і поступали вперед двома арміями в напрямі Кенїґсберґа. Але і сей третий російський похід не вдавсь Росіянам. В околиці тих самих Мазурських озер, де вони зістали побиті підчас другого походу, зістали вони побиті і в третім походї. Німцї забрали в полон 50,000 Москалїв, а много Москалїв знайшло смерть на днї озер. Віднїсши трету побіду в Східних Прусах, ввійшли Німцї знова в сувальську ґубернїю і дійшли були аж до Прасниша, з під котрого мусїли 27 лютого знова уступати.

В маю зачали Німцї новий похід на Росію з Східних Прус з цїлию здобутя головного російського надбалтійського порту Риґи. Сей похід удавсь Німцям і вони знаходять ся тепер недалеко Риґи.

ДВА НІМЕЦЬКІ ПОХОДИ В НАПРЯМІ ВАРШАВИ.

Зараз по виповідженю війни ввійшли німецькі війська до середної і полудневої части Польського Королївства в Росії і заняли кілька російських міст. Дальше однак не могли посуватись, бо всї німецькі військові сили були заанґажовані в борбах з Французами, яких вони сподївались скоро розбити.

Скора однак російська мобілїзація примусила Німців вицофати частину своїх військ з західного терену і сї війська, доповнивши війська, які вже були в середній і полудневій части Польського Королївства, зачали посуватись вперед, маючи на цїли Варшаву і Івангород. Війська сї поступали дуже скоро і в часї від 14 до 24 жовтня знайшлись вони, по зведеню дуже кровавих борб в віддаленю ледви сїмох миль від Варшави а 5 миль від Івангороду. Тодї то п х н у л и Москалї від с т о р о н и Ново-Ґіорґієвська 100,000 своєї кавалерії і ся заатакувавши лїве крило німецьких військ, змусила всї німецькі війська уступити назад до німецьких границь.

В слїдуючім походї на Варшаву виступає пораз перший ґенерал Макензен, який дїставши до розпорядимости много вій ська змусив дня 12 листопада до відвороту перші російські від дїли близько нїмецьких границь і зачав іти скорим походом на Лодзь і Варшаву.

Макензен поступав вперед так скоро, що вже 22 листопада був коло місцевости Бжезїна, віддаленої 12 миль від Лодзї. Та скорість, з якою поступав Макензен, зробила йому велику несподїванку. Частина його військ зістала була окружена Москалями і булаб певно цїлковито розбита, слиб ґенерал Ренненкампф був прийшов на час з помочию Москалям.

На підмогу ґенералови Макензенови вислали Нїмцї нові вій ська і він на ново зачав поступати вперед в напрямі Варшави. Дня 6 грудня заняв він по дуже кровавих борбах Лодзь і йдучи вперед без жадного опору Москалїв, дійшов майже під саму Варшаву, де на лїнїї рік Бзури і Равки провадились зразу дуже крівавї борби. Від половини лютого аж до 1 липня панував на сїй лїнїї відносний спокій.

НА РОСІЙСЬКО-АВСТРІЙСЬКІМ ФРОНТІ.

З самого початку війни ввійшли австрійські війська в Польщу і зачали посуватись в напрямі Івангороду і Варшави з цїлию переломаня першої лїнїї російських кріпостий.

Перша велика борба розігралась між австрійськими а російськими військами під Краснїком. Тут побили австрійські війська — війська московські і Москалї змушені були уступити в напрямі Люблина. Та скоро вислали Москалї в околиці Люблина много свого війська, котре примусило Австрійців податись взад.

В тім самім часї ввійшла до Галичини в рїжних сторонах велика сила російських військ, які дуже скоро зачали поступати вперед. Дня 3 вересня заняли вони Львів, який Австрійцї опорожнили і побили відтак Австрійців під Городком. Дня 19 вересня перейшли ріку Сян і 22 вересня частина російських військ під командою болгарського ґенерала Радка Димітрієва, зачала першу облогу Перемишля.

Коли ґенерал Димітрієв облягав Перемишль, одні російські війська, які ввійшли в Галичину зачали посуватись дальше в західну Галичину і дійшли були майже до самого Кракова а другі перейшли Карпати і російські козаки показались на рівнинах Угорщини.

В тім часї зібрала Австрія свої війська на Угорщинї і під Краковом. Сї австрійські війська вигнали Москалїв з Угорщини, перейшли Карпати і виперли Москалїв аж поза Стрий. В західній Галичинї виперто Москалїв з Бохнї, Тарнова і Ярослава і змушено відступити від облоги Перемишля.

Та в короткім часї зачали Москалї новий наступ в Галичинї. Дня 11 листопада приступили вони до другої облоги Перемишля, заняли відтак Ярослав, Ряшів і Тарнів, перейшли рівнож Карпати і ввійшли на Угорщину. Австрія забрала знова свої сили на Угорщинї і розпочала наступ в Карпатах і на Буковинї. На Буковинї повелось тепер Австрійцям, з Угорщини вигнано Москалїв рівнож, однак в Карпатах не могли Австрійцї нїчо зробити.

Дня 23 марта упав Перемишль, який по довгій облозї мусїв піддатись задля браку поживи. Перед піддапем ся Перемишля знищено всї форти, а запаси амунїції висаджено в воздух. Російська армія, яка облягала Перемишль, пішла тепер на поміч російським військам борючим ся в Карпатах. Взмінені російські війська перейшли знова через два Карпатські переходи — а саме через дуклянський і лупківський на Угорщину і здавалось, що Австрія зістане вкоротцї цїлком розбита. В однім тільки ужоцькім переходї держались Австрійцї і Москалї мимо великих страт, які понесли, не могли його заняти.

Так мались воєнні події в Галичинї до дня 2 мая 1915 р. в якім то дни получені австрійсько-нїмецькі війська під команду нїмецького ґенерала Макензена розпочали офензиву в західній Галичинї над Дунайцем.

НАСТУП ФЕЛЬДМАРШАЛКА МАКЕНЗЕНА.

БОРБИ НА СХІДНІМ ТЕРЕНІ ПО 2-ім МАЮ 1915 Р.

Весняна кампанїя на східнім терені борб була приготована в зимі. Пляни до сеї кампанії приготовив шеф австрійського ґенерального штабу, ґенерал Гетцендорф і хотяй не знищила вона цїлковито Москалїв, як сего сподївались Нїмцї і Австрійцї — всеж таки нанесла Москалям много шкоди, бо скінчилась відібранем майже цїлої Галичини і занятем великої частини російських земель.

В другій половинї цвітня доходили з Петрограда вісти, що Австрійцї і Нїмцї збирають коло Кракова много військ, які мають розпочати наступ над рікою Дунайцем в західній Гали-

Французькі Туркоси в борбі з Нїмцями у Франції.

чинї. Вісти сї справдились. Бо і справдї — дня 2 мая зачав над Дунайцем великий наступ нїмецький ґенерал Макензен, якому дано до розпорядимости майже двомілїонову армію, заосмотрену в велику скількість ріжної артилерії.

Наступ сей зачавсь острілюванєм нїмецьких оборонних позицій з тяжких гармат в ріжних місцевостях над рікою Дунайцем. Гармати обсипали градом вогня ворожі позиції і нищили московські ряди, заскочені сею несподїванкою. Всї депеші які доносили о сих борбах над Дунайцем ствердкують, що Москалї боронились дуже завзято, та не могли удержатись під градом куль і мусїли податись взад. В короткім часї заняли австрійсько-нїмецькі війська Тарнів, Ряшів і другі міста. Дня 19 мая перейшли ріку Сян, побивши над нею Москалїв і зачали штурмувати Перемишль, який здобули дня 2 червня.

Стративши перемиську кріпость, цофнулись Москалї в напрямі Львова, приготовляючись до ставленя опору під Городком Ягайлонським в околици озер. Та і тут зістали Москалї побиті, а в наслїдок сеї програної битви мусїли уступити зі Львова, до якого дня 22 червня ввійшли австрійсько-нїмецькі війська.

По занятю Львова уступили Москалї в напрямі Бродів.

Рівночасно з наступом над Дунайцем, розпочали також наступ австрійсько-нїмецькі війська, які були в Карпатах і на Буковинї. Військам сим ставили Москалї дуже завзятий опір, та не могли вдержатись на своїх становищах з сеї причини головно, що Москалї зістали розбиті над Дунайцем і мусїли уступати на схід. Виперті з полудневo-східної Галичини, ставили Москалї завзятий опір над рікою Днїстром, та і тут зістали їх ряди переломані і вони мусїли уступити.

Коли Москалї зістали розбиті в Галичинї, ввійшла армія фельдмаршалка Макензена в Польське Королївство в Росії і зачала поступати вперед між ріками Бугом та Вислою. Рівночасно з сим наступом Макензена, розпочав в Польськім Королївстві рівнож наступ головний вождь всїх борючих ся на східнім теренї військ, фельдмаршалок Гінденбурґ. Щоби забезпечити себе від Нїмеччини, побудувала Росія в Польськім Королївстві два ряди кріпостий. В першім ряді знаходили ся кріпости: Іван город, Варшава, Ново-Ґеорґієвськ і Осовець. Доокола Варшави було рівнож кілька менших кріпостий. В другім ряді були кріпости: Ковно-Городно і Береcть Литовський.

Розпочинаючи наступ, вдарив фельдмаршалок Гінден-

бург з великою силою на перший ряд московських кріпостий, які під кулями великих 42 центиметрових і 30. 5 австрійських гармат не вдержались довго. Найперше повпадали малї кріпости доокола Варшави. Коли сї кріпости упали, опорожнили Москалї самі Варшаву, о котрої посїданє мусїли звести Нїмцї дуже много кровавих борб. Варшава упала 5 серпня. Першими військами, які увійшли до Варшави, були Баварцї. З Варшави вицофались Москалї в дуже великім порядку і з сеї причини повстало так в Нїмеччинї як і в Австрії велике розчарованє, бо в Варшаві сподївались дуже великих добичий.

В 24 годинни по упадку Варшави упав Івангород, який здобули дня 6 серпня австрійсько-нїмецькі війська. Воєнні добичі, які здобуто в Івангородї були рівнож дуже малі.

В два тижнї по упадку Варшави і Івангорода упав Ново-Ґіорґієвськ, з котрого Москалї не могли вчас вицофати анї своїх військ, анї гармат. При занятю Ново-Ґіорґієвська дісталось в полон 85,000 російського війська. Нїмцї забрали також в Ново-Ґіорґієвську 750 гармат ріжного рода.

Останною кріпостю, яка упала на першій оборонній російській лїнії був Осовець. Осовець держався тому найдовше зі всїх кріпостий першої оборонної російської лїнії, що його околиця є дуже болотниста і Нїмцї не могли діставити під нього своїх 42-центиметрових гармат. Нїмецькі добичі, які мали Нїмцї заняти в Осівци рівнож дуже малі. Москалї вицофали з нього вчас свої війська; удалось їм рівнож забрати свої гармати і амунїцію.

Сгративши всї кріпости першої оборонної лїнії, уступили Москалї на другу оборонну лїнію, на котрій лежали кріпости Ковно—Городно—Береcть Литовський.

Та і друга оборонна лїнія не вдержалась довго. Першою кріпостю другої оборонної російської лїнії, яка упала, було Ковно, яке Нїмцї заняли по 11 дневій борбі. Упадок Ковна був для Москалїв великою несподїванкою. Справдї сподївались, що Ковно упаде, та нїхто не сподївав ся, що упаде так скоро. Російські страти в Ковнї були дуже великі. Нїмцї взяли там в полон 20,000 Москалїв; крім сего дісталось в їх руки 700 гармат.

Другою кріпостию, яка упала на другій оборонній російській лїнії була найбільша російська кріпость Береcть Литовський, який здобули австрійсько-нїмецькі війська в протягу трох днїв. Нїмецькі тяжкі гармати знищили зовнїшні форти Берестя Литовського так скоро, що Москалї не могли довше вдер-

жатись як три днї. Упадок Берестя Литовського був для Москалїв дуже великою стратою. В нїм збігались всї зелїзничі лїнії західної Росії; в нїм були нагромаджені рівнож великі склади амунїції і поживи. Упадок його був рівночасно упадком другої оборонної російської лїнії.

Останною упала кріпость Городно, котру Москалї опорожнили. В Городнї не забрали Нїмцї рівнож жадних добичий. Москалї уступили з Городна в порядку, вивезши вперед свої гармати і амунїцію.

Рівночасно з офензивою фельдмаршалка Макензена розпочав велику офензиву в прибалтійських російських краях нїмецький ґенерал Більов, який командував правим крилом армії фельдмаршалка Гінденбурґа. З початком мая зачав ґенерал Більов посуватись вперед в Курляндії і на Жмуди. Дня 3 мая прийшло до дуже кривавих борб в околицях Шавель, 77 миль на північ від Ковна. Москалї зістали там побиті і уступили в напрямі Мітави.

Занявши Шавлї, поступали Нїмцї дальше вперед на північний схід і в дни 9 мая здобули вони Лїбаву, одинокий російський порт, який майже через цїлу зиму не замерзає. Заняте Лїбави мало для Нїмців велике значінє, тому, що дістали в свої руки порт. Занявши Лїбаву, посунулись Нїмцї дальше на полудневий схід, заняли місто Мітаву і знаходять ся тепер під Ригою, о посїданє котрої ведуть ся вже від довшого часу криваві борби.

Занявши цїлу другу оборонну російську лїнїю, не стали на нїй австрійсько-нїмецькі війська, як многі сего сподївались, але пійшли дальше на схід і дійшли до третої оборонної лїнії, на котрій лежать місцевости Лїда Барановичі-Пінськ і трикутник волинських кріпостий, Ровно-Луцк-Дубно. Ся лїнія є тепер з малими виїмками боєвим тереном. На нїй мали Нїмцї окопатись і вислали свої війскка до Сербії, де вони сеї осени зачали новий наступ, щоби побивши Сербів, дістати вільну дорогу до Константинополя. Боєва лїнія тепер в Галичинї, се є з кінцем листопада 1915 р. іде від границї коло Ново-Александрія на північний схід від Залозозець і тягнесь півколесом дальше на полудне, аж до границь Румунії. Іде вона приближно через отсї місцовости: повіт Тернопіль- Димаморич і Купчинцї; повіт Підгайцї — через Жуків, Семиківцї, Беневу, Соснів, Соколів, Сокольники, Бурканів, Гайворонку і Вишнівчик; повіт Чортків — через Криволуку і Базар; повіт Залїшики — через

Бураківку, Слобідку, Попівці, Солоне, Бересток, Хартанівці, Блищанку, Лісечники і Винятинці; повіт Борщів — через Шуперку, Бабинці, Филипкілці і Усте Епископське над Дністром.

Причиною російських неудач був брак амуніції. Справді спроваджувала Росія амуніцію з чужих країв, та не могла спровадити її тілько, щоби могла спростати Німеччині і Австрії. Тепер російська армія реорґанізуесь. Кажуть, що цар Микола мав покликати великі сили резерви, яка має бути вислана або ще тепер в зимі, або на весну на терен війни і зачати наступ проти ввійшовших в російські землі австрійсько-німецьких військ.

Мимо тих неудач, які дотепер понесли Москалі, мають вони всетаки надію, що не тільки, що удасть ся їм виперти австрійсько-німецькі війська з своіх країв, але що ввійдуть ще в Австрію і Німеччину і заберуть їх землі. Чи їх надії сповнять ся— побачимо. Вгадати наперед трудно, бо і хтоб був міг вгадати приміром минувшої зими, що воєнне положене на східнім терені буде так виглядати, як виглядає сеї зими.

ВІЙНА СПРИЧИНИЛА ВЕЛИКУ НУЖДУ В ГАЛИЧИНІ.

Як звісно провадились від самого початку війни великі борби на українській земли в Галичині, котра є цілковито знищена. Многі села не істнують майже цілковито, в богатьох остала тілько половина хат, а в декотрих тільки по кілька хат.

Як тілько війна зачалась много Українців втікло з своіх домів перед війною і тулались, або щей тепер тулають ся о голоді і холоді по чужих землях а сі, що лишились в дома не зазнали рівнож розкоші. Жаль стискає серце, коли читаєть ся листи, які надходять з краю. Чого то не витерпів наш мужик в Галичині, чого то не пережив в часі теперішної воєнної заверухи. Коні і худобу позабирало військо, збіже забрало рівнож. Лишено нашого мужика в Галичині без жадних средств до житя, а крім сего мусїв ще критись по льохах і ямах в тих місцевостях, де були борби. На домір нещастя вибухла була ще сего літа холера і тиф, які то слабости пожерли рівнож много жертв.

Така то доля спіткала нашого мужика в старім краю і положила на на него такий камінь, що не скоро буде міг з него піднестись.

Російське військо в галицькім селї.

Біда панує тепер в українській части Галичини. Люди не мають де мешкати, не мають в що одіти ся, не мають, що їсти — а й помочі не мають звідки сподіватись. Австрійський уряд як і за старих часів дбає лишень про Поляків і ними занимаєсь; щоб помагав Українцям, вістий якось нема. Видно, що Австрія потребує лишень нашого гарматнього мяса та податків, поза се не чуєсь нїчим проти Українців зобовязана.

ВІЙНА ІТАЛІЇ З АВСТРІЄЮ.

Майже від початку 1915 року, доходили вісти, що Італія виповість війну Австрії. Одні вірили сему, а другі не вірили, бо думали собі, як Італія може зрадити більше як 30 лїтний свій сою з Австрією і Нїмеччиною і виповісти війну своєму союзникови. Сї остатні завелись в своїх рахубах, дня 23 мая, в котрім то дни вручив італїйський амбасадор в Відни австрійському мінїстрови заграничних справ ноту, якою Італія виповіла Австрії війну.

Від 23 мая отже ведесь італїйсько-австрійська війна, та Італїйці не зробили нїгде жадного більшого поступу з винятком Ґориції, де стали вони над рікою Ісонзо, о котру від довшого часу ведуть ся дуже кріваві борби.

Що Італїйці не зробили жадних більших поступів, вина сьому є, що італїйсько-австрійська війна провадить ся серед недоступних альпейських гір і ледівців. Війна ся має свій спеціяльний характер, який відріжнює еї від инших теренів нинїшної світової війни. У тій війні не має великої ваги талан вождів. Не дицидують о нїй тільки штаби, кермуючі операціями десь за фронтом, але самий фронт, кождий поодинокий жовнїр котрий укрившись за скалою, очікує з витривалостию ловця цїлими годинами на хвилю вистрілу.

В тій війні відіграє малу ролю стратеґія. Головне значіне має: будова доріг, довіз поживи і амунїції. Сї справи дуже важні, однакож всетаки найбільше значіне в тих борбах має чоловік, від котрого дециизії, зручности, рухів і відваги залежить майже все. Борби тут ведуть ся за кождий верх, перехід і за кожду стежку.

Тут воюєть ся цїлком инакше, як на рівнинах. Жовнїр видить навкруги тільки кілька квадратових метрів нагих скал,

і нїколи не знає, що дїесь троха подальше від нього. А ще, коли часом загостить мрака і своєю заслоною заслонить все перед його очима, тодї треба будь що будь не аби якої відваги, чуйности і обережности, щоби не впасти жертвою зі сторони ворожої засїдки. Тодї жовнїр не думає, що він є частиною великої армії; йому скритому за скалою, здаєсь, що він сам веде борбу з ворогом.

До найцїкавійших епізодів сеї війни належать острілювання позицій тяжкими ґранатами. От що пише кореспондент одної ґазети: Серед вічної тишини гір чути наперед, якби десь ломало ся дерево, а по хвили вже чути голосний гук, який відбиваєсь голосним ехом від стїний скал і здаєть ся, що десь з далека сунесь лявіна. Мимоволї підносимо очі до небозводу, думаючи, що на його темнім тлї покажеть ся огниста ракета летючого ґранату.

Однак в тій хвили сильний гук звертає нашу увагу в иншу сторону. Далеко бачимо склублену хмару ґазів, помішаних з землею і камінєм. Ся хмара взносить ся поволеньки до гори, та закриває на якийсь час своєю заслоною найблизші скали і дерева.

А там далеко, серед неба досягаючих верхів, чути гук, раз, другий, десятий. Гармати, гавбицї і моздїри знаходять ся на сих до неба сягаючих верхах, на котрі то верхи могли видрапатись перед війною лишень досвідчені Альпейцї. А днесь..... Вийшли там по шістьох днях люди і звірята, щоби поставити гармати на сказаних позиціях. Гармати витягаєсь на гору або звірятами, або линвами.

Жовнїри, борючі ся в горах, мусять поборювати величезні трудности. На височинах серед ледівців мусять вони перебувати нераз цїлі години, хоч кулї ворога свищуть. Мусять зносити снїговиці, вітри і бурі, а ще дотого несе кождий жовнїр 25 кільоґрамів тягару, крім більшої скількости амунїції, провіянту і ручних ґранатів.

ВІЙНА МІЖ РОСІЄЮ А ТУРКАМИ І МІЖ ТУРКАМИ А АНҐЛІЙЦЯМИ І ФРАНЦУЗАМИ.

Російсько турецькі борби ведуть ся в Кавказьких горах Закавказу. Так Москалї як і Турки стоять тут від самого поча-

тку війни на місци, бо анї одні, анї другі не могли зібрати ти там більших військ, щоби могли розпочати серіозний наступ. Були однак часи, що Москалї були ввійшли в гурецьку Вірменію і стояли вже під Ерзерумом, а Турки були ввійшли знова в російські землї і підходили до Карси, та направлялись на Ериван і Елисаватполь. Однак анї Москалї не забавили довго в турецькій Вірменії, анї Турки в російських землях.

Головні свої військові сили зосередничали Турки в Дарданелях, де з початком лютого зачала воєнну чинність анґлїйсько-французька фльота, яка хотїла здобути Дарданельський пролив, щоби мати вільну дорогу до Росії. Не видячи однак скорих успіхів на водах, висадили союзники з обох сторін Дарданельського проливу свої війська і зачали штурмувати Дарданелї на водах і на суші.

Обі однак кампанії не принесли дотепер майже жадних успіхів.

ВІЙНА НА БАЛКАНІ.

АВСТРІЙСЬКО-СЕРБСЬКА ВІЙНА ДО ОСЕНИ 1915 Р.

Легковажучи собі, ослаблену балканськими військами, Сербію, вислала Австрія проти Сербії 200-300 тисячну армію і думала, що ся армія вистарчить цїлковито, щоби розбити Сербів.

Воєнну кампанїю проти Сербів розпочала Австрія 29 липня 1914. І так, підчас коли австрійські гармати зачали обстрілювати столицю Сербії, Білгород, перейшла австрійська армія ріку Саву на полудневий схід від Білгорода, ввійшла в сербські землї і поступала вперед долиною ріки Едару. В долинї ріки Едару заступили дорогу австрійським військам війська сербські і видали їм битву, яка тривала від 17 22 серпня і в якій австрійські війська зістали побиті. Віднїсши побіду, зачали сербські війська переслїдувати Австрійців, ввійшли в австрійські землї і дійшли були з початком жовтня аж до Мостару, столицї Боснї.

В тім часї скріпили Австрійцї свою армію до числа 400,000 і ся армія виперла Сербів з австрійських земель, перейшла знова ріку Саву і поступаючи вперед, дійшла аж до Валїєва, яке дня 17 листопада було в австрійських руках. З кінцем листопада переломили Австрійцї сербську лїнію під Ушіцами і дійшли до долини горішної Морави, ідучи на Нїш. Дня 2 гру-

Церква в Галичині, оставша по борбі з Москалями.

Гріб на поли в Галичині, де поховані австрійські і російські жовнїри.

дня заняли инші австрійські війська себську столицю Білгород і здавалось, що Серби цілковито розбиті.

Тимчасом сталось щось неочікуване, що впровадило в подив цілий світ. Нечисельна мала сербська армія, здесяткована остатними борбами і знищена всякими хоробами, зриваєсь під впливом короля Петра до нового бою, ударяє з великою хоробростию в центрум ворожих сил і в протягу ледви двох днів розбила о много численнійшу австрійську армію і змусила єї частию до утечі, а частию до піддання ся.

В протягу кількох днів очистили Серби свої краї цілковито з Австрійців і дня 15 грудня ввійшли знова в мури Білгорода.

Від сего часу не було між Австрійцями а Сербами майже жадних борб — аж до осени 1915 р. коли то злучені австрійсько-нїмецькі війська під командою фельдмаршалка Макензена, який розпочав був дня 2 мая великий наступ над Дунайцем в Галичині, зачали новий похід на Сербію.

БОЛГАРІЯ ВИПОВІДАЄ ВІЙНУ СЕРБІЇ.

Звісною є річию, що в першій балканській війні малих балканських держав з Туреччиною, Болгари поносили на своїх плечах найбільші военні тягарі. Та, коли прийшло до поділу здобутих на Туреччині земель, не могли погодитись Сербія, Греція і Чорногора з Болгарією і причиною сего була друга балканська війна Сербії, Греції і Чорногори з Болгарією. В додатку виповіла тоді Болгарії війну еще Румунія.

В другій балканській війні зістали Болгари побиті і мусїли відступити Греції і Сербії частину занятих ними турецьких земель, а Румунії Добруджу.

Само собою розумієсь, що Болгари не були вдоволені з ви слїду другої балканської війни, тому легко дались намовити Нїмеччині і Австрії взяти участь в теперішній великій европейській війні.

Болгарія приготовлялась до війни дуже тайно і до остатної майже хвилї не можна було сказати, по котрій з двох воюючих тепер европейських сторін вона стане. Справдї знаною було річию, що відносини Болгарії з Сербією дуже злі, однак не можна було припустити, щоби Болгарія виповіла війну Сербії, а тим самим і союзникам з котрими іде Росія, яка головно причинилась до визволу Болгар з під турецького ярма.

Та коли Болгарія зарядила загальну мобілїзацію своїх військ і депеші з Софії, столиці Болгарії рознесли по світї вістку що до Софії приїхали австрійські і німецькі офіцири, стало тодї ясно, що Болгарія постановила стати до війни по сторонї Австрії і Німеччини.

Занепокоена сим Росія, вислала до Болгарії ультіматум, в якім зажадала від Болгарії усуненя австрійських і нїмецьких офіцирів, та, щоби Болгарія зірвала з Австрією і Нїмеччиною всякі зносини. Болгарія дала на сї російські домаганя дуже аро ґантську відповідь і зачала вкоротцї военні кроки проти Сербії. Рівночасно з початком війни Болгарії з Сербією повиповідали Болгарії війну: Анґлія, Франція, Росія і Італія, так що Болгарія знаходить ся тепер в війні з всїми союзними державами.

АВСТРІЙСЬКО-НЇМЕЦЬКО-БОЛГАРСЬКА КАМПАНЇЯ В СЕРБІЇ.

Дійшовши до третої оборонної російської лїнії в Західній Росії, постановили Австрія і Нїмці зачати военну кампанїю в Сербії, а саме тому, що в Туреччинї був брак амуніції і можна було сподївати сь, що Туреччина не видержить довго в борбі з російськими, анґлійськими і французькими військами.

В війну з Сербами вдалось втягнути Австрії і Нїмеччинї також Болгарію і тому Сербія зістала окружена нараз з трох сторін, а саме: з півночи, з заходу і зі сходу ворогами, які ввійшли в границї Сербії і зачали скоро поступати вперед. Розумієсь, що Сербія, яка недавно перебула дві балканські війни, а відтак перший наїзд Австрійців, не могла тепер спростати ворогам і єї війська мусїли уступати. Сербська кампанїя не тривала майже два місяцї. Австрійсько-нїмецькі і болгарські війська заняли майже цїлу Сербію, з винятком маленької частини полудневої сербської Македонії, де разом з сербськими військами бють ся анґлїйсько французькі війська. Головні сербські війська уступили частию в альбанські гори, а частию в Чорногору, де вони получились разом з чорногорськими військами і ведуть дальше борбу з своїми ворогами.

Підчас тих борб положене в Сербії було страшне. Кореспондент Мардінї оповідає в лондонськім Ґльобі, що коли в сербські границї ввійшли болгарські і австрійсько-нїмецькі війська, король Петро лежав хорий в Топлицї, головний комендант сербської армії Путнїк мав задуху і мусїв лежати в ліжку, а шеф ґе-

Російський жовнїр опікуесь жертвами війни в Галичинї.

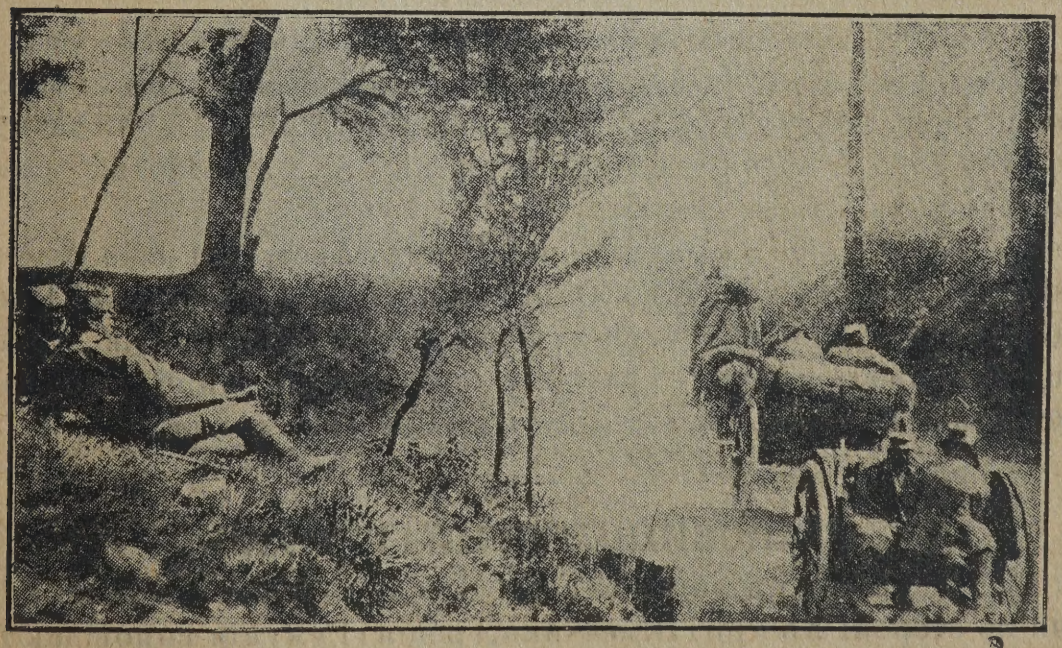

На російсько-австрійській граници.

нерального штабу, ґенерал Павловіч був рівнож слабий.

Цофане ся Сербів перед ворогами малюе сей кореспондент ось так:

Не військо уступало, але уступав цїлий сербський народ. Болотнистими дорогами на полудне тягнулись довгі проце сії гармат, возів з амуніцією, вози з жінками, дітьми, старими, калїками, хорими і раненими. Разом з ними йшли череди овець і свиней. Поміж людьми йшли жовнїри. Попри дороги стоять нові гурти людий, і прилучують ся до сего сумного походу. Всї йдуть на полудне, а куда нїхто не знае.

Хоробрість сербського війська описуе сей кореспондент так:

Дуже завзято і хоробро боролись сербські війська з переважаючими ворожими силами. Сербська піхота належить до най лїпших в світї, однак проти безнастанного граду шрапнелїв, не могла вона нїчо зробити. Сербські жовнїри, каже кореспондент плакали, коли їх випирали з позицій на нові позиції нїмецькі ґармати, а їм не можна було зблизитись до ворога, щоби зміритись з ним на багнети, як се робили вони минувшого року з Австрійцями. Задля сильного ґарматного огня, лишали вони позиції за позиціями і анї разу не бачили шпічастої нїмецької пікельґавби. Відвага, завзятість і хоробрість Сербів не могли спростати ґарматнім австрійсько-нїмецьким кулям.

Скінчивши сербську кампанію і одержавши безпосереднє зелїзниче полученє з Царгородом, постановили Австрійці покінчити війну з Чорногорцями і як доносять депеші з початку ґрудня 1915 р. борби між Чорногорцями і Австійцями вже розпочались на більшу скалю.

Куди однак звернуть тепер Нїмці і Австрійці свої головні сили, покищо не відомо. Одні говорять, що Австрійці і Нїмці розпічнуть новий наступ на Росію, другі що на Італїю, треті що розпічнуть наступ на західнім теренї, а ще инші, що австрійсько-нїмецькі війська підуть на Суеський канал.

СТАНОВИЩЕ ҐРЕЦІЇ І РУМУНІЇ.

Многі сподївались що коли Болгарія приступила до війни по сторонї Австрії і Нїмеччини, Ґреція і Румунїя виповідають війну Болгарії, а тимсамим Австрії, Нїмеччинї і Туреччинї.

Та покищо становище сих обох держав неясне. Так Ґреція як і Румунїя змобілїзувались і не знати як будуть поступати. Депеші, які приходять з европейських міст висилають їх

Образець з кривавих борб під Перемишлем.

до війни раз по одній, то знова по другій сторонї, дійсної однак правди з тих депеш не можна вичитати. По всякій однак правдоподібности Греція лишить ся, здаєсь невтральною, що можна бачити по тетерішнім еї захованю ся, а Румунія приступить до війни, та ще не знає, по котрій сторонї буде певна виграна.

Таке становище, як тепер занимала Румунія також і в балканських війнах, та пішла до війни тодї, як була певна, що Болгарію побють. Покищо коло Румунії заходять так одна воююча сторона як і друга — а Румунія мовчить і дивить ся як розвинуть ся дальші воєнні події.

БОРБИ НА ВОДАХ.

Знаючи о перевазї воєнної фльоти союзників, сховалась нїмецька фльота поза Кільський канал і тілько з рідка показувалась на Північнім і Балтийськім морю. Контроля над водами спочиває дотепер виключно в руках Анґлії.

В першім місяци війни стратила Нїмеччина три малі кружляки в борбі під Гелїґоляндом. Слїдуючого місяця почала Нїмеччина підводну борбу і 22 вересня 1914 р. нїмецьке підводне судно затопило три британськї кружляки: Ґот, Кресcі і Абукир, а 16 жовтня с. р. се саме підводне судно затопило британський кружляк Гавке.

Велика морска битва відбулась 1 листопада 1914 р. при берегах Чілї, де нїмецькі кружляки Гессенав, Шарнгорст, Нюберґ, Ляйпцїґ і Дрезден під командою адмірала фон Тепе затопили два анґлїйськї кружляки Монмавт і Вуд Гон. Ся ескадра адмірала фон Тепе зістала дня 8 грудня 1914 р. цїлковито знищена в битві при Фалкляндських островах. З сеї битви вийшов цїло лишень Дрезден, та і він зістав пізнїйше затоплений близько острова Тавн Фердинанд.

Від сеї битви не було майже жадних битв на водах. Кілька разів лишень появлялись нїмецькі воєнні кораблї близько берегів Анґлії, та не наносили їй великої шкоди.

Хотячи зірвати всякі торговельні зносини Нїмеччини з инщими невтральними державами, оголосила Анґлія блькаду Нїмеччини, се є, що Анґлія сконфіскує всї річи, які будуть вести ся до Нїмеччини.

В відповідь на се оголосила Нїмеччина блькаду анґлїйских берегів і від тодї ведесь головно підводна борба, се є бор-

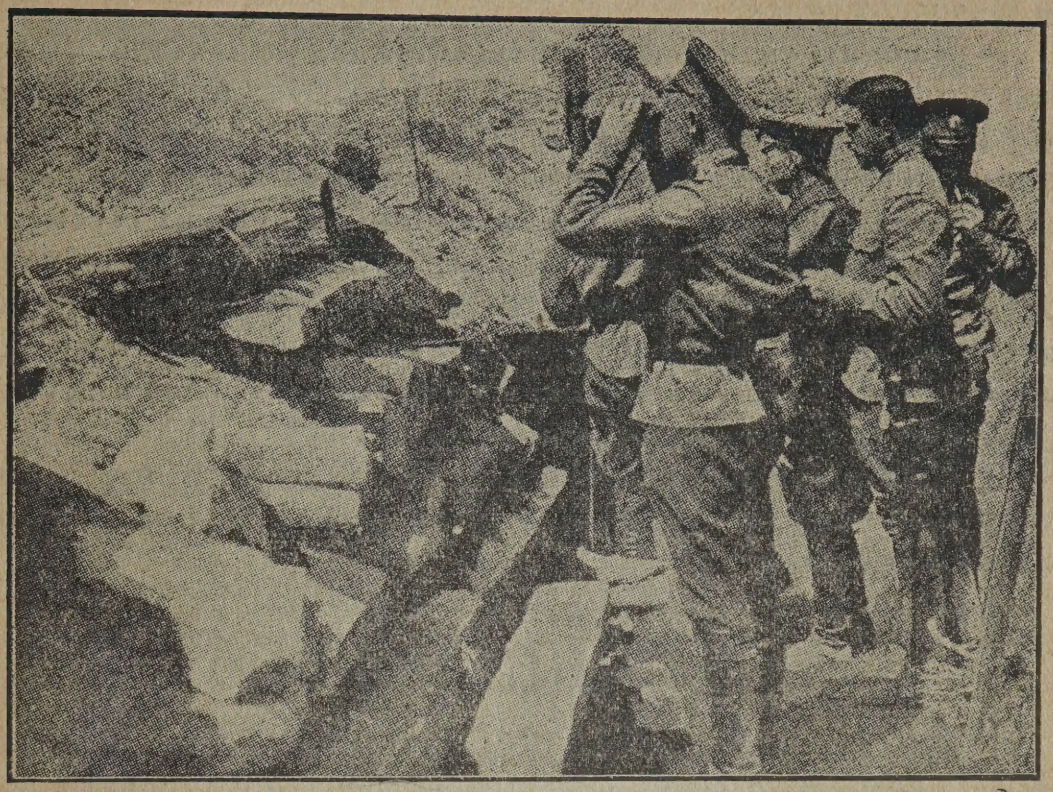

Каналійські офіцири обсервують ворожі позиції.

Російський молодий козак при воєннім телефоні.

ба підводних суден.

В сій підводій борбі є нїмецькі судна дуже чинні. Дотепер затопили вони много кораблїв так воюючих як і невтральних держав і при затопленю не руководились жадними людськими принціпами. (Звісне є затоплене Люзитанії, на якій згинуло понад 1,000 осіб, між тими много американських горожан.)

З разу гуляли нїмецькі підводні судна на Північнім морі, Балтійськім і довкруги Анґлії, в статних однак часах перенесли свою дїяльність також на Середземнене море, де вони дістались, переїхавши тисячі миль через Ґібральтарський пролив і жертвою їх упало там вже кілька кораблїв.

Крім нїмецьких підводних суден є також досить чинні анґлїйські підводні судна і австрійські, які позатоплювали по кілька кораблїв.

ВОЗДУШНІ БОРБИ.

Від самого початку війни послугують ся всї воюючі держави всякого рода лїтаками з цїлию передівсїм розвідчою.

Дуже чинні були в першім роцї війни нїмецькі цепелїни, які наносили много страху Парижови і мешканцям анґлїйських берегів. Покладаних однак на цепелїнах надїй, вони не сповнили тому, бо показують ся цїлком безпомічними при атакованю їх аероплянами, які знищили много цепелїнів.

Головною цїлию всякого рода лїтаків є, як вже було сказано, цїль розвідча. Лїтаки лїтають понад ворожими позиціями вивідують ся, де кілько є ворожого війська, кілько ворог має гармат, де знаходять ся ворожі позиції і доносять о сїм своєму військови, яке знаючи добре о силї і позиціях ворога, може на него успішнїйше вдарити.

МИРОСЛАВ СІЧИНСЬКИЙ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ.

Увага цїлої американської суспільности звернена тепер на особу звісного українського героя, Мирослава Січинського, який приїхав недавно до Злучених Держав, де стараєсь дістати

законний побут в Злучених Державах.

Як звісно застрілив Мирослав Сїчинський дня 12 цвітня 1908 р. намісника Галичини ґрафа, Андрія Потоцького, звісного гнобителя Українців і за сей чин став він героєм в очах українського народа. На велику популярність Сїчинського вказує се, що в його освободженю з вязниці брали участь не тілько Українці в Австрії, але і в Росії і Злучених Державах і в Канадї. Всюди збирано фонди, творено пляни оовободженя, засилано петиції і протести, готовлено приюти в ріжних сторонах на случай учечі і т. д.

Замордованє ґрафа Андрія Потоцького було безуслівно полїтичним актом, спричиненим несправедливими відносинами в Галичинї, де Поляки угнетають Українців. Що убійство є полїтичним актом, згоджують ся на се не тілько визначні правники в Австрії, але також і всї визначнїйші правники других держав.

Дротяна загорода перед окопами.

За убійство ґр. Андрія Потоцького, зістав був Мирослав Сїчинський засуджений два рази на смерть. По перебутю близь ко двох лїт в вязници, удалось йому утечи при помочи українського загалу з арешту в Станиславові. Утїкши з вязниці, скриваєсь Мирослав Сїчинський кілька місяцїв поміж селянами близько Станиславова, а відтак дістав ся до Норвеґії, а відтам до Швеції. Там навчив ся обох скандинавських мов і продовжав своє образованє у шведських наукових заведенях.

По вибуху війни, удав ся Сїчинський в харектері военного кореспондента до Австрії, де він як доносять деякі американські часописи, представив себе у австрійських властий і хотїв вступити до Українських Сїчових Стрільцїв. Пропозицію Мирослава Сїчинського взяли австрійські військові власти під розвагу і боячись опору зі сторони Поляків, сказали йому, що лїпше буде, як він верне назад до Швеції і там буде мешкати дальше. — Сїчинський вернув до Швеції, перебув там еще якийсь час і звідти удав ся до Злучених Держав, де перебував нелеґально 8 місяцїв.

Як звісно, американське право забороняє жити в своїй державі такому чужинцеви, який був караний в старім краю. Та заборона не відносить ся однак до полїтичних переступників. Тому, щоби Мирослав Сїчинський мав право жити в Америцї явно і стати горожаном, явивсь він у еміґраційних властий Злучених Держав, представив себе, хто він є і сказав, що хоче мати процес, в якім він викаже, що чин, який він зробив, є чином полїтичним і що смерть ґрафа Потоцького була наслїдком полїтичної боротьби між Польщею а Україною.

Як випаде процес, покищо не можна знати. Загальна однак думка є, що Сїчинському удасть ся при помочі знаменитих ню-йорських адвокатів виказати, що замордованє Потоцького є полїтичним актом, а тим самим він буде міг стати горожанимом Злучених Держав і жити на свободї, нїкого не боячись.

Процес Мирослава Сїчинського буде одним з найважнїйших полїтичних українських процесів, тому, що перед очима американських судиїв перейде цїлий образ гнету, якого дізнають Українцї від Поляків в Ґаличинї і з сеї причини розпишесь широко чужа преса про наші справи.

Ученики українського учительського семинара в Брендоні.

ПОЧТОВІ ПРИПИСИ В КАНАДІ.

Листи до Канади, Нової Фунляндії, Злучених Держав, Анґлії і її кольонїй, 2 центи за унцію і менше унції. Міські листи 1 цент. Сли лист недостаточно оплачений, то адресат має заплатити подвійно, що бракувало. Сли лист пїлком неоплачений, то йде до так званої „Мертвої Бакси“ в Отаві, звідки відсилають його назад до адресуючого, за що він має заплатити порто і кару.

Почтові картки: (Пост Кардс) в Канаді і до Анґлії 1 цент, до инших держав 2 центи.

Приватні почтові картки може кождий сам собі зробити з лубкого паперу, не ширші як 3⅝, і не довші як 6 цалїв. На сторонї до адресования прилїпює ся за 1 цента марку.

Листи заграничні: 5 центів за лист, не тяжший як одна унція. Сли лист тяжший, то за першу унцію платить ся 5 центів, за всї прочі по 3 центи.

Особа, яка розпечатає чужий лист, або знайде і не віддасть, або задержить, поповняє злочин і може бути потягнена до відвічальности перед судом і може бути покарана арештом або грошевою карою.

Почтові ноти надають ся до пересиланя малої грошевої суми: до $10.00. В кождім почтовім урядї можна їх дістати. Оплата як слїдує: від 20 до 40 ц.— 2 ц.; від 50 ц. до $2.50 — 3 ц.; від $3.00 до $5.00 — 4 ц.; за $10 00 — 6 ц., коли хтось має посилати 2—3 ц. більше або менше, може посилати почтовими марками.

На всї листи і почтові картки мусить ся тепер наліплювати марок за 1 ц. як военний податок доти, доки він не зістане знесений.

Книжки, друки, фотографії і ин.: цент за не вище як 2 унції. Пакунок в обемі Канади не має бути тяжший як пять фунтів, довший як 30 цалїв, ширший як 12 і вищий як 12 цалїв. До Злучених Даржав пакунок не має бути тяжший як 4 фунти і 6 унцій, 24 цалї довгий, 12 високий і 12 широкий. До всїх инших країв до 4 фунти 6 унцій, 18 цалїв рази 18.

Пакунки і річи, які мають подану ціну: до Канади і і Злучених Держав, платить ся 1 цент за унцію. До инших країв треба посилати „Пересилкивою почтою пакунків“.

Про всякі пакункові пересилки можна поінформувати ся

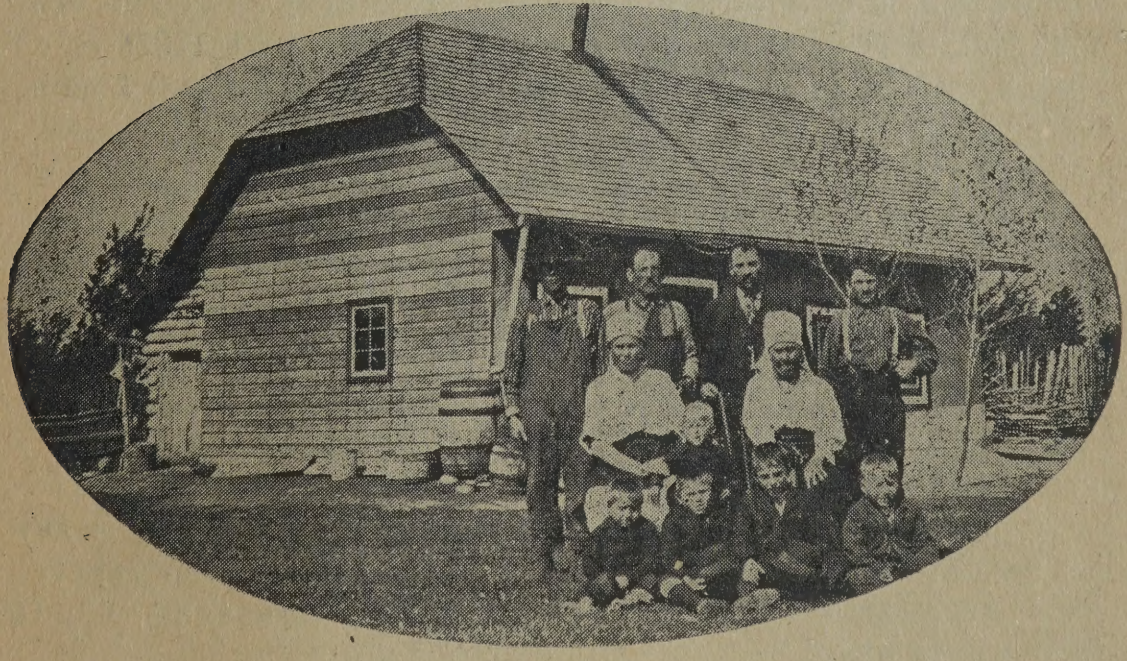

Українські фармері в Калдер Стейшин, Саск.

в кождім почтовім уряді.

Перекази почтові (Мони Ордерс) в Канаді і Зл. Держ.

Разом з военною оплатою: Від $5.00 до $10 — 7 ц.; від $10.00 до $30.00 — 12 ц.; $30.00 до $50.00 — 17 ц.; від $50.00 до $60.00 — 22 ц.; від $60.00 до $100.00 — 27 ц.;

Хто хотївби посилати більше як $100.00, мусить брати більше „Мони Ордерс". Більше як $100.00 одним „переказом" посилати не вільно.

Оплата за „**переказ почтовий**" який має бути виплачений в Анґлії, Німеччині, Австро-Угоршині, Швайцарії і ин., виносить разом з военною оплатою: від $5.00 до $10.00 — 7 ц.; від $10.00 до $20.00 — 22 ц.; від $20.00 до 30.00 — 32 ц.; від $30.00 до $40.00 — 42 ц.; Сим ладом йде аж до 100 дол. і тоді платить ся 1.02 ц.;

МІРИ І ВАГИ В КАНДІ.

Міра довжини: 1 цаль має 12 лїній, або 72 пойнти. — 12 цалїв має 1 фут. — 3 фути має 1 ярд. — 5½ ярда має 1 рад, пол, або парч. — 66 фітів (22 ярди 1 чейн. — 1760 ярдів (5280 стіп) 1 миля. — 3 мили 1 лїґа. — 7·92 цаля 1 линк. — 100 линкс 1 чейн.

—

Квадратова міра.

144 квадратові цалї стопа. — 9 квадр. стіп 1 квадр. ярд. — 30¼ кв. ярда 1 кв. пол. рад або перч. — 16 кв. полс 1 кв. чейн. — 40 кв. полс 1 кв. руд. — 4840 кв. ярдів, 1 кв. акер. — 43,560 кв. фітів 1 кв. акер. — 640 кв. акрів 1 кв. миля. — 3,097, 600 кв. стіп 1 кв. миля.

—

Акер.

Акер має 43,560 квадр. фітів. — Квадрат, якого кождий бік має 208¾ фіта, має один акер. — Зрештою кождий кусень якого довжина помножена через ширину дасть число 43,560 фітів е один акер.

—

Ґеоґрафічні і морські міри.

6086,44 фітів 1 морска миля. — 60 морських миль є 1 степень. — 360 степенів має обвід землї на рівнику. — лїґа має 3 морські мили.

—

Міри сипких річий.

2 пайнти 1 кварта. — 4 кварти 1 ґальон. — 2 ґальони 1 пек. — 4 пеки один бушель.

—

Ваги.

27½ ґрейнів 1 унція. — 16 унцій фунт. — 100 фунтів (канад.) 1 гендредвейт. — 2000 фунтів (канад.) 1 тон.

—

Метричні міри.

Метричного систему зачинають поволи уживати і на американськім континенті. 40 мілїонову часть обводу землї взято за одиницю міри і названо метром.

—

Метрична міра довжини.

Метер дїлить ся на: 10 дециметрів, — 100 центиметрів, — 1000 мілїметрів.

10 метрів є 1 декаметер, — 100 метрів є 1 гектометер. — 1000 метрів є 1 кільометер. — 10,000 метрів є 1 міріяметер.

—

Міра скількости.

Лїтер дїлить ся таксамо, а то:

Децилїтер є 10-та ч. лїтра. — Центилїтер є сотна часть лїтра. — Мілїлїтер є тисячна часть лїтра. — Лїтер є кубічний дециметер. — Декалїтер є 10 лїтрів. — Гектолїтер є 100 лїтрів. — Кільолїтер є 1000 лїтрів. — Міріялїтер є 10,000 лїтрів.

—

Міра ваги.

Одиницею ваги в метричній системі є ґрам, тисячна часть лїтра. І тут числене йде подібним порядком, а то:

Дециґрам 10-та ч. ґ. — Центиґрам 100-на ч. ґ. — Мілїґрам 1000-на ч. ґ. — Ґрам. 1000-на часть лїтра. — Декаґрам 10 ґрамів. — Гектоґрам 100 ґрамів. — Кільоґрам 1000 ґрамів. — Міріяґрам 10,000 ґрамів.

Ар є 100 кв. метрів; гектар 10,000 кв. метрів.

НОВА КРОВ.

Кров відіграє важну ролю в тїлі, бо кружить день і ніч з однаковою скоростию. Як тому круженю щось перешкодить, круженє прискорить ся, або стане повільне, отже лїченє конечне. Кров треба відновити, щоб недопустити до поважних слабостий, які по встають з нечистої крови. Нова кров є житєм і силою; нечиста, ослабленєм, затвердженєм. Кождий повинен дбати, щоб кров була чиста. Се осягнесь держачи роботу органів в порядку. Часом до того треба лиш лагідного средства, як

ТРІНЕРА АНГЕЛЇКА ГІРКЕ ВИНО

Беріть порцийку сього лїкарства, зробленого з ріжної кори, корінців і гішпанського вина, коли зауважите:

Загальне ослабленє, Страту апетиту зовсїм, або вчасти, Пригнобленє по їдженю, Затверджене, Болї в кишках, Гази, Кольки і корчі.

Ви певно здивуєтесь, як скоро се средство вам поможе; уживайте його стало доки не виздоровієте. Воно дасть барву і силу тїлу, підпоможе травленє, усуне затверджене. Ціна в Канадї $1.30. —— В усїх аптиках.

НА ВИПАДОК

Наглого болю, звихненя опухненя, затвердженя шиї, мускулів, поміч мусить бути, щоби позбутись всего того. Тому мусите мати завсігди в домі

Трінера лїнїмент

і уживати сейчас. Він поможе певно і скоро. Се сильне лїкарство. Добре натріть ним шкіру. Triner's Liniment є конечностию в домі бо дає велику поміч в ревматичних і нервових терпінях. В Канаді коштує 70 ц. з пересилкою. —— В усїх аптиках.

НЕПРИЄМНІСТЬ

Кашель є неприємністю, хочби і як легкий. Він рід ко минає без лїченя. Він може перемінитись в

грізну хоробу

Кілька порцийок вистарчить, щоби позбутись кашлю, або застудженя, коли ужиєте

Triner's Cough Sedative

хотяй часом треба і довшого лїченя. Уживайте сего лїкарства в кашлю, хрипці слабости горла, в звичайних застудженях. Ціна в Канадї, 70 ц. з пересилкою. В усїх аптиках.

ЗА БОГАТО ПІГУЛОК.

Тисячі пігулок поручають людям, що показує на зріст затвердженя і звязаних з сим слабостий. Не всї пігулки добрі. Деякі спричиняють болї, або мусите щораз більше їх брати, аж вкінци зовсїм не помагають. Они недобрі. Треба уживати:

Triner's Red Pills

Ужиєте одну, або дві і не треба буде більше брати. Їх дїланє скоре і природне. В затвердженю, болю голови, що походить від тогож, в жіночих слабостях, застудженю, пригнобленю по їдї вони поможуть. Ціна 25 ц. з пересилкою 27 ц. В усїх аптиках.

JOSEPH TRINER

MANUFACTURING CHEMIST

1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

Агенції в Канадї:

The Gordon Mitchell Drug Co., Winnipeg, Man., Canada.

The Kells Co., 147 Front Str., Toronto, Ont., Canada.

ВСЕНАРОДНА КАНЦЕЛЯРИЯ

Від 12-ти лїт, як наш офіс істнує, ми зискали тисячі вдоволених костумерів, бо ми завсїгди старали ся совістно вдоволити вимоги людий і так будемо поступати і надальше. Заходїть до нас до офісу, коли маєте якусь справу, або потребуєте інфомацій а переконаєтесь.

Ми залагоджуємо

1. Всї нотаріяльні документи, котракти, угоди, тутешні і старокраєві.
2. Асекуруємо вїд огню будинки в найбезпечнїйших компанїях.
3. Продаємо щифкарти до і з Европи на найлїпші кораблї.
4. Висилаємо гроші до всїх країв почтою і телеґрафом.
5. Пожичаємо гроші на міські і фармерські реальности з найнизшим процентем.
6. Колектуємо гроші.
7. Купуємо, продаємо, вимінюємо доми, лоти, фарми.
8. Служимо переводчиками в судах; інформацій удїляємо дармо за надісланем марок на відповідь.

Заходїть, або пишіть до ***J. G. KIMMEL*** Краєвий Нотар

WSENARODNA KANCELARYA

834 MAIN ST. WINNIPEG MAN.

549 Selkirk av. Winnipeg Man.

УКРАЇНСЬКИЙ КРАВЕЦЬ

РОДИМЦЇ!

Всїм знаний в Виннїпеґу перворядний український кравецький варстат на 549 Selkirk улици, в котрім можна дістати найлїпші і найоднїйші убраня на лїто і зиму. Закази принимаємо також і з провінції. Старі убраня чистимо, направляємо, прасуємо і фарбуємо

У всяких потребах кравецьких прошу заходити на повисшу адресу.

Варстат відчинений кождого дня до 9 години вечером.

ВЛАСТИТЕЛЬ М. СКРИГА

ВСЇМ ДОБРЕ ЗНАНИЙ

DR. H. JONKER

397 Burrows Ave. Winnipeg.

Ординує

від 8-10 рано, а від 2-3 і 7-8 вечером.

PHONE ST. JOHN 1470.

Д-р Джонкер один з найлїпших лїкарів набув собі великого розголосу своїм гарним і певним способом лїченя, тому коли Ви хорі, удайтесь до него, а він Вам певно поможе.

Памятайте на адресу:

397 Burrows Ave.

Winnipeg, Man.

ДР. ІВАН КОСТЬ ПАЗДРІЙ

ПЕРШИЙ І ОДИНОКИЙ УКРАЇНСЬКИЙ ЛІКАР
В КАНАДІ

відчинив

ОФІС І ШПИТАЛЬ

під числом:

259-267 Selkirk Ave. **Winnipeg, Man.**

Доходячих пацієнтів принимаєсь в слідуючих годинах:

9—12 рано; 2—5 по полудни і від 6—9 вечером.

Для тих, що мешкають по фармах **Др. Паздрій** уділяє ради листовно і даром. При шпитали основано також першу українську

МЕДИЧНУ ЛЯБОРАТОРІЮ

де виробляєсь всякого рода медицини на старокраєвий і тутешний спосіб, послугуючись при тім найновійшими методами і знанем штуки фармацевтики.

Медицини висилаєсь на провінції по одержаню відповідного завдатку.

По всякі інформації прошу звертатись, залучаючи 3 цент. марку на відповідь до:

DR. I. C. PAZDREY

259-267 Selkirk Ave. **Winnipeg, Man.**

Phone: St. John 1506.

ЧИ ХОЧЕТЕ ДОВІДАТИСЬ ПРО ЩОСЬ ТАЄМНИЧОГО?

Коли так, то пишіть таки сьогодня по Великий ілюстрований цїнник Правдивих Таємничих Книжок Чорної Магії, за помочию котрих будете могли робити ріжні займаючі річи, з чого розуміється ся, будете мали великі користи. Спробуйте, а переконаєтесь, що в нас вправдї знаходить ся найбільший вибір ПРАВДИВИХ ТАЄМНИЧИХ КНИЖОК, котрі ми продаємо по найнизших цїнах. Але просимо спішитись, позаяк ми ту позістя немось лише через кілька місяців, то щоб не запізнились. На пересилку сього цїнника просимо залучити значок почтовий. Всї листи просимо адресувати як слїдує:

W. H. MILLER, 298 Fountain Str., Winnipeg, Man., Canada.

УКРАЇНСЬКИЙ ШПИТАЛЬ І ОФІС.

Dr. G. KALICHMAN

спеціаліст венеричних, шкірних, внутрішних і жіночих хоріб.

Робимо всякі операції.

Приймає від 6 до 8 вечером.

Висилаємо лїкарства по одержаню задатку.

453 Selkirk Ave

Phone St. John 1772.

WINNIPEG, MAN.

РУСКИЙ ШТОР

М. МЕЛЬНИКА

під адресою

117 Euclid Ave., в Вінніпегу.

Памятайте Родимці, попирайте свого чоловіка. В мене дістанете мішані корінні товари і мясо. За якість товарів гварантую.

Висилаю товари по кольоніях.

РУСЬКА АПТИКА.

596 Selkirk Ave. cor. McGregor St.

WINNIPEG, MAN.

Маємо всякі лїкарства. Маємо все, за чим будете питати. Заплїть 2 п. марки, а ми заплємо вам каталог даром

!!КАТАЛЬОҐ ДАРОМ!!

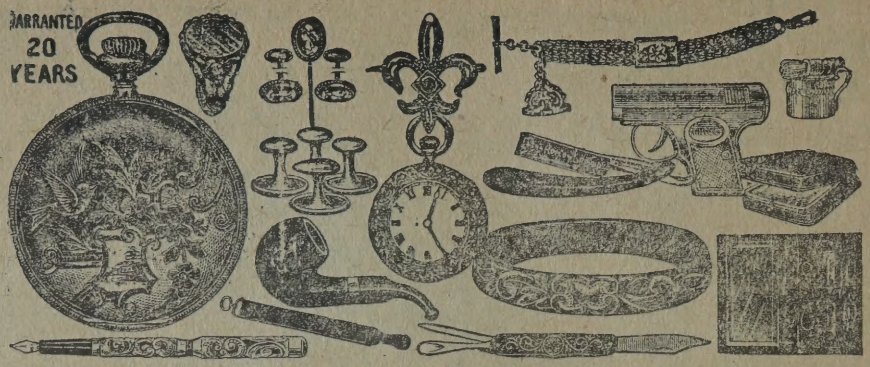

РУСЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНИЙ ДІМ

Великий вибір ювилерських річий, перстенів і діямантів. Фоунтайн пера, бритви, ножики, ножиці і всї прилади до голеня, льорнетки, фотоґрафічні апарати і всї прилади до вироблювання фотоґрафій та руську книжку, як робити фотоґрафії. Релїґійні і патріотичні образи, а також побільшуємо портрети, вставляємо кілька фотоґрафій в одну і побільшуємо до найбільшого образу. Пишіть по катальоґи, залучіть 3 марки на пересилку до:

RUTHENIAN SALES HOUSE.

J. P. ALEKNO, MANAGER

376 Selkirk Ave. Phone St. John 1794 **Man. Winnipeg,**

J. D. Suffield **W. Gorsey, B. A.**

SUFFIELD & GORSEY

АДВОКАТИ, ПОВНОВЛАСНИКИ і НОТАРІ

Офіс: **316-317 Avenue Block, Portage Ave.**

WINNIPEG, MAN. **OFFICE PHONE MAIN 5676**

Mr. Suffield телефон мешканя F. R. 3275. Mr. Gorsey телефон мешканя St. John 2964

Нашою спеціяльністю є перепроваджуване кримінальних справ, стягане відшкодованя, та перепроваджуємо справи цивільні.

Не потребуєте переводчиків, бо говоримо мовою росийською, руською і нїмецькою.

Вечером Suite 1 на 567 Selkirk Ave.

Український Кравець в Вінніпеґу!

Котрий має довгу кравецьку практику і робить наймоднїйші всякого рода убраня дешево і добре. Заходіть до нас, або пишіть по інформації, або пробки матерії.

Коли хто бажає навчитись крою, хай зайде до нас,
а ми кождого вдоволимо

На відповідь залучіть 3-ри цент. марку. — Пишіть на адресу:

The Ukrainian Merchant Tailor

122 Adelaide Str. ***Winnipeg, Man.***

Властитель С. ТИХОВЕЦЬКИЙ.

ДР. Б. ҐЕРЖАБЕК,

ОДИНОКИЙ ЛЇКАР, ОПЕРАТОР, ДОРАДНИК ПРИ ПОРОДАХ ЗІ СТАРОГО КРАЮ.

415-417 Pritchard Ave. Phone St. John 474

Години урядові: 8—12 рано і від 2—9 вечером.

Спеціялїст недуг: Грудних, серцевих, жолудкових, кешкових, орґанів мочополових, нервових, жіночих, дитинних, секретних, скірних, очних, ушних, носових і горляних.

По пораду і лїкарство пишіть по руськи або польски на 415-417 Pritchard, Ave, Winnipeg, Man. До листів залучіть три цент. марку.

Зголошуйтесь на: 415–417 Pritchard Ave., cor. Salter Str.

РУСЬКИЙ ШПИТАЛЬ

415-417 Pritchard Ave. ***Phone: St. John 474.***

Управителем шпиталя є: Др. Б. Ґержабек, бувший директор шпиталя в Гусятинї.

Лїчене і осмотрене в руcько-польскім шпитали відбуває ся після найновійшого способу і найлїпшими лїками.

Головний лїкар говорить по руськи і польски. Обслуга руська. Потрави для хорих приготовляє ся по старокраєвому.

АПТИКА ДР. Б. ҐЕРЖАБЕКА

Заосмотрена у всї лїки старокраєві і заграничні.

Коли нїгде не моглисьте знайти помочи і полекші в ваших терпінях, то зголосіть ся ще до Руcько-Польского Шпиталю.

А зголошуйтесь відразу, бо здоровле і грошї дорогі.

Phone Main 7370

Chapman & Green

Адвокати, Повновласники і Нотарі

Полагоджуємо всякі судові справи — цивільні і карні.

Б. Б. Дубєнський,

студент прав, котрий володіє українською мовою. В ваших справах пишіть в рідній мові.

305 Electric Railway Chambers, Winnipeg, Man.

на розі Portage Ave. & Notre Dame

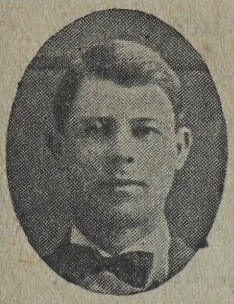

Родимці! Незабудьте!

ГРОСЕРНЯ і БУЧЕРНЯ

У нас дістанете все добре і дешево. Висилаємо дуже тано все з мяса, ґросерні і шматя. Спробуйте, а певно подякуєте На замовленя в місті розвозимо. Адреса: ***Manoli Manczulenko,***

60 Edward st. Winnipeg, Man.

ЗВЕРНІТЬ УВАГУ!

Повідомляю всіх Українців, що я отворив велику

ПЕРЕПЛЕТНЮ КНИЖОК

Виконую замовленя скоро і по уміркованій ціні. Пришліть, принесіть, або дайте знати, а я сам явлюсь по роботу. Моя адреса: ***H. GOLDIN***

441 Flora ave. Winnipeg, Man.

Phone St. John 3059.

ПОЗІР! ПОЗІР!

РОДИМЦІ!

Коли хочете мати гарне, добре зроблене і дешеве убране на зиму або літо, замовляйте в українського кравця на 905 Мейн стр., котрий Вас задоволить своєю роботою і ціною. Можете тут купити також готові зроблені убраня і богато инших подробиць. Ношені убраня чищу, прасую і направляю. Приходіть а не пожалуєте. Мій адрес:

THE RUTHENIAN CLOTHING & TAILORING

905 Main Str. Winnipeg, Man.

Властитель С. Юськів.

J. T. BEAUBIEN, B.A.

Адвокат, повновласник і нотар.

Полагоджує всякі справи входячі в округ судівництва. В мене працює

п. Вас. Балешта

студент прав

тому Русини можуть відносити ся з повним довірем, та порозуміти ся в своїй рідній мові. Адреса офісу:

808. McArthur Bldg.

Office Phone Main 404

Res. Phone 3627

WINNIPEG, MAN.

ПОЗІР! ПОЗІР!

БРАТЯ РОДИМЦІ!

"НЕ ДАЙТЕ СЯ В БЛУД ВПРОВАДИТИ!"
"ШУКАЙТЕ ПРАВДИ, А ЗНАЙДЕТЕ!"

В послїдних часах завязала ся клїка, котрої бажанєм є дурити наших родимців — подаючи до руських і польських часописей, що в них польска і руська аптика та ще зі старого краю! Вони не тільки, що не видїли старого краю, але навіть не мають понятя про руську нї польску мову. Щоб людий дурити вони принимають хлопця що трохи володіє тими мовами, і на тій підставі кличуть себе русько-польскими аптикарями.

Коли отже потребуєте лїкарства для свого здоровля, чи то після припису лїкаря, чи хеміка або аптикаря, то вашим обовязком є вдатись там, де можете бути певні, що ліки будуть зроблені людьми з фаховим досвідченєм а не через практикуючих учеників.

Ми є скінчені аптикарі так в старім краю як і в Канадї. Длятого не позвольте себе дурити. Одна руська правдива аптика в цїлїм Віннїпеґу є на:

805 Main Str., H. J. ROSSA.

Його назвиско є відоме кождому Русинови в Віннїпеґу, а його аптика є одиноке місце, де кождий повинен там купувати ліки і всїлякі медичні річи.

Не буде коштувати вас дорожче. Чомуб не зайти до свого чоловіка, з котрим поговорите своєю мовою.

Можете в нас дістати всякі краєві медицини.

Не забувайте на адресу:

Г. Й. Росса

хеміка і аптикаря на:

805 Main Str. ***Winnipeg, Man.***

Можете бачити його в кождій порі дня особисто.

РУСКА НАРОДНА ТОРГОВЛЯ

[THE NATIONAL COOP. CO., LTD.]

на

ВЕҐРЕВІЛЬ, ЧІПМАН І ІНІСФРІ (АЛЬБЕРТА)

має найбільші

склади ріжних товарів і продає по можливо найнизшій ціні: ґросерні, матерії, убраня, обув, кожухи; кухні, дріт, упряж фарбу і ліжка, столи, шафи, машинки до шитя, ґрамофони, образи з рамами і т. д. і т. д. взагалї все, що тілько до житя потрібно.

ПОЧТОВІ ЗАМОВЛЕНЯ

З весною 1916 р. Народна Торговля буде висилати товари і оплачувати почту в ріжні сторони Канади для тих, що з катальоґів будуть замовляти собі потрібні річи. Катальоґи будуть готові при кінци марта і вишле ся даром кождому, хто зажадає.

КАСА ОЩАДНОСТИ.

При Народній Торговли приймає ся гроші на 5 процент. А виплачує ся в кождім разї на жаданє з процентом за кождий день.

Купуйте шери в Народній Торговли по 20 долярів, бо се одинока руска народна інституція, що має світлу будучність в Канадї.

Лїкар жиє нераз далеко

а трафить ся часом колись нагла потреба, як нападнуть: **ревматизмові болї, захолода, корчі жолудка, біль в крижах і в мускулах,**

длятого тримай завсїгди в домі

славний лїк

Pain-Expeller

(ПАЙН ЕКСПЕЛЛЕР ДОКТОРА РИХТЕРА)

Уважайте, щоби

правдивий лїк находив ся в представленім як тут пуделку з затверженою маркою

„Котвиці“

---

35 центів коштує 1 фляшка, або 3 фляшки за $1.00

Пишіть до власного складу

F. Ad. Richter & Co.

74-80 Washington St. New York, N. Y.

котрий відсилає лїкарство через свого назначеного аґента в Канадї.

НАЙБІЛЬША

УКРАЇНСЬКА КНИГАРНЯ ЗАХІДНОЇ КАНАДИ В ЕДМОНТОНІ

Маємо склад ріжного рода

Українських книжок

Як історії, повісти, новелї, оповіданя, казки, байки, сміхованки, пісні, поезії, колядники, біблії, молитвенники в красних оправах, тлумачі, календарі і т. и.

Великий склад книжок про теперішну війну.

Листи з желанями на всякі часи і до всяких осіб, окрашені цвітами і визолочувані. Стереоскопи ріжного сорта з картинками всїх сторін цїлого світа. Вівтарики або шопки складані і т. и.

Великий склад грамофонів і руських рекордів.

Ми продаємо по найтаньшій цїнї.

Замовленя залагоджуємо скоро. Пишіть по катальоґ.

Ukrainska Knyharnia

350 Kinistino Ave. Phone 4255 ***Edmonton, Alberta***

Хто потребує до книгарнї в неділю нехай зайде до 1915 Kinistino Ave.

Позір! **Родимці!**

Не забувайте, що найстарша і найбільша

Руська Бучерня і Гросерня

Знаходить ся в Едмонтонї на 96-тій улици під числом, 10345 Кінїстіно, або старий нумер 617 Кінїстіно.

Телефон 4014.

Поручає шановній публицї, свій знаменитий, і свіжійший як деинде товар, як: всякого рода свіже і вуджене мясо, найліпшого, старокраєвого і тутейшого виробу ковбаси всякого рода, консерви, мукy, цукор, риж, фасолю і всїлякі инші товари входячі в обсяг торговлї віктуалів і масарства. Всякі фармерські продукта купуєсь за готівму, а також в заміну.

На замовленя і за поданем докладного адресу висилаєть ся товар на кольонії всюда, де тілько достава є можливою. Просить ся всїх посилати гроші враз з замовленями. За послїплатою не посилаєсь товару.

Замовленя просимо посилати на адресу

George Lazaruk

10345-96th St. **Edmonton, Alta.**

АДВОКАТИ, ПРАВНИКИ І НОТАРІ.

CRUISE, TUFTS & LINDAL

Члени адвокатської палати в Саскачевані, Онтеріо і Новій Шкоції.

George A. Cruise B. A., L. L. B.
Clifford A. Tufts B. A., L. L. B.
WalterLindal B. A.

Адреса:

202 Drinkle Building, 21-st St. East

Saskatoon, Canada.

Одинока стара і звісна

РУСКА КАНЦЕЛЯРІЯ НА ЗАХОДІ

в САСКАТУНІ

під зарядом

Г. СЛІПЧЕНКА

Спродає реальности, стягає довги і всякі инші інтереса. Поради уділяємо даром. Пишіть по більші інформації на адресу:

H. W. SLIPCHENKO

Saskatoon, Sask.

ДЕНТИСТ В САСКАТУН

Dr. W. H. FALLOON
D. D. S.

Першої кляси заведене дентистичне. — Обслугу виконуємо по умірковaних цінах При болях зубів звертайтесь до нас.

Офіс: **Cole Block** **Phone 2551**

216 — 2-nd Ave. South.

Saskatoon, Sask.

ДОКТОР

R. HOLDEN LOVE, M. D. C. M.

З довголїтною практикою хірург
і спеціялїст жіночих хоріб.

Адреса: Box 182

Телєфон резиденції: 1646.
Телєфон офісу: 1647.

Офіс: — COLE BLOCK, 2ND AVE.

Saskatoon, Sask.

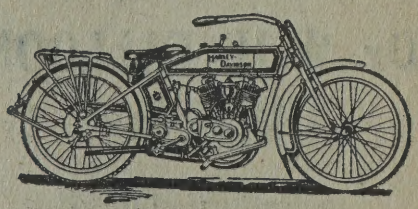

Walters Cycle Co.

332 - 20-th Str. West

Phone 3292

SASKATOON, CANADA

Дістанете тут Harley Davidson моторові байсиклї 6 і 11 Коний Сили, 1, 2 і 3-го роду скорости. Дальше ґуми, вся кі додатки і річи до направи маємо завсїгди на складї. Ґуми спеціяльної якости.

Направляємо стрільби, ключі і ґрамофони і за роботу ручимо.

Продаємо і купуємо рекорди, ручні моторові і звичайні байсиклї.

WALTERS CYCLE CO.

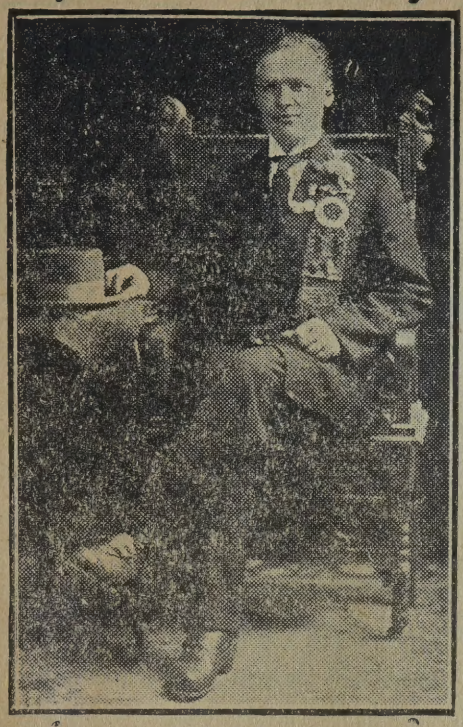

NICK J. BALAN
властитель першого руского склепу в Віннїпеґу.

ПЕРША РУСКА ТОРГОВЛЯ
NICK J. BALAN

448 KING STR· WINNIPEG,MAN·
(коло Dufferin Ave.)

має на складі всї ґросерняні річи по можливо найнизшій цїні, з сих кілька подає

Свіжа шинка ф..13 ц.	Ашлянд.....20 ц
Мясо з ребер ф..10 ц.	Шинки великі ф.15 ц.
Свинська голова.6 ц.	Вуджена солонина-бекен ф..15 ц.
Солена солонина 16 ц	,, лїпшого сорта 18 ц.
20 фунтів чистого смалцю.....$3.00	Ковбаси свинські 2 фунти.....25 ц.
20 фунтів другого сорта смальцю..$2.35	Кукгем фунт ...30 ц.
Волове мясо ф...12 ц.	Свіже сало фунт 15 ц.
Волове мясо на зупу фунт.....10 ц.	Цукор 20 ф.....$1.50
Баранина фунт..10 ц.	,, 100 ф.....7.25
Сальцесон 2 ф...5	Риж 50 ф.....2.50
	Сіль в мішках 50 ф...60

Замовленя на кольонії висилає сейчас по одержаню ордеру. Уважайте на адресу: Хто хоче спровадити марфу (товар) на кольонію, той сам платить за експрес.

ФОТОҐРАФІСТ
N. M. TRICKEY

319 - 20 th Str. West,

Saskatoon, Sask.

Знимаємо фотоґрафії, так в день, як і вечером.

Весїльні фотоґрафії — наша спеціяльність.

В потребах удавайтесь на повисшу дресу.

ПЕРШОЇ КЛЯСИ ГОДИННИКАР і ОПТИК
ROSCHE & CO.

Barry Hotel Block

West 20-th Str. and Ave. B.

Saskatoon, Sask.

Маємо завсїгди на складї велику скількість добрих годинників по можливо найнизшій цїнї.

Єсьмо годинникарськими інспекторами C. N. R. Пришлїть, або принесїть до нас до направи Ваш годинник, а ми направимо його як найлїпше і найтаньше.

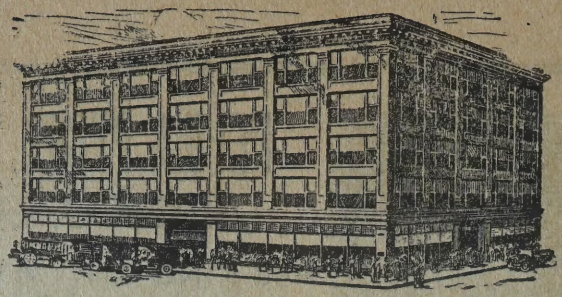

CAIRNS!

ПЕРШИЙ ШИРОКОЗВІСНИЙ СКЛЕП В САСКАЧЕВАНІ.

Широкозвісний в Саскатуні є *J. F. Cairns* на розї *Second Ave.* і *23-rd Str.*

Се обширний, великий склеп, де можна дістати найкращі товари по найтанше уміркованих цінах.

Се сорок-склепів разом, бо тут товари корінні, одяги ріжного крою для ріжного віку і пола і все для домового уряджения дістанете найскорше і з найбільшим вдоволенем.

В кавьрни на четвертім поверсї дістанете за 35 ц. найлїпший обід, який в Зах. Канадї лише можна дістати.

А на третім поверсї є **КЛЮБОВА КІМНАТА ДЛЯ ГОСТИЙ** виключно для вигоди позамістових костумерів. Тут можна спочити, здибатись зі знакомими, написати лист, читати часописи і дістати поясненя що до поїздів, міських справ і др.

Провадить ся також висилка товарів на замовленя з кольонїй і ручить ся за якість товарів, а на бажане звертае ся гроші.

Познакомїть ся з сим склепом, а він стане для вас одиноким місцем усього вашого купна.

J. F. CAIRNS
SECOND AVE. AT 23rd ST.

The Singer Supply Co.

Cahill Block, Avenue A.

Telephone 2576 ***P. O. Box 251***

Saskatoon, Sask.

Одинокий склеп в Саскатунї з віддїлами, що висилає товари на провінцію, і тому держить найлїпші Товари Корінні, Полотна, Жіночі, Дїточі і Мужеські Убраня, Черевики, Чоботи, Меблї, Посудина і товари зелїзні.

Товари, які замовите, будуть вам вислані тогож самого дня.

Панове Фармері!

Приведїть цїлу вашу родину — а ми вберемо еї від ніг до голови. Рівнож заосмотримо вас в споживчі товари на цїлий рік, можливо найменшим коштом.

Привозїть до нас свої фармерські продукти, а дістанете найвисшу цїну.

Ми говоримо по вашому і тому почуєте себе в нас як в дома.

The Singer Supply Co.

ОДИНОКА УКРАЇНСЬКА КАСА В КАНАДІ

ІНКОРПОРОВАНА 1912 Р. В ПРОВІНЦІЇ АЛЬБЕРТА

КАПІТАЛ $100,000.00

Принимаємо гроші на ощадність і платимо **5** процент від вложених гроший. Гроші можна вложити і вибрати що дня особисто, або листовно. Рівнож висилаємо гроші там, де вкладаючий собі зажадає. Сли ви ще до

УКРАЇНСЬКОЇ КАСИ

своїх гроший не вложили, то вложіть, а певно в короткім часі порекомендуєте нас, так як зробили се ті, котрі у нас вложили свої ощадности. Як маєте гроші вложені в котрім небудь банку, то не потребуєте їх вибирати, тілько пришліть нам щадничу книжку від ваших гроший, а ми вже самі переберемо гроші до нашої каси, а вам вишлемо свою книжку ощадности і дістанете

5 процент вместо 3 процент.

Канцелярія Каси містить ся у своїм власнім будинку.

За повну і скору обслугу ручать управитель Каси, всім знаний ПАВЛО Д. РУДИК

Адреса Каси:

Farmers' Loan Company, Ltd.

Rudyk Block, 9717 Jasper Ave.

Edmonton, Alberta.

ПОЖИВА, А ЛЇКАРСТВО.

Як лише наше тїло не хоче принимати, або травити і брати для себе тілько здорової поживи, кілько потрібно для удержаня здоровля і сили, ми хорі і потребуємо помочи. Важна отже річ вибрати лїкарство, яке не шкодячи жолудкови, заставилоб його знов принимати поживу. Ми радилиб для сього лїкарську мішанину з лїчничого зїля і коріня, зібраного в ріжних сторонах світа і природного чарвсного вина, добре вистояного.

TRINER'S AMERICAN ELIXIR OF BITTER WINE

Побуджує орґани травленя і збільшає апетит. Невдовзї будете радо засїдали до стола і замість лїкарства буде ваш жолудок принимати здорову, скріпляючу поживу.

ТРІНЕРА АМЕРИКАНСЬКИЙ ЕЛЇКСЕР ҐІРКОГО ВИНА

Вичистить ваше тїло
Зміцнить нерви
Сотворить добрий апетит
Поможе травленю
Усуне болї в серединї
Розвеселить твар
Направить кишки
Дасть нової сили

В усїх випадках злучених з затвердженєм щиро поручаємо сей лїк, будучи певними, що наслїдки завсїгди будуть вдоволяючі. Як „перша поміч“ в якім будь недомаганю він надто вдоволяючий. В слабостях жолудка, печінки і кишок се вино дуже помагає, як рівнож в слабостях нервових і недомаганю.

В Канадї ціна $1.30.— В усїх аптиках.

JOSEPH TRINER, MANUFACTURER,

1333-1339 S. Ashland Ave., Chicago, Ill.

В кождім домі потрібний лїк до натиреня в ревматичних і нервових болях, болях шиї, застудженях і др., а таким є TRINER'S LINIMENT. Ціна в Канадї 70 ц. з пересилкою.

Аґенція в Канадї:

The Gordon Mitchell Drug Co., Winnipeg, Man., Canada.
The Kells Co., 147 Front Str., Toronto, Ont., Canada.

ЧИТАЙТЕ ЧИТАЙТЕ

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“

одиноку українську народну часопись в Канадї.

УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“ є одинокою незалежною українською часописю в Канадї, яку видає Українська Видавнича Спілка у Віннїпеґу.

„УКРАЇНСЬКИЙ ГОЛОС“ є відбиткою українського народного житя в Канадї і тому кождий, хто інтересуєсь нашим народним житем, мусить читати і передплачувати „Український Голос“.

В „УКРАЇНСЬКІМ ГОЛОСІ“ є богато статий наукових, полїтичних, економічних, повісток і гумористики — як рівнож богато старокраєвих вістий.

ПОЗІР! ПОЗІР!

В 1916 році вийде накладом Української Видавничої Спілки у Віннїпеґу чотири книжочки.

Ціна одної книжочки буде 25 ц. Зміст книжочок буде найінтереснїйший і найгарнїйший.

Кождий передплатник, котрий вирівнає довг і пришле цїлорічну передплату за „Український Голос“ на 1916 рік і 10 ц. на оплату почти, або запренумерує собі „У. Голос“ як новий передплатник, дістане ті чотири книжочки даром.

„Український Голос“ коштує разом з 4 книжочками на рік $2.00. На оплату почти за книжочки треба залучити 10 ц. — Передплату присилати на адресу:

UKRAINSKYJ HOLOS

BOX 3626, WINNIPEG, MAN.

(Льокаль редакції і адмінїстрації на 212-214 Dufferin Ave.)